د ژباړن خبري

دا نصيب هم په سرې نوري کوي روان کندهار ته وم، خو خپل ځان مي په کاناډا کي ومونډ. دا د ۲۰۰۷ م کال د اکسټ ۱۲ مه وه، چي د کندهار ښار ته نژدي مي موټر ټکر سو. داسي ښکارېده لکه تقدير چي د افغانستان او پاکستان په نسخو زما روغتيانه وه نويشته کړې.

خو د غرب د عصري او پر مختللي ټکنالوژۍ څخه په مننه، چي زه يې بير ته د دي جوګه کړم چي د خپلي خوار کۍ پښتو په ننګ قلم راپور ته کړم. دا ځل مي درمنله د يوه کاناډايي ډاکټر له خوا کېده. پر کټ تر کښېنستلو وروسته مي د عادت له مخي افغاني ټولي نسخي او ايکسرې ورښکاره کړې، خو افغاني ايکسرې حتی په دې کي هم پاته راغلې وه، چي زما د سر په کوپړۍ کي دروزنه ونيسي. ډاکټر هغه ايکسرې وکتلې، چي کومي نتيجي يې نه ځني واخيسته. له همدې کبله يي زه د ايکسرې خوني ته بوتلم هلته يي د عصري ايکسرې ماشين په غېږ ورکړم. تقريبا تر ۱۵ دقيقو وروسته يي زه بير ته هغه خوني ته راوستم، چي ور څخه بيولي يې وم.

تر لږ ځنډ وروسته د اوو ډاکټرانو يوه ډله راغله راته ويې ويل، چي د وروځو له منځ څخه بيا تر نزلې پوري دي دا هډوکي دوه ځايه درز کړی دئ.

اوه زما خدايه !

دا څه اورم؟

فکر نه کوم په هغه وخت کي چي پر ما څه تېرېدل بل څوک يې حس کړي، خو د تقدير په وړاندي به خوار انسان څه وکړي.

ما وويل نو چاره څه ده؟

دوی وويل چاره دا ده، چي موږ بايد ستا سر د يوه غوږ څخه تر بله پوري عمليات کړو تر څو وکولای سو هغه هډوکي دننه تداوي او له نس

څخه دي غوښه پريکړو د هغو وينو و مخ ته يې ور کړو، چې د هډوکو د ماتېدو پر وخت بهېدلي او د مغزو پر خوا تللي دي.
يا پاکه ربه چې ستا فضل او کرم نه وي نو زه خوار به څه وکړم. اې د کايناتو خالقه ! زه دي لکه چې د خپل هيواد ، اسلام او ژبې د چوپړ له پاره نور نه وم په کار؟ رب العالمينه بس تاسي پوهيږئ او کار مو.
له ډاکټر څخه مي وپوښتل که چيري زه عمليات ونه کړم نو څه به وسي؟ ده په جواب کي وويل چي ته په بخت ډېر بيداره يې، چې ستا د سر وينه مغزو ته نه ده رسېدلې که چيري رسېدلې وای نو تاسي به يا تر نامه لوړ يا کښته فلج سوي وای، او که چيري عمليات ونه کړې نو د پور تنيو يادو سوو مشکلاتو سره د مرګ خطر هم تړلی وي. دا چي په زړه کي مي څه تېرېدل يو الله خبر دئ. بس د الله امر ته مي غاړه ايښې وه. د کايناتو رب په خپلو کارونو ډېر ښه پوهيږي.
ما د ډاکټر څخه ۱۵ دقيقې وخت وغوښت، چې تر څو په همدي اړه د خپلو قريبانو او دوستانو سره سلا او مشوره وکړم. ټولو د عمليات کولو مشوره راکړه چې ما هم ډاکټر ته په هو سر وخوځاوه. تر ۱۷ ساعته وروسته چې پر هوښ راغلم که ګورم د جانسن په نامه يو امريکايي ډاکټر راته ولاړ و، چې تازه د خپلې فلسطينۍ مېرمنې له کبله د اسلام په مقدس دين مشرف سوی و. ده چې زه وليدم چې را پر سد سوم پر ځيګر يې لاس راکښيښوی راته ويې ويل Noori you will be all right Inshaullah . خو وروسته چې به ما د خپل صحت په اړه پوښتنه ځني کول ډېر به خواشينی کېده او کوښښ به يې کاوه، چې په يو چم مي له ځان څخه تېر کړي. يو وخت چې مي ډېر مجبور کړ راته ويې ويل ستا روغتيا به ډېر ډېر وخت وغواړي. ده زما سره دومره مينه کوله، چې زه ډېر ور ته حيران وم ما ته داسي ښکارېدی لکه خپل ورور.
په روغتون کي نور غير مسلمان ډاکټران هم وه، خو د جانسن مينې او اخلاص بېخي حد نه درلود. دا مينه د اسلام د هغي رڼا له کبله وه، چې زما او د ده زړه ته يې لار موندلې وه تر دې نو بل کوم ټينګ تړون کېدای سي؟

تر ده وروسته ډاکټر رټکوسکي راغلی، چي زما عمليات يي تر سره کړي وه. ده وويل چي ښه کيږې انشاالله. زما تر دوباره معاينې او ايکسرې وروسته يې راته وويل چي هر څه ډېر سم دي او تاسي کولای سئ، چي نن پر ۱۲ بجي د روغتون څخه ولاړ سئ. ايا که زه په پاکستاني او يا افغاني روغتون کي وای څو ورځي به يي ساتلی وای؟ د دوولسو بجو په شاوخوا کي زما خوږ دوست اېر هم راورسېد، چي سمدستي مو د روغتون څخه خپله کډه را بار کړه.

دا کيسه مي ځکه دونه اوږه کړه، چي يو خو لوستونکو ته وښيم، چي دا کتاب مي په څنګه وخت کي ژباړلی او بل د هغو ملګرو د ډاډ له پاره چي زما د روغتيا په اړه اندېښمن دي، خو زه اوس الحمد الله بالکل روغ رمټ يم.

تر دې دوې مياشتي وروسته د کاناډا د البرټا ولايت د مرکز ايډمنټن د لوي مارکېټ پر کتابتون وربرابر سوم. هلته مي د نورو کتابونو تر څنګ دغه کتاب هم پيدا کړ. ډېر مي خوښ سو، چي سمدستي يې د ژباړلو فکر راسره پيدا سو. د روغتيا په دغسي وضعيت کي مي د دغه کتاب ژباړه پيل کړه. د ژباړي په وخت کي به همېشه د کورنۍ د غړو له خوا د سختو نيوکو سره مخامخ کېدم، چي ويل به يې دا ستا صحت او دا کتاب ! کله ښه سې بيا به يې وژباړې خو ما د چا دا ونه منل او نه مي تر اوسه په خپل ځان دا منلې ده، چي ما دومره سخته ضربه ليدلې، خو که مي ومنل په هغه صورت کي نو رښتيا هم مريض يم. تر اوسه لا د تندي پاړسوب راسره دئ او دا چپه ستر ګه خو مي بېخي ډېره پړسيدلي وه، ما به خپلو ملګرو ته ويل لکه دا غربيان چي هم په کړوپ کشي کي ښه تجربه نه لري. خو اوس چي يې پاړسوب کښته سوی هر څه سم ښکاري. خو کله چي به مي دغه سرګذشت خپلو ملګرو ته وايه نژدې و، چي د زړه حمله پر راسي. خو ما الحمدالله هيڅ کمي نه ده احساس کړې او د دغه کتاب پر پښتۍ عکس مي هم تر عملياتو وروسته اخيستی دئ.

يو څه هم د کتاب او ليکوال په اړه:

د ژباړي په وخت کي مي کوښښ کاوه، چي ژباړه يې ډېره ساده وي. د ارچيوال په نامه يوه دوست له دي کبله د کتاب د ژباړلو څخه منع کولم،

چې د مسعود صفت پکښې سوی دئ. ارچیوال ورور او د ده همنظر وته وایم چې د مسعود له پاره همدومره بس ده، چې مړ دئ.

ښاغلی لیکوال یې د افغانانو سره خورا ډېره مینه لري او د افغانانو د کلتور او تاریخ څخه ښه خبر دئ، چې د احساساتو یې باید درناوی وسي. په کتاب کې ځیني غلطې وې، چې هغه مو تر وسه او پر خپل ځاي اصلاح کړي دي. په کتاب کي د ولسمشر کرزي ډېر اړخونه را اخیستل سوي دي چې د راتلونکو تاریخ لیکوونکو له پاره تر ټولو ښه سند دئ، خو که چیري دغه کتاب د ولسمشر کرزي د خولي څخه یو تکړه افغان لیکوال لیکلی وای ډېر به خوندور وای، ځکه چې اوس هم د ولسمشر کرزي د ژوند ډېر اړخونه نه دي روښانه سوي. د هغه روښانتیا د دغسي یو بل کتاب لیکلو ته اړتیا لري.

په پای کي د ښاغلي مطیع الله روهیال څخه مننه، چې په خورا سخت وخت کي یې د دغه کتاب کمپوز په ورین تندي وکړ او ګټوري مشورې یې هم را څخه ونه سپمولې. ویښ ملګري فرهنګي ټولنه هم د هېرولو نه ده، چې د دغه کتاب په چاپ کي یي تر خپله وسه مرسته وکړه.

نور نو دا تاسو او کتاب !

په سپېڅلې مینه او ادب
غلام ولي نوري
١٣٨٧/٦/٦ ش

د سر خبري

په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره په ۱۹۸۷م کال د پاکستان په پېښور کې هغه وخت ولیدل کله چې ما د افغان مطبوعاتو پروژې له پاره افغان زده کونکي نیول دا د بوسټن پوهنتون د ارتباطاتو د کالج پروژه وه او زه یې ساحوي مشر وم.

د حضرت صاحب په تنظیم کې کرزی زموږ ارتباطي کس و، د ده ډله یوه له هغو ۷ ډلو څخه وه، چې په افغانستان کې د سرو لښکرو پر ضد جنګېدل.

د ځینو ډلو سره په ځانګړې توګه د بنیاد ګرو سره چې له غرب سره یې حساسیت درلود، معامله ډېره ګرانه وه، چې له هغوی څخه کسان تر لاسه سي او موږ دغه افغانان په ژورنالیزم کې ور وروزو.

د دې بر عکس بیا د حضرت صاحب ډله ډېره دوستانه وه دا ځکه چې هلته به موږ همېشه د کرزي د ګرم هر کلي سره مخامخ کېدلو او له بله پلوه ده ډېره ښه روانه انګلیسي ویل چې زه ډېر ور څخه متاثر سوی وم.

ما او کرزي دوه ځله په رسمي توګه سره ولیدل او په پېښور کې څو نور واره په غیر رسمي توګه په هغه ځایونو کې چې غربیان، افغانان او پاکستانیان به سره راغونډ سوي وو، ما د خپلي نوي دندي له پاره چې په بوسټن پوهنتون کې د ښوونکي په توګه ټاکل سوی وم د ۱۹۸۸ م اګست په اخیر کې پېښور پرېښود او تر دې ورسته مي بیا ۱۶ کاله له کرزي سره ونه لیدل، بیا مي هغه وخت ور سره ولیدل چې دی کله د لنډ مهالي اداري مشر و.

په ۲۰۰۴ کال کې مي دا موقع تر لاسه کړه، چې پسرلی په کابل کې تېر کړم هلته مي د کرزي د ویاند او د ده په مطبوعاتي دفتر کې مي د مشاور

او ژورنالیزم د ښوونکي په توګه دنده تر سره کړه. بالاخره مي هغه کابل ولید چي په اړه مي یې د خپل افغان ملګرو څخه ډېر څه اورېدلي وه چي ډېر تکان ورکوونکی و.

په اوونۍ کي مي ۶ ورځي په ارګ کي د ولسمشر د ویاند جاوید لودین له پاره کار کاوه چي دا زما له پاره یو په زړه پوري امتیاز و، کوم کسان چي موږ په پېښور کي روزلي وه له هغوی څخه ځیني اوس په کابل کي وه او له هغوی څخه دوو یې په ارګ کي کار کاوه.

حامد علمي د ولسمشر د ویاند مرستیال و او عبدالصبور د ولسمشر رسمي عکاس و، زموږ د مرکز بل فارغ اکرام شینواری و چي اوس په کابل کي د امریکا ږغ راډیو د پښتو څانګي راپورتور و.

ما دی په دغه دوبي کي ډېر ونه لیدی یو وخت دی د خپل دفتر څخه په ګل خانې ماڼۍ کي د خپل ویاند دفتر ته د هغوی پوښتني ته راغلی و موږ په هغه ورځ د پېښور د وختونو په اړه په مفصله توګه وږغېدلو او کله کله به مو په مطبوعاتي کنفرانس کي چي د ارګ په باغ کي تر ونو لاندي جوړېدی سلام سره وایه.

کله چي زه د دوبي په پای کي تللم، د ولسمشر د ویاند مرستیال ماته یو فلزي بکس راکړ، چي په لاجوردو ښکلی سوی و. دننه په بکس کي یو کارډ و چي پر هغه لیکلي وه ،د افغانستان د ولسمشر جلالتماب کرزي لخوا ډالۍ، خو لاسلیک یې نه و پر کړی.

د ۲۰۰۵م کال په پیل کي د بوسټن پوهنتون مرستیال جوسیپ میر کودیو راته وویل چي ولي ولسمشر کرزی ته زموږ په پوهنتون کي د مېلمه وینا کوونکي په توګه بلنه نه ورکوې؟

ما هم جاوید لودین ته تلیفون وکړ، هغه اوس د ولسمشر د دفتر مسئول سوی و، کله چي ما لودین ته وویل، هغه لومړی شکمن، خو بیا یې وویل ته ودرېږه زه به د ولسمشر تقسیم اوقات وګورم (دا دئ وخت سته خو زه باید په دې اړه له ولسمشر سره وږغېږم).

یوه ورځ وروسته جاوید لودین راته ټلیفون وکړ ده وویل چي ولسمشر راضي دئ، زه ډېر خوشاله سوم.

یوه شپه وړاندې چې دی زموږ پوهنتون ته راسي، کرزي ته په یخ او باراني بوستهن کې د مسچوسیټ د والي میټ روماني لخوا تود هر کلي وویل سو، والي د هر کلي پوره ترتیبات د استقبال د قطعې او بجه خانې په شمول په هوایي ډګر کې ورته نیولي وو.

په دا سبا باران نه و او پنځه ویشت زره تماشاچیانو چې په هغه کې زده کوونکي، والدین یې، کورنۍ او دوستان یې، د بوستهن په پوهنتون کې کرزي ته د یو اتل په څېر ښه راغلی ووایه. کرزي زده کوونکو ته د نړۍ سره د خپل هیواد اړیکې او بیا د دغه کوچني او خوار ملت د نړیوالو لخوا هېر پدل ور په زړه کړل چې د یوولسم سپټمبر پېښې یې یو ځل بیا خلکو ته ور په یاد کړې.

تر دې وړاندې چې کرزی د بوستهن څخه لیدنه وکړي ما له هیلن دیر د جنرال الکتریک مدیر جک ویلخ او مېرمن یې سوزي او د څارنوال الن ډېرشویز سره ولیدل، هیلن راته وویل چې ولي کرزي ته نه وایې چې ستاسو په اړه به کتاب ولیکم، هغه ته د دې وړاندیز وکه او خلک له دې سره ډېره مینه لري چې د کرزي له کیسو څخه خبر سي، ما هم دوې پاڼې پروپوزل ولیکی او جاوید لودین ته مې ورکړی چې ولسمشر ته یې تقدیم کړي، په بوستهن پوهنتون کې تر وینا وروسته ده او ورسره پلاوي واشنګټن ته پرواز وکړ، له هغه ځایه نیبراسکا ته، چې هلته کرزي افتخاري ډګري تر لاسه کړه او بالاخره کابل ته لاړ.

تر دې وروسته مې د خپل وړاندیز په اړه یوه میاشت هیڅ وانه وریدل، وروسته لودین راته ټلیفون وکړ راته ویې ویل چې ولسمشر د کتاب په اړه راضي سوی دئ نو اوس باید څه وکړو؟.

ما له بوستهن پوهنتون څخه رخصتي واخیسته او د سپټمبر په نیمایي کې مې کابل ته پرواز وکړ.

ما درې میاشتې په یوه مېلمستون کې تیرې کړې چې (Chez Ana)چیز انا نومېده او زما د ژورنالیزم د یوه پخوانۍ ملګري ایدوارډ ګیراډیټ لخوا چلول کېده، ما به له کرزي سره چې کله به یې وخت درلود لیده، حتی زه به یو څو ساعته وړاندې لا نه پوهېدم چې نن ماښام به له کرزي

سره وینو که نه، یاور به ټلیفون راته کوي چې نن ماښام ښاغلی ولسمشر غواړي ستاسو سره ووینی، په کومه شپه چې به مو له ولسمشر سره لیدل یو تور روسی لاډا موټر به د چیز انا مخ ته راته او زه به یې تر ارګ پوري وړلم، تر ټولو امنیت ځایونو به تېر سوو، تر هغه چې موږ به د ارګ دننه ته ورسېدو زه به له موټره کښته سوم ، پیاده به د دېوالونو په بغل کي د ولسمشر د دفتر پر لور روان سوم، د دېوالونو بغل ته به وسله وال کسان ولاړ وو او په (Lapel Microphones) لیپل مایکروفونونو کي به یې خبري کولې، په ګل خانه کي دننه د ولسمشر دفتر ته تر رسېدو وروسته ما یو ګړی انتظار ایسته او بیا د ولسمشر دفتر ته ور ننوتلم چې هلته به مو د افغان کلتور له مخي د غیږي روغبړ او د لاس روغبړ کاوه او د ولسمشر له تود هر کلي سره به مخامخ کیدو .

اکثره وخت به موږ د ده په دفتر کي سره لیدل دا یو لوی دفتر دی چې مستریح خونه، د څرمنی قېمتي سوفا، چوکیو او د ولسمشر په مېز ښایسته سوې ده، په دغه وخت کي به یاور، مشاورین او حتی د کابینې وزیران هم حاضر وه، چې ده به هغوی ته د پاته کېدلو ویل، کرزی د نورو افغانانو په شان د کیسې ویلو خورا ښه استعداد لري چې اورېدونکي ور څخه خورا خوند اخلي، کله کله به زه او دی د ده د دفتر تر شا په جلا ځای کي تنها و، چې هلته به مو تر خپل کار وړاندي د یو څو دقیقو له پاره په تلوېزون خبرونه وکتل، په دغه ساړه مني کي به د شپې لخوا کرزي، کریمي رنګه پټو پر ځان تاو کړی و، چې دا ډول پټوان ټوله افغان نارینه پر اوږو کوي، مرکز ګرمي په نور افغانستان کي خو څه، حتی په ارګ کي لا نه وه پاته.

موږ به قهوه څښل، خو کرزي به تر قهوې چای له افغاني اوسکو، بادامو، پستې، انګور او کلچو سره خوښول چې دا هر څه به تر موږ وړاندي د ولسمشر د پخلنځي خدمتګارانو لخوا ایښودل سوي وه، کرزي به لکه یو سوداګر همېشه د افغاني تولیداتو صفت کاوه، ده به امر کاوه، دا وخوره او دا وخوره، دا انګور، بادام او اوسکي تر ټولو غوره دي، موږ به یو څو دقیقې بانډار سره وکی، پسته او انګور به مو خوړل وروسته به ما خپل ټیپ ریکارډر چالانه کی، ما به موضوع ورته وټاکله او ده به پر هغه خبري پیل

کړې، دی یو ډېر ښه ویاند، فصیح او ډاډمن او هغه څوک دئ چې د خپلې پوهې او ځیر کتیا څخه خبر دئ، حتی یو په یو په غیر رسمي ناسته کې هم.
یوه غرمه ټلیفون راغلی چې راته ویې ویل، ولسمشر غواړي ماخستن ستاسو سره په خپل استوګنځای کې ووینې، دا ځای د ارګ په ساحه کې دوه پوړه ودانۍ ده، دې ځای ته په ورتګ سره باید سړی د څو نورو امنیتي پوستو څخه تېر سي تر څو سړی د همدې سرای اوسپنیزې دروازې ته ورسېږي، د دروازې او کور تر منځ دایره شکله لار وه، دغه دایره په اصل کې باغ و، چې د کبانو حوضونه یې هم لرل.
یو یخ نومبر چې زه ورغلم کرزي د دغه باغ پر شاوخوا پر جغلین سړک چابک قدم واهه، دننه په سرای کې زه د انتظار صالون ته رهنمایي سوم او وروسته به هغه خوني ته چې ولسمشر به مېلمانه پکښې لیدل.
کله چې ما د کرزي سره د سرای په انګړ کې ولیدل خونه د خلکو څخه ډکه وه. ده له ټولو سره په لوړ اواز روغبړ وکړ او کله چې ما مرکه پیل کړه نو ټوله به خاموش سول خو کله کله چې به د کرزي د کوم ځای نوم او یا تاریخ په یاد نه و بیا به یې یوه مېلمه ته د هغه دور په یادولو له پاره ور ږغ کړه خو کله کله به دا مباحثه تر ډېره روانه وه تر څو چې ټوله به پر هغه موافق سول، د ده په کور کې زموږ لیدني به خامخا د ماخستن ډوډۍ له ځان سره لرله.
ولسمشر به د ډوډۍ خوړلو په خونه کې د هغه اوږده مېز پر سر کښېناست او زه به یې راسته اړخ ته کښېنولم، ده به د ډوډۍ خوړلو په وخت کې راته وویل د دې خوند وګوره او دا خو بیا افغاني ځانګړې خواړه دي او اکثره وخت به یې سالن په خپله زما په غاب کې را اچاوه، پلو چې خوندور افغاني خواړه دي همېشه به د مېز پر سر له ترکارۍ، تازه کاهو، رومیانو، ملیو او افغاني وچې ډوډۍ سره پروت و، د دې تر څنګ به په کوچني بوتلانو کې اوبه او د انارو جوس هم پروت و، خو هیڅ ښځه به زموږ سره پر مېز نه وه، د افغاني کلتور له مخې ښځې باید د نامحرمه له سترګو څخه پناه وي، زما سترګې تر پایه په دغه کور کې پر یوې ښځې هم ونه لګېدې، د مېز پر سر ټوله خبرې په پښتو او په دري ژبو وې، بېله دې چې ما ته به یې یو څه په انګلیسي ویل غوښتل، تر ډوډۍ وروسته خواړه به تازه مېوه، پوډین،

چای او یا قهوه وه، ډوډۍ به اکثره وخت پر نهه یا نهه نیمي بجې ختمېدل چي تر هغه وروسته به زه بیر ته خپل هوټل ته تلم چي د خپل ټیپ په تر تیبولو به مصروف کېدم او د راتلونکي ټلیفون انتظار به مي ایسته.

څه چي ما غوښتل هغه مي بالاخره پر ۸ سپټمبر تر لاسه کړل او ما خپل کور ته د کرسمس له پاره ځان را وروسوی او کوم څه چي ما په هغه ماښامونو کي له حامد کرزي څخه تر لاسه کړل اوس دا دئ ستاسو په لاسونو کي دي.

پېژندنه

په ۱۹۸۰م کلونو کې د پاکستان پېښور د مځکې پر مخ له په زړه پورې ځایونو څخه و.

د زاړه هندوستان پلازمېنه چې اوس د پاکستان شمال غربي وحشي پولي ولایت ، د لرغونو پښتنو ښار او د اوښانو د بې شمېره کاروانونو او بریمنو لښکرو تم ځای دئ، چې د افسانوي کوتل خیبر څخه تېرېږي چې له همدی ځای څخه ۲۵ مایله لېرې د غرب پلو ته د افغانستان خواته پروت دئ.

په نولسمه پېړۍ کې برطانوي اردو دلته یو ګارنېزون جوړ کړ چې ور سره سم یې د هندوکوش په لوړو څوکو کې امنیتي پوستې هم واچولې. یوه له هغو پوستو څخه چیرې چې ځوان وینسټن چرچل له هغه څخه د برطانیې تر رهبري لاندې د هندو سکانو او پښتنو تر منځ جګړه څارل تر اوسه د چرچل په ښار ځای مشهوره ده.

کله چې سرو لښکرو په ۱۹۸۰م کال کې پر افغانستان یرغل وکړ پېښور ور سره سم په لومړیو کې د لس ګونو وروسته د زرګونو او په پای د ملیونونو هغو افغانانو په موقتي کور بدل سو، چې د کمونیستي رژیم او مجاهدینو تر منځ د جګړو څخه به یې امان غوښت.

جهاد د مسلمانانو د هغې جګړې نوم دئ چې د سرو لښکرو په مقابل کې به جنګېدل او جنګیالیو ته به یې مجاهدین او یا سپېڅلي فرشتې ویل.

مهاجر لا د وړاندې په پېښور کې په پنډغالو کې ځای پر ځای سوي وه چې اکثرو دغه پنډغالو د ښار ګوټې ښه لرل. افغانانو د زاړه پېښور په نریو او کږو وږو بازارونو کې ځانو ته دوکانونه جوړ کړي وه چې د کور غالۍ او زېورات یې پکښې پلورل چې په دغه زېوراتو کې د بدخشان د نامتو کانونو لال او جواهر کار سوي وه. د دې تر څنګ به یې د سرو لښکرو چکوشونه،

لورونه، نظامي نښانونه د سرو لښکرو د سر تیرو خولۍ چې اکثرو دغو شیانو به له ځان سره خورا خیالي کیسې هم لرلې داسې چې په څه ډول یې دغه شیان د سرو لښکرو د مړو سوو سر تیرو څخه تر لاسه کړي دي.

د ښار د بهر په دوړنه میداني کې به افغانانو د انسانانو وحشي لوبه یعنې بوزکشي کول.

مهاجرینو ته په کنډکونو خیریه اداري جذب سوي وې لکه د ملګرو ملتونو خوراکي پروګرام، د سره صلیب نړیواله کمېټه او نورو دې ته ورته تجارتي کمپنیو، اکثرو دغو کمپنیو مهاجرو ته د خپل بخت د ځلېدونکي ستوري په سترګه کتل او خپل د خیرات خورجینونه به یې هغو غربیانو ته نیولي وه چې د افغانانو سره به یې خواخوږي لرل او دوی به بیا په دغه ټولو پیسو په پېښور کې د ځان له پاره په ښکلیو ودانیو کې خورا مستریح ژوند جوړ کړی و، چې خدمت ګاران، اشپزان، کالي مینځونکي او چوکیداران به یې د اند له پاسه وه.

افغان جنګیالیو د خون ګرمو غربیانو د سرې جګړې اتلان جوړ سوي وه چې په دغه ډله کې یې خپله ولسمشر رونالډ ریګن هم راتلی. ټیکساسي کنګرس مین چارلي ویلسن خو جهاد خپله شخصي جګړه بلل او د رېګن اداري مالي مرسته چې په هغه کې وسلې هم راتلې، برابرولې او تر څنګ یې CIA د افغان جنګیالیو سره پټ عملیات هم تر سره کول.

CIA خو بالاخره د اوږې څخه ویشتونکي الوتک ضد سټینګر* او میزایل هم مجاهدینو ته ورکړل له همدې کبله روسان د افغانستان پرېښودلو ته اړ سول. د سرو لښکرو د اشغال سره سم د افغانستان پوله دغربي ژورنالیستانو پر مخ وتړل سوه خو که به څوک افغانستان ته تلي نو به د مرګ جدي ګواښ ورته متوجه و، خو که به افغانستان ته دننه د مجاهدینو د وسله والو ګروپونو سره تلې هلته به هم د نیولو او ایسارولو وېره موجوده وه، چې بې شمېره دغسي کسان د افغانستان تر ټولو په بدنام او وېره

* امریکایانو هغه وخت مجاهدینو ته سټینګر او میزایل ورکړل کله چې په دې باوري سول چې نور نو روسان د مجاهدینو د مقابلې توان نه لري، (ژباړن).

وونکي د څرخي پله په زندان کي ساتل کېدل چي هلته هره لحظه د مرګ امکان موجود و په داسي حال کي نو بیا هیڅ ژورنالیست افغانستان ته د ننه د تګ زړه نه ښه کاوه.

خو ځینو بیا لکه د کریشن ساینس مونیټور ایډوارډ ګیراډیت او د نیویارک ټایمز ډوناټیلا لورچ بیا دا خطر پر ځان منلی و ځکه چي دوی کابل ته په بورقه کي ننوتل، نو ویلای سو چي د دوی دا کار د مېړاني یو ستر مثال او ژورنالیزم ته یوه نه هېرېدونکې ډالۍ ده.

دا چي پېښور د افغانسان سره نژدې او افغانستان ته دننه تګ هم خورا خطرناک و نو له همدې کبله پېښور د معلوماتو په بازار واوښت او د مقناطس بڼه یې غوره کړه چي د نړۍ له هر ګوټ څخه یې ژورنالیستان ځان ته راکش کړل.

د افغانستان د مقاومت هري لویي ډلي او ځینو کوچنیو ډلو هلته مرکزونه لرل او د دوی ویاندویان به ډېر لېوال وه چي د غربي ژورنالیستانو سره نه یوازي معلومات شریک کړي، بلکي په افواهاتو اوغلطو معلوماتو اضافه. اکثره دغه ژورنالیستان د دې ځای له ژبي، کلتور، مختلفو کورنیو، ګروپونو او ډلو تر منځ د اړیکو څخه نا خبره وه.

هري افغاني ډلي خپله خبرپاڼه لرله چي په هغه کي به په پیخر د دوی د مجاهدینو د بریالیتوب په زړه پوري داستانونه چي اکثره به یې بې اساسه او له حقیقته لیري وه، راتلل.

هغه ژورنالستان چي هلته یې ډېر وخت تېر کړی و اکثرو به د پروفیسر سید مجروح پر خبرپاڼه اعتبار کاوه. ښاغلی مجروح د کابل پوهنتون د فلسفې پخوانی استاد و، د ده د معلوماتو مرکز چي د (افغان معلوماتو مرکز) نومېده تر نورو ټولو افغانو ډلو تر معلوماتي مرکزونو د اعتبار وړ و.

ښاغلی مجروح په ۱۹۸۸ کال کي د حکمتیار ډلي د بنسټ پالو له خوا ووژل سو. پېښور یوازي دا نه چي د ژورنالیستانو څخه ډک و، بلکي ګڼ شمېر نور افغان مهاجر، قوماندانان، مجاهدین، جاسوسان، ورانکاران، ایجنټان او نیک بخته سر تیري هم پکښې اوسېدل.

ښار به اکثره وخت په ترهګریزو چاودونو لړزېدی او داسي شېبې خو بیخي لږ وې چي په هغه کي دي د ماینونو ډزي نه تر غوږو کېدلې.
د پاکستان د قوي استخباراتي شبکې ISI جاسوسان چي اوس په KGB ننوتلي وه او د KGB همکاره استخباراتي اداره (خاد) امریکایي CIA او برطانوي M١٦ جاسوسان به په مشهوره زرغون هوټل کي سره راټول وه او مېزونه به د چایو څښونکو څخه ډک وه او هر یوه به خپل غوږونه د هغه بل مېز کسانو ته متوجه کړي وه تر څو پر هغه مېز د ناستو کسانو څخه چي هغوی به په پوسکي خبري کولې، یو څه واوري.
دا و هغه پېښور چي ما ورته په ١٩٨٦م کال کي د بوسټن پوهنتون د افغان میډیا پروژې له پاره زمینه پکښي برابره کړه، په لومړي سر کي مي هیله لرله چي د پاکستاني حکومت څخه به رسمي اجازه تر لاسه کړم تر څو دغه پروژه د پاکستان په خاوره کي تر سره کړم. ډېر میټینګونه او روغبړونه مي وکړل او د چایو کوپونه مي وڅښل، خو وروسته وپوهېدم چي هیڅ پاکستانی افسر به زما پر مکتوب لاسلیک ونه کړي له همدې کبله مي تصمیم ونیوی چي بېله پاکستان له اجازې هلته خپل کار پیل کړو وروسته به ګورو چي بیا څه پېښیږي.
موږ د پېښور په یونیورسیټي ټاون کي یوه ټولګی پیدا کړه چیري چي اکثره د خیریه مرستو اداري میشتي وې او زموږ د پروژې د لومړی دورې شپږمه اوونی وه ،چي شاګردان مو ونیول، همدلته په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره ولیدل.
موږ د هري ډلي څخه په مساوي تو ګه کسان وغوښتل د کسانو د تر لاسه کولو له پاره به موږ د هري ډلي مرکز ته ور تللو او خپله پروژه به مو ورته تشریح کوله، تر څو نیم درځن کسان زموږ دغه کورس ته راولېږي.
موږ یې په انځوریزو خبرونو، تصویري ژورنالیزم او چاپي ژورنالیزم په ډګرونو کي وروزو، خو کله چي به موږ د پروفیسر مجددي د ګوند سره تماس نیوی نو زموږ تماسي کس دروند، خوشاله، د زوم په شان پاک حامد کرزی و.

په هغه وخت کې دېرش کلن ځوان و خو د سر وربښتان يې رژېدلي وه او په پاکه بېره کې يې سپين وربښتان پيداسوي وه. اکثره غربيان به له ده سره په اړيکو نيولو ډېر خوشحاله کيدل، ځکه چې دی ډېر ځيرک، ښکلی او د درانه شخصيت خاوند و او په روانه انګليسي ژبه رږغېدی، له همدې کبله که به له ده سره رږغېدلو، نو د هغه مشکو کې ژباړي خبره به هم حل وه.

د دې تر څنګ ډېر ډيپلوماتيک و او د سخت دريزو ډلو څخه يې کر که لرل په ځانګړې توګه د ګلبدين حکمتيار له اسلامي ګوند څخه.

کرزی منځلاری دئ، د ښه شخصيت خاوند او فصيح و له همدې کبله نو(ANLF) ملي نجات د ده نوم د دعوت سوو کسانو په لېست کې کېښود، ده به هم اکثره وخت په دغسي مراسمو کې چې په پېښور کې به د امريکا قونسلګرۍ، د جان دو کسن په ځای کې جوړېدل، ګډون کاوه.

جان د امريکا د معلوماتي خدمتونو امريکايي مرکز مشر و چې وروسته يې بيا ځای ريچارد هوګلنډ ونيوی، دغسي غونډې به د اکثرو پاکستاني او افغاني مېلمنو د شرابو د تندي د ماتولو تر ټولو ښه وخت برابر کړی و خو کرزي به خپله تنده په چای او يا فانتا ماتوله.

تر دوو دورو فارغينو وروسته افغان مطبوعاتي مرکز تاسيس سو او هغه کسان پکښې په دندو وګومارل سول چې موږ په دغو دوو دورو کې د مختلفو ډلو څخه روزلي وه. دغه مرکز په يقيني توګه هغه کارونه وکړل چې موږ يې هيله لرل، دوی به ټوله خبري اړخونه تر پوښښ لاندي نيول چې دا کار د غربي ژورنالستانو له پاره خورا ګران او له بله پلوه يې نړۍ ته د افغانستان دننه حقيقي انځور وړاندي کاوه چې په رښتيا هلته څه روان دي؟

د ۱۹۸۸م کال په اګست ما پېښور پرېښود او بيا مي ۱۶ کاله د کرزي سره ونه ليدل، په دغو کلونو کې چې له افغانستان څخه کوم خبرونه راتلل خورا وېره ونکي وه. د سرو لښکرو ضد جهاد په کورنۍ جګړه واوښت، افغانستان چې څونه د سرو لښکرو د اشغال په وخت کې وران سوی و او کورنۍ جګړې نور هم پسي وران کړ. کورنۍ جګړې د طالبانو و مذهبي تحريک ته د راتګ زمينه برابره کړه، په لومړي سر کې يې د افغانستان ځينو سيمو ته سوله راوړه چې له همدې کبله نړۍ ورته شاباسي ووايه، دغه

شاباسی ډېر ژر پـه وېره، تکـانونو او کر کـه د طالبـانود سـختي واکـدارۍ او اسامه او د هغه ترهګري ډلي ته په فنا ورکولو بدل سو.

وروسته د ۲۰۰۱م کال د۱۱ سپټمبر پېښه رامنځ ته سول او نړۍ هم په ګډه پرېکړه وکړل چي طالبان بايد نور له واکه لېری او اسامه بايد له دغو کارونو څخه منع سي.

تر دغه بد امنۍ وروسته زه ډېر حيران او خوشاله وم کله چي د بون په غونډه کي زما د پېښور د وخت زوړ ملګری حامد کرزی پکښي د افغانستان د لنډ مهالي اداري مشر وټاکل سو. وروسته د لويي جرګې لخوا د افغانستان د انتقالي اداري د مشر په توګه وټاکل سو، په پايله کي د ۲۰۰۴م کـال پـه منـي کـي د ازادو ټولټـاکنو لـه لاري د افغانسـتان لـومړنی منتخـب ولسمشـر وټاکل سو.

د طالبانو له ماتي څخه نيولې بيا د ولسمشری تر ټاکنو پوري خلکو د افغانستان د ښه راتلونکي له پاره خورا ښه اميدونه لرل، طالبانو چي کوم هيـواد يرغمـل نيـولی و اوس تـرې ازاد سـوی و، موسـيقي پـه لوړ اواز ږغېـدل، خلکو به ملي اتڼونه کول، په هوټلونو کي به يې ودونه کول چي هالونـه بـه يې پـه پلاسـتيکي ګلانـو ښايسـته سـوي وه دا ځکـه چـي پـه افغانسـتان کـي تـازه ګلان خورا لږ پيدا کيږي.

بازارونـه لـه مـالونو او خـامي جـادې لـه ترافيکـو ډکـي وې، رسـتورانونه پرانيسـتي وه، نـوي کورونـه، ودانـۍ او دفترونـه پـه خـورا زور ليـدل کېـدل، د موبايـل ټليفـوني کمپنيـو تـر منځ سـيالۍ زور اخيسـتی و او د شخصـي راډيـو سټېشنونو او ورځپاڼو هم همدا حال و.

کرزی بالکل د راک ستوری جوړ سوی و، د ده شنه لويه چپنه، وړينه قره قولي، د نوي افغانستان سمبول او هيله جوړ سوی و، چي کرزي د نړيوالي ټولني په مرسته د افغانستان هغه وقار چي د ترهګری له کبله داغ سوی و، بيرتـه پـر ځـای کـړی او افغانسـتان بيرتـه نـړۍ تـه راغلـی و. د افغانسـتان مشکلات خورا ډېر وه چي ابادي يې د ټولو ګډه هيله وه خو په مخ کي يو مايوسه او غريب افغانستان پروت و، چي هر څه يې وران سوي وه.

نژادي او قومي تربګني چي څو لسيزي خورا په زور رواني وې په يوه شپه کي نه سو حل کېدلای، يو نوی حکومت بايد له سره ودان سوی وای چي په هغه کي اجرائيه قوه، مقننه قوه او د قضائيه قوې ټولي څانګي راتلې.

په مکمله توګه زيربنا ته اړتيا وه چي په هغه کي سړکونه، د برېښنا ماشينونه، مکتبونه، د اوبو سيستم او داسي نور چي ټوله د کلونو جګړو په جريان کي وران سوي وه او يا بيخي له منځه تللي وه خو دا هر څه په بيړه نه سوای رغېدلای او دې ټولو يو امنيتي ځواک ته اړتيا لرل تر څو په افغانستان کي يې يو خوندي چاپېريال را منځ ته کړی وای.

امريکا او د ناټو غړو هيوادونو بايد دغه ځواک برابر کړی وای خو د سپټمبر د ١١ نېټې څخه بيا تر اوسه پوري دغه سي يو پوره ځواک چا افغانستان ته برابر نه کړ، په امريکا کي د بوش اداري تصميم ونيوی چي د افغانستان امنيت به ساتي او ولسمشر کرزي ته به د نوي افغانستان د وعدې د پوره کولو توان ورکړي. افغانستان اوس هم ژغورل کېدای سي خو نه په هغه لومړۍ بيه، طالبانو اوس په پاکستان کي خوندي پنا ځايونه موندلي دي او هلته د وران کارو کارونو له پاره تنظيم کيږي.

اسامه لا ژوندی دئ چي کېدای سي په راتلونکي کي پر امريکا او غرب باندي بريدونه وکړي

د مخدره موادو سوداګرو حکومت کمزوری او په فساد اخته کړ، حامد کرزی چي د هيواد ژغورونکی و د کابل په ارګ کي بندي پاته سو.

زه په دې باور لرم چي کرزی د افغانستان د مشر توب له پاره تر ټولو غوره کس دئ، دی يو رښتونی افغان دئ او پر خپل افغان ملت باور لري، دی يو فاسد انسان نه دئ، د ده فصاحت، پوهه او ښه شخصيت ده ته دا ځواک ور کوي چي د هيواد د غرب او شمال تر منځ پول جوړ کړل سي چي تر اوسه دا کار هيڅ افغان ونکړ خو کرزی هم دا کار په تنهايي نه سي کولای.

که په افغانستان کي د امريکا او د هغه د ملګرو دا زړه نا زړه حالت وي افغانستان به بيا يو ځل ناکامه سي خو که چيري اوس موږ د افغانستان د کاميابي بيه ادا نه کړو نو ضرور به يې د ناکامۍ بيه ورکوو.

د افغانستان تاریخ ته لنډه کتنه

هغه سیمه چي د افغانستان په نامه سره پېژندل کېږي په دوامداره توګه د ډېرو زمانو څخه انسانان پکښې اوسېدلي دي. د لرغون پېژندني شواهد ښيي چي افغانان د هغو لومړنيو خلکو له جملې څخه وه چي په کرهڼه او مالداري يې لاس پوري کړ. د افغانستان پخواني ښارونه د لرغوني نړۍ د لومړنيو ښاري مرکزونو څخه وه. د(Bronze) زمانه چي (۲۰۰۰-۳۰۰۰) قبل الميلاد ده د منډيګک اقتصاد چي همدا نني کندهار ته نژدې دی پر غنمو، اوربشو، پسونو او بوزو ولاړ و*. په دغه زمانه کي افغانستان د (Mesopotamia) او شرق تر منځ د مهاجرت او تجارت عمومي لار وګرځېدل. د ۲۰۰۰ قبل الميلاد په پيل کي افغانستان د اريايي قومونو کور سو، چي د دې هيواد لرغونی نوم اريانا و. همدا نوم نن هم په پراخه توګه استعمالېږي، څکه چي د افغانستان ملي هوايي کرښه اريانا نومېږي، دا اوسنی کابل هم په هغه زمانه کي منځته راغلی دئ.

د ۴۸۶ – ۴۲۲ قبل الميلاد کلونو کي ستر فاتح داروس (Darius) د افغانستان تقريباً ټولي سيمي د پارس د امپراتورۍ برخه وګرځولې خو پارسيان لومړني خلک وه چي د بهرنيو يرغلګرو په وړاندي يې د افغانانو کرکه وپېژندل چي د دوی واکمني به همېشه د قومونو بلوا او چلنج کوله. لوی سکندر دوهم يرغلګر و چي پارس يې لاندي کړ. د خپل پلار د وژني په بدل کي يې داروس وواژه، او تر دې وروسته د ده راتلونکي فتح افغانستان و، خو کله چي دی په ۳۳۰ قبل الميلاد افغانستان ته ننوتی او د ستري مقدونيې د امپراتورۍ برخه يې وګرځوي د سخت مقاومت سره مخامخ سو. دده

---

* منډيګک د کندهار د خاکرېز ولسوالۍ په جنوب کي واقع دئ، (ژباړن).

واکمني هم د بلواو سره لاس او ګرېوان وه چي تر څلور کاله جګړې وروسته يې خپل پوځ مرکزي اسيا ته روان کړ. تر هغه وروسته بير ته افغانستان ته راوګرځېد لوی ښارونه يې فتحه کړل او تر هغه وړاندي چي پر هندوستان حمله وکړي د روخشانې په نامه د يو قومي مشر د لور سره يې واده وکړ. نوموړی په هندوستان کي ټپي او په بلوچستان کي د دوه دېرشو کلونو په عمر مړ سو. خو د يونان کوم کلتور چي ده سيمي ته د ځان سره راوړی و افغانستان يې په راتلونکو پېړيو کي تر سختي اغېزې لاندي و. د سکندر تر مړيني وروسته افغانستان د يوناني څلورو واليانو لخوا سره ووېشل سو چي دوی هم بالاخره د يونان څخه خپله آزادي واخيستل او پنځه پنځوس کاله يې واکمني وکړه. تر ميلاد درې پېړۍ وړاندي بودا له هندوستان څخه په افغانستان کي معرفي سو، چي دلته يې د سوونو کلونو په اوږدو کي خورا ښه وده وکړه، چي دوې غبرګي ستري مجسمې يې په باميان کي په څلورمه ميلادي پېړۍ کي په پرښه کي جوړي سوې. دغه مجسمې پنځلس سوه کاله د بهرنيو يرغلګرو په وړاندي ولاړې وې، چي حتی هغه وخت هم ،چي چنګېزخان دغه ښار ټوله وران کړ خو طالبانو په ۲۰۰۱ م کال کي ټوټه ټوټه کړې. د عربيا څخه په اوومه ميلادي پېړۍ کي اسلام افغانستان ته راغلی چي د دوه سوه کالو په اوږدو کي نژدې ټوله هيواد سوني اسلام ومانه. د ديارلسمي پېړۍ په نيمايي کي د چنګېزخان مغول ډلي د مرکزي اسيا زياتي اسلامي سيمي فتحه کړې خو د همدې پېړۍ په پای کي مغولو پخپله اسلام قبول کړ. نن تقريباً د افغانستان ۹۹ فيصده وګړي مسلمانان دي، چي ۸۰ سلنه يې سوني او ۱۹ يې شيعه ګان دي.

د ديارلسمي او اتلسمي پېړۍ تر منځ د افغانستان خاوره او د هغه مهمه تجارتي لاري چي په هغه کي د ورېښمو لرغوني لار هم راځي د امپراتورانو د ځای ناستو، کورنيو او ټوپکسالارانو له خوا تل تر حملو لاندي راغلي دي چي واکمني پر کول يې اسان کار نه و. غزنوي کورنۍ چي په ۹۶۲ م کال کي راپورته سوه په ټينګه توګه يې اسلام په افغانستان کي حاکم کړ، چي تقريباً دوې پېړۍ يې واکمني وکړه چي د غوريانو له خوا برطرفه سول، هغوی بيا چنګېزخان له واکه ليري کړي وه چي ځان يې سره منظم او

يوه پېړۍ وروسته بير ته رادبره سول. ګوډ تېمور څلور دېرش کاله واکمني وکړه چې د هغه ځای ناستی بهلول د هندوستان تخت لاندي کړ. ده هلته د لودي کورنۍ واکمني رامنځته کړه. او هغه وخت يې پای ومونده چې کله بابر د مغولو واکمني راوستل، او کابل يې ونيوی. د ده په وړاندي افغان آزادي بخښونکي توريالیان له روښان څخه نيولې تر خټکه، ميرويس، او د ده تر زوی مير محمود پوري چې هغه نه يوازي د بهرنيو يرغلګرو په وړاندي وجنګېدل بلکي پارس يې هم لاندي کړ، تر هغه وخت پوري چې پارسي مشر نادرشاه بير ته د پارس د مځکي تر څنګ يې د افغانستان ډېري جنوبي سيمي هم لاندي کړې. په ۱۷۴۷ م کال کي نادرشاه ووژل سو پارسيان پسې واخيستل سوه او نوی افغانستان د احمدشاه دراني په واسطه منځ ته راغی. درانيانو مغولو ته د اوسني پاکستان په سيمه کي ماته ورکړه، او له هرات څخه يې پارسيان وشړل د افغانستان واکمني يې د مرکزي اسيا څخه تر ډهلي او کشمير څخه تر عربي سمندر پوري وغځول. تقريباً نوي کاله افغانستان د بهرنيو يرغلونو څخه خوندي و، خو کورنۍ شخړي خورا پکښې ډېري وې، چې بالاخره دوست محمد خان په دې بريالی سو چې نژدې ټوله افغانستان يې سره يو ځای کړ.

وروسته برتانويانو په ۱۸۳۹ م کال پر افغانستان يرغل وکړ چې يو غلام باچا يې پر تخت کښېناوه، چې ډېر ژر پر خپل دغه تصميم پښېمانه سول. افغانانو د برتانويانو د واکمنۍ پر خلاف په ۱۸۴۲ م کال کي د اکبر خان په مشري پاڅون وکړ چې د کابل د ټوله برتانوي ګارنېزيون او د هغوی د ساتونکو په وژنه تمام سو. د ۴۵۰۰ سرتېرو او ۱۲۰۰۰ د کمپ له کارکوونکو څخه يې يوازي يو کس په جلال آباد کي برتانوي اډې ته ژوندۍ ورسېدی. دا د افغانانو او برتانويانو د لومړۍ جګړې پای و. دوست محمد خان چې د برتانويانو د لاسه جلا وطن و بير ته راوګرځېد او پر تخت کښېناست. په ۱۸۷۸ م کال برتانويان بير ته راوګرځېدل دوی په دې وپوهېدل چې افغان مقاومت ته به هيڅکله ماته ورنکړي نو د يوې لويي معاملې د لاري يې د افغانستان څخه يوه لويه سيمه جلا کړه، چې افغانانو بيا تر اوسه دغه سيمه نه ده تر لاسه کړې. د ۱۸۸۹ م کال د جولای د ميوند په

مشهوره جګړه کې یوې افغاني پېغلې ملالۍ له دې کبله چې په جګړه کې هغه سر تېري چې د افغانانو بيرغ يې لېږدوی ووژل سو دې بيرغ راپورته او مخ په وړاندي يې يووړ او نه مړ کېدونکی نوم يې وګټی. کله چې برتانويان له افغانستان څخه ووتل د خپلو بهرنيو چارو د اداره کولو حق يې ځني واخيست. همدې شي د ډيورنډ کرښې رامنځته کولو ته لاره هواره کړه، چې د افغانستان او برتانوي هند پوله يې وټاکل، چې افغان قوم يې پر دوو دايمي برخو ووېشی چې هغه يوه يې اوس د اوسني پاکستان برخه ده. افغانستان همدا شان تر ۱۸۹۵ م کال وړاندي چې روسان د پولو و ټاکلو ته راضي کړې ځيني سيمي يې وبايللې.

د شلمي پېړۍ په شروع کي چې افغانستان په کراره د ترقۍ پر لور حرکت وکړ برتانويانو د دريم ځل له پاره په ۱۹۲۱ م کال کي د افغانستان د لاندي کولو هڅه وکړه، بيا يې هم ماته وخوړل. افغانستان يو ځل بيا د خپلو بهرنيو چارو واک تر لاسه کړ او امان الله خان د باچا په توګه خپل ځان غوره کړ. دی په ۱۹۲۹ م کال د يوه غاصب حبيب الله کلکاني له خوا له واکه ليري کړل سو. حبيب الله د نادرخان په واسطه ووژل سو او دی پخپله په ۱۹۳۳ م کي ترور سو. تر ده وروسته يې زوی ظاهرشاه واکمن سو، چې په ۱۹۷۳ م کال کي نوموړی د داود خان او افغان کمونيستې ډلې له خوا له واکه ګوښه سو. ظاهرشاه ايټاليا ته په رخصتۍ تللی و، چې کودتا رامنځته سوه او هلته پسې پاته سو چې په ۲۰۰۲ م کال کي ولسمشر کرزي بير ته کابل ته راوست تر څو د خپل ژوند پاته وخت د ارګ په ماڼۍ کي تېر کړي.

په ۱۹۷۸ م کال کي داود خان د کمونيستې کودتا د لاري له واکه ليري او ووژل سو. تره کی واک ته ورسېد، چې ورسره سم د شکمنو مخالفينو پراخي نيوني، شکنجې او وژني پيل سوې. مجاهدينو د کمونيستې حکومت پر ضد جهاد شروع کړ. په را وروسته کال يعني ۱۹۷۹ م کال کي تره کی ووژل سو او حفيظ الله امين ولسمشر سو. د ده د واکمنۍ په وخت کي د امريکا سفير اډولف ډبس په کابل کي ووژل سو. څو مياشتي وروسته امين ووژل سو او روسانو ببرک کارمل د افغانستان د ولسمشر په توګه نصب کړ. په ۱۹۸٦ م کال کي د ده پر ځای ډاکټر نجيب وټاکل سو.

د مجاهدینو سر سخت ویني بهوونکي شورښ په پایله کي ۱۰ کاله وروسته په ۱۹۸۹ م کال کي روسان له افغانستان څخه ووتل. مجاهدینو د نجیب د کمونیستي حکومت په وړاندي خپلي مبارزې ته دوام ورکړ، چي بالاخره یې کابل په ۱۹۹۲ م کال کي ونیوی او د پروفیسر رباني په مشري یې د مجاهدینو حکومت جوړ کړ* د مجاهدینو د خپلمنځي شخړو له کبله د دوی حکومت بریالی نه سو، چي په ۱۹۹۴ م کال کي د طالبانو غورځنګ رامنځته سو، د کابل پر لور یې حرکت وکړ، چي په ۱۹۹۶ م کال یې کابل لاندي کړ او نجیب چي د واک څخه تر لیري کېدو وروسته د ۱۹۹۲ م کال راهیسي په کابل کي د ملګرو ملتونو په دفتر کي پناه اخیستې وه راوایستل سو او په دار کړل سو. د طالبانو حکومت د عام وژني، شکنجو، په عام محضر کي د اعدامولو او د ښځو سره د بد سلوکۍ له کبله په نړیواله کچه وغندل سو. دوی همدا شان د سعودي اسامه په مشري نړیوالي ترهګري ډلي ته اجازه ورکړه چي افغانستان د خپل مرکز په توګه وکاروي. دوی تقریباً د افغانستان ټوله خاوره لاندي کړه، خو د شمال هغه سیمي چي د بختور مسعود له خوا اداره کېدې په نیولو تر پایه بریالي نه سول. د مسعود شمالي ټلواله د ۲۰۰۱ م کال پر نړیوال تجارتي مرکز او پنتاګون باندي د حملو په تعقیب چي په افغانستان کي د اسامه په روزن ځایونو کي پلان سوي وې د طالبانو په ماته کي د امریکا د اشغال پر وخت خورا مهم رول ادا کړ.

تر طالبانو وروسته لنډ مهاله اداره د حامد کرزي په مشري رامنځته سوه، چي ائتلافي او نړیوال سوله ساتو ځواکونو یې امنیت ساته. بیړنۍ لویي جرګې کرزی په ۲۰۰۲ م کال کي د انتقالي ادارې د مشر په توګه وټاکی او وروسته بیا په ۲۰۰۴ م کال کي د آزادو ټاکنو له لاري د افغانستان د اسلامي جمهوریت ولسمشر سو، نوي اساسي قانون رامنځته سو او په ۲۰۰۵ م کال کي پارلماني ټاکني تر سره سوې او افغانستان سولې، ثبات او خوشبختۍ ته پر هغه اوږده او مشکله لار سفر پیل کړ.

---

* د یادوني وړ ده چي د مجاهدینو لومړی ولسمشر رباني نه بلکي پروفیسر مجددي و، (ژباړن).

﴿١﴾

حامد کرزی

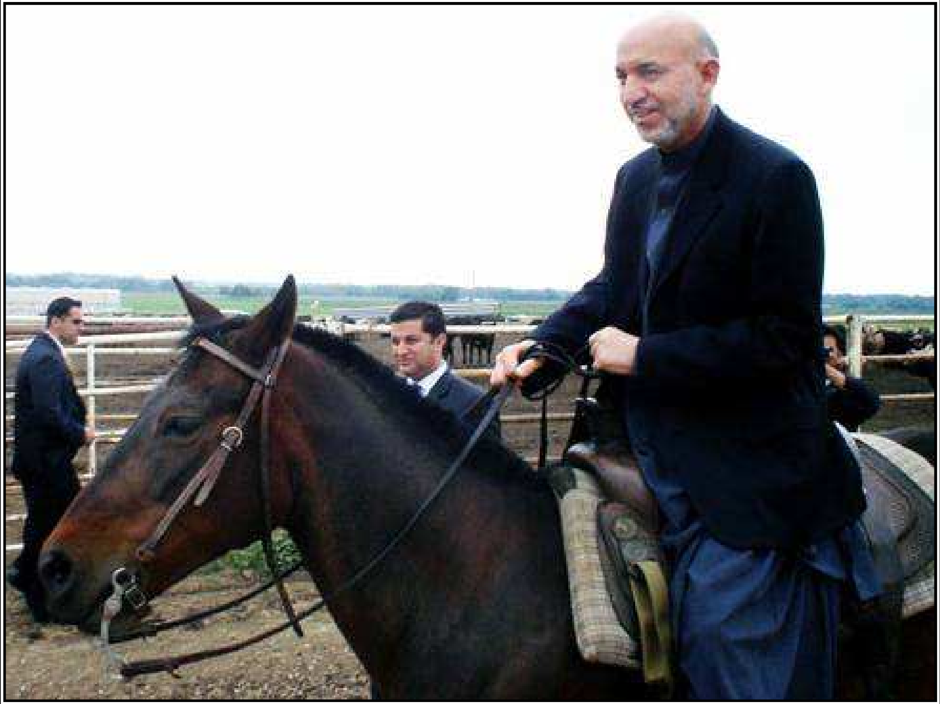

ولسمشر کرزی د آس دسپرلۍ پر مهال

په نولس سوه اتيايمو كلونو كي افغانانو سرو لښكرو ته ماتې ور كړه، خو د دوی هغه هڅي چي خپل هيواد به اداره كوي د كلونو په ورانيو او تشدد واوښتې، د اتيايمو كلونو په نيمايي كي طالبانو يو څه نظم او ثبات راوستی، مګر د هسپانيې د توندلارو عيسوي ډلو په شان زاړه پالي او زيږ رژيم ،چي له دوی سره سعودي متعصب هم ورسره و، چي همدلته يې د نړيوال تروريزم له پاره اډې هم جوړې كړې، خو د افغانانو له پاره دا كار د تحمل وړ نه و.

د ۲۰۰۱ م كال د ډسمبر پر پنځمه نېټه يعني پر نيويارک او واشنګټن باندي د القاعدې تر حملو دوې مياشتې وروسته د امريكا متحده اياﻻتو او برتانيې پر افغانستان باندي د حملې تابيا وكړه. د ډسمبر پر اوومه پر افغانستان باندي د هوا له لاري حمله وسوه، خو د دواړو هيوادونو سپيشل فورس (ځانګړي پوځ) لا د وړاندي په افغانستان كي دننه د هوايي بمباريو له پاره د هدف ټاكلو او د شمالي اتحاد په راټولولو اخته وه، تر څو له دغي لاري طالبان له منځه يوسي. طالبانو پر دوی حمله په اصل كي پر اسلام حمله بلل.

د متحده ایالاتو او د هغوی ملګرو هدف یوازې دا نه و، چې د طالبانو کرغېړن حکومت له منځه یوسي، چې یو وخت یې حمایه کاوه، بلکې د القاعده سازمان د اډو او ښوونیزو روزنځایونو له منځه وړل هم وه، چې د شتمن سعودي الاصله اسامه بن لادن له خوا چلول کېدل. په همدې وخت کې بیا د جرمني په بون کې یوه بېړنۍ غونډه راوبلل سوه، تر څو تر طالبانو وروسته د یو نوي حکومت پر جوړښت سره وړغېږي.

حامد کرزی چې په همدې غونډه کې د افغانستان د لنډمهالي ادارې د مشر په توګه وټاکل سو، د سپتمبر تر یوولسمي وروسته دستي افغانستان ته داخل سو، تر څو په جنوب کې پښتانه د طالبانو په وړاندې راپورته کړي. د امریکا د هوایي ځواک او سپېشل فورس په ملاتړ د حامد کرزي کوچنۍ ډلي په چټکۍ سره غټ کلي او ښارګوټي یو په بل پسې تر خپلې ولکې لاندې راوستل. د نومبر پر دوولسمه شمالي ټلواله له غرونو څخه راکښته سوه او پر کابل یې حمله وکړه او طالبان یې بېله کومې نښتې له کابل څخه وشړل. په دوهمه ورځ د شمالي ټلوالي جنګیالي کابل ته د جشن لمانځلو په موخه داخل سول او د ښار د ځېل سوو خلکو له خوا یې تود هر کلی وسو. طالبان چې پخپلو پیک اپ موټرونو کې له ښار څخه وتل، ادعا یې کوله، چې دوی پخپله ښار پرېښووی، دا مهال کرزی او یو شمېر افغان جنګیالي د سپېشل فورس د مشاورینو سره د کندهار په شمال کې د شاه ولیکوټ په کلي کې وه. امریکایي الوتکو پر هغه کرښه بمباري کوله، له کومه ځایه چې د طالبانو یوې کوچنۍ ډلي پر یاد سوي کلي باندي ډزي کولې.

افغان جنګیالي، څو کلیوال او امریکایان د همدې کلي په څنډه کې یوې غونډۍ ته وختل تر څو هوایي حملې وڅاري. کرزی هم همدې غونډۍ ته پر لاري و، چې یو ملګري یې ورته وویل، چې د سیمي مشران راغلي دي او هغوی غواړي ستاسي سره ووېني. کرزی بیر ته راوګرځېدی او هغه کور ته ولاړی چیري چې د کلي مشران ناست ول. نابېره یوې درنې چاودنې د سرای کړکۍ ماتې کړې، دروازې یې والوزولې او د کنډو کپري ودانۍ خاوري خځلي پر کرزي او هغه مشرانو راتوی سوې. دا ځکه چې یو لوی ۲۰۰۰ پونډه سټلایټ رهبري سوی بم د امریکایي ۵۲ - B ډوله الوتکې

ځخه په غلطه توګه و ناسم ځای ته رهنمايي او وغورځول سو.

په دې پېښه کي درې تنه امريکايان، يو شمېر افغان جنګيالي د ځينو ملکي کسانو په شمول ووژل سول. په همدې وخت کي يو امريکايي سر تېري او يو قومي مشر پر کرزي ځانونه واچول، دوی کرزی له هغه ځای ځخه راوايستی او د يو غرګي په منځ کي يې يو سرای ته بوتلی. ياور يې سمدستي ورځخه د وينو او خاورو په پاکولو پيل وکړ. په همدې وخت کي يې سټلايټ ټليفون ته زنګ راغلی، د کرزي ياور ټليفون راپورته کړ، خو له هغه خوا په انګليسي خبري کېدې او ورته وويل سوه چي ټليفون کرزي ته ورکړه.

دا د بي بي سي راډيو خبرياله ليز دوسيټ وه چي له بون ځخه يې ټليفون کړی و، هغې ورته وويل: تبريک دي وي تاسي د افغانستان د انتقالي ادارې د مشر په توګه ونومول سواست. تر دې وروسته بل زنګ راغلی، دا په کندهار کي د يو افغان قوماندان ټليفون و، چي ويل يې: د طالبانو يو لوړ پوړی استازی شاه وليکوټ ته پر لاري دئ، غواړي چي تاسي ته د طالبانو د تسليمی ليک وړاندي کړي.(*)

حامد کرزی د ۱۹۵۷ م کال په ډسمبر کي د افغانستان په کندهار ولايت کي دې نړۍ ته راغلی دئ. کرزی معنی دی د کرز د کلي دئ او د ده د کورنۍ نوم هم له همدې ځخه سر چينه اخلي. افغانان د خپلو کوچنيانو د زېږېدلو نېټه نه ليکي، نه يې لمانځي او حتی ځيني افغانان په دې نه پوهېږي چي په کوم کال زېږېدلي دي، خو کرزی يوې تعليم يافته او مشهوري کورنۍ ته منسوب دئ.

د کرزي پلار د پوپلزيو د قبيلې مشر و، لکه څنګه چي تر ده وړاندي يې پلار هم همدا دنده لرله پوپلزي د ابدالي قبيلې يوه پښه ده، چي دوې پېړۍ يې تر هغه وخته پوري چي پاچا ظاهرشاه په ۱۹۳۷ م کال کي واک ته ورسېد افغانستان اداره کاوه. خو کله چي په ۱۹۹۹ م کال د کرزي پلار د طالبانو له خوا ترور سو، نو کرزی د خپلي قبيلې مشر سو، خو نوموړی په قومي مسايلو چندان سر نه ګرځوي، دی وايي: زه يو ساده افغان يم.

دا چي د کرزي کورنۍ د پخواني پاچا محمدظاهرشاه سره نژدې

اړیکي لرلې، نو کله چې دی د لنډمهالي اداري د مشر په توګه ونومول سو، لومړی کار یې دا و، چې پاچا له ایټالیا څخه تر یوې اوږدې جلا وطنۍ وروسته بیر ته خپل وطن ته راولي او پخپل پخواني قصر کې یې ځای پر ځای کړي، چې دوستان او د کورنۍ غړي به یې پر راټول وي.

حامد کرزی اته ورونه او یوه خور لري، خو دی د عمر له مخې منځنی دئ. ده به ویل چې موږ یوه لوستې، خو محافظه کاره او دودیزه کورنۍ یو، موږ ډېر شتمن نه وو، په کندهار کې نوري کورنۍ وې چې هغه تر موږ ډېرې مړې وې.

خو دا کورنۍ د خپلې اوږدې او ښې سابقې له مخې چې د وخت د حاکمې کورنۍ سره یې لرله او په یو لوی کور کې د مستریح ژوند کولو له کبله ډېره مشهوره وه. په داسې حال کې چې د کرزي پلار یو ځواکمن خان او مور یې یوه روحاني ښځه وه، چې اکثره وخت به یې روژه وه. ده وویل چې ښه راشه درشه او د لوړ مورال لرل یې د خپلې مور څخه زده کړي دي.

کرزی د افغانستان د تاریخ د څو هغو سوله ییزو دورو څخه د هغې دورې په پای کې زېږېدلی دئ، چې د پاچا واکمنۍ قومي فیډرالي شکل درلود، داسې چې اکثریت پښتانه په جنوب، تاجک او اوزبک په شمال او رټل سوي شیعه هزاره اقلیت په مرکز کې مېشت وه.

کرزي د خپل ژوند یو څو کلونه په کرز کې تېر کړل او مکتب یې هم دلته پیل کړ، خو تر لومړۍ ټولګي ویلو وروسته یې کورنۍ کابل ته کډه سوه، دا مهال د کرزي پلار (اروابښاد عبدالاحد کرزی) په پارلماني ټاکنو کې د ولسي جرګې غړی سو، چې ډېر افغان تاریخ پوهان دغه لسیزه د دیموکراسۍ لسیزه بولي. د ظاهرشاه حکومت یو اساسي شاهي نظام و، د پارلمان له پاره به داسې آزادې ټاکنې تر سره کېدې لکه د نن ورځې آزادې ټاکنې، کاندیدانو به د خپل ځان او هم د خپلو همفکره کاندیدانو له پاره تبلیغاتي کمپاین چلاوه، ویناوې به یې کولې او خپلو مؤکلینو ته به یې مېلمستیاوې جوړولې، دا مهال مشر کرزی (عبدالاحد کرزی) څلوېښت کلن و.

کابل په هغه شپوو رځو کې پاک، منظم او یو نړیوال ښار و، چې د جادو

هري خوا ته يې ګڼې ونې ولاړې وې، غربي ديپلوماټانو به په کابل کې هستوګنه خورا خوښول په ځانګړې توګه د هندوکش د غرو لمنې. د کابل د هغه مهال عکسونه د دغه ښار د برم ښه نماينده ګي کوي، چې ټولو حکومتي کارکوونکو به غربي جامې اغوستې وې او د وزارتونو ودانۍ ډېرې منظمې او ښايستې وې.

د افغانستان کوکنارو د اروپا په نشه يي کلتور کې ښۀ نوم درلود، خو شتمن او مالدار قاچاقبران د هغوی د هيروئينو کارخانې د لېږد د نړيوالو چينلو څخه لا ځو کاله ليرې وه.

کله چې افغانستان شاهي نظام او پارلمان درلود، د حکومت زيات کارونه په ولايتي او کليوالي سطحه تر سره کېدل. د افغانستان ډېر سياسي ځواک له منتخبو حکومتي چارواکو او حتي د شاهي کورنۍ سره نه و، بلکې ډېر څه د محلي خانانو په واک کې وه. په دې کې شک نسته چې په کابل کې حکومت حاکم و، بلکې اطراف محلي روايانو اداره کول. ډېر شيان د سوونو کلونو پخوا په ډول په افغاني لارو چارو تر سره کېدل او حلېدل، چې هيڅ ليکلي اسناد به يې نه لرل. د کرزي په ياد دي چې څنګه به د ده پلار محلي ستونزې د قوم د مشر په توګه هوارولې، نه د هغه ځواک څخه په استفاده چې دی يو منتخب چارواکی و.

کرزی راته وويل، چې اکثره وخت به زما پلار د محلي ستونزو د هوارې له پاره ورغوښتل کېدی، دغه شخړې به يا د مځکې، ملکيت، اوبو، واده او داسې نورو پر سر وې. دا هر څه د مسئلې په لوی والي پورې اړه درلوده، ځينې به د کوچنيو خانانو له خوا هوارېدلې او د ځينو له پاره خو به د يوې ډلې مشهورو خانانو اړتيا وه. دعوه د دواړو خواوو څخه اورېدل کېده او پرېکړې بيا په خان پورې اړه درلوده، چې تور ته تور او سپين ته سپين وواييي. هيڅ کاغذ او لاسليک ته اړتيا نه وه، بس همهغه فتوا هر څه وه. د حامد کرزي د کورنۍ ورځنی ژوند همېشه د دغسې پېښو ډک و.

افغانان په کورونو کې يو مېلمستون لري، چيرې چې هلته مېلمانه د کورنۍ د مشر او د هغه د زامنو سره چای د بادامو او وڅکو سره څښي او حتی ډوډۍ هم خوري. په دې وخت کې ښځې بالکل د نظره نهامې وي، بيله دې

چې مېلمه د نږدې خپلوانو څخه وي، که داسې نه وي نو مېلمه به د مېلمستون پر ته د کور بله برخه هیڅ ونه ویني. د حامد کرزي مېلمستون په کُلي توګه د محلي سیاست له پاره ځانګړی سوی و، چې همېشه به د ستونزو حل، د خوښیو او کوزدو مراسم پکښې تر سره کېدل.

ځیني وخت به مسئله ډېره لویه وه، چې د خان لخوا به ډېر کسان پکښې دخیل وه، تر څو دواړو غاړو ته په مېلمستون کې ښه راغلی ووایي، مشر کرزي (عبدالاحد کرزي) او نورو مشرانو به د همدې مشکل د هوارې له پاره هغه کلي ته سفر کاوه.

د کرزي (حامد کرزي) د مځکي پر سر یوه داسې مسئله په یاد ده، چې د هغه د حل له پاره د کندهار د ټولو بانفوذه کسانو اړتیا وه. حامد د خپل پلار سره د دغې لوبې د لیدلو له پاره د کندهار او ارزګان ولایتونو تر منځ د نېش په نامه یوه کلي ته ملګری و، شاید دا د دغه ځوان له پاره په اصل کې یو درس و، چې کله دی یو ورځ د قوم مشر سي، څنګه به د خلکو ستونزي حلوي. د کلي د خلکو له پاره دا یوه لویه لوبه وه، چې د سلو په شاوخوا کې کسان ور ته راغونډ سوي وه، چې په هغو کې به ځینو شاهدي ورکول او نورو به یوازي له مشرانو سره لیدل او د پرېکړې پایلي ته به یې انتظار ایسته، دواړو خواوو به خپل دلایل وړاندي کول، د کرزي پلار او نورو مشرانو به په خورا دقت غوږ ور ته نیولی و، وروسته به مشران پخپل منځ کې سره جرګه سول او پر مسئله به وږغېدل. کرزی (حامد کرزی) وایي چې کله به دوی موافقې ته سره ورسېدل بیا به یې دواړو غاړو ته ور بږغ کړل او فیصله به یې ور ته واورول، دواړي غاړي به له پرېکړې څخه راضي وې او تر پایه به هغه ته وفاداره وو.

د افغان کلتوري ځواک څخه چې په دغه ورځ یې ځوان کرزي توان ولید ډېر څني اغېزمن سو او هغه هر څه یې اوس هم ښه په یاد دي، مګر دغه پېښه د یوه بل علت له کبله هم د ده په ذهم کې پاتي ده. کرزیان د کلي تر ټولو مشهوري او روحاني کورنۍ مېلمانه وه، چې د کرزي د قوله هغه کورنۍ لا تر اوسه هم په همهغه کلي کي اوسېږي،چې د خپلو ښایستو اسانو په لرلو سره هم د ډېر اعتبار څښتنه وه. افغانان د اسانو په سپرلیو کې افسانوي

شهرت لري او هغو اسانو ته زيات ارزښت ور کوي، چې ګړندي، ځواکمن او زړه ور وي.

دا هر څه د افغانانو په ملي لوبه بزکشي کې رانغښتي دي. د دې لوبې وتلي کسان د شمال څخه دي. د بزکشۍ ټکي په ټکي معنی (goat grabbing) ده، چې د دغه لوبې سوچه فورم بېله لوبډلو په آزاد ميدان کې تر سره کېږي. بوزه او يا سخوندر حلال سوی او يا يې سر پرېکړل سوی وي، وروسته پر مځکه ايښوول کېږي، آس سپاره په زاړه آزاد فورم کې (۵۰) او حتی (۱۰۰) کسان وو، پايڅې يې رانغښتې، د لرګي لاس لرونکې غمچينه به يې په غاښو کې وه، چې خپل يا د بل آس غاښ ور وانه چوي، کوښښ به يې کاوه چې د مړې بوزې پر لوري مانور وکړي، چې ورسره سم يوه وحشي الـه ګوله د اسانو شيشنې او کپ اچونه رامنځته سي. د دوړو او غبار په منځ کې يو سپور داسي کښته سي چې يوه پښه به يې په رکاب بله د آس تر خېټې لاندي (۷۵) پونډه سخوندر له مځکي څخه راپورته کړي او کوښښ کوي چې له هغه سره د ميدانه ووزي. په داسي حال کي چې هغه نور سپاره دی تعقيبوي او هڅه کوي چې سخوندر د ده له لاسه وباسي چې په دې ډول نومړې جوړې کړي، بايد سپور کس سخوندر د اس پر ملا باندي په روښانه او آزاده توګه د ټولو تعقيب کوونکو څخه يوسي.

کله کله داسي کېږي، چې دوه سپاره چې يوه يې يوه پښه نيولې او هغه بل يې بله پښه نيولې وي له ميدانه وزي. زيات وختونه دا د دغو کسانو په ځواکمنتيا پوري اړه لري، چې ځيني وختونه له ډېره زوره د سخوندر څخه پښه جلا کېږي او يوه ته يوازي پښه پاته کېږي، او هغه بل د نور سخوندر سره د بري تر سرمنزله رسېږي.

په اوس وخت کي دغه لوبه د دوو لوبډلو تر منځ تر سره کېږي، چې ميدان يې هم د فوټبال د لوبغالي په اندازه وي. داد تماشاچيانو له پاره يو څه خوندي بڼه لري، تر هغه چې په آزاد ميدان کي به د خپل ژوند د ژغورلو له پاره په داسي حال کي ځغاستل چې د يوې لويې ګلې په پښو کي پايماله نه سي، خو هغه انفرادي آزاد شکل د دغي زړې لوبې هم له منځه ورسره ولاړی.

بزکشي رسمي بڼه لري چې په دقت سره بايد سره منظمه سوې وای او

دغه لوبې ځو ورځې په بر کې نیولې وای، هغه خان چې فکر کوي چې د دې لوبې اقتصادي توان لري نوبه یې په اوونیو دغه لوبه غځوله، له همدې له پاره به یې بلنلیکونه لېږل، خوراکي توکي به یې ذخیره کول، د خوب خونې به یې اماده کولې او غوره لوبغاړي به یې د لوبې د تر سره کولو له پاره ورته راغوښتل. شاید خان له یوه مهم بلونکي او یا هم له یوه ستوري لوبغاړي لخوا ونګول سي، خو که چیري دی خپلو مېلمنو ته په وړ خوړو او سرپناه کي پاته راسي او یا د سیالو ډلو تر منځ شخړه رامنځته سي او یا نقدي جایزې مناسبې نه وي نو هغه خان به اعتبار او ځواک دواړه له لاسه ورکړي.

د بزکشۍ د تر سره کولو فکر دي باید تر هغو پوري په مغزو کي در ونه ګرځي، تر څو چي تاسي ډاډه نه سئ چي تاسي یې تر اوده وتلای سئ او یا هغه صلاحیت، ځواک او نفوذ چي تاسي په افغان حکومت کي تر لاسه کړی دئ د بایللو خطر ته غاړه کښېږدی خو کله چي کرزی واک ته ورسېد تر همدې اغېز لاندي راغلی و.

حامد کرزی د نوي دیموکراتیک افغانستان د ولسمشر په صفت په ډېره ښه توګه د خپل واک له محدودیتونو څخه خبر دئ او د دې هڅه نه کوي چي هر هغه څه چي دی پوهېږي تر سره کړي. د مختلفو جنګسالارانو سره د ده ګذاره یې تر ټولو غوره بېلګه ده، نوموړی پر دې بریالی سوی دئ، چي ځیني زورواکان د خپل ځواک له مرکزونو څخه لیري کړي، د مخدره موادو د تولید د مخنیوي په ساحه کي ځکه پاته راغلی دئ، چي نوموړی پوهېږي چي په اوسني وخت کي د دغه کار په تر سره کولو کي بېوسه دئ.

بیر ته د نېش کلي ته ورګرځو، څنګه چي کرزي او پلار یې د کوربنو سره چای وڅښلې، یو کس د دوی د درناوي له پاره خپل یو کورنی آس راوست، ځوان حامد پر آس د سپرلۍ پرېکړه وکړه، که څه هم تر دې وړاندي نوموړی پر آس نه و سپور سوی، نوموړي پر آس پښه واړول او حرکت ته یې چمتو کړ او په کراره یې له کلي څخه لیري بوت. ده په کړه خندا وویل چي تر دې مهاله خورا ښه و. خو کله چي مي د آس مخ د کلي پر لور راوګرځاوه نوموړي آس د برېښنا په شان په ډېره تلوسه د خپل کور پر خوا منډې کړې. همدا د ده لومړی ځل دئ چي پر آس سپرېږي نو په دې نه

پوهېدی چې په څه ډول يې ودروي، ځکه نو نوموړي د خپل قيمتي ژوند دژغورلو په هڅه کې و او اس هم سيخ سيده و خپل غوجل ته منډې وهلې. څنګه چې اس د غوجل دروازې ته په ورننوتو و، کرزي په همدې وخت کې له مغز څخه کار واخيست او د غوجل ددروازې د سر تير يې ونيوی، له همدې کبله دی لوړ د دروازې پر سر پاته سو او اس تر ده لاندې تېر سو. نوموړی هلته ځړېدلی پاته سو، چې وروسته له ژوبل کېدو پر ته مځکې ته را کښته سو.

کرزی وايي : دا حالت ډېر بېروونکی و، ټولو راوځغستل چې وګوري زه خو به نه يم خوږ سوی، د کلي يوه سپين ږيري سړي راته وويل، چې ډېر ښه ته ډېر چالاکه هلک يې ! وروسته چې دوی کلی پرېښووی يو کس له يوه ډېر ښايسته کوچني آس سره راغلی او هغه يې حامد ته د تحفې په توګه ورکړ. کرزی وايي چې ما هغه ته د نصواري روښانه رنګ او سپين ټکو له کبله د (بادام ګل) نوم ورکړ. نوموړي دغه آس ډېر کلونه د ځانه سره وساتی،او اکثره وخت به هغه پيښې ته د افغاني سيرت او عنعنې د بېلګې په توګه کتل. سره د دې چې د ده د هيواد بې رحمه تاريخ په خونخواري کې د افغانانو شهرت او د نه بخښونکي توريالیتوب سره سره کرزی د خپلو خلکو پر سخاوت او مېلمه پالنه باور لري.

په رشتيا د ټولو افغانانو په ځانګړې توګه د پښتنو ژوند خو د عزت، مېلمه پاني او کسات څخه جوړ دئ، دا د يوه افغان فريضه ده، چې پخپل کور کې د ټولو خلکو مېلمه پالنه وکړي حتی که دښمن هم وي. مګر عزت او وقار ته د هر ډول سپکاوي کسات بايد واخيستل سي، چې بل هيڅ شی نه پکښې ځايېږي. د کرزي پلار او نورو مشرانو پرېکړې کولې او قومي شخړې يې هوارولې، د پرېکړې د دواړو غاړو په عزت او حساسيتونو پوهېدل، چې په يوه معظله کې يې د راپور ته کېدو امکان وي.

په کندهار کې کرزيانو په خورا اساسي کور کې ژوند کاوه، چې باغ هم پکښې و. د کور غولی خورا لوی و، چې حامد کولای سوای پر آس سپرلي پکښې وکړي، په دغه سرای کې باغ، د کبانو حوض، ونې، ګلان او د ده پکښې ډېر الوتونکي هم په ياد دي، دی وايي چې ډېر مستريح او باډسپلينه

ژوند مو درلود. کرزی وایي چې په سلوک کي اصول ډېر سخت وه خو زما په روزنه کي یې مهم رول ولوباوه او په ژوند کي یې ښه لوري ته سوق کړم. مور دا زده کړل چې نه یوازي د خپلو والدینو احترام او اطاعت وکړو بلکې عموماً ټولو مشرانو ته په درنه سترګو وګورو. دا د افغانانو د ژوند اصلي لار ده، خو دا لاره په ځانګړې توګه په کلیوالي سیمو کي ډېره قوي ده.

کله چې کرزی ولسمشر سو، ده یوه والي ته بلنه ورکړې چې په ارګ کي د ده سره وګوري او والي خپل کوچنی زوی هم ورسره راوست، دا هلک د دوه نیمو کلونو و، کله چې پلار او زوی د ولسمشر و دفتر ته ورننوتل، کرزي سمدستي دغه هلک واخیست په غېږ کي یې ونیوی او مچ یې کړ.

کرزي وویل چې دغه هلک هم خپله وظیفه لرل، ځکه چې همداسي روزل سوی و، چې تر سره یې کړي او سره له دې چې ما په روغبړ سره د دغه کوچني هلک هر څه ور ګډوډ کړل بیا هم ده خپله ذمه واري هېره نه کړه. دې هلک مخکي لا له خپلي کورنۍ څخه زده کړي وه، چې تر معرفت وروسته ژر چې کېدای سي باید دمشرانو لاس ور مچ کړي، خو کرزي ده ته دا موقع په لاس ور نه کړه، مګر کله چې ولسمشر دغه کوچنی ملګری کښته کړ، سمدستي یې ورته اسلام علیک ووایه، او د کرزي لاس یې ور مچ کړ. کرزی وایي چې وروسته نوموړي د دې احساس وکړ، چې اوس یې نو په سمه توګه خپله وظیفه تر سره کړې ده. په همدې ډول مور را لوی سوي یو، په افغاني عنعنوي کورنیو کي باید کوچنیانو ته ور ښوول سوي وي چې باید دمشرانو ډېر درناوی وکړي.

ځوان کرزی ډېر آرام هلک و، خو کله چې یې کورنۍ کابل ته ولاړه، یوه ډله انډیوالان یې پیدا کړل، په حقیقت کي دا دوې کوچنۍ ډلي چې یوه یې په مکتب او هغه بله په ګاونډیتوب کي. هر هغه ملګری چې باید د هغه بل کور ته ورسي باید د خپلي کورنۍ اجازه ولري، والدین تل پوهېږي چې کوچنیان یې چیري او له چا سره دي. حتی په تنکۍ ځوانۍ کي د کرزي کوچنیانو باید یو ځای ته د تللو له پاره د خپلو پلرونو څخه اجازه اخیستې وای، په ځانګړې توګه سینما ته. کرزی وایي ما د عمر د تفاوت په خاطر د خپلو وروڼو او خوندیو سره ډېره راشه درشه نه لرل، مګر کله کله به زمور

دوستان لکه د کاکا، ماما، عمه او خاله زامن او اکاګان سره راغونډېدل او سېنما ته به تللو، حامد او ملګرو يې له فوټبال سره مينه لرله او همدا شان پر بايسکل به يې د ښار چکر واهه.

د کرزي تر ټولو ښې خاطرې اکثره په استالف کي له مېلو څخه دي، دا يو کوچنی کلی دئ، چي د کابل څخه د يوه ساعت د موټر د مزل په اندازه ليري پروت دئ، او د خپلي کلالۍ له کبله خورا مشهور او زرغونتوب يې پر ښاري کورنيو خورا اغېزه ښندي، چي په مېله ور ووزي او يا د اوونۍ پای هلته تېر کړي. استالف د (۲۰۰۱ م) کال په جګړو کي سخت وران سو، خو په هغه وخت کي خورا زرغون او په زړه پوري کلی و، لکه يو رغيانه چي سيندونه، حوضونه، باغونه او ځنګلونه ولري. د همدې ځای د اکثرو کورنيو د ژوند روزګار د لاسي کلالۍ توليدات دي، چي خورا روښانه زرغونه او په شنه ښيښه سينګار سوي وي، چي په مارکيټ کي د ښار په هره برخه کي تر لاسه کېدلای سي. په کال کي يو ځل به د کرزي ماما چي د دولتي مطابعو رئيس و* په استالف کي به يې لويه مېله جوړول، کرزی وايي چي د کورنۍ ټوله کوچنيان، ټوله زما د کاکا او ماما زامن له خپلو والدينو، نيکونو او اناګانو سره هلته درې يا څلور ورځي تېرولې، چي شاوخوا به مو ځغستل، ونو ته به ختلو او په سيندونو کي به مو لوبي کولې او دامېلې زما د کوچنيوالي تر ټولو غوره وختونه وه.

کوچنيانو ته د امتياز په توګه ځوان کرزي هم د موقع څخه په استفاده سره ځان ښودنه کړې وه او د ده هغه توره تر اوسه په ياد ده، چي يو وخت يې په استالف کي د مېلې پر مهال کړې وه. د ده اکا يو افغان هنرمند د نتو په نامه راوستی و، چي غزلي ووايي. نتو په ټوله هيواد کي د محلي غزلو په ويلو شهرت درلود. حامد چي په هغه وخت کي به نهه يا لس کلن و د نتو تر څنګ کښېناست، او هغه ته يې غوږ ونيوی، کله چي نتو غزله ختمه کړه کرزي ورته وويل :

---

* د کرزي ما ما اروابناد محمد ابراهيم کندهاری و، چي د پخواني شاه اعليحضرت محمد ظاهر د پاچهۍ په دوره کي د دولتي مطابعو رئيس و، ژباړن.

"ښاغلې !"

زاړه هنرمند کښته ورته وکتل او ورته ويې ويل :

بلې زويه !

حامد غوښتل چې ده ته په افغاني موسيقي کي خپله وړتيا وښووي، او ترې وې پوښتل : آيا تاسي کلاسيکه غزل هم ويلای سئ؟ د ده مطلب راګونه وو، لکه کلاسيک هندي راګونه، چې په افغانستان کي هم ويل کېږي. کرزی وايي دا داسي ولکه سړی چې د کليوالي هنرمند څخه وپوښتي، چې بيتون راته ووايه او له همدې کبله نتو پر ما ډېر په غوسه او قهر سو او ويې ويل ، چې له مخي مي ورک سه، او ته بيا په کلاسيکه موسيقي څه پوهېږې؟

د کرزي ياد دي چې کابل په هغه وخت کي نه يوازي پاک، خوندي، پر موډ برابر او د يوې ښې فعالي ادارې درلوونکی و، د پخواني پاچا له واک څخه تر ايسته کېدو وروسته چې کله کرزی هندوستان ته د لوړو زده کړو له پاره ولاړی، او د لومړنۍ ژمنۍ رخصتيو په جريان کي بير ته کابل ته راوګرځېد نو ډېر حيران سو، چې د پاکستان په نسبت په افغانستان کي څونه ښه اداري نظام حاکم دئ. پاکستان ته په اوښتلو سره بايد ټول مسافرين له بس څخه کښته سوي وای او د پاسپورټ له کنټرول څخه تېر سوي وای. مګر کله چې افغانستان ته راواوښتو نو ټوله مسافر په بس کي پر خپلو سيټونو ناست وه او پوليس بس ته راپورته سو، پاسپورټونه يې له مسافرو څخه ټول کړل، وبهرنيو مسافرينو ته يې بير ته بس ته پاسپورټونه راوړل، او کرزي ته يې وويل چې ستاسي پاسپورټ دلې په پوله کي راسره ساتو، چې وروسته بياتاسي کولای سئ د بهرنيو چارو له وزارت څخه يې تر لاسه کړئ. کرزی وايي په ډېر ډاډ سره چې زه يوه اوونۍ وروسته د بهرنيو چارو وزارت ته ورغلم پاسپورټ مي تيار هلته پروت و. ما د افغانستان د اداري سيستم په مؤثروالي ډېر وياړ کاوه، کله چې ځوان کرزي د بس په ذريعه د پاکستان او هندوستان سفر وکړ کابل ورته اروپايي ښار غوندي ښکارېده. تقريباً هر چا غربي جامې اغوستلې، د هغه وخت عکسونه د ده د دې ادعا تاييد کوي، که څه هم هلته ډېر موټرونه نه ول، خو ښار د برېښنايي

او ډېزلي بسونو خورا ښه ترانسپورټي سیسټم درلود، چي د ښار ټولي برخي یې تر پوښښ لاندي راوستلي وې. کابلیان ډېر جهان دیده او د غرب اغېزه له ورایه پر څرګندېدله. کرزی وایي تاسي کولای سوای چي هر ډول عصري موسیقي واروئ، لکه د Tom Jones او Engelbert Humperdink. نوموړی به همېشه د افغان موسیقۍ مرکز په نامه د موسیقۍ دوکان ته ورتلی، چي د ده یو دوست یې خاوند و. تر دې وړاندي چي د کوم یوه د رانیولو پرېکړه وکړي دی به په یوه کوچنۍ غرفه کي کښېناست، ګوشکي به یې په غوږو کړې او هغه به یې واورېد. په همدې ډول زیات ښه رستورانتونه هم موجود وه.

د کرزي د زده کړي په وخت کي افغاني ټولګي د زده کړي او ډسپلین مرکز و. ټولګی د افغان ځوانانو د جوړښت په بڼه کي خورا مهم رول لوباوه، دی وایي چي موږ د ښوونکو خورا زیات احترام کاوه. هیڅ پروا یې نه کوله، چي ته د خپلو ملګرو سره تر ښوونځي بهر څونه بد یې خو په هغه وخت کي چي تاسي ښوونکی لیدلی وای نه یوازي ستاسي شخصي ښوونکی بلکي هر یو نو باید ځان دي سم کړی وای.

په لومړي سر کي د حامد ښوونځی خورا ډېر خوښېده، مګر دا خوښي پر ظاهرشاه تر کودتا وړاندي وه، چي وروسته هر څه کمونیزم یرغمل کړل.

کله چي په ۱۹۷۳ م کال کي ظاهرشاه د ایټالیا په سفر بوخت و، داود خان چي لومړی وزیر او د شاه اخښی او د اکا زوی و، واک پخپل لاس کي واخیست، کله چي داود خان لومړی وزیر و بیله دې چي کمونیسټ و په بهرنیو اړیکو کي روسیې ته خورا نژدې و، له همدې کبله روسانو ورسره خورا زیاتي نظامي مرستي د عصري وسلو په شمول وکړې. دلته په دننه کي داود خان پلان درلود، چي د خلق او پرچم افغان کمونیسټ ډلي شا ته پرېږدي، کوم چي د شاهي نظام سرسخت دښمنان او په اردو کي یې سختي ریښې لرلې. شوروي اتحاد په لومړي سر کي د داود خان کودتا وستایل، خو دی کمونیزم ته نژدې خورا وطن پال افغان و، چي پر یوې قوي سیاسي ډلي مرکزي حکومت او د مرکز لخوا کنټرولېدونکي اقتصادي پرمختګ یې باور درلود. هغه کمونیسټانو چي د داود خان سره یې د واک په نیولو کي

مرسته کړې وه اوس د کابل په اداره کې د نوي اعتبار تر لاسه کولو په خاطر په جامو کې نه ځايېدل او د دوی اغېزه تر ښوونځيو پورې ور رسېده. د حبيبيې ليسې په شمول چې کرزی هم همدلته زده کړې کولې چې د ښار تر ټولو لوی او غوره منځنيو ښوونځيو څخه شمېر کېده کرزی وايي چې موږ ته د کمونستي ښوونکو راتګ پيل سو او هغوی په ځانګړې توګه ځيني خلک تعقيبول.

زه نه وم خبر چې يو ښوونکی به د داسي چا خلاف وي لکه زه، زما تر اوسه د بيالوژي يو کمونيسټ ښوونکی په ياد دئ چې زه يې ښه نه ايسېدم، ځکه چې ده فکر کاوه چې زه ډېر مستريح ژوند لرم. هغه ډېري احمقانه نظريې لرلې، ده فکر کاوه چې زموږ په کور کې هر څه په بربېښنا تر سره کېږي، چې مازي يو بټن ووهو نو د اشپزخانې څخه خواړه پر پټه باندي راوزي. يوه ورځ د لسم ټولګي ځوان حامد د بيالوژي ښوونکي د انسان تکاملي نظريه چلنج کړل. کرزی وايي چې دا داسي مضمون و، چې ما ډېره مطالعه پکښې لرله، د ډاروين تيوري او داسي نور او زه پوهېدم چې په همدې اړه زه تر همدې ښوونکي ډېر معلومات لرم. کله چې ما هغه چلنج کړ نژدې و، چې زه يې ټکولی وای، او همدا لومړی ځل و چې په ښوونځي کې د مشکل سره مخامخ سوم.

د ۱۹۷۳ م کال کودتا په ډېرو شيانو کې د کرزي د فاميلي ژوند په شمول تغير راوست. د ده پلار د شاه سره د نژدې اړيکو له کبله تر فشار لاندې و، يو څو کاله وروسته خو د همدې اړيکو له امله د څرخي پله زندان ته ولېږل سو. همدې زندان ته کمونيستانو په لسګونو زره سياسي بنديان ولېږل، چې اکثره شکنجه او ووژل سول.

کله چې کرزی له حبيبيې ښوونځي څخه فارغ سو، پرېکړه يې وکړه چې نوري زده کړې په هندوستان کې تر سره کړي. کودتا او کمونيسټ ښوونکو کېدای سوای چې د ده پر انتخاب اغېزه کړې وای، مګر د دې په مخنيوي کې د ده ورونو ډېر رول ولوباوه. د ده دوو ورونو په متحده اياالاتو کې زده کړې کولې او هغوی ده ته وويل : چې ته بايد داسي ځای ته ولاړ سې چيري چې انګليسي زده کولای سې. ده په دوو ژبو خبري کولای سوای

پښتو او دري. دري ته فارسي هم ویل کېږي او دا د فارسي افغاني ډول دئ. همدا دواړي ژبي د کرزي په کور کي ویل کېدلې او دا د افغاني سیرت تر ټولو ښه نمونه ده. کابل او نور افغان ښارونه څو قومیز دي، چي د هیواد د هري برخي خلک پکښې تر ستر ګو کېږي. کرزی وایي ټوله لوستي کسان په دواړو ژبو ږغېدای سي، او دواړي په مساوي توګه دوې افغاني ژبي وې، چي هیڅ یوې تر هغه بلي امتیاز نه درلود، هیڅا دا فکر نه کاوه چي پښتو یوازي د پښتنو ژبه ده او فارسي د نورو ګروپونو. دوی د افغانستان ژبي وې چي دا تر ټولو غوره ټکی دئ، موږ دوه ژبیز خو یو کلتور مو دي.

کرزي د یوه کلتور داسي مثال وړاندي کړ : ده وویل چي په راوروستو کي د زابل څخه زما یو ملګری زما د لیدو له پاره راغلی. د ده ښه، چپنه، بګړی، کالي، کړه وړه او هغه د خبرو کولو طرز یوه ذره هم زما د یوه نژدې بدخشاني انډیوال د ښې، کړه وړو او خبرو تر طرز توپیر نه درلود. یادي سوي دواړي سیمي یو له بل څخه د زر کیلومتره په واټن لیري دي. کرزی وایي څومره ډېر چي د افغانستان تاریخ ته ورننوزې هغونه لږ توپیر به د سیمو تر منځ ووینې. د کرزي پلار چي د کندهار و، قرقولي یې پر سر کوله (د کرزي له خولې) په همدې ډول یوه بل خان مهین یار له هزاره جاتو څخه او نورو هم د هیواد له هره ګوټه څخه همدا خولۍ پر سر کول او یو شان کړه وړه یې لرل.

کرزی وایي تر ټولو غوره کتاب چي پر لویه جرګه باندي وکښل سو، لیکوال یې د شمال و نه د جنوب په کوم ځای کي چي دا جرګه زېږېدلې ده. موږ ټول یو افغان یو.

ډېر افغان ځوانان په هغه وخت کي هندوستان ته د زده کړو له پاره تلل، چي په هغو کي یو د کرزي د ماما زوی و، چي هلته د طب لوستلو له پاره تللی و (په را وروسته کي هغه په متحده ایالاتو کي د سرطان یو مشهور متخصص سو). کرزی په لومړي سر کي ډهلي ته ولاړ، چي ډېر ژر ورته معلومه سوه چي د هغه ځای د وژونکي ګرمۍ توان نه لري،ځکه چي دی د سمندر له سطحي څخه په شپږ زره فوټه لوړ کابل کي رالوی سوی و، چي حتی په دوبي کي یې هم ګرمۍ سړي ته تکلیف نه ورکاوه، خو ډهلي د ده له

پاره ډېر ګرم و. د کرزی د ماما زوی ده ته وویل چي ته باید شیملا (Simla) ته ولاړ سې، هغه ځای د غونډیو پر سر آباد دئ، او د Himachal په نامه یې پوهنتون درلود.

د کرزي هغه شپې په یاد دي، چي کله د ډهلي څخه اورګاډی و شیمله ته ورداخل سو، چي خورا ډېر حیرانوونکی و، موږ د ښار ګرمي تر شا پرېښووله او اورګاډی په ښایستو کلیو کي مخ په وړاندي روان و او د غونډیو سیمو ته په ورختو و. د هغه ونو ګلان چي پټلۍ ته به نژدې ولاړي وې چي کله به اورګاډی ورسره ټکر سو نو ګلان به ډبو ته رادننه سول او وریځي به داسي کاښکابدلې لکه په یوه کړکۍ چي راننوزي او تر هغه بلي ووځي. شیملا د غونډیو پر سر آباد دئ، چي په دوبي کي به بر تانوي افسران او لوړ رتبه دولتي چارواکي د خپلو کورنیو سره د ښارونو څخه له ګرمۍ ورته راتښتېدل. د بر تانویانو همدا ځای ډېر خوښېده له همدې کبله یې دا ځای په اوړي کي د هندوستان مرکز وټاکه. همدې ځای له کرزي څخه زړه یووړ. کرزی وایي چي هغه ډېر په زړه پوري ځای و. حیرانوونکي منظرې یې لرلې، د غرونو سرونه به یې په واورو پوښلي وه، او موسم یې زما خوښېده. ده هغه پوهنتون ته درخواست وکړ خو هغوی د حبیبیې لېسې و ډیپلومې ته اعتبار نه ورکاوه، خو نوموړی لومړی افغان و چي هلته داخله ورکړل سوه.

لومړۍ څو میاشتي د کرزي له پاره ډېري سختي وې، ځکه چي نوموړی همدلته تنها افغان و، له کورنۍ او دوستانو څخه لیري و او درسونه یې هم ټوله په انګلیسي ژبه وه، چي د ده هم په هغه وخت کي نه وه زده. دی وایي کوم ژوند چي ما په کابل کي درلود دا تر هغه خورا سخت و. په لومړي سر کي نوموړی قصر ته ورته جورجایې مېلمستون په یوه کوچنۍ خونه کي چي په (Summer Hill) کي واقع او د ښار غربي سیمه ده اوسېده او دا هغه سیمه ده چي کله به مهاتما ګاندي له شیملا څخه لیدنه کوله دلته به پاته کېدی. وروسته همدا ځای د All India د طبي ساینس د انسټیټیوټ په مېلمستون واوښت. کرزی وایي چي دا ډېر په زړه پوري ځای و، خو دلته نه ډوډی او نه هم حتی چای ورکول کېدې، او له بله پلوه زموږ د کالج څخه د یوه ساعت پیاده تګ په اندازه لیري و. کله چي به د ټولګیو څخه وزګار

سوم بیا به په غونډیو کي یو جونګړي ته ورتلم، چي هلته د بیا رغوني څو تنه کارګر اوسېدل او ما به ډوډۍ له هغوی سره خوړل. دا خواړه ډېر ښه نه وه، چي اکثره به له ریګو څخه ډک وه. تر دغه غریبي ماښامنۍ وروسته به کرزی بیر ته خپلي خوني ته راګرځېده او د پوهنځي کتابونه به یې لوستل.

کله چي دی هلته و، نو انګلیسي بیا اجباري وه. دی په دې هم وپوهېده، چي په افغانستان کي تعلیم دی په لابراتوار کي د ساینسي تمرینو له پاره سم نه و اماده کړی. په عمومي پوهنه، ساینسي تیوریو او نړیواله پوهنه کي ده احساسوله چي تر اکثرو هندي زده کوونکو په مایلونو مخکي دئ. دی وایي چي د ریاضي، فزیک او کېمیا ټولي فارمولې او عنصرونه مو په زړه کي ناست وه. موږ د امریکا تاریخ ، د ناپیلیون جګړې، اوسنۍ چاري لوستي وې. ما د میسیسیپي ، امازون او نورو شیانو په اړه خورا ډېر معلومات لرل او تر خپلو هندي ټولګیوالو زیات مخکي وم. خو کله چي به په لابراتوار کي عملي درس ته راغلو نو بیابه هغوی زما څخه خورا ډېر وړاندي وه. په تیوریو کي ځوان کرزی بېخي بلبل غوندي و. خو کله چي به لابراتوار ته ورداخل سو نو بیا به هر څه ځني ورک سول. د ده د بوټاني درسونه په لومړي سر کي ډېر سخت وه.

په شیملا کي مشکلاتو دغه تازه ځوان پر یوه جګړه واړاوی. کله چي دی ولسمشر سو، نو ډېر ځله یې په کنفرانسونو کي د دې یادونه وکړل، چي د افغان تعلیمي بنسټ باید سم سي. داسي چي د عمومي زده کړي او عملي زده کړي تر منځ باید مناسب توازن وي.

په لومړي سر کي د کرزي له پاره د انګلیسي ژبي ټولګی هم خورا مشکل و. وروسته د ده له استادانو څخه یو دې ته متوجه سو چي دی په انګلیسي کي مشکل لري، البته چي دا ډېر غوره انسان و، له ده څخه یې وپوښتل چي څه ډول قاموس کاروي؟ کرزي په جواب کي ورته وویل چي فارسي – انګلیسي قاموس کاروم. پروفیسر خپل سر وښکاوه او وې ویل : نه ! نه ! هغه بیا مه کاروه! له هغه قاموس څخه به ته هیڅکله انګلیسي زده نه کړې، داسي قاموس کاروه چي ټوله انګلیسي وي. کرزی هم یوه دوکان ته ولاړ یو لوی انګلیسي قاموس چي د Random House له خوا چاپ سوی و په

۳۰ روپۍ چې د هغه وخت دوه ډالره کېدل رانيوى.

د ماخوستن تر ډوډۍ وروسته به کرزى خپلې خوني ته تلى او خپل کتابونه به يې لوستل. کله چې به له داسې يوه لغت سره مخامخ سو، چې د ده به نه و زده، نو قاموس ته به يې مراجعه کول. دى وايي چې په قاموس کې به له نورو داسې لغاتونو سره مخامخ سوم، چې زما به نه وه زده، چې هغه به مې هم ورسره وکتل. هره شپه به ده پنځه يا شپږ پاڼې له لغاتونو او د هغوى په ساده تشريح ډکولې. کرزى وايي چې همدا کار مې دوې درې مياشتې وکړ، چې زيات مشکل و. خو کله چې زه ډهلي ته د خپل استوګنې د اوږدېدلو د درخواست له پاره ولاړم، او هغه افغان هلکان چې هلته ما پېژندل چې کله زه په انګليسي ږغېدم ډېر حيران سول. البته زه دې ته نه وم متوجه خو انګليسي مې په دوو درو مياشتو کې زده کړې وه.

کله چې کرزى بير ته شيملا ته راوګرځېد په يوه هوټل کې يې استوګنه غوره کړه، چې د يوې کونډې او د هغې د درو لوڼو له خوا پر مخ بېول کېده. چې يوه يې د ده همزولې او هغه نورې دوې يې تر ده لږ څه مشرې وې. دى وايي چې د هغوى پلار وفات سوى و او دا يوه ډېره ښه کورنۍ وه او هلته محاورې زما د انګليسي په قوي کولو کې ډېره مرسته راسره وکړه. په همدې ډول دى د هندي او افغاني کورنيو تر منځ په توپيرونو هم پوه سو.

افغاني کورنۍ د پرېمانۍ ژوند خوښوي، هر څه چې لري هغه را اخلي او هيڅ د سپما فکر نه لري. دوى هر شي پرېمانه را اخلي، دوى د مېز پر سر خورا زياته ډوډۍ ايږدي، دوى پيسې مصرفوي او حتى که دوى کالي هم و نه لري چې دا د افغانانو يو جلا کردار دي.

پوهنتون په کرزي له يوه ليول څخه بل ته پورته کاوه، خو تر اوسه لا هغوى د حبيبي ليسې ډيپلومه نه منل او نه يې کرزي ته ويل چې څوم نومره دئ. خو کله چې يې د ليسانس دوره پاى ته ورسول د ماسټرۍ پروګرام ته ور داخل سو، وروسته نو پوهنتون د ده د لېسې ډيپلومه ومنل او د تېرو درو کلونو نومرې يې هم ور ته وويلې. وروسته دى وپوهېدى چې يوازي د لومړۍ دورې د انګليسي په مضمون کې ناکامه سوى دئ او په نورو مضمونونو کې

بريالى سوى دئ، له همدې کبله به نومړي ته اجازه ورکول کېده چې د يوه لېول تر ختمولو وروسته په لوړ لېول کې زده کړې ته دوام ورکړي.

په ۱۹۷۸ م کال کرزى کابل ته د ژمي د يوې بلې رخصتۍ تېرولو له پاره کور ته راغلى. دى په کابل کې و هغه کس چې شاه يې له واکه ليرې کړى او شاهي نظام يې ختم کړى يعني داودخان پخپله په يوه وينې بهېدونکي کودتا کې د کمونيستانو له خوا له واکه ګوښه او ووژل سو. کرزى په هغه ګړې و ارګ ته نژدې د خپل يوه ملګري په کور کې و چې د داود خان مخالفينو ارګ محاصره کړ.

کله چې داود خان د افغان کمونيسټ ډلو په ملاتړ شاه له واکه ګوښه کړ، دى په تدريجي توګه و ښي خوا ته وګرځېد او زيات کمونيستانو يې له خپل حکومت څخه وشړل. ده همدا شان هڅه وکړه افغانستان چې يوازي اقتصادي او نظامي تکيه يې پر شوروي اتحاد ده له اتکا څخه يې خلا کړي، په جنوب کې هندوستان او په غرب کې ايران او عربي هيوادونو ته وروګرځېده. همدې شي په ماسکو کې ډېر تشويشونه راولاړ کړل، چې افغانستان ته يې په غربي اسيا کې د روسيې د نفوذ د خپرولو او د چين د تېري په وړاندي د کيلي په سترګه کتل او د هند ګرمو اوبو ته يې د روسيې تر ټولو لنډه لار بلل. روسان په پټه لګيا وه چې د افغانستان په اردو کې خپل جاسوسان اختراغ کړي چې د اړتيا په وخت کې استفاده ځني وکړي.

داود خان د پښتونستان په موضوع کې په نرمښت ښوولو د خپل ټبر پښتنو ملاتړ هم له لاسه ورکړ دا د پښتنو سيمه ده چې په ۱۸۹۳ م کال کې انګرېزانو په خودسرانه توګه د ډيورنډ د کرښې په توګه ورڅخه جلا کړه. د هندوستان د تجزيې په وخت کې د هندوستان پښتونستان پاکستان ته پاته سو. داود خان په اول سر کې د واحد پښتونستان شعار ورکاوه، چې د پاکستان قهر يې راولاړ کړ، خو په ۱۹۷۸ م کال کې بير ته د خپلې خبرې څخه پر شا سو او د اسلام اباد سره د ښو اړيکو په لټه کې سو.

د ۱۹۷۸ م کال د اپريل پر ۲۷ مه د شورويانو په ملاتړ خلق او پرچم په نيمګړي ائتلاف سره پر ارګ حمله وکړل، داود خان او د هغه تقريباً ټوله کورنۍ يې ووژل. کرزى وايي چې داود خان د کمونيستانو په مقابل کې د

اتل په څېر ودرېد. داسي ويل کېږي چي کله داود خان له کمونيستانو سره مخامخ سو، د افغانستان بيرغ يې په لاس کي و. هغه ځای چي داود خان پر وژل سوی دئ، په ګلخانه کي دننه د لوي دروازې سره نژدې دئ. د عصل رنګه ډېرو ښخه جوړه د هغه ودانۍ سره چيري چي حامد کرزی د هيواد د ولسمشر په توګه هره ورځ د خپل هيواد چاري پر مخ پکښي بيايي. کرزی چي هره ورځ خپل د کار دفتر ته ځي پر هغه ځای تېرېږي او چي کله ورته راورسېږي د دېوالونو تر شا او درانه امنيت لاندي چابک چابک قدمونه پورته کوي. که څه هم هلته د هغه وژني اوس هيڅ فزيکي نخښه نه ده پاته، مګر هغه ځای ولسمشر کرزي ته يو ډېر ښه ور يادونکی دئ، چي ډېرو لږو افغان مشرانو له دې دفتر سره په ژوندوني مخه ښه کړې ده.

د ۱۹۷۸ م کال کودتا په اصل کي د افغانستان په يوه لويه غميزه واوښتل. نوي کمونيستي مشرانو د افغانستان د پېړيو د عنعناتو او ژوند په بدلولو پيل وکړ. دوی پر ټولو کسانو چي زړو اصولو ته به ژمن، پر تعليم يافته اوروحاني قشرونو، قومي مشرانو او د مځکي پر څښتنانو باندي تېری او ظلم وکړ. دوی د هر هغه چا په وړاندي ډېر له تشدده ډک چلن کوي چي مازي به د دوی د مخالف شک پر کېده، او ډېر داسي کسان چي هيڅ شکمن به نه وه. په لسګونو زره کسان ووژل سول، خو کمونيستانو د هغو په اړه لا پي وهلې. دوی پر يوه ودانۍ باندي د هغو وژل سوو کسانو يو ليست راځوړند او علان کړ، چي ۱۲ زره کسانو ته رسېده. همدې شي د افغانستان د ورانۍ بنسټ کښېښود.

﴿۲﴾

د جهاد پیل

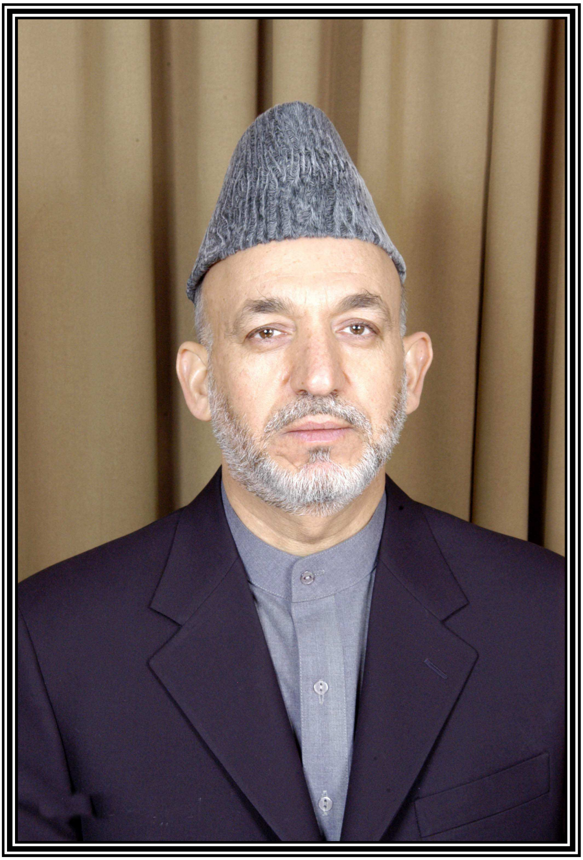

ولسمشر حامد کرزی

حامد کرزی د شاهي کورنۍ سره د خپل فامیل د نژدې اړیکو او د پلار

د سیاسي بوختیاوو له کبله به همېشه د سیاسي چارو څخه خبر و. د کرزي په کوچنیوالي کي مشر کرزی لومړی ولسوال او بیا په کندهار کي د تجارت د خوني رئیس و. د حامد په تنکۍ ځواني کي په طبعي توګه د دوی کور د سیاسي بحثونو مرکز و. دی وايي چي هیڅکله یې د خپل پلار سره په دې اړه بحث نه دئ کړی. په راوروستو کي د سرو لښکرو ضد جهاد په دوران کي او تر هغه وروسته کرزیانو او د هغوی سیاسي محور بې شمېره سیاسي بحثونه کړي دي، چي په هغوی کي به د ډلي د غړو سره تصمیمونه هم شامل وه.

دی وايي چي ما ته خپل ځان سرزوری سیاسي او داسي څوک ښکاره سو، چي بېړنی عمل مي غوښت. زه ټینګه عقیده لرم او همېشه مي عمل په همدې رڼا کي وي که کوم شی صحیح راته ښکاره سي، د هغه له پاره جګړه کوم. کرزی فکر کوي چي د ده د شخصیت همدا برخه یو څه ورته له خپله پلاره په میراث پاته ده، خو زیاته یې له خپلي مور څخه بولي، چي ډېره قوي روحیه او عقیده یې لرل. د حامد کرزي سیاسي عقیدې هغه ته دا توان ورکړ چي خپل ژوند اداره کړي.

د ۱۹۷۸ م کال تر کودتا وروسته چي کله کرزي افغانستان پرېښود او په شیمله کي خپل پوهنتون ته راوګرځېد په کابل کي یې د خپلي کورنۍ سره اړیکي وشلېدې. دا کشمکش لا په افغانستان کي جاري و، وروسته نوموړی ته خبر ورسېد چي پلار یې د کمونیستي حکومت له خوا چي په رأس کي یې نورمحمد تره کی و زندان ته لېږل سوی دئ. مشر کرزی او د حامد له یوه اکا سره د څرخي پله په بدنام زندان کي بندیان وه.

کرزی وايي چي دا یوازي د خدای په فضل او چانس سره و چي هغه ژوندی پاته سو. ډېر افغانان چي دغه زندان ته لېږل سوي وه بیا ژوندي راونه وتل. دا د ځوان کرزي له پاره خورا سخت وخت و، چي خبر یې تر لاسه کړ، چي پلار او تره یې په دغه بدنام زندان کي زنداني سوي دي او له بله پلوه د خپلي کورنۍ سره د تماس نیولو هیڅ امکان نه و. ده کوښښ کاوه چي د افغانستان چاري تعقیب کړي او د وضعیت د ښه والي هیله یې لرل، خو هر څه ورځ تر بلي بدترېدل.

څو میاشتي وروسته چي تره کي د داود خان څخه واک تر لاسه کړ په خپله ووژل سو. د تره کي د قاتل او ځای ناستی حفیظ الله امین دوره لږ څه اوږده وه. دی هم په یوه بله کودتا کي یو کال وروسته د کریسمس په ورځ ووژل سو. دې کودتا د افغانستان تاریخ په ژوره توګه بدل کړ او د نړۍ سیاسي ډګر ته یې تکان ورکړ.

کرزی په هغه وخت کي په شیمله کي د لیسانس د کچي شاګرد و او په (Political science) کي د ماسټر ډیګرۍ د تر لاسه کولو په هڅه کي و او د همدې دورې وروستی سمسټر یې و چي د ده سره یو ځای د میلیونونو افغانانو ژوند چپه سو. د ۱۹۷۹ م کال د ډسمبر په وروستیو کي ده د پوهنتون په انګړ کي قدم واهه، چي دوې نجوني یې ولیدې چي ډېري احساساتي ښکارېدلې او له هغوی څخه یې د افغانستان نوم واورېد او له موضوع څخه خبر سوم. کرزی وایي څه چي ما هلته واورېدل په کامله توګه یې زما ژوند تغیر کړ، دا د ۱۹۷۹ م کال د کریسمس ورځ وه، چي روسانو پر افغانستان یرغل وکړ. حفیظ الله امین یې ووژه د واک واګي یې په لاس کي ونیولې او د دوی ګوډاګی ببرک کارمل یې د نوي افغان مشر په توګه نصب کړ. د روسانو یرغل سره جګړه خپل اوج ته ورسول، داسي چي د امریکا ولسمشر جیمي کارټر یې په جواب کي د پاکستان سره خپلې اړیکي پیاوړې کړې او د ۱۹۸۰ م کال د ماسکو د المپیک له لوبو څخه یې خپل لوبغاړي ور وغوښتل.

د همدې خبر په اورېدلو سره کرزي په لومړي سر کي پرېکړه وکړه چي زده کړې پرېږدي او د افغان مقاومت سره یو ځای سي، تر څو خپله خاوره بیرته تر لاسه کړي. دی وایي چي تر ډېر فکر او سوچ وهلو وروسته زه دې پایلې ته ورسېدم چي دا به زما د هیواد له پاره ډېر په ګټه وي چي زه په هندوستان کي پاته سم او خپلې زده کړې پای ته ورسوم.

د هغه ډراماتیکو پېښو سلسله چي په ۱۹۷۳ م کال کي د شاهي نظام په ړنګېدلو سره پیل سوې وه، د یوه شورشي غورځنګ راپورته کولو ته لاره هواره کړه، چي وروسته مجاهدین او په سپېڅلو فرشتو مشهور سول. دا داسي غورځنګ و، چي په ژوره توګه د اسلامي توندلارو او عنعنوي منځلارو

تر منځ سره وېشلی و. خو هدف یو هغه داسي چي یوه هم د روسیې مداخلې ته اجازه نه ورکول، د پېښو دغه سلسله چي د ظاهرشاه د واکه د لیري کولو څخه راپیل سوې وه داسي ښکارېدل چي یوه یې تر هغه بلي خورا خطرناکه ده. د تره کي د کمونیستې وحشي ځانګکي زیږ او ناروا چلن ډېر افغانان د خپل هیواد پرېښوولو ته اړ ایستل او پاکستان او ایران تـه مهاجر سول، چي هلته بیا په مجاهدینو بدل سول. کله چي امین واک تر لاسه کړ وحشت یې تر تره کي څو چنده سو، چي دې د یاغیانو په قوي کولو کي ډېره مرسته وکړه. دا کار روسانو ته د زنګ د خطر په معنی و، چي په زیاته پیمانه یې په افغانستان کي سرمایه ګذاري کړې وه او غوښتل یې چي پېښي همدلته کنټرول کړي. روسانو د اسلامي بنسټپالني د راپورته کېدلو څخه بېره لرل چي کېدای سوای د شوروي اتحاد د جنوبي پولي په اسلامي هیوادونو کي لکه تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان او په قرغزستان کي په پراخه پیمانه خپور سي. په همدې خاطر دوی لاس په کار سول چي امین له واکه لیري کړي او پر ځای یې منځلاري او نرم ببرک کارمل نصب کړي، کوم چي تره کي له دې کبله چي د کابله یې ورک کړي چکسولواکیا تـه د سفیر په توګه لېږلی و.

د ۱۹۷۹ م کال په فبروري کي په افغانستان کي د امریکا سفیر اډولف ډبس (Aduloph Dubs) چي د شوروي چارو یو تکړه کارپوه و، په کابل کي و خپل دفتر تـه پر لاري د ځینو کسانو لخوا چي د افغاني پولیسو لباس یې اغوستی و یرغمل ونیول سو. نوموړی د کابل هوټل ته یووړل سو او هلته یې یرغمل کوونکو د ځینو بندیانو د خوشي کولو غوښتنه وکړه. امریکایي مرکچیان په خبرو لګیا وه تر څو افغان حکومت په دې راضي کړي چي د هوټل پر خوني یرغل ور نه وړي چي ډزي پیل سوې. ډبس ووژل سو او هغه درې نور یرغمل کوونکي ژوندي پاته سول. امریکا چي په هغه وخت کي یې افغانستان ته محدودي مرستي ورکولې تر دغي پېښي وروسته یې په کلي توګه بندي کړې. د ډبس په مرګ کي د روسیې پر لاس لرو شک کېږي، خو تر اوسه یې په دقیقه توګه پخلی نه دئ سوی.

تر دې لس میاشتي وروسته د روسانو د پلان نتیجه د ۱۹۷۹ م کال د

ډسمبر د ۲۵ مي يرغل راووت.

په پاکستان کي د کمونيستي رژيم مخالفينو ډېر ژر وده وکړه، او په پرله پسې توګه يې و حکومت ته سرايت وکړ. په لومړي سر کي په لسګونه زره بيا په سلګونه زره او د شوروي تر اشغال وروسته په ميليونونو افغانانو خپل هيواد پرېښود. د افغان او شوروي د جګړې د اوج په وخت کي د افغاني مهاجرينو شمېر چي پاکستان، ايران او نورو ځايونو ته مهاجر سوي وه څلورو ميليونو ته رسېده، چي دا د نړۍ په تاريخ کي د مهاجرو تر ټولو لويه شمېره ده. د حامد کرزي له دې فکره څخه چي زده کړي پرېږدي د مقاومت سره يو ځاى سي د تشدد اندازه له ورايه معلومولاى سي.

د شوروي تر اشغال وروسته هغه ځوان افغان چي په هندوستان کي يې زده کړي کولې د امريکا د حکومت له خوا ورته وړانديز وسو، چي امريکا ته ولاړ سي، ځکه چي د ده ځيني وروڼه لا د وړاندي په امريکا کي په زده کړو بوخت وه. نوموړي په ډهلي کي د امريکا سفارت ته ورغلی او اړين فارمونه يې ډک کړل. ده ته وويل سول چي دخپلي کورنۍ له کبله ته ډېر قوي کېس لرې، چي بېله کوم مشکله به امريکا ته د تګ اجازه درکول سي. خو کرزي د هغه په مخالفت پرېکړه وکړه. دی وايي ما فکر کاوه که زه هلته ولاړ سم نو د هندوستان په پر تله به زه هلته د افغانستان د پېښو له جريان څخه ليري يم له همدې کبله مي پرېکړه وکړه چي د ۱۹۸۰ م کال په پسرلي کي په پاکستان کي د مهاجرو د کمپونو څخه ليدنه وکړم.

دی او د اکا زوی يې لومړی د پېښور او وروسته له هغه ځای څخه کوټې ته ولاړل او يوه مياشت يې د افغان مهاجرو سره وليدل او هغه وضعيت يې وليدی، چي دوی ژوند پکښې کاوه. تر دې وروسته نوموړی بير ته شيمله ته راوګرځېدی چي خپله ډګري واخلي او ډېر ژر د مقاومت د ليکو سره يو ځاى سي.

د کرزي زده کړي مفتي نه وې، ځکه چي په همدې وخت کي يې پلار په زندان کي او کورنۍ يې په ګډوډ حالت کي په افغانسان کي تر شا پرې ايښې وه. خو له ده سره د کورنۍ يوه بل غړي مرسته کوله. کرزی وايي چي زه د خپل ورور چي په شيکاګو کي يې په هوټل کي د خدمتي ويټر په توګه

کار کاوه ډېر پوروړی یم. هغه ډېرې پیسې نه ګټلې خو په میاشت کې به یې د سلو ډالرو د چک سره یو لیک رالېږی، تر څو د پوهنتون مصارف په تر سره کړم. هغه وروسته خپل یو شخصي رستورانت پرانیست او وروسته نور چې خورا ښه ګټه وټه یې لرل د شوروي تر اشغال وروسته د ببرک کارمل نوي غلام حکومت ډېر هغه سیاسي بندیان چې تره کي او امین زنداني کړي وه د ښه نیت په توګه آزاد کړل. د کرزي پلار او اکا هم په همدې جمله کې وه، خو په لومړي سر کې نه وه. دوی له دې کبله چې د شاهي نظام سره یې تودې اړیکي لرلې باید یو څو اوونۍ نور هم د څرخي پله په زندان کې پاته سوي وای. کله چې دوی خوشي سول مشر کرزی سیده له افغانستان څخه مکې مکرمې ته د حج د ادا کولو له پاره ولاړ. له هغه ځایه د پاکستان کوټې ته ولاړ.

د کورنۍ نور غړي به د افغانستان څخه یو یو یا دوه کسان پر وخت وتل، چې ځیني به امریکا ته تلل او ځیني به بیا په پاکستان کې پاته کېدل.

حامد د فراغت په ډګري سره په ۱۹۸۲ م کال کې ونازول سو. دی وایي چې په پوهنتون کې یې وخت ډېر ښه تېر سو. خو اوس زه دې ته اماده وم چې په مقاومت کې د خپل پلار او نورو افغاني وروڼو سره یوځای سم او په هغه جګړه کې برخه واخلم چې افغانستان د خپلو افغانانو له پاره ګټي.

د ۱۹۸۳ م کال په پیل کې کرزي شیمله پرېښوول، د کوټې پر لور روان سو. دی وایي چې د دغه ۴۸ ساعته سفر په جریان کې چې د بس او اورګاډي په اقتصادي کلاسونو کې و، په لومړی ځل له دې څخه خبر سوم، چې د سرو لښکرو په وړاندې مبارزه کې څونه اختلافونه موجود دي له کوم شي سره چې دی مخامخ سو هغه اسلامي توندلاریتوب و.

د یوې پښې په دې سفر کې کرزی په همدې اورګاډي کې د ځینو ځوانو افغانانو چې د ده همزولي وه خبري واورېدې، چې د سرو لښکرو په وړاندې د جهاد په اړه یې کولې. دا د اسلامي حزب کسان وه، چې په افغان مقاومت کې تر ټولو ډلو راډیکاله ډله وه. کله چې دوی خبري سره کولې کرزی په دې پوه سو، چې د افغانانو مبارزې ته یوه بله ناروغي ورپېچکاري سوې ده، چې همدې شي دی ډېر ناآرامه کړ.

ده وويـل زه د هغـو سياسـي او ايډيالوژيسـټي غورځنګونـو څخـه خبـر سوم، چـي غوښـتل يـې افغـاني عنعنـات، ارزښـتونه او د هغـوی د ژونـد کولـو طريقـه يـو مـخ بدلـه کـړي. داسي چي د حکومـت ټولـه فورمونـه بايـد پـه يـوه بنسټ پالـه مذهبي حکومت بدل سي او ټولي چاري د قرآن څخـه د دوی د خپل ډول تونـدلاري ژباړي پـه رڼا کي تـر سره سي. کـرزی وايـي چي دغـو ځوانانو پـه اورګـاډي کـي دا هـم ويـل، چـي د دوی لار تـر ټولـو غـوره ده، او پـه افغان مقاومت کي نور عناصر او د هيواد نور ټوله خلک بې معنی دي. د دوی دا نظريه د هغه وطن پالي روحيې سره په ټکر کي راتلل، چي د کـرزي ژونـد تـه يـې لار مونـدلې وه. پـه اورګـاډي کـي بانـډار د راډيکـال اسلام پـه اړه د ده لومړی بحث و، نه وروستی.

کـرزی وايـي د مياشـتو او کلونو پـه تيرېـدو سره زه وپوهېـدم چـي دغـه راډيکال غورځنګونه ډېر پلرونه لري. هر يوه د هغوی په قوي کولو کي لاس درلـود، لکـه غـرب، ګاونډيانو او هـر يـوه ،چي بالاخره پـه افغانسـتان، متحـده ايالاتو او ټوله نړۍ کي د وراني سبب سو.

کله چي ولسمشر کرزی د ګاونډيانو په اړه رغېږي، نو اشاره يې يوازي يوه ګاونډي ته وي چي هغه پاکستان دئ. له ده سره په خبرو کي به څو ځله د ګاونډيانو خبره رامنځ ته شول چي ور سره سم به يې د خواشينۍ څپې پر مخ راماتي سوي ، چي ويل به يې چي وګوري يو مسلمان ورور هيواد دده هيواد څونه له دربدري سره مخامخ کړي دي.

په همدې مياشتو کي ده په ډېره آزاده توګـه پـر پاکستان او د هغه پر نظـامي مشـر جنـرال پروېـز مشـرف بانـدي لـه دې کبلـه انتقادونـه کولـه چـي افغانستان ته د طالب او القاعده جنګياليو د را اوښتلو په مخنيوي کي پاتي راغلي دي. دا هغه څه وه چي د امريکايي قوماندانانو او په ايساف کي د ناټو د قوماندانانو په خبرو کي هم ځر ګندېدل.

پـه ۱۹۸۳ م کـال کـي د کـرزي منـزل کوټـه د بلوچسـتان محافظـه کـاره ښار و. دا د پاکستان شمال غربي قبايلي ولايت دئ او د هيواد تر ټولو سيمو عنعنوي سيمه ده. بلوچستان يوه لويه سيمه ده، چي د افغانستان د جنوبي پولي څخه بيا تر عربي سمندر پوري غځېدلی دئ. دا ولايت همغسي پاتـه

دئ لکـه څرنګـه چې د برتـانوي هنـد سـرحدي سـيمه وه او د پښتونسـتان د نظريې له پاره مهمه کيلي ده، چې تـر اوسه د عمل تـر بريده نه ده رسېدلې، که چيري د عمل جامه ور واغوستل سي نو دواړه افغانستان او پاکستان بايد ډېري سيمي د لاسه ورکړي. برتانويـان تـر هغـه وروسـته چې پـه دې ونـه توانېدل چې پښتانه د زور د لاري مهار کړي. بالاخره يې په سيمه کـي د خپل حيثيت ساتلو له کبله سياسي وېشني رامنځ ته کړي ، چې تـر اوسه لا هغه وېش پـر خپل ځاي پاتـه دي او بلوچستان پـه قبايلي سيمو کـي راځـي چيري چې اسلام اباد محدود واک لري*.

پـه ۱۸۹۳ م کــال دظاهرشــاه نيکــه عبــدالرحمن خــان د برتــانيې لخــوا د هندوسـتان د ګـورنر مـور تيمـور ډيورنـډ سـره يـو قـرارداد لاسليک کـړ. د ډيورنډ کرښه د افغانستان او هندوستان تر منځ پوله سوه او پښتانه يې په دوو هيوادونو سره ووېشل . دغه کرښه له پيل څخه وغندل سوه او هيڅکله د پښتنو له خوا په رسميت ونه پېژندل سوه، کوم چې له هغه پيل څخه يې د قوم د يووالي له پاره مبارزه پيل کړه. دغه يووالی تر سره نه سو او په ۱۹۴۸ م کال کي د هندوستان د ويني بهېدونکي تجزيه کېدو وروسته چې کله يـو نـوی هيـواد د پاکسـتان پـه نامـه وزېږېـدی او د هنـد د ډيورنـډ کرښـي ټـولي سيمي پاکستان ته په ميراث پاته سوې او افغانستان خپله خاوره تر لاسه نه کړه، نور هم مشکل سو.

هغه تړون چې ډيورنډ کرښه رامنځته کړه تر يوې پېړۍ وروسته په ۱۹۹۳ م کال کي پای ته ورسېد، چې بايد پاکستان همدا سيمي افغانستان تـه حوالـه کـړي وای، خـو پاکستان هغـه تـر اوسه لا ورسره ساتلي دي. دغـه پوله په سيمه کي ژوره اغېزه لري په ځانګړې توګه خو د امريکا او ناټو له پاره يو زېښناک جوړ سوی دئ. د کله چې دوی په ۲۰۰۱ م کال کي طالبان له

---

* د ليکوال له معلوماتو څخه ښکاري لکه د پاکستان درواغجن جادو چې پر ده هم اغېزه کړې وي چې هر وخت يې په همدي پلمه غرب غولولي دي. دا څنګه امکان لري چې بلوچستان دي د پاکستان د اټومي ازمايښتونو مرکز وي او بيا دي هلته د دوي واک محدود وي. ژباړن.

واکه ګوښه کړل. دا ټولو منلې ده چې طالبان او القاعده د پولي د دواړو غاړو ته آزاد تګ راتګ کوي، خو امریکایې او ناټو ځواکونه بیا په دې اړ دي چې دغه کرښه مراعت کړي او له بله پلوه پاکستان هم د قبایلي سیمو په ساتلو کي پاتـه راغلی دئ. کوټه او پېښور د طالبانو د غور ځنګ او القاعدې له پاره خوندي ځایونه دي او طالبان او القاعده چې په هغه سیمو کي نن هم خپل آزاد مرکزونه لري خورا خوند ځني اخلي.

کله چې کرزی د ۱۹۸۳ م کال په جنوري کي کوټي ته راغلی نو هیڅ ورته حیران نه سو، ځکه چې دا ځای داسي و لکه افغانستان، داسي چې ټوله خلک، کلتور او موسیقي یې یوه وه. کرزی وایي چې ډېر په دغه دوکانونو کي افغاني موسیقي اورېدل کېدل او همدا شی نن هم حقیقت لري. د محلي خلکو لخوا د افغان مهاجرو خورا تود هرکلی وسو، داسي ښکارېدل لکه دغه قوم، چې د ډیورنډ کرښي د پاکستان خوا تـه سره یو سوې وي. په لویه پیمانه د ایران او پاکستان لخوا د مهاجرو قبلول د دې ښکارندوی دي چې د روسانو ضد جګړې ښه ملاتړ درلود او دا د کرزي تر ټولو خوښ شی و. دی د همدې شي په لیدلو خوښ ښکارېده، خو د شیمله څخه د سفر پر مهال چې د اسلامي توندلاري څخه خبر سو خفه و، ځکه چې هغوی د کوټي په ټولنه کي ځالي جوړي کړي وې.

مشر کـرزی د پروفیسر مجددي په ملي نجات حـزب کـي د کـوټي د دفتر مشر و، او حامد کرزی هم هلته ورغی چې کار ورسره وکړي او د خپل پلار سره په یوه کور کي اوسېده.

صبغت الله مجددي منل سوی اسلامي عالم دئ، په پراخـه توګـه یې سفرونه کړي دي، په ۱۹۷۳ م کال د داود خان تر کودتا وروسته تر ممکنه نیوني او یا وژني د بېري له کبله له هیواد څخه جلا وطن سو، په اوسلو او کوپنهاګن کـي یـې د اسلامي زده کړو مرکزونـه جـوړ کـړل، او د منځلاري سیاسي نظریې خاوند دئ. له وړاندي یې په افغانستان کـي د کمونیستپانو د زېږېدلو سره مخالفت درلود او په کابل کي له ۱۹۵۹ م څخه تر ۱۹۶۴ م کال پوري په دې تور بندي سو، چې په هغه ځای کي د هغو ځوانانو سره ملګری و کوم چې د روسیې د لومړي وزیر د وژلو پلان یې درلود. ده ملي نجات په

۱۹۷۹ م کال کې جوړ کړ، تر څو د افغانستان د آزادۍ له پاره جګړه وکړي.

ملي نجات يوه له هغو اوو لويو ډلو څخه وه، چې په افغانستان کې يې د کمونيسټ حکومت او روسانو د اشغال پر ضد جګړه کوله. دوی ټولو په کوټه او پېښور کې دفترونه لرل، چې د خيبر د افسانوي کوتل څخه يو څو ميله ليرې موقعيت لري او دغه سيمه د پاکستاني حکومت تر کنټرول لاندې ده. ځوان افغانان په دواړو ښارونو کې د جهاد له پاره د نوم ليکنې له پاره ورمات وه.

دغه مقاومت کوونکې ډلې هرې يوې ځان ته خپله ايډيالوژي لرله د اسلامي حزب د ګلبدين حکمتيار د زهرجنې توندلاري نظريې څخه نيولې بيا تر منځلاري ملي نجات پورې چې د کرزي غوندې روايتي او پاچا غوښتونکي يې تر اغېزې لاندې راغلي و. حکمتيار چې وروسته يې کابل په کنډواله بدل کړ، په نولس سوه اويايمو کلونو کې چې کله دی د تياره مسلمانانو وروڼو د ډلې مشر و، هغه وخت په متعصب مسلمان مشهور سو، چې ويل کېږي د کابل په پوهنتون کې به يې پر لڅ مخو ښځو تېزاب پاشل.

خو هدف يو و، هغه دا چې ټولو په افغانستان کې د روسانو ماته غوښتل، خو مقاومت کوونکو ډلو د مبارزې له پاره هيڅ ګډه ستراتيژي نه لرل. هر چا جهاد کاوه، په انفرادي شکل د کوچنيو ډلو په سطحه، د قومونو، کليو او ولايتونو په سطحه. کرزی وايي چې دا يوه ملي مبارزه وه، خونه هماهنګه او متحده. مجاهدينو د کوچنيو او لويو ډلو په واسطه په ګوريلايي شکل نظامي عمليات تر سره کول، د عملياتو جزئيات ،چې څه وخت او چيرې بايد حمله تر سره سي او څنګه بايد هدف ته ورسېږي په ساحه کې قوماندانانو ته پرېښودل سوي وه.

دا د امريکا د ويټنام ځوروونکې جګړې ته ورته جګړه وه، په افغانستان کې شخړه د نظامي لحاظه داسې وه، چې يو منظم اردو د جګړې يوې خواته او يو خپل سري ګوريلايي ځواک بلې خوا ته و. ځواکمن سور لښکر پر افغانستان په درانه ټانکونو او مځکني ځواکونو چې هغه په هوا کې د (MIG) او (Sukhoi) جنګي بم غورځوونکو الوتکو او ښه مجهز او بېروونکو (Hind) څرخکو له خوا حمايه کېدل. مجاهدين لکه وېتناميان په سپکه

توګه په روسي جوړ کلاشینکوفونو سمبال وه او د جنګ ډګر ته به اکثره وخت چي په واورو پوښلي کوتلونو اخوا به وه ورځي او اووني په چمپلانو کي سفر کاوه تر څو یوه هدف ته ورسېږي. روسانو په ځایي ژبه خبري چي پښتو او دري وې خبري نه سوای کولای چي د همدې له پاره به یې تکیه پر افغان ژباړونکو وه، چي هغوی به اکثر وخت دوه طرفه اجنټان وه. مجاهدینو کولای سوای چي سرپناه، ډوډۍ، اوبه او استخباراتي معلومات په هر کلي کي تر لاسه کړي. په لومړي سر کي زیاتو څارونکو په افغانانو کي داسي کوم څرک نه لیدی چي روسانو ته دي ماته ورکړي، ما ته په همدې اړه د جهاد د لومړي سر د یوه امریکایي او افغان تر منځ د بحث وویل سوه.

دغه امریکایي تازه د افغانستان څخه راستون سوی و، ویل یې چي روسان ډېر قوي دي افغانان هیڅکله هم هغوی ته نه سي تکیه کېدای. هغه پیاده رو ته اشاره وکړه او وې ویل چي زه نه غواړم داسي ووایم چي اخیر به دوی تاسي د دغه پیاده رو په شان له مځکي سره برابر کړي. افغان ور ته وویل چي بلې ! کانګریټ کلک ښکاري خوهغه درځ ته وګوره چي واښه سر تري را ایستلی دئ. موږ همداسي شان یو. اوس د ټولو لرغونو ښارونو او نظامي کلاګانو په اړه فکر وکړه، چي یو وخت ټوله ابدي ښکارېدل خو اوس هغوی ټول په کنډواله بدل سوي دي. موږ او روسان هم همداسي یو چي په اخیر کي به یې موږ وګټو.

همداسي د طالبانو په خبرو کي هم ښکارېدل، چي د امریکا ملګرو ځواکونو ته چي طالبان یې له واکه لیري کړل ویل چي که امریکایان ساعتان لري موږ بیا وخت لرو.

کرزی وایي چي موږ همېشه خوشبین و او زه فکر کوم چي په همدې اړه هیڅا موږ ته د هیلي تمه نه لرل. خو موږ ټوله په دې پوهېدلو، چي موږ به بالاخره بری تر لاسه کړو او اشغالګر به له خپله هیواد څخه وشړو.

په کوټه او پېښور کي د ملي نجات په مرکزونو کي کرزیانو او د نورو ډلو مشرانو تقریباً په لویه سطحه مجاهدینو ته سیاسي، دیپلوماتیکي او لوژستیکي ملاتړ برابروي. کرزی وایي چي هره ورځ به موږ کوښښ کاوه چي دا ډاډه کړو چي جنګیالي، وسلې، مرمۍ ، کالي، خواړه، طبي اسانتیاوي

او نور هغه اړین توکي لري چي د دوی په عملیاتو کي په کار راځي. کله چي د مقاومت اغېزه راڅرګنده سول خورا زیات نړیواله توجه حضور او ملاتړ یې راجلب کړ. په دغه ملاتړ کي وسلې، پیسې او د هیوادونو سره ملاقاتونه او روابط ټینګول چي په هغه کي پاکستان، سعودي عربستان، متحده ایالات، برطانیه، فرانسه او نور شامل وو. د وخت په تېرېدلو سره حامد کرزي په زیاته دغه نماینده ګي پر غاړه لرل. د ډلي اداره لویه سول او یو مغلق تشکیل یې رامنځته کړ. چي پر مختلفو ریاستونو او کمېټو وېشلی و، لکه نظامي، سیاسي او عملیاتي.

د روسانو اشغال نړۍ په دوو علتونو د افغانستان دروازې ته راوستل. لومړی علت بشري و، مهاجر د سېلاب غوندي له هیواد څخه د پاکستان او اېران تر پولو ور اوښتل. غربي مرسته کوونکو ادارو ته په لویه کچه په اېران کي ښه راغلی ونه ویل سو له همدې کبله یې په لوی تعداد پام د پاکستان شمال شرق سرحدي سیمو ته واړاوه، چي له پاکستان سره د مهاجرو د دغه ناڅاپي څپې په اړه مرسته وکړي او د ښوونې او روغتیا په ډګرونو کي ورسره په پراخه پیمانه اساسي او د تجهیزاتو مرسته وکړي. په ځانګړې توګه د هغو افغان زخمیانو سره چي خپلي پښې یې د کمونیستې ځواکونو په ښخو سوو پرسونل ضد ماینونو کي له لاسه ورکړي وې. دغه ماینونه شوپرک نومېدل، چي په لسګونو زره د روسي الوتکو له خوا غورځول سوي وه. د دغو کوچنیو پلاستیکي وزرونه د هغوی په پراخه اندازه خپرېدل ډاډمنوي کله چي د څو زره فوټه لوړي څخه وغورځول سي. او د دوی خام زرغون رنګ دوی ته دا زمینه برابروي، چي په سیمه کي خپاره سي او د دوی اندازه او شکل پر کوچنیانو اغېزه ښندي چي کله دغه اله راپورته کړي نو لاسونه او کله کله خو سترګي له لاسه ورکوي. اکثره دغه خیریه ټولني د پاکستان په خوا کي پاته سوې او په کوټه او پېښور کي یې خپلو هڅو ته دوام ورکاوه. بې پولي ډاکټران او دوو نورو فرانسوي طبي ټولنو افغانستان ته دننه ولاړې او د دوی ډاکټرانو او کار کوونکو ژوبل مجاهدینو ته د خپل ژوند په بیه طبي مرستي برابرولې. د بې پولي ډاکټرانو یوې ډاکټري (Laurance Laumonier) سلګونه مایله د شمالي افغانستان په غرونو کي پر پښو مزل

وکړ، تر څو د احمدشاه مسعود ټپيانو ته چې په دوامداره توګه به د سرو لښکرو او افغان کمونيستې ځواکونو تر حملو لاندي راتله طبي مرستي برابري کړي.

له افغانانو سره د نړيوالو خيريه مرسته دويمه درجه علت سياسي و. کله چې روسانو افغانستان اشغال کړ امريکا يې په وړاندي سمدستي عکس العمل ونښود. په ضرب د يوې شپې کي پاکستان د سرې جګړې په لومړي کرښي واوښت او د دوی اړيکي چې يې د متحده ايالاتو سره بېخي دپرېکون په حال کي وې بير ته جوړي سوي وې. ولسمشر کارتر هغه وخت پر پاکستان خپلي مرستي بندي کړې کله چې د پاکستان قوي نظامي مشر ضياء الحق په اپريل کي د خپل هستوي پروګرام له بندولو څخه انکار وکړ. په نومبر کي پاکستاني پارېدلو کسانو د امريکا پر سفارت حمله وکړه هغه يې وسوځاوه او يو امريکايي سمندري سر تېری يې مړ کړ. مګر د روسانو اشغال دې ته زمينه برابره کړه چې پاکستان او امريکا دا هر څه يو طرف ته کړي او امريکا ته په پاکستان کي دا زمينه برابره سي چې د افغان مقاومت کوونکوسره پټې مرستي وکړي، که وکولای سي چې دا ځای ور ته په ويټنام بدل کړي.

کرزی وايي زه فکر کوم چې د نړۍ له پاره دا ډېره ګرانه وه چې په دې پوه سي چې افغانان دي د نړۍ له دوو زبر ځواکونو څخه يوه ته ماته ور کړي، خو وروسته په تدريجي توګه به موږ د روسانو د افغانستان اشغال د امريکا د ويټنام د تجاربو د مقايسې خبري اورېدې، روسان په يوه داسي جګړه کي موښتي وه چې نه يې د بري څر ک ښکارېده او نه يې پای درلود.

ستره لوبه په غربي اسيا کي دبر تانوي امپراتورۍ او تزاري روسيې تر منځ د يو بل د لاندي کولو د هڅو نښان و. سړه جګړه تر دويمي نړيوالي جګړې وروسته د امريکا او شوروي اتحاد تر منځ ونښتل. خو اوس د نولس سوه اتيايمو کلونو په جريان کي سړه جګړه په توده جګړه بدله سوه، چې د ستري لوبي يو اضافه دور و او افغانستان يو ځل بيا د لوبی ډګر ګرځېدلی و.

(۳)

زبر ځواک ته ماته ورکول

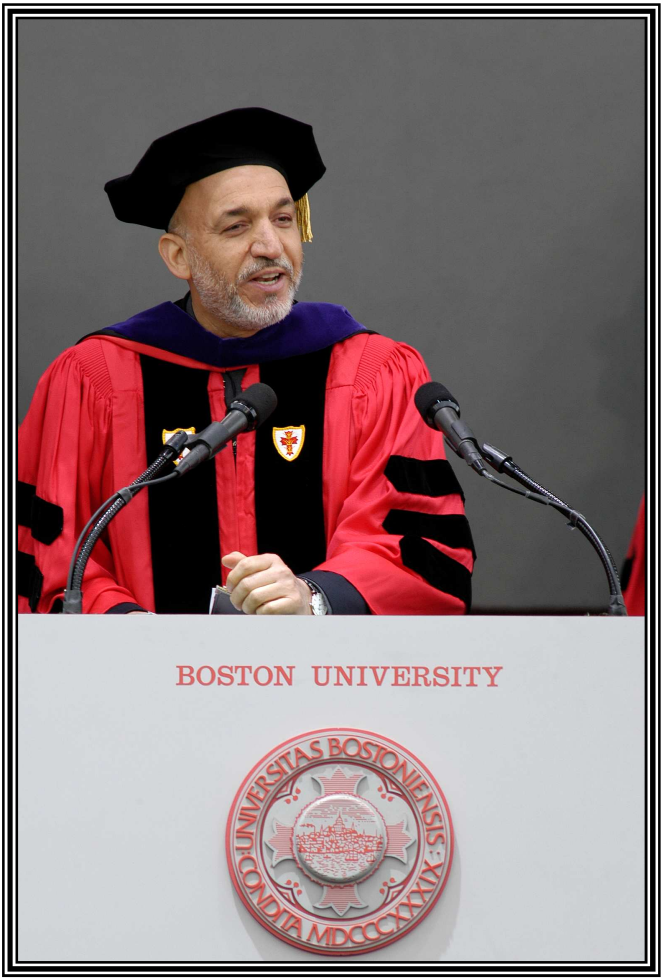

د افغانستا ولسمشر حامد کرزی په بوسټون پوهنتون کي د وینا پر مهال

حامد کرزي افغانستان هغه وخت پرېښود، چي د لېسې شاګرد و، خو کوټي ته په داسي حال کي راورسېدی چي لوستی ځوان و. دا مهال د افغانستان په جهاد کي د شمولیت له پاره تیار و، مګر په بل ډول. دی وایي چي زه په دې وپوهېدم چي تر ټولو لوی جهاد زده کړه ده، هغه څه چي ما ته کوم چا رازده کړل د بهرنیانو تر هغه ښکاره مداخلو کم نه وه چي د افغاني جهاد د عملي کولو له پاره یې کولې. دا هغه هڅي وې چي وروسته یې افغانستان د اور په لمبو کي وسوځاوه.

"ګاونډیان همدلته په کار بوخت وه"

پر افغانستان د سرو لښکرو یرغل د سهېل لوېدیزي اسیا سیاسي نقشه په یوه شپه کي رامنځته کړل. تر روسي یرغل لاندي د سیمي نورو هیوادونو ته تیوریکي ګواښ و. په تاریخي توګه روسانو پلان درلود چي ګرمو اوبو ته ځان ورسوي او دا یوازي د پاکستان او اېران د لاندي کېدو په صورت کي کېدای سوای. ځکه چي ناټو یې مدیترانې ته ټولي ممکنه لاري بندي کړي وې. د امریکا او پاکستان اړیکي چي د امریکا د سفارت تر سوځلو وروسته

خبرې پرې سوې وې په بېړه بېرته سره ورغول سوې. د پاکستان د اردو څواکمن کس ضياء الحق پر افغانستان د سرو لښکرو په تېري کې په سيمه کې د خپل نفوذ د زياتولو له پاره يوه موقع وليده. نيکپال ضياء په تمامه معنی د ساړه جنګ محاسبه کړې وه او په دې پوهېده چې تر څو د رېګن اداره دې ته ژمنه وي چې روسان به راپرځوي نو پاکستان ته به د مرستو سېلاب ورمات سي او جنرال ضياء به دا پرېکړه کوي چې دا مرستې په څه ډول مصرف کړي او چا ته يې ورکړي.

ضياء د هغه خطر چې شورويانو د ده هيواد ته متوجه کړی و پروا ونه کړه، ده يو داسې افغانستان غوښت چې د دواړو هيوادونو پاکستان او شوروي اتحاد دوست وي. عنعنوي افغان پښتانه په زياته چې بيا يې له پاچا سره خواخوږي لرل او د يوه متحد پښتونستان خوبونه يې ليدل د ضيا په زړه کې کوم ځای نه درلود. ده له بنيادګرو سره د خپلې استخباراتي ادارې ISI په واسطه اړيکې بسته کړې له همدې کبله نو د امريکا مرستې يوازې تر دغو ګروپونو پورې رسېدې.

د اوو لويو جهادي ډلو څخه درې يې منځلاري وې، چې جهاد يې د افغاني ارزښتونو سره سم کاوه، په دغه کې د کرزيانو مشر پروفيسر مجددي، پير سيداحمد ګيلاني چې د اسلامي محاز مشر و او محمدنبي محمدي د اسلامي حرکت مشر شامل وه، چې په راوروسته کې د مجاهدينو د حکومت مرستيال ولسمشر سو.

کرزی همدا شان د همدغو منځلارو په ډله کې برهان الدين رباني هم راولي (چې بيا وروسته د مجاهدينو په حکومت کې ولسمشر سو) او د اسلامي جمعيت مشر و خو نورو ډېر تفاوت درلود. رباني د حکمتيار سره په ګډه په نونس سوه شپېتمو کلونو کې د تشددي او راډيکالو مسلمانانو وروڼو سازمان رامنځته کړ. د دغو منځ لارو ډلو پلويان نيشنليسټ او ملت پال وه، چې د افغاني ارزښتونو او عنعناتو له پاره يې جګړه کول. د دوی تر منځ خورا لږ سياسي اجنډاوې، پټې معاملې او يا يې بهرنې ملګري لرل. په همدې حساب نو دوی د پيسو او هغه پټو نظامي مرستو د وېش د ليست په پای کې راتلل. هغه نورو درو لويو ډلو ته کرزی توندلاري وايي، چې د عربو

تر نفوذ لاندي راغلي وې، او هغوی مالي مرستي ورسره کولې، تر څو پر افغانستان د راډيکال اسلام ايډيالوژي مسلطه کړي. په دوی کي د حکمتيار اسلامي ګوند، يونس خالص چي د اسلامي ګوند د يوې بلي څانګي مشر و او عبدالرب رسول سياف د اسلامي اتحاد مشر و. سياف اسلامي زده کړي کړي دي او د اسلامي ورونو (اخوان المسلمين) سازمان غړی و او د جهاد په دوران کي د سعودي عربستان له خوا خورا ډېري مالي مرستي ورسره کېدې او د اسامه بن لادن نژدې ملګری و. د ۹/۱۱ کمېسيون په راپور کي د ده نوم د خالد شيخ محمد د ښوونکي په توګه راغلی و کوم چي د ۹/۱۱ د حملو طراح و. په راپور کي دا هم راغلي وه، چي د ۲۰۰۱ م کال د سېټمبر پر ۹ چي په کومه حمله کي د شمالي ټلوالي قوماندان احمدشاه مسعود ووژل سو د مرګې زمينه يې ده برابره کړې وه.

کرزی وايي دغو توندلاور د ټولي نړۍ د غرب په شمول د مرستو زياته برخه تر لاسه کوله. چي په پايله کي يې منځ لاري په کُلي توګه هېر سول او څنډې ته سوي وه. دا رشتيا وه چي توندلارو د غرب تقريباً ټولي مرستي تر لاسه کولې دا ځکه چي غرب دا هېره کړې وه چي هغه مرستي چي دوی د افغان جهاد له پاره کوي د کومو مارانو په روزلو مصرفېږي، ځکه چي جهاد لا د وړاندي د پاکستان له خوا يرغمل سوی و.

د غرب د دغو مرستو تر ټولو وړ کرشمه حکمتيار و، نوموړي د توند لاري اسلامي نظريې څښتن و او په مکمله توګه يې ددې زغم نه درلود، چي د خپلو نژدې شيطانانو سره معامله وکړي او بيله دربغه يې پر هغه چا حمله کوله چي د ده په مخ کي به يې ځان اچاوه.

د جهاد په جريان کي حکمتيار په منظمه توګه په افغانستان کي دننه پر خپلو رقيبو افغان ډلو ګزارونه کول، په ځانګړې توګه په هغو سيمو کي چي ده به غوښتل خپل ځواکونه د سرو لښکرو سره مخامخ کړي. البته دا خبره تر همدې ځايه نه خلاصه کېدل نوموړي همدا کار په پاکستاني خاوره کي هم کاوه او هلته به يې منځ لاري او هوښيار مشران هدف ګرځول. نوموړی په افغانستان کي دننه د غربي ژورناليستانو په وژنه هم ګرم دئ، تر څو د ده افغان رقيبان لکه احمدشاه مسعود له شهرت ته څخه ليري وساتي، د

حکمتیار د افغانستان د ورانۍ هڅې د ودان افغانستان له وخت څخه پیلېږي د شوروي تر جګړې وروسته کلونه تر همدې ورځې پورې دوام کوي، چې په پټه د عربي القاعده غورځنګ ملاتړی کوي.

د پروفیسر مجددي په تنظیم کې د حامد کرزي وظیفه د عملیاتو په څانګه کې وه، چې مجاهدینو ته د وسلو اکمالات وکړي او افغانستان ته د تګ چارې یې منظمې کړي. همدې ډلې د مهاجرو په ټولو چارو کې مرستې کولې، تر هغه ځایه چې په توان کې به یې وه. د دې ټولو سره په هند کې لوستي کرزي د مهاجرو افغانانو له پاره د انګلیسي ژبې زده کړې یو مرکز جوړ کړ. کرزی وایي هر څه چې ما په دغه جریان کې تر سره کړل د انګلیسي ژبې زده کړې دغه مرکز مې تر ټولو لوی خدمت و. دا ډېر لوی او ستر کار و، ډېرو افغانانو چې په دغه مرکز کې یې انګلیسي زده کړل خپلو زده کړو ته پسې ادامه ورکړه، ځیني خو بې تر لوړې سطحې پورې ورسېدل. زما هغه افغانان په یاد دي او کله چې مې راپه زړه سي چې ما له دوی سره د دوی په ښوونه کې مرسته کړې ده ډېر خوشحاله سم.

دغه جهادي ډلو منځ لارو او توندلارو په منظمه توګه په دغو وختونو کې غونډې تر سره کولې تر ۱۹۸۵ م کال پورې لا هیڅ ډلې رسمي اتحاد نه درلود. کرزی د ګیلاني د اسلامي محاذ، د رباني د جمعیت او د مولوي یونس خالص د اسلامي ګوند د خپلې څانګې د مشر سره په ښه اړیکو لرلو سره خوند اخیست. کرزی وایي چې ما خورا لږ یعني بیخي لږ تماس د حکمتیار او سیاف د اسلامي اتحاد سره درلود، دا تر هغه وخت پورې چې دی ولسمشر سو، خو کله چې یې د سیاف سره ولیدل او په دغه لیدنو کې سیاف له خپلې توندلاري تاریخچې سره پر کرزي اغېزه وکړه. په دا تېرو درو کلونو کې د بون د غونډې څخه نیولې او د اساسي قانون څخه د ملاتړ راهیسي سیاف د افغانستان د دولت د پیاوړتیا له پاره کار کړی دئ، او بله لا دا چې هغه اوس د پارلمان غړی هم دئ.

کرزی وایي چې همېشه موږ په خپل منځو کې پر توپیرونو سره بږغېدلو، موږ منځلارو به تل د لویې جرګې او شاه د بیر ته راوستلو ننګه کوله او توندلارو به زموږ وړاندیزونه به یې ردول خو متأسفانه دوی پیسې لرلې

چې زموږ وړاندیزونه به یې شا ته کړل. کله چې مجددي، ګیلاني او محمد منځ لاري توب خوښاوه او د یوه ازاد افغانستان په لټه وه نو بلیونونه ډالر دغو راډیکالو ګروپونو ته ور پمپ سول کوم چې د افغانستان دمسخه کېدو په لټه کي وه. دوی غوښتل چې افغانان د پېړیو د عنعناتو څخه بې برخي کړي، خپله توند لارې نظریه پر وتپي او د ملت په چارو کي بهرني نفوذ ته په ستره پیمانه لاره اواره کړي. کرزی وایي د دوی همدا کار په ژوره توګه زموږ پر روحیاتو تاثیر کاوه خو موږ پوهېدلو چې دا غلطه لار ده او همداسي هم سول او د همدې شي تر ټولو لوی بار افغانانو پر اوږو پورته کړل.

منځلارو په اصل کي دوې جګړې پر مخ بېولې: یوه د سرو لښکرو د هیواد څخه د شړلو جګړه او بله افغانستان هغسي ساتل لکه څرنګه چې منځلارو پېژانده، داسي هیواد چې منظم حکومت به لري په سر کي به یې شاه وي، ټوله عنعنوي ارزښتونه به یې ساتلي وي او داسي افغانستان چې په افغانانو پوري اړه ولري. دا د هغي دسیسې په وړاندي مبارزه وه چې د افغانستان په وړاندي عملي سوې وه. داسي چې تجزیه یې کړه او حکومت پر وکړه. دغه شخړه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته خورا وغوړېده او تر هغه ډېر کلونه یې دوام وکړ، چې کله د سرو لښکرو اخیري ټانک د امو له سیند څخه واوښت. دا هغه رود دئ، چې شوروي اتحاد او افغانستان سره بېلوي، خو داهر څه لا خورا لیري وه.

د شوروي د اشغال په سبب څو میلونو افغانانو خپل کورونه پرېښوول، اکثرو یې په ایران او پاکستان کي په بې شمېره کمپونو کي واړول او کرزی به اکثره وخت د بهرنیو مرسته کوونکو پلاوو سره د ژباړن په توګه له دغه کمپونو څخه لیدنه کول. ده یو وخت د ستر اغا خان سره د ژباړن په توګه هم کار کړی دئ. شهزاده صدرالدین اغا خان هغه څوک دئ چې په راوروسته کي د ملګرو ملتونو د مهاجرینو د عالي کمیشنرۍ UNHCR مشر و. اغا خان د شیعه فرقې د اسماعیلیه څانګي روحاني مشر دئ، چې په ۱۱ مه پېړۍ کي منځته راغله. زیات شمېر اسماعیلیه په شمالي پاکستان او یو کم شمېر هزاره اسماعیلیه په افغانستان کي ژوند کوي. تر طالبانو وروسته د نوي رژیم په راتګ سره اغاخان د افغانستان د بیا رغوني له پاره پنځه اویا

میلیونه ډالره مرسته وکړه. د ځینو مهاجرینو له پاره په کمپونو کې ژوند داسي و، لکه په افغانستان کي د دوی ژوند. د مهاجرینو ځینو کمپونو خو بېخي د دایمي کلو بڼه غوره کړل، چې منظم کورونه، ښوونځي او مسجدونه به یې لرل. ځیني داسي پېښي خو هم لیدل سوي وې چې د کلي ټولو خلکو د خپلو مشرانو سره یو ځای د سرو لښکرو تر اشغال وروسته پاکستان ته رامهاجر سوي وه. په ځینو ځایونو کي خو د خلکو ژوند عادي بېله کومه تغیره روان و. خواړه، کالي، اوبه، سرپناه، روغتیایي خدمتونه او داسي نور اړین توکي ورته د نړیوالي ټولني له خوا برابرېدل. ډېرو غیر حکومتي ټولنو NGOs مهاجرو ته ډېري مرستي او هر ډول د ښووني او روزني چاري برابرولې.

د سرو لښکرو تر اشغال وروسته شوروي اتحاد په سوونو میلیونه ډالره مرسته د افغانستان سره وکړه، کله چې غربي هیوادونو پر کمونیستي رژیم خپلي ټولي مرستي ودرولې او پر ځای یې د پولي هغه بلي غاړې پاکستان کي د افغاني مهاجرو سره پیل کړې. انجوګانو روغتیایي کلینیکونه، ښوونځي او د حرفوي زده کړو مرکزونه جوړ کړل او د ملګرو ملتونو د خوراک نړیوال سازمان په زرونو ټنه خوراکي توکي برابرول.

کرزی په دې باور دئ، چې د مهاجرت یو تر ټولو مثبت اړخ دا دئ، چي افغانان سره ګډ سول، د افغانستان د مختلفو برخو خلکو سره وپېژندل چي دا په بل صورت کي له امکان څخه لیري وه. کرزی وایي چي د مثال په توګه د افغانستان د شمال ځیني ازبکان کوټې ته راغلل، چې البته دا د جنوب د پښتنو سیمه وه، هلته یې په زړه پوري د ازبکانو بازار (ازبک بازار) جوړ کړ او موږ په دې ډېر خوشحاله و، چي دوی زموږ سره هلته اوسېدل. ټولو کسانو په دغه کمپونو کي خواخوږي سره لرل او ټوله ځپل سوي وه او موږ په دغه غم کي ټوله سره یو ځای وو. د مهاجرت یو بل ښه اړخ دا دئ چي افغانان د پراخي نړۍ سره آشنا سول چي خورا لږ یې دغه پېژندګلوي لرل.

په پېښور او کوټه کي به دوی پاکستاني ټلوېزیون کاته او بي بي سي راډیو چي په پښتو او دري یې خپروني لرلې غوږ نیوی. هندي فلمونه به یې

په سينما کي کتل او د هاليوډ جنګي فلمونه به يې په ويډيو کي کتل* همدا شان مهاجرو د مختلفو غربيانو سره وپېژندل، د اروپايي او امريکايي خيريه ادارو له کارکوونکو سره او کولای يې سول چي په مفت ډول انګليسي ژبه زده کړي همداسي دوی ته د ښوونې موقع برابره سول، او ښه روغتيايي مرستي ورته برابري سوې، چي پخوا تر دې هيڅکله نه وي ورته برابري سوي. دا چي مهاجرو زيات وخت له هيواد څخه ليري تېر کړ، خو کله چي دوی خپل هيواد ته راستانه سول نو دوی د هغه ډول تعليمي او روغتيايي خدمتونو هيله لرله، لکه دوی چي له هيواد څخه بهر ليدلي وه. خو دا د کرزي د حکومت له پاره ډېره ګرانه وه، چي هغسي شرايط ورته برابر کړي.

کرزی د هغو افسانوي جنګياليو په ليکه کي نه و، لکه احمدشاه مسعود، عبدالحق، جلال الدين حقاني او جنرال عبدالرحيم وردګ. په پېښور کي نوموړی د هغو غربيانو په منځ کي و چي په خيريه ادارو کي يې کار کاوه په (Best-dressed Afghan) غوړ پړ افغان سره مشهور و. د نوموړي رول د ده د زده کړو، د ژبي د مهارت او د کرزي د کورني اعتبار له کبله په سياسي او ډيپلوماتيکو چارو کي خورا د هوښيار توب و. چي همېشه به يې سرو کار د نورو افغاني ډلو د استازو پاکستاني او بهرني حکومتونو له چاروا کو سره و. د بله پلوه په جهاد کي د مجاهد په صفت ګډون کول فرض او په يو ډول د ده د اعتبار له پاره ډېر ضروري و، چي د مقاومت کوونکو سره يو ځای سي. له همدې کبله په ځانګړې توګه د جنګ په وروستيو يعني په ۱۹۸۷ – ۱۹۸۸ م کلونو کي د ځينو کوچنيو او لويو ګروپونو سره افغانستان ته دننه ورتلی، چي هلته د سرو لښکرو په وړاندي په وسله واله مبارزه کي برخه واخلي. کرزی وايي چي زه ښځي په دې پوهېدم چي د دغي مبارزې جګړېزه اړخ ځونه ستونزمن و، روسان او د هغوی افغان ملګري په اورنۍ جګړه کي خورا ګټور و.

دوی مځکه په ټانکونو، هوا په خپلو(Hind) هيلوکوپټرونو او (Sukhoi) جنګي الوتکو کنټرولول او همدا شان يې درنه توپچي لرل. کله چي به

* په پاکستان کي هندي فلمونو ته په سينما کي د ايښوولو اجازه نسته، (ژباړن).

مجاهدينو ته د مختلفو هيوادونو له خوا په پټه وسلې رسېدلې هغه به هم د پاکستان د لاسه موږ ته راوتلې، چې اکثره به سپکي وسلې وې، چې هغه افغانستان ته د مجاهدينو پر اوږو او د قچرو، اسانو او اوښانو پر شا وړل کېدلې.

دا د مجاهدينو د جنګ ډول و: د جنګياليو يوه کوچني ګروپ به سپکي وسلې او يو څو د (RPG) راکټونه او يا هوان افغانستان ته دننه د يوه خاص هدف له پاره د ځان سره وړل، چې هغه ته رسېدل به څو ورځې وخت په بر کي ونيو. کله چې به دوی د هدف ځای ته راورسېدل دا به يا د افغان اردو اډه يا به د سرو لښکرو پوسته او يا به د غرونو په منځ کې پر غزېدلې لار د کمين سيمه وه. دوی به هلت ځای پر ځای حمله به يې وکړه، څونه مړګ ژوبله چې به يې اړولای سول وابه يې ړول، بير ته به په غرونو کې پر همهغه لار خپلې فناه ځای پاکستان ته واوښتل. نور وختونه به ګوريلايي ګروپونه په يوه ځای کي تر څو ورځو پوري پاته سول او هلته به يې ډېر هدفونه په نښه کړل.

د مجاهدينو اکثره جنګي عمليات په غرونو کې پر ښو تر سره کول، چي دغه غرونه به په کال کي څو مياشتي په واورو پوښلي وه. کرزی وايي چي زيات وخت به جنګياليو د سړک پر ځای د موټرونو له پاره د سيندونو د نس او يا د اسانو او اوښانو له لارو څخه کار اخيست چي هغه يې هم يوازي د شپې لخوا بېله بتيو کارولای سول، زه تر اوسه ډېر حيران يم چي دغه ټويوټا،نيشان اوميټوبيشي وسايطو څنګه پر دغسي لارو تګ کاوه.

په افغانستان کي د پخو سړکانو څخه اخوا په موټرو کي سفر کول کوږ ووږ او ډاروونکی دئ. ځيني وختونه خو سړک داسي ښکاري لکه هيڅ لاره چي نه وي هغه وخت خو بيا ډېر خطرناک وي، چي د کړنګ سر ته په ورختو وي. د يوه ګړي په جريان کي کېدای سي،چي موټر په سوونو فوټه لاندي شوه سي، چي زياتره دغه د اوښانو لرغوني لاري د هوا څخه په نصواري منظرو کي خو داسي ښکاري لکه يو چا چي په لرګي کرښه ايستلې وي. دغه فرعي لاري د موټر له پاره مناسبي دي خو لويي ډبري پر پر تې دي، تر دې وړاندي چي پر هغه دي موټر تېر سي نو ډبري يې بايد په لاس ورڅخه

ليري سي.

د جهاد په ورځو کي د دې سخت خطر هم و چي په ناڅاپي توګه د يوې ځو کي څخه روسي څرخکي راښکاره سي او د موټرو، اوښانو او قچرو پرهغه کاروانونو حمله وکړي چي د متحده ايالاتو مرسته سوي وسلې به يې مجاهدينو ته وړلې.

کرزی د همداسي يوه سفر يادونه داسي کوي : يو کوچنی کاروان په پاکستان کي بسته او د لوړو غرونو د لاري افغانستان ته ننوت. دوی څو ساعته پر ډېره خرابه لار سفر وکړ. دی وايي چي موږ تر يوې درې واوښتو چي هلته بيا رود ته ور داخل سو او په رېګستان کي تېر سوو چي هلته واوره اورېدلې وه، چي سړی يې تصور هم نه سي کولای. ما خپل سر د موټر تر کړکۍ دباندي را ايستلی و، چي زکام سوم. همدې ګروپ ټوله شپه سفر وکړ، چي بالاخره د شپې درې بجې يو ځای تم سول. دی وايي چي کله څو ساعته وروسته زه راکښېنستم زما په شاوخوا کي د افغانستان د غرونو ښکلا حيران کړم، تر غرمې وروسته لمر موږ ګرم کړو، او يوه شپه مخکي چي زکام سوی وم ورسره ښه سوم.

کله چي دوی هلته ولاړ وه، له دوی څخه يوه کس د خپلي وسلې يو ټک پر واورين غره باندي وکړ، چي ورسره سم د چي ورسره سم د يخو او پاکو اوبو رابهېدل پيل سول. يوه کس يو نلکه ورسره واخيسته په سوري کي يې ور ووهل چي ورسره سم د غره څخه د اوبو رابهېدل پيل سول، چي البته ده دغه کار بل وخت هم تر سره کړی و.

دا په هغه ګروپ اړه لري چي د روسي ځواکونو څخه ځنګه ځان چپوي او کومه لار اخلي. دغو موټري سفرونو به په ښه ورځ کي ۱۲ ساعته سفر کاوه خو که به کوم مشکل پېښ سو تر دې به هم اوږدېده، کله چي به دوی خپل منزل ته ورسېدل هلته به پنځلس يا شل ورځي پاته کېدل د حمله وکه او وځغله عمليات به يې تر سره کول او په کليوالو سيمو کي به اوسېدل. استراحت، خوراک به يې کاوه او د محلي خلکو سره به يې کتل. کرزی وايي دا له دې کبله و، چي مجاهدينو دننه په هيواد کي د پوره ملاتړ څخه برخمن وه او هر چيري چي به موږ تللو دوی به موږ ته اوبه، ډوډۍ او نور هغه

څه راکول، چې د دوی به په توان کې وه. همدا ډول محلي خلکو به موږ ته استخباراتي معلومات هم برابرول پر وخت به يې د کمونستي ځواکونو له حرکت څخه خبرولو. خو همېشه د دې خطر و داسې نه چې په دغه کلي کي کمونستانو کوم جاسوس ونه لري له همدې کبله نو مجاهدينو هيڅکله په پوره توګه استراحت نه دی کړی. موږ همېشه هڅه کوله چې ځان پټ وساتو خو بيا به هم له دې څخه بېرېدلو چې په کمين کې ونه خېژو.

يوه شپه کرزی د يوه ګروپ جنګياليو سره د کندهار ښار هغې سيمې ته ولاړ، چې دی پکښې بلد و. دوی تر نيمې شپې وروسته هغه ځای ته په خير ورسېدل او ورته د محلي خلکو له خوا شلومبې ورکړل سوې، کرزی وايي چې زما هغه عمليات يو څه د هغه خلکو د سخاوت له کبله په ياد دي، او يو څه له دې وجې چې زه تر اوسه په دې پوه نه سوم، چې ولې هغه موږ تر سره کړي. ده له ځانه سره د (RPG–۷) راکټ ګولۍ وړلې او د جنګياليو ګروپ تر ۵ – ٦ ساعته پياده تګ وروسته د شپې پر يوه بجه کندهار ته راورسېدل. د چاى او شلومبو تر نوشجان کولو وروسته مو يوه کوچنۍ حمله تر سره کړه، چې يو څو دقيقې يې دوام وکړ، چې وروسته په ځغستا بير ته د خپلو مرکزونو پر لور وخوځېدو.

دی فکر کوي چې دا ډول عمليات په کليوالي سيمو کې ګټور وه، خو په ښارونو کې بې ګټې وه. ځکه چې غير ضروري تلفات به يې د لږ څه په بدل کې اړول. کرزی وايي چې زه تر اوسه هغه ته زموږ د غورځنګ د غير تاکتيکي عمل د نمونې په توګه ګورم.

کله ناکله به مجاهدينو د سرو لښکرو سر تېري او هغه افغانان ونيول چې د کمونستانو سره به يو ځای سوي وه.

کله چې کرزی په لومړي ځل د کمونيستي اردو د افغان نيول سوي سر تېري سره مخامخ سو، د هغه څه له امله چې هغه بنديانو ورته وويل ډېر حيران سو. دوی فکر کاوه چې موږ يعني مجاهدين د افغانستان سره خيانت کوو، ځکه چې موږ له هيواد څخه بهر په يوه بهرني هيواد کې ژوند کاوه او دوی همدلته وه، چې د هغه څه له پاره جنګېدل چې فکر يې کاوه صحي دئ.

کله چې به کمونيستي سر تېري ونيول سول، که به افغان او يا روسی و

نو ژوند به يې خورا لنډېده. ځيني وختونه روسي عسکر د مجاهدينو د يو قوماندان د تبادلې له پاره ساتل کېدی، خو په ټوليز ډول په افغانستان کي دننه ګوريلا يانو پر پښو عمليات تر سره کول چي په داسي صورت کي نو د بنديانو سره د معاملې هيڅ ځای نه پاته کېدی. د کرزي د ګروپ پاليسي دا وه ،چي يا بنديان پاکستان ته ورسره بوزي او يا يې د(ICRC) دفتر ته ورتسليم کړي. کرزی د دغسي يوې پېښي يادونه کوي، چي په يوه ډېر يخ غره کي د چاي څښلو له پاره په يوه جونګړه کي تم سو. په هغه وخت کي له بنديانو څخه يو تن چي افغان کمونيسټ و کرزی ته راغلی ورته وې ويل : لطفاً ما پاکستان ته مه وړه. دلې مي ووژنه،پرېږده چي په دا خپل وطن کي مړ سم.

کرزي په جواب کي ورته وويل : ولي دا فکر کوې چي موږ به تا پاکستان ته تا په لاس ورکړو؟هيڅ فکر مه خرابوه، موږ به هيڅکله داسي ونه کړو. کله چي دغه ګروپ پاکستان ته ورسېد دوی بنديان (ICRC) ته ور حواله کړل او کرزي له (ICRC) څخه وغوښتل هغه نفر چي د دې خواست يې کړی و، چي په خپل وطن کي دي ووژل سي بير ته خپل وطن ته بوزي او په خوندي توګه يې د کابل او کندهار پر لويه لار آزاد کړي. کرزی وايي چي هغه کس تر اوسه ژوندی دئ. زه هغه پېژنم ځکه چي هغه ما ته راغلی او راته ويې ويل چي هغه پېښه مي په ياد ده، او زه اوس وپوهېدم چي تاسي يو رښتينی وطن پال ياست او زه له دې کبله چي د کمونيستانو د پوځ سره ولاړ وم پر غلطه وم. هغه څه چي د سرو لښکرو سره د جنګ په ډګر کي يې تغير راوست امريکايي ستينګر توغندی وې، چي د CIA له خوا پټي مجاهدينو ته ورکړل سوې. دغه قوي د اوږې څخه ويشتونکي توغندی د(Raytheon) کمپنۍ له خوا جوړ سوي وې چي په مقناطيسي بر ېښنايي پلټونکي الې سمبال او خورا مغلق چلېدونکی سيستم لري.

دغه توغندی ډېري سپکي وې، چي د مجاهدينو پر اوږه افغانستان ته ولېږدول سي. د يوه ښه ترييه سوي ويشتونکي په لاس هغوی د روسي حمله کوونکو څرخکو او الوتکو په مقابل کي خورا اغېزمن و. CIA په سوونو ستينګر توغندی مجاهدينو ته ورکړې او داسي ويل کېږي چي له

کبلـه یـې درې سـوه الـوتکي راغورځـول سـوي دي. لـه دې کبلـه چـي د مجاهدينو هر ګروپ سټينګر د ځان سره لرل د جنګ ښه بدله کړل ځکه چي روسي الوتکو به په لوړه فضا کي پروازونه کوله چي له همدې کبله به پر مځکه د جنګياليو په مقابل کي بې اغېزې وې.

د مجاهـدينو پـه لاس کـي ددغـو توغنـديو ايښـوول د روسـانو هـوايي بهتري ته د پای ټکی کښېښود. او د زياتو الوتکو او پيلوټانو د بايللو له کبله يې جګړه ډېره لنډه کړه، کرزی وايي چي د نړۍ له پاره دا ډېره ګرانه وه، چي په دې باور وکړي چي افغانان به د نړۍ د دوو سترو ځواکونو څخه يوه ته ماته ورکوي. پـه تـدريجي توګـه موږ د روسانو د افغانستان د اشغال او د امريکا د ويټنام د تجربو د مقايسه کولو اوريدل پيل سول. عيني هغه څه چي امريکا په ويټنام کي ليدلي و داسي چي روسان د يوه ښورښ سره مخامخ و داسي جګړه چي د پای او ګټلو هيڅ څرک يې نه ښکاري. د سياست په ډګر کي تـر ټولو لوی تغيـر ورکوونکی ټکی دا و، چي کلـه ميخايـل ګورباجوف واک تـه ورسېد او د کمونيسټ ګوند کانګريس تـه پـه وينا کي يې وويل چي افغانستان شوروي اتحاد ته د يوه ويني بهېدونکي ټپ په توګه اووښتی دئ.

کرزی وايي کله چي د شوروي اتحاد د مشر څخه داسي خبري اورېدل کېدې، دا د دې نښه وه چي هغه غواړي د افغانستان څخه پر شا سي. موږ پـه دې پوهېدو چي د روسانو وتـل حتمـي دي، او پـه نظامي ډګر کي هغوی لا د وړاندي ماتې خوړلې وه.

د نونس سوه اتيايمو کلونو په وروستيو کي روسي ځواکونه د کليـوالي سيمو څخـه ورټول سول چي هلتـه خورا بې اغېزې وه او ښارونوته راغونډ سول تـر څو د هغوی څخـه د وروستـي کرښي پـه توګـه دفاع وکړي. تـر دې وروستـه د هغـوی سـره يـوازي د ښـارونو او لويـو لارو کنټـرول پاتـه و. کـرزی وايي چي افغان ولس د هغوی سرسختی دښمن و. هيڅ يرغلګر ځواک نـه سي کولای چي په افغانستان کي پاته سي. چي تـر اوسه هيڅوک پر دې نه دي توانېدلي او نـه بـه وتـوانېږي. لـه همدې کبلـه نو موږ لـه هغـه لومړي سره پوهېدو، چي روسان به وزي. څه چي موږ يې پـه اړه وړاندوينـه نـه سو کولای هغه ورسره راوروسته غمېزه وه.

د کرزي په ۱۹۸۷ م کال کي د يوه ځوان امريکايي ژورناليست سره خبري کول په ياد دي، دا هغه وخت و چي ما تازه د ملي نجات د معلوماتو څانګه جوړه کړې وه او د يوه ژورناليست سره مي لومړۍ سلسله يي مرکه وه. هغه زما څخه وپوښتل چي روسان به ووزي؟ ما ورته وويل چي بلې ! هغوی به ووزي. تر هغه وروسته موږ د روسانو سره تر وروستۍ مورچې پوري جنګ وکړ.

د ۱۹۸۸ م کال په اپريل کي پاکستان او افغانستان او متحده ايالات او روسيه د ضمانت کوونکو په توګه يو قرارداد لاسليک کړ، چي د ۱۹۸۹ م کال تر فبروري پوري د ټولو روسي سرتېرو د وتلو غوښتنه پکښې سوې وه.

دا چي د روسي لښکرو تر وتلو وروسته به څه پېښېږي کرزی یې په اړه هيڅ نه پوهېده، خو نورو بيا دا هر څه ليدلای سوای. په ۱۹۸۵ م کال کي دی فرانسې ته د ژورناليزم په يوه کورس کي د ګډون له پاره ولاړ، چي د فرانسوي حکومت له خوا افغان معلوماتي افسرانو ته اماده سوی او دا په ملي نجات کي د ده وظيفه وه. د اوو تنظيمونو د هر يوه څخه دوه دوه تنه ولاړل. کرزی وايي چي زما په ياد دي، چي د پاريس په يوه جاده کي مي د اسلامي حزب د يوه ملګري سره قدم واهه، چي هغه هم د همدې کورس ګډونوال و، په همدې وخت کي د فرانسې پر ښايست او ترقي بږغېدو، چي دا څونه په زړه پوري ځای دئ. ما خپل ملګري ته وويل کله چي سرې لښکري له افغانستان څخه ووزي افغانستان به په داسي سوله کي وي لکه فرانسه. په همدې شان مترقي او خوشبخته به وي، زما ملګري راسره مخالفت وکړ، چي نه دلته نور ځواکونه په کار لګيا دي.

د اسلامي حزب همدې غړي ده ته وويل چي د سرو لښکرو تر وتلو وروسته به د راډيکالو ډلو تر منځ د افغانستان د کنټرول پر سر په کلونو جګړه روانه وي. کرزي په هغه اعتبار نه کاوه. دی وايي چي ما ورته وويل، چي ستا په خبرو باور کول راته ګران دي. کرزی يوازي په جنوبي او جنوب غربي افغانستان کي جګړه کړې وه، په ځانګړې توګه په کندهار کي چي د ده سيمه وه، چي د راډيکالو پر ځای يې خپل قوميان پکښې واکمن وه. دی په دې نه پوهېده چي د هيواد په نورو سيمو کي توندلارو څونه نفوذ کړی

دئ.

خوالبته په خواشيني سره هغه څه پېښ سول، لکه زما ملګري چې ويلي وه.

﴿۴﴾

د سولې له منځه تلل

کله چې نړۍ افغانستان هېر کړ

د څلورو ډلو تړون چې له افغانستان څخه د شوروي ځواکونو وتلو ته لاره برابره کړې په جنيوا کې د افغانستان د کمونيستي حکومت، پاکستان، امريکا او روسيې چې دا وروستيو دو هيوادونو د ضمانت کوونکو رول لوبوی تر منځ سره سو. د نړيوالي غلطي ډيپلوماسۍ په پايله کې چې په افغانستان کې يې پر مخ بيول مجاهدينو هيڅ قانوني ارزښت نه درلود. په رسمي توګه خو افغان کمونيستي حکومت روسان افغانستان ته ورو بلل. پاکستان چې افغان مقاومت ته يې مهاجر برابرول په رسمي توګه هغه هيواد و، چې پر خپل ګاونډي يې د سرو لښکرو يرغل خپه کړی و. امريکا چې په هغه وخت کې يې مقاومت ته د پاکستان له لاري پټې مرستې ورکولې او روسانو چې په کابل کې د رژيم سره نظامي مرستي کولې د دوی په زړه پوري ډلي وې او دوی يې ضمانت کوونکي و.

د مجاهدينو ډلې په دې باندې چې په رسمي تړون کې نه وه شامل سوي ډېر خوابدي وه، ځکه چې هغوی فکر کاوه چې همدا اوس يې د نړۍ يو زبر ځواک پر ګونډو کړ. د پر دې شا ته هم د مجاهدينو او نجيب الله د حکومت تر منځ خبري رواني وې، چې ځيني پټې او ځيني ښکاره وې چې د حامد کرزي له نظره چې دا تر روسانو وروسته افغانستان په وضعيت پوري اړه درلوده، په جنيوا کې د کابل او مقاومت کوونکو ډلو تر منځ غير رسمي

تماسونه هم نيول سوي وه او داسي پلان هم و، چي مجاهدين د هغه څه څخه خبر کړي څه چي د څلورو ډلو تر منځ په خبرو کي وويل سول.

روسانو موافقه وکړه چي د ۱۹۸۹ م کال د جنوري پر ۱۵ نېټه به خپل ټول ځواکونه له افغانستان څخه باسي. د دې موافقې تر ټولو منفي ټکی دا و، چي روسان او امريکايان پر دې سلا سول، چي په افغانستان کي دخيلو ډلو ته به وسلې نه ورکوي او د افغانستان په چارو کي به لاسوهنه نه کوي، خو دې بېله تشريفاتي چارو بل کوم څه د ځان سره نه لرل.

کرزی وايي چي د مقاومت هغو ډلو چي د دغه تړون سره يې نظريات ډېر په ټکر کي راتلل او ځينو نورو ډلو چي عملاً د جګړې په ډګر کي وه دغه تړون له دې کبله رد کړ چي مجاهدينو ته ګډون نه و پکښې ورکړل سوی. خو په عمومي توګه د مجاهدينو د مقاومت ډلو نظر ورته مثبت و. مقاومت وګټل او روسان له افغانستان څخه ووتل، د اوو ډلو ائتلاف اماده ګي نيول تر څو د روسانو تر وتلو وروسته خلا ډکه کړي خو دغه ائتلاف د روسانو تر اشغال وروسته د مقاومت په جريان کي خورا ډېر سره وېشل سوی و. په دوی کي درې منځلاري ډلي او څلور توندلاري ډلي وې. په منځلارو کي د پروفيسر صبغت الله مجدد اسلامي نجات، اسلامي حرکت او اسلامي محاز شامل وو. څلور توندلاري عبارت وه له جمعيت اسلامي، اسلامي اتحاد، د حکمتيار اسلامي حزب او د خالص اسلامي حزب. کرزی وايي چي په دغه توندلارو کي بيا هم ځيني نرم هم وه لکه رباني او خالص چي د هغه درو منځ لارو ډلو ائتلاف ته نژدې وه او په زياتو غونډو کي به يې ګډون کاوه.

په اسلامي نجات کي د حامد کرزي رول د هغه د کورنۍ پس منظر، تعليم، د ژبي ځواک او طبيعي اغېزمنتيا له کبله ډېر سوی و. دغه ډله پر ده ولاړه وه په ځانګړې توګه د غربي هيوادونو سره د نماينده په توګه ځکه چي ده د امريکا د متحده ايالاتو د چارواکو او نورو عربي ډيپلوماټانو سره ښه اړيکي جوړې کړي وې، په دغه اړيکو کي بېله شکه هغه د CIA سره ښه اړيکي لرل او هغه اړيکو او ملګرتيا چي کرزي د جهاد په دوران کي جوړ کړي وه دی يې د يو ايډيال په توګه پرېښود که چيري افغانستان تر کلونو وروسته يو رهبر ته اړتيا ولري لکه تر طالبانو وروسته نو دی به وی.

ملي نجات تر ټولو د شاه خوښوونکې ډله وه، چې رهبري يې همېشه د پاچا سره چې په ايټاليا کې اوسېدی په تماس کې وه. حامد کرزی د ډلې نماينده و. کرزی وايي چې په ۱۹۸۸ م کال کې ما ايټاليا ته په منظمه توګه سفرونه پيل کړل، چې د کاله به يو يا دوه ځلې هلته تللم تر څو د عليحضرت سره ووينم، همدا ليدني خو د طالبانو په وخت کې خورا ډېري سوې. کرزی وايي چې زه وپوهېدم چې باچا څونه د افغانستان په چارو بوخت دئ، چې همېشه به خوشبين او د درک وړ يو افغان و. په ايټاليا کې به ده کرزي ته هغه څه ويل چې په عين شکل به هغه څه ده له قومي مشرانو او مذهبي رهبرانو څخه د افغانستان په دننه کې اورېدل. اعليحضرت به همېشه هغه پوښتنې مخ ته راته ايښودلې لکه څنګه چې به زما پلار راڅخه کولې داسې چې ته د امريکا ملاتړ د ځان سره لرې؟ نو کله چې به ما په هو جواب ورکړ نو ده به ويل ډېر ښه. اوس موږ دغه کار کولای سو. معنی دا چې شاه په دې باور و، چې په آخر کې به مقاومت کمونيستي حکومت رانسکوروي او افغانستان ته به آزادي ګټي او د افغانستان خلکو ته به يو نظام رامنځته کړي که چيري امريکا د دوی تر شا ودرېږي لکه څرنګه چې د جهاد تر شاه ودرېد د وسلو او تجهيزاتو مرسته يې ورسره وکړه. کرزی وايي هغه ډېر واقعيت بينه او په غوره توګه د مشکلاتو حلوونکی و.

کرزی وايي چې زما د ژوند يوه تر ټولو غوره کاميابي او خوشحالي دا وه چې زه پر دې بريالی سوم چې د ۲۰۰۲ م کال په اپريل کې روم ته ولاړ سم، او اعليحضرت بير ته خپل ګران افغانستان ته راولم، په ځانګړې توګه هغه قصر ته چې ده په هغه کې بادشاهي کړې او ۳۰ کاله ورڅخه مسافر و.

کله چې روسان د وتلو په حال کې وه امريکا او پاکستان او (سعودي عربستان په افغانستان کې د توندلاري اسلامي حکومت په راوستلو کې دلچسپي لرل او اېرانيان د شيعه) د درو سوو په شاوخوا کې افغان قومي مشران په اسلام اباد کې سره، راغونډ سول تر څو په جلا وطني کې يو حکومت رامنځته کړي. کرزی وايي چې ځينو مهمو قومي مشرانو په هغه کې د ګډون کولو څخه ډډه وکړل ځکه چې يو خو دا غونډه د افغانستان په خاوره کې نه وه، بل دا چې دا د بهرنيانو لخوا رامنځته سوې وه. سره له دې

بیا هم ټاکني وسوې، پروفیسر مجددي د ولسمشر او پروفیسر سیاف د لومړي وزیر په توګه وټاکل سول. هیڅ هیواد د دغسې یوه جلا وطنه حکومت د رسمیت پېژندلو سره دلچسپي نه لرل. خو موږ د دې شي کومه پروا نه کوله، ځکه چي موږ د دغه حکومت په جوړولو کي د مخ په وړاندي تګ یو څرک ولید دغه شي مقاومت کوونکي پر یوه مېز سره کښېنول ځکه چي تر دې وړاندي هیڅ داسي نه وه سره لیدلي. که څه هم د یووالي خوند مو نه و. حکمتیار چي په هغه حکومت کي د بهرنیو چارو وزیر ټاکل سوی و، ډېر ژر له حکومت څخه جلا سو او پر ځای یې پروفیسر رباني وټاکل سو. د نظامي کارپوهانو په نظر د حکمتیار کسان چي د جهاد په دوران کي عادي جنګیالي وه تر روسانو او طالبانو وروسته په ټولو ورانوونکو او تجزیه کوونکو توپکسالارانو واوښتل.

کله چي روسان له افغانستان څخه ووتل تر شا یې یو غلام حکومت د ډاکټر نجیب په مشري پرېښود او نجیب هغه څوک دئ چي په ۱۹۸۶ م کال کي د ببرک کارمل ځای ناستی سو. نجیب په خټه پښتون دئ خو د زده کړو په جریان کي کمونیست سو. په ۱۹۷۹ م کال کي چي کله روسانو افغانستان اشغال کړ، دی یې د خاد د مشر په توګه نصب کړ. خاد د روسانو د KGB معادل دئ. پر همدې چوکۍ نوموړی په خورا وژونکي او ډاروونکي انسان واوښت چي ډېر ژر یې د قصاب لقب وګاټه.

د مقاومت ډلو، عربي حکومتونو او په پېښور کي د غربي مرستو ټولني فکر کاوه چي مجاهدین به ډېر ژر په کابل ورننوزي او د نجیب حکومت به د هغوی په مخ کي د بوس په شان وي. کرزی وایي چي موږ یعني مقاومت کوونکو فکر کاوه چي د نجیب حکومت به ډېر ژر اخیري سلګۍ ووهي. خو موږ غلط فکر کاوه. روسانو افغان کمونیست اردو تر هغه ډېر ښه روزلی، منظم کړی، تجهیز کړی او په یو جنګي ماشین بدل کړی و تر هغه چي موږ یعني مقاومت کوونکو یې فکر کاوه.

کرزی وایي چي موږ په دغه شي تر یوه ډېر سخت درس اخیستلو وروسته ډېر ژر پوه سوو، چي په ۱۹۹۰ م کال کي د موقت حکومت تر جوړولو وروسته مو پر جلال آباد حمله وکړه. جلال آباد د کابل او پېښور په

منځ کې پروت دئ او د خيبر کوتل ته تر ټولو نژدې افغان ښار دئ. د افغانستان او پاکستان تر منځ لويه لار هم له همدې ځايه تېرېږي او د کابل شرقي دروازه ده. کرزی وايي چې موږ هلته سخته ماته وخوړل او دا د مجاهدينو له پاره يوه غميزه وه. اطراف او کلي د هغوی د واک څخه بهر و خو لوی ښارونه تر هغه وخت پورې د دوی په واک کې وه تر څو چې ټوله حکومت په وروستي ځل تسليم سو. د نجيب حکومت تر درو کالو پوري بېله د روسانو د مستقيم نظامي ملاتړ څخه ژوند وکړ.

مجاهدينو نور حيرانوونکي شيان لرل. نه يوازې دا چې کمونيستې حکومت تر روسانو وروسته دونه قوي راووت چې فکر يې نه کېدی. بلکې افغانستان په خپله نور هغه ځای نه و لکه څنګه چې مهاجرو د جنګونو په کلونو کې پرېښي و. کرزی وايي روسانو د اشغال په دوران کې د افغانانو اروا بدله سوې وه. موږ يعنې مقاومت کوونکي اوس بهرنيان سوي و او هغه افغانان چې د جنګونو په جريان کې په افغانستان کې پاته سوي وه داخليان وه.

البته ډېر مجاهدين چې په کلونو د روسانو په مقابل کې جنګېدلي وه بېله دې چې وسلې پر مځکه کښېږدي، خپلو کورونو ته راستانه سي او په خپلو مځکو کې کار وکړي نور هيڅ نه غوښتل. دوی احساس کاوه چې د څه له پاره چې دغه مقاومت راپورته سوی و هغه يې تر سره کړ، چې هغه له هيواد څخه د سرو لښکرو ايستل وه. د دوی له پاره جګړه نوره ختمه وه او هدف تر سره سوی و. کرزی وايي چې زه په دغه شي د روسانو تر وتلو وروسته ډېر ژر وپوهېدم. دی وايي چې زه د کندهار ښار جنوب پلو ته په يوه کلي کې وم چې د يوه ښه مجاهد سره مې وليده، دا شين کالی ملنګ و، ما له هغه څخه وپوښتل چې اوس په څه لګيا يې ده راته وويل چې د روسانو تر وتلو وروسته مې نه غوښتل چې د افغانانو سره جګړه وکړم له همدې کبله مې جنګ بس کړ اوس بزګري کوم.

په همدې شيان ډېری مجاهدين وه چې خپلې وسلې يې پر مځکه کښېښوولې او د کرزي له نظره همدا دوی تر ټولو ښه مجاهدين وه. خو د مقاومت لويي برخې په پاکستان کې د خپلو مرکزونو څخه د کمونيستې

حکومت په وړاندې جګړو ته ادامه ورکړه، او د مهاجرو یوه لویه برخه یې چې په پاکستان، ایران او نورو ځایونو کې اوسېدل هم افغانستان ته راونه ګرځېدل. معنی دا چې د روسانو تر وتلو وروسته ډېر لږ تغیرات راغلل. کرزی وایې موږ د روسانو د اشغال د دوران قصابې د نجیب د حکومت سره ټړل او فکر مو کاوه چې جهاد ته باید تر پایه ادامه ورکړل سې.

د مهاجرو لویه برخه د نولس سوه نیویمو کلونو په اوږدو کې او بیا د ۲۰۰۱ م کال د طالبانو تر سقوط پورې چې په افغانستان کې څه ورانی روان و لیرې پاته سول. کله چې طالبان د کابل څخه لیرې سول او د حامد کرزي په مشرې لنډ مهاله اداره رامنځته سوه وروسته په لوی شمېر مهاجر افغانستان ته رامات سول. په دوی کې زیاتو خپل کورونه د تېرو شلو کلونو راهیسې نه وه لیدلې او په همدې جلا وطنې کې یې یو نوی افغان نسل زېږولی و. چې په هغوی کې ډېرو یې د خپل لس کلنې او شل کلنې ژوند په جریان کې پښه په خپل هیواد کې نه وه ایښې چې زیاتو یې د ځان سره نوې ارزښتونه او توقعات راوړل.

د نجیب الله سره د درې کلنې جګړې په جریان کې یو بل مشکل راپورته سو، چې حتی د روسانو تر وتلو وړاندې لا د مقاومت کوونکو ډلو لخوا د واک د تر لاسه کولو له پاره جګړه پیل سوه. د روسانو تر وتلو وروسته دا جګړه نوره هم سخته سوه. کله چې مختلفو ډلو د واک د تر لاسه کولو له پاره په مانورو لاس پورې کړ او نجیب په ۱۹۹۲ م کال کې په داسې حال کې مجاهدینو ته واک وسپاره چې د هغوی تر منځ سخته بې نظمې رامنځته سوې وه. د حکمتیار ځواکونه چې د پاکستان د ISI د چینل د لارې امریکا حمایه او شتمن عربې اسامه بن لادن تکویه کول په پراخه توګه د شمال د افسانوي قوماندان احمدشاه مسعود سره نښتل، چې هغه هم په پراخه پیمانه د امریکا له مرستو څخه برخمن و.

دغو دوو مسلطو ځواکونو د دې له پاره مانورونه کول تر څو په کابل کې داسې ځایونو ته ځان ورسوي چې په پای کې نجیب واک وسپاري. دوی کابل تر لاسه کړ. د نجیب رژیم وروستۍ سلګۍ وهلې چې پر دېوالونو به داسې شعارونه ورته لیکل سوي وه چې یوازې یو له بل سره د خپل ځان

ساتلو له پاره جګړه وکړئ. ځواکمن ازبک توپکسالار* چي په شمال کي د نجيب قوي متحد و د ۱۹۹۲ م کال په جنوري کي د خپلو ملېشو سره دنجيب څخه بېل سو او د مسعود سره ملګری سو. د نجيب څخه د دوستم جلا کېدنه د هغه د حکومت د پای شېبې خورا النډي کړې. په جنيوا کي د ملګرو ملتونو تر نظارت لاندي خبرو پر دې موافقه وکړل چي نجيب دي د مجاهدينو د ډلو پر ځای (يوې بې طرفي اداري) ته په تدريجي توګه واک وسپاري. کرزی وايي چي دا نو هغه وخت و، چي د نجيب حکومت وروستۍ سلګۍ وهلې او موږ يعني مقاومت کوونکو د تغير راوستلو له پاره اماده ګي نيول.

کله چي د نجيب په حکومت کي درزونه پيدا سول، تر دې حده چي په خپله ونړېږي، حکومتي ګارنېزيونونه خپلي خواوي بدلي کړې او مقاومت ته د ښار ګوټو تسليمول پيل شول خو هر څه مځکي لا پر غلطه لار خوځېدلي وه چي د کابل لار د مجاهدينو د نورو وينو او وحشت سره تړل سوې وه.

لوموړي ښار ګوټي چي مجاهدينو ته په لاس ورغلي هغه د ارزوګان ولايت مرکز ترينکوټ و. د کرزي هغه ياد دي وايي چي کله موږ د ښار پر لور حرکت کاوه يوه قوماندان ما ته راږغ کړل چي ژر کوه ښار د سقوط په حال کي دئ. ما هغه ته وويل چي ته ژر مخکي ولاړ سه او زه هلته دوې ورځي وروسته ورسېدم. کله چي هلته ورسېدم او څه چي مي وليدل تکان مي وخوړ. تياره يوه قصابي وه چي هر چيري د انسانانو جسدونه تر سترګو کېدل چي دا ټوله افغانان وه. کرزی وايي ما فکر کاوه چي ولي دا خلک ووژل سول؟ چا ووژل؟ زه د هغه وخت راهيسي د هغه سوالونو په جواب پسې ګرځم خو تر اوسه مي لا جواب نه دي ورته موندلي. زه اوس په دې باور يم چي هغه وژني او وحشت زموږ له پاره يوه ښه نښه وه، خو موږ دونه هوښياران نه وو، چي په هغه په خپل وخت کي وپوهېږو. د ترهګرو تاکتيکونه يوه نوې پديده وه، چي بيله شکه ورته د مقاومت په جريان کي د داسي کسانو لخوا

---

* ليکوال دوستم په غلطۍ سره تاجک کړي و.

لکه حکمتیار ورپېچکاري سوې وه، چې د هغه د قدرت تندي هیڅ حدود نه پېژندل او د هغه سخت دریځه بنسټپالنه د هغه د سعودي او ISI ملاتړ و لخوا هڅول کېدل.

کرزی وایي څنګه چې مجاهدین پر مخ تلل او ښار ګوټي یې نیول د بهرنیانو د نفوذ نښانې راڅرګندي سوې هر شي وحشي بڼه غوره کړل او افغانان پخپله دونه ظالم او شدید سول چې یو د بل په وینو نه اوبېدل. کرزی وایي کله چې کابل موږ ته تسلیم سو، وژني رواني وې خو دوه کاله وروسته کله چې مجاهدین یو د بل په وړاندي جنګېدل دا هر څه خورا په وحشي بڼه او خلاص مټ تر سره کېدل، چې تر هغه وروسته مو په پوره او رښتینې توګه د افغاني دولت ټوټه ټوټه کېدل ولیدل.

په همدې وخت کي یو بل دولت هم پر نړېدو و، له افغانستان څخه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته کمونیستې زبر ځواک هم رانسکور سو. د برلین دېوال ونړېد، اوسپنیزه پرده ماته سوه او د نورو خپلواک سوو هیوادونو له کبله د شرقي اروپا په نقشه کي تغیر راغی. سړه جګړه پای ته ورسېده او غربیانو وګټل. دا نړۍ د پېښو سلسلې سره ښورول هغه زلزلې چې شوروي اتحاد یې نسکور کړ او ځینو نورو تکانونو یې د افغانستان له پاره روښانه او خواشینوونکې لړۍ لرل. د حامد کرزي په پلرنی ټاټوبي کي د غربي نړۍ دلچسپي پر یوه اصول ولاړه وه. په جنوبي اسیا کي د روسانو مخه ډب کول او سرې لښکري په داسي یو جنجال اخته کول او بې کفایته کول چې ښورښ ته ماته ورکړي لکه څنګه چې متحده ایالاتو په ویټنام کي ماته وخوړل. کله چې سرې لښکري ووتلې هغه هدف هم ورسره سم دستي سر ته ورسېد.

په ۱۹۹۲ م کال کي د مقاومت کوونکو ځواک پر دوو اصلي ځواکونو ووېشل سو، ملېشه هم ور اضافه او د ګلبدین حکمتیار ځواکونه چې د جنوب لخوا یې پر مختګ کاوه د افغان پلازمینه د دوو ځواکونو د زامو تر منځ راګیر و خو دا وخت دا زامي یو د بل په مقابل او د نجیب د پاته شونو ځواکونو په وړاندي کار کاوه. مسعود لومړی په حمله لاس پوري کړ د افغاني اردو د پاته شونو څخه یې د هوایي ډګر په شمول د ښار لویې ودانۍ

ونیولې. حکمتیار په خوب بیده و چي له امله یې ځواکونه د ښار په څنډو کي پاته سول.

کرزی هغه روښانه پېښه بولي. دی وایي چي په ۱۹۹۲ م کال کي زه د مجاهدینو په هغه لومړۍ ډله کي وم چي کله نجیب د واک د سپارلو اعلان وکړ کابل ته ننوتل. ما د پروفیسر مجددي سره سفر کاوه ځکه چي هغه اوس د افغانستان ولسمشر و او هغه ډېره ترخه تجربه وه. کرزی د ۱۹۷۸ م کال راهیسي د کابل ښار نه و لیدلی په ځانګړې توګه پر داود خان تر خونړۍ کودتا وروسته چي ده هیواد پرېښاوه. په اپریل کي چي د مسعود ځواکونو په لویه پیمانه د ښار په شرقي دروازې یرغل ور وړ کرزی په پېښور کي د جلا وطني حکومت په غونډه کي و او ناکامي هڅې یې کولې، تر څو مسعود او حکمتیار وهڅوي چي ځواکونه سره یو کړي. خو حکمتیار هغه رد کړ. کابل ته د مجاهدینو په بریالۍ او منظمه توګه راتګ د کرزي یاد دي. موږ په یوه کاروان کي سفر کاوه. چي په سلګونو کسانو د ټولو مقاومت ډلو استازیتوب کاوه خو حکمتیار زموږ سره نه و، ځکه چي دغه کاروان د مسعود لخوا چي په یوه ټانک کي سپور و رهنمایي کېدی، موږ د پېښور څخه جلال آباد او بیا کابل ته ولاړو. په دا سبا چي کابل ته ننوزو شپه مو د څرخي پله او نظامي اکاډیمۍ سره نژدې تېره کړه. ما په هغه شپه خپله خونه له جنرال نوروز سره شریکه کړه، چي زما انډیوال او په لنډ مهالي اداره کي لوی درستیز ټاکل سوی و، چي یو خورا باډسپلینه او مسلکي عسکر و. هغه شپه ډېره یخه وه. په دا سبا افغان اردو همهلته و چي مجاهدین د کابل ښار ته بدرګه کړي.

کرزی وایي چي کله مي هلته راغونډ سوی نظامي ځواک ولید ښایست او مسلکیتوب یې ډېر حیران کړم او دا زما لومړۍ ځل و چي روسي روزل سوی اردو له دونه نژدې څخه وینم، چي مجاهدینو په کلونو ورسره جګړه وکړه. د هغوی لباس خورا منظم، او وسلې او وسایط یې خورا پاک او اخلاق یې د باډسپلینه سرتېرو و. د اردو مشران د ولسمشر مجددي سره یوې خوني ته ننوتل چي ورسره د تسلیمۍ پر شرایطو وړغېږي، وروسته موږ موټرانو ته وختلو او د کابل پر لور روان سولو.

د ښار اوسېدونکي کله چي مقاومت کوونکي دښار ځنډو ته ورسېدل د جګړو سره ډېر اشنا سوي وه چي هيڅ د وار خطايۍ احساس يې نه کاوه خو د همدې برې له کبله يو ډول محتاط و. خو کله چي موږ ښار ته ننوتو په خلکو کي مي يو ډول بېره وليده. کله چي موږ د روسي جوړ لوی اپار تمانونو يعني مکروريانو څخه تېرېدو د اپار تمانونو پر کړکيو پردې کش سوي وې او خلکو د کړکيو تر شا موږ ته کتل.

دغو مشرانو په موقتي توګه په يوه ماڼۍ کي واړول چي وروسته د متحده عربي اماراتو سفارت سو. کرزي خپل پلرني ښار ته په حيرانوونکي احساس ستر ګي ور واړولې. کرزی وايي چي کابل لا تر همدې وخت پوري روغ و خو را وروسته ونړېد. د روسانو سره د جګړې کولو وروسته د نجيب سره د جنګ په دوران کي کابل لا تر دي مهاله هغسي روغ رمټ، پاک ستره او منظم ښار ولکه کرزي چي په ځواني کي پرې ايښی و. د ښار لويي ودانۍ د وزارتونو په شمول، مسجدونه او د دارالامان پر تمينه ماڼۍ چي د شاه امان الله خان له پاره په نونس سوه شلمو کلونو کي جوړه سوې وه تر اوسه ولاړه وه. خو بالاخره دا هر څه د راوروسته کلونو په جريان کي ونړېدل. زه چي هلته وم ډېر احساساتي وم خو هغه وخت خوشحالي په دې کي وه چي موږ برى لمانځه خو په دې نه و خبر، چي دا د تراتيژيديو پيل دئ. مجاهدينو د همدې بري د لمانځني په خاطر په زرګونو د توپکو ګولۍ په هوا کي فير کړې چي بير ته مځکي ته راتګ يې په درځنونو بېګناه انسانان او يوه شپه دمخه د کرزي د خوني ملګری جنرال نوروز د ورور په شمول يې ووژل.

په جادو کي د ډزو ږغونه اورېدل کېدل، ځکه چي د نجيب د اردو ځينو پاته شونو مقاومت وکړ خو نور اکثره ډزي د خوشحالۍ وې، خو د مسعود او حکمتيار د زرګونو جنګياليو سره ګډېدل ډېر ژر يوې بلي چاودني ته زمينه برابره کړه او دا د بلي افغاني جګړې پيل و.

نوي حکومت په پېښور کي د مقاومت کوونکو تر منځ د خبرو په ترڅ او د څلورم لارښود د واک د سپارلو د موافقې په رڼا کي منځته راغلی. داسي چي پروفيسر مجددي به دوې مياشتي د ولسمشر په توګه وظيفه تر سره

کوي. وروسته به رباني څلور میاشتي او تر هغه وروسته به واک د مجاهدینو د رهبرانو شورا ته سپارل کېږي. تر هغه وروسته به لویه جرګه د افغانستان حکومت ټاکي چي پر همدې لار به ملت مخ په وړاندي درومي. کرزی وایي چي هیڅ شی د پلان مطابق تر سره نه سو. کله چي مجاهدینو واک تر لاسه کړ خپله په دوی کي د ځینو ډلو تر منځ جګړه نوره هم بنسټیز سوه.

په حقیقت کي د واک د رسمي سپارلو څو ساعته وروسته د مسعود او حکمتیار تر منځ جګړه پیل سوه، چي یو د بل ځواکونو کابل ودانۍ په ودانۍ او بلاک په بلاک په کنډواله بدل کړ. کرزی په دې باور دئ چي د دغه ورانوونکي جګړې تخم په ډېره ښه توګه د واک سپارلو وړاندي کرل سوی و چي کله د مجاهدینو ځینو مشرانو او د بهرنیانو د ګټو ساتونکي کابل ته د نجیب د حکومت سره د خبرو کولو له پاره پر خپل سر راغلل. د پردې تر شا خورا ډېر کسان وه چي د هري ډلي په وړاندي به یې دسیسې جوړولې. هر هیواد کوښښ کاوه چي د پلازمېني یا هیواد یوه برخه ونیسي تر څو دوی پر واکمن وي.

د مجاهدینو تر بري وروسته کرزی د بهرنیو چارو وزارت ته ولاړ تر څو همدلته د بهرنیو چارو د وزیر د مرستیال په توګه خپل یو پوسټ اشغال کړي. خو د هغې ورځي وروسته په افغانستان کي هر څه پر بد مخ واوښتل. دی وایي چي دا یوه بدمرغي وه. د ملي یووالي ټولي هڅي په اوبو لاهو سوې. اردو او وسلې یې سره ووېشل سوې، هري ډلي چي په کومه وسله، ټانک یا الوتکي نیولي وې خپل دډلي نوم به یې پر لیکلی و. د کرزي د اټکل له مخي د دوو درو کلونو په جریان کي ډېر ښه افغان هوایي ځواک چي څلور سوه روغي الوتکي او سل څرخي الوتکي یې لرلې او په سوونو ښه روزل سوي پیلوټان یې په ډېره اساني سره له منځه ولاړل. کابل د درو څلورو ډلو تر منځ ووېشل سو. چي نور افغان ښارونه هم همداسي در واخله. کندهار چي د کرزي پلرنی کور دئ، قومي وفادارو د ډلو ځای ونیو او ښار د درو څلورو قومونو تر منځ سره ووېشل سو. یوازینی ځای چي د یوه کس په واک کي و هغه غربي ولایت هرات و چي د ایران سره پر پوله پروت دئ. کرزی وایي چي د اسمعیل خان تر قوي رهبرۍ لاندي هرات جوړ پاته سو او ژوند هم

پکښې ډېر ښه و، چې وروسته بیا کرزي هغه کابل ته راوست. هر چیري د ښارونو په شمول د ډلو تر منځ خپل منځي جګړه پیل سوه. ځورونه د هري ورځي کار وګرځېد. دی هغه ته د افغانستان د ودانیو، ملکیتونو، میراثونو، قانونیت او په لویه توګه د خلکو د ژونداساسي بربادي وایي. ما تاسي ته د اساسي ورانۍ وویل دا ځکه چي زه په دې باور یم چي دا د دغو ډلو هدف و چي د افغانانو ژوند ور وران کړي او هیواد د بېوسۍ منګولو ته ور ټېل وهي. پر روسانو باندي زموږ بری په غمیزه او ماته بدل سو.

پروفیسر مجددي یوازي تر خپل ټاکلي وخت پوري چي دوې میاشتي و واک په لاس کي درلود، چې وروسته یې رهبري شورا ته واک وسپاره او هغوی د افغاني لنډ مهالي ادارې مطابق چي په پېښور کي ټاکل سوی و رباني د ولسمشر په توګه وټاکی. خو د کرزي په نظر اصلي مشکل وروسته رادبره سو. حکمتیار همدا پروسه رد کړه او پر کابل یې راکټونه و اورول، چي په زرونو خلک یې ووژل او بې شمېره ودانۍ یې وراني کړې. د مسعود ځواکونو په جواب کي د حکمتیار پر مرکزونو حمله وکړه چي په همدې ترڅ کي نور ګروپونه هم په جګړه کي ورګډ سول. کرزی وایي چي ځیني ورځي خو به له کورونو څخه نه سو وتلای او کله کله خو به راکټونه زموږ په کورونو کي هم ولګېدل. دی وایي چي زما په شخصي کور کي دوه ځله راکټونه ولګېدل. موږ کوښښ کاوه چي حکومت همداسي فعاله وساتو، خو ناممکن و. لنډه مهاله اداره په خپله تر دې وروسته په خورا بېوسه توګه وېشل سوې وه. کرزی وایي چي یوه ورځ د بهرنیو چارو په وزارت کي زما دفتر ته یو پولیس راغی ماته یې وویل چي موږ دوه کسه پاکستانیان نیولي دي چي هغوی د نورو دو کسانو سره لیدل سوي وه، چي د لومړي وزیر له دفتر څخه راروان وه. کرزي وایې ما وویل چي دا څنګه امکان لري چي موږ دي همداشي بهرنۍ نړۍ او افغانانو ته تشریح کړو چي د ولسمشر کسان دي له دې کبله یو څوک توقیف کړي چي د لومړي وزیر له کسانو سره قدم وهي. دا داسي یوه نړۍ وه چي هر څه پر خپل سر پکي روان و ، چي په مکمله توګه د عادي او نورمال حالت اصول پکي له منځه تللي وه ، چي دا شي هر چا ته څرګند و.

د بهرنیو چارو د وزیر په توګه د ده د رول له مخې کرزی په بار بار د ملګرو ملتونو او په غرب کې د خپلو زړو ملګرو څخه مرسته وغوښتله خو هیچا یې پر خبره غوږ ونه نیوی. کرزی وایي چې دا اوس ډېره روښانه وه چې د شوروي اتحاد تر ماتېدلو وروسته افغانستان غربیانو پرېښود خو حتی موږ د غرب د پرېښوولو دا نښې په ۱۹۸۹ م کال کې د روسانو تر وتلو وروسته لانه لیدی ځکه چې وسلې د جنېوا د تړون پر خلاف را روانې وې. تر هغه وخت پورې چې کله موږ په پېښور کې و د غرب ډیپلوماټیکه ټولنه زموږ سره په چارو کې دخله وه خو چې کله مجاهدینو په کابل کې واک تر لاسه کړ غرب ولاړ.

امریکا خو د CIA د افغان عملیاتو تر بندولو څو میاشتې وړاندې کډه بار کړه. د برطانیې سفارت چې د روسانو د ټوله اشغال او د کمونیسټ حکومت په جریان کې پرانیستی و وتړل سو. کرزی وایي چې ما هغوی ته په خورا ټینګه وویل چې دا کار مه کوئ، خو هغوی وکړ. د امریکا سفارت خو څو کاله وړاندې لا افغانستان پرې ایښی و، حال دا چې د امریکا حکومت د روسانو ضد جګړه کې د افغان مقاومت ملاتړ کاوه. خو اوس د ۱۹۹۲ م کال په پسرلي کې دا دخالت پای ته رسېدلی و. افغانستان د یوه بې ارزښته دولت حیثیت خپل کړی و. کرزی وایي چې د دغو غمیزو د لړلي تر شا دغه سببونه وه چې موږ افغانان یې په کلونو د اور په لمبو کې وسوځولو چې وروسته یې په ۱۱/ ۹ کې امریکا او ټوله نړۍ په غېږ کې راونغاړل.

د غرب د ملاتړ پر ته افغانستان د نورو د اغېزو په مخنیوي کې ناتوانه و او دا دغرب دښمني ایډیالوژۍ وې چې غرب د دغه خطر په پېژندلو کې پاته راغلی و. د سعودي شتمن اسامه بن لادن چې وروسته پر غرب د حملو له کبله د نړۍ تر ټولو ستر غوښتونکی جنایتکار سو د جهاد تر پردې لاندې یې په خورا ارامه توګه خپل فعالیتونه کوله چې د نولسوه اتیایمو کلونو په جریان کې د پېښور په شاوخوا کې لیدل کېدی. هغه په سعودي کې بسپنه راغونډول تر څو توندلاري ډلې په حمایه کړي، لکه حکمتیار او سیاف او ځوان سعودیان به یې په افغانستان کې د جګړې له پاره استخدامول. د ۱۹۸۸ م کال په شاوخوا کې یې یوه ډله جوړه کړه، چې په القاعده سره

وپېژندل سول. چي ورته (Matia costa nostra) وايي چي ساده مفهوم يې بنسټ کېدای سي. د شاهي کورنۍ سره د ده د تقريري مخالفت په پايله کي هغوی دي په ۱۹۹۱ م کال کي له هيواد څخه وشړی او ده خپل ټول پام په افغانستان او افريقا کي د راډيکال اسلامي غورځنګونو و ملاتړ ته واړوی، په سوډان کي يې يو کور رانيوی چي له هغه ځايه به يې په يمن او افريکا کي امريکايي هدفونه په نښه کول.

کرزی د مجاهدينو دوره د نورو ځواکونو له پاره د لويو مداخلو وخت بولي چي البته دا مثبتي مداخلې نه وې. دی وايي چي هيواد په نابېره توګه د ټولو ګاونډيانو د پلانونو له پاره پرانيستل سو. که چيري دوی غوښتل چي وران يې کړي کولای يې سوای. که يې زړه سوی وای چي يوه ډله د هغه بلي په وړاندي وجنګوي ورته مشکل نه وه. که يې غوښتي وای چي وژني و کړي په مخ کي ورته کوم خنډ نه و. ځينو مصلح کسانو غوښتل چي د افغانستان په اړه خپل اواز پورته کړي خو هغه چا نه اورېده. افغانسان خپل اواز له لاسه ورکړی و، او دا چي غربيان له افغانستان څخه پر شا سول د کرزي په وينا په لوی لاس د افغانستان ټولواکي کمزورې سوه.

کرزي بالاخره په ۱۹۹۹ م کال کي کابل پرېښود ځکه چي نور هلته د ده له پاره ژوند کول ناممکن و. دی وايي چي د ولسمشر رباني او بهرنيو چارو د وزير سياف سره يې ښې اړيکي لرلې خو په کابل کي حالت ورځ تر بلي خرابېدی. د بې نظمۍ په دغه دوران کي به کرزي هره ورځ وزارت ته د کار راپور ورکاوه، ماسوا له هغو ورځو څخه چي راکټي حملې به خورا ډېري وې او موږ به له کوره نه سوای وتلای. وروسته يوه ورځ يو افغان چي ده نه پېژندی د ده دفتر ته راغلی ورته وې ويل چي ولسمشر رباني غواړي ستا سره ووينې. دی وايي چي زه يو څه شکمن سوم ځکه چي دا هغه عادي لار نه وه چي زه به ولسمشر ورغوښتم سره له دې بيا هم ما ورته وويل چي داسي ده نو درځه. هغه ناآشنا کس کرزی يوې ودانۍ ته بوتلی چي دی ډېر ښه پوهېدی چي دلته رباني د چا سره نه ګوري او لوړ منزل ته يې رهنمايي کړ، چي هغه ځای د تحقيقاتو د دفتر غوندي ښکارېدی. موږ کښېنستو چي يو بل نابلده کس هم راغی او زما څخه يې پوښتني پيل کړې داسي چي څوک د

ملي نجات پر طرف و؟ مختلفو کسانو د چا خوا ونیول؟ دا دغو کسانو خورا ناوړه پوښتنې وې چې زه هیڅ نه پوهېدم چې دا څوک دي چې زما څخه پوښتني کوي. د کرزي ژوند شاید په خطر کي لوېدلی وای ځکه چې دی په غیرخوندي ځای کي د ناپېژندلو کسانو سره په یوه وژونکي او ډاروونکي ښار کي و. خو کله چې به اوس ده جواب ورکاوه او یا به یې د تشریح له پاره غوښتنه ځني کول، راکټ د همدې ودانۍ پر سر ولګېد، خاوري، ډبري او د ښیښو ماتي ټوټې پر دوی راشوه سوې. کرزی له ودانۍ څخه وتښتېد او وزارت ته راغلی هلته یې ویني او هغه دوړي و خاوري له ځان څخه پرېولې او د بهرنیو چارو وزیر یې پیدا کړ او له پېښي څخه یې خبر کړ. هغه ډېر حیران سو چې داسي پېښه څنګه امکان لري چې تر سره دي سي، چې دا زما او ستا دواړو له پاره یوه اشاره ده چې نور حالات د کنټرول څخه بهر دي. وروسته ما ده ته وویل چې نور دا ځای زما څخه پاته دئ. کرزي موټر کرایه کړ له هغه ځایه پېښور او بیا کوټي ته ولاړ. رباني دغه پېښه په سختو ټکو وغندل او هغه خلک چې له ده څخه یې پوښتني کړي وې د افغانستان دښمنان وبلل خو په هغه وخت کي د ده خبرو چنداني ارزښت نه درلود.

د هغه وخت کیسې ویل د ځوروني، ورانې، هیواد پلوړني او د افغانستان د خلکو د غمیزي او غربت پارونه ده. داسي ډېري کیسې سته چې هغه کسان چې خپل هیواد ته راستانه سول، څنګه بیر ته پاکستان او اېران او نورو هیوادونو ته وتښتېدل. کرزی وایي چې د ډېرو داسي دسیسو کیسې سته چې د بهرنیانو لخوا پر لار اچول سوي وې تر څو د افغانستان روح ور ووژني.

هغه دا و چې طالبان صحنې ته راووړاندي سول او د افغانانو اکثریت د حامد کرزي په شمول د هغوی خوا ته ور مات سول.

(۵)

د طالبانو راپورته کېدل

طالبان چي په لومړي سر کي د مجاهدینو له پخوانیو ډلو څخه جوړ وه

راپورته سول، ځکه يې طالبان بلل، چې د مذهبي ښوونځيو څخه راوتلي وه. طالب په اصل کي مذهبي عالم ته ويل کېږي. دغو ښوونځيو ته مدرسې هم وايي چي د پاکستان په خاوره کي موقعيت لري او زده کوونکي يې هغه افغان ځوانان دي چي کورنۍ يې د روسانو د اشغال په وخت کي پاکستان ته مهاجري سوي وې.

مدرسې د اسلام ډېر زيږ اوسختګيره شکل تدريسوي، چي تر جګړې وړاندي افغانانو هغه هيڅ نه پېژانده. ډېرو افغانانو د سوني اسلام په حنفي ښوونځيو کي زده کړې کړې دي چي د قرآن تر ټولو د زغمه ډکه ترجمه ده. په پاکستان کي مدرسې وهابيزم تدريسوي چي په لويه پيمانه د سعوديانو لخوا راوړل سو، چي غوښتل يې د روسانو له خوا د اشغال سوي افغانستان په مذهبي او سياسي چارو کي نفوذ وکړي.

د ځوانو افغانانو جذبېدنه او د دغه ايسار سوي ديني زده کړو په اړه د دوی د نه پوهي له کبله مدرسو دغه متعصب ځوانان سره راغونډ کړل، تر څو د طالبانو تر سپين بيرغ لاندي د مذهب په نامه مارچ وکړي.

په ۱۹۹۴ م کال کي رواني کورنۍ جګړې هيواد ټوټه ټوټه او په يوه بې قانونه دولت او د سيمي د ټوپکسالارانو او بدمعاشانو په خوندي ځای يې بدل کړ. افغانانو سولي، نظم او ثبات ته ډېره اړتيا لرله او دوی طالبان خپل ژغورونکي وليدل، په نولس سوه نويمو کلونو کي طالبان د يو ځواک په توګه د راپورته کېدو په حال کي وه، چي د ۱۹۹۴ م کال په پسرلي کي تر يوې پېښي وروسته په پرهېزګارو سره مشهوره سول. کرزی هغه کيسه داسي کوي، چي په کندهار کي يو ټوپکسالار له خپلي حريفي ډلي څخه دوې نجوني وتښتولې چي وروسته د هغه ټوپکسالار په مرکز کي ورسره ډله ييز جنسي تېری وسو، د طالبانو يوې کوچنۍ ډلي پر هغه مرکز حمله وکړه، نجوني يې آزادي کړې او هغه خلک يې په دار وځړول. د دغي ډراماتيکي ژغورني خبر خورا ژر په پراخه کچه خپور سو. پاکستانيانو دا يوه موقع وګڼل او د طالبانو سره يې د وسلو، وسايطو او نظامي مشاورينو مرسته پيل کړه. پاکستان د هغي ستري تجارتي لاري چي مرکزي اسيا ته غزېدلې دئ، چي د افغانستان له جنوب څخه تېرېږي په اړه ډېر تشويش درلود، دغه

لار د حکمتیار د ځواکونو لخوا کنټرولېده، د دې مخالفت یې وکړ چې دغه پاکستاني بار سوي موټران دې افغانستان ته نه را اوړي، او هلته دې پر پوله په افغاني موټرانو کې خالي سي. حتی تر دې وروسته هم لاره ډېره ډاروونکې وه او اکثره به دغه موټران د وسلوالو داړه مارانو لخوا تښتول کېدل. کله چې طالبانو سرحدي ښار ګوټی سپین بولدک د اسلامي حزب له ځواکونو څخه ونیوی، پاکستان دوی دې ته وهڅول چې هغه تښتول سوی کاروان راخوشي کړي چې البته دوی هم همدا کار وکړ. په همدې اوونۍ کې طالبانو کندهار ونیوی او د کابل پر لور په حرکت کې سول.

کرزی وایي د کندهار هر سړی پخپله طالبانو ته تسلیم سو، ځکه وژني، لوټماري او ورانۍ لا رواني وې د کله چې د مجاهدینو ډلو یو د بل په وړاندې جګړه پیل کړې وه. د مجاهدینو ځینو ډلو د طالبانو سره جګړه وکړه خو ډېر ژر یې له دې کبله ماته وخوړه چې طالبانو په پراخه اندازه ملاتړ تر لاسه کړی و او مجاهدینو هم د زړه له کومي جنګ نه کاوه. کرزی وایي چې موږ د دغه غور ځنګ په اړه خورا لوړي هیلي لرلې، موږ هیله لرل چې طالبان به سوله راولي او افغانستان به بیر ته افغانانو ته په لاس ورکړي. ولسمشر رباني، ما او نورو ګروپونو د دوی حمایت وکړ.

طالبانو د شمال پر خوا مخ پر کابل روان سول، او په غرب کې د هرات پر خوا چې د اسماعیل خان له خوا اداره کېدی، د ده ځواکونو د څو اوونیو له پاره مقاومت وکړ خو بالاخره د ۱۹۹۵ م کال د سپټمبر په میاشت کې هرات د طالبانو لاس ته ولوېدی. اسماعیل خان اېران ته مهاجر سو، طالبان په همدې کال د کابل تر څنډو پوري ورسېدل، د لاري په اوږدو کې به یې د حکمتیار ځواکونه خالي سلاح او ماته ورکول خو د احمدشاه مسعود د ځواکونو له خوا چې د کابل د ساتلو هڅه یې کول مخه ونیول سوه. بالاخره طالبانو چې په پراخه اندازه د پاکستان او سعودیانو لخوا اکمال سوي وه د ۱۹۹۶ م کال د اګست په وروستیو کې یې جلال آباد چې د مرکز شرقي دروازه وه ونیوی او تر هغه یوه میاشت وروسته یې کابل پخپله ولکه کې کړ. برطرفه سوی کمونیستې ولسمشر نجیب الله چې د ۱۹۹۲ م کال راهیسي یې د ملګرو ملتونو په دفتر کې پناه اخیستې وه له هغه ځایه راوایست او د

ولسمشر مانۍ ته نژدې یې په دار وځړاوه. طالبانو دوه کاله په شمال کې د مزار شریف د نیولو له پاره چې د دوستم ټینګ مرکز و د د ډېرو تلفاتو په ورکولو سره جګړه وکړه خو دغه چاره ډېر ژر په پاکستاني مدرسو کې د طالبانو په استخدامولو او د وسلو او موټرو په اکمال سره تر سره سوه. د ۱۹۹۸ م کال په مني کې طالبانو د افغانستان پر ۹۰ فیصده خاوره کنټرول درلود. هغه نوره ۱۰ فیصده خاوره چې د شمال غرنۍ سیمه وه د احمدشاه مسعود او د تاجکو، ازبکو او هزاره وو د شمالي اتحاد تر یوه بیرغ لاندي اداره کېده. طالبان په دې ونه توانېدل، چې د شمال دغه سیمې تر خپل واک لاندي راولي خو په نور ټول افغانستان کې یو زیږ قانون حاکم کړ. په تدریجي توګه هیواد د بهرنیانو لخوا یرغمل سو چې داسي اسلام یې ورته راوړ چې نړۍ یې سره ولړزول.

کرزی وایي چې افغانانو په لومړي سر کې ځکه طالبانو ته ښه راغلی ووایه چې قانون او نظم یې رامنځته کړ چې تر دې وړاندي بې قانوني، وژني او وراني روان و. هر ځای چې به طالبانو نیوی هلته به سوله راتله. خو هلته به ډېر فشار او خورا ډېر ټینګار و. دوی هیواد شا ته بوتلی او ټوله هغه منځلاري شیان یې بند کړل چې په پراخه توګه منل سوي دي.

د ساعتیري پر ټوله فورمو، د کاغذباد الوزولو په شمول بندیز لګېدلی و. دوی خلک دې ته اړ ایستل چې راډیوګاني او تلوېزیونونه مات کړي او د هر ډول موسیقۍ پر اورېدلو بندیز و. نارینه له ږیري خریلو څخه بند سوي وه. د ورځې پنځه وخته لمونځ چې د افغانانو عادت ګرځېدلی دئ چې په هر ځای کې یې وخت راورسېد تر سره کړي اوس باید په مسجد کي ادا سوی وای، خو پر ښځو د بندیز له کبله بیا طالبان د بهرنۍ نړۍ د ډېري غندني سره مخامخ وه. هیڅ ښځې نه سوای کولای چې بې له محرم کس څخه چې هغه به هم بالغ وي تر کور بهر ووزي، خو دا بیا د هغو ښځو له پاره خورا لوی مشکل و، چې مړونه به یې په جګړه کې وژل سوي وه. حتی که به یو څوک هم ورسره و نو بورقه یې باید اغوستې وای. ښځو ته د کار او زده کړي اجازه نه وه خو دوی وعده کړې وه چې کله پر ټول شر او فساد بریالي سي بیا به د نجونو ښوونځې پرانیزي او کرزی وایي چې دوی لا خپل هغه شکنجو، د لاس

و پښو پرېکولو او د اعدامولو قانون ته زور وکړی و. خو غرب ته تر ټولو تکان ورکوونکی شي د کوچنیو خطاوو له کبله په جادو کي د خلکو وهل، په لوبغالو کي د سرونو پرې کول او په ډبرو ویشتل چي خلکو به هغه ته په ډېره خاموشي سره کتل.

طالبانو د خبرو نه کولو او هیڅ معاملې تر سره کولو قانون هم وضع کړ. کرزی وایي کله چي طالبانو کابل ولکه کړ دوی له دې څخه انکار وکړ چي د مجاهدینو د هغه ډلو سره قدرت شریک کړي چي له دوی سره یې د کابل په نیولو کي مرسته کړې وه او زیات دغه ناراضه مجاهدین د طالبانو پر ضد سول. کرزی له همدې غورځنګ څخه په لومړي سر کي بېل سو. د طالبانو په اړه چي په لومړي ځل په بدو شیانو وپوهېدم هغه په ۱۹۹۴ م کال کي د اعتراض په شکل کرزي په کابل کي د مجاهدینو د غیر فعال حکومت ته استعفی ورکړل، کابل یې پرېښود او کوټي ته راغلی چي هلته تر اوسه لا د پروفیسر مجددي مرکز موقعیت درلود. د طالبانو یو غړی چي یو ملا و کرزي د سرو لښکرو سره د جګړې راهیسي پېژنده د ده لیدلو ته راغلی. دغه ملا د افغانستان څخه راغلی او یو ناروغ یې راوستی او له کرزي څخه یې وغوښتل چي داسي زمینه ورته برابره کړي چي دغه مریض جرمني ته او یا بل غربي هیواد ته د تداوي له پاره ولېږي. کله چي مو د ناروغ کس په اړه خبري پای ته ورسولې د افغانستان په اړه بحث شروع سو. ده وویل ښاغلې کرزیه ! د طالبانو دغه غورځنګ مخ په وړاندي ځي خو زه غواړم تاسي ته یو شی ووایم، زموږ تر منځ مېز و او دغه ملا خپل لاس لوېشت کړ او پر مېز یې کښېښود او ویې ویل : بهرنیان چي زموږ هره لوېشت خاوره نیسي د زرګونو افغانانو ویني به وبهوي. دوی به د دې له پاره زموږ په زرګونو خلک ووژني. دوی به هیڅ رحم ونه کړي. دا د طالبانو د غورځنګ دریمه میاشت وه، چي زه په دغه لومړي خطر وپوهېدم چي هر څه سم نه دي.

راتلونکي خبر یو بل ملا چي ملا یارمحمد نومېده ورته راوړ. یوه ورځ هغه په کوټه کي د کرزي دفتر ته ورغی او ورته ویې ویل چي په دغه تحریک کي داسي کسان سته، چي موږ یې نه پېژنو. دوی په ناڅاپي توګه زموږ په هیواد کي راښکاره سول. دا څوک دي؟ موږ هغوی نه پېژنو. خو تر

اوسه لا خورا مجهز او خورا ښه وسلې لري. دا څه روان دي؟ ولي موږ افغانان دونه مسکینان یو چي دغه بهرنیان بیا خورا په غوره کي دي.

همدا رازونه همداسي پسې ښکاره کېدل، کله چي طالبان د کابل پر لور روان وه داسي چي سیمي به بېله د افغانانو د ښکاره دخالت څخه ورته تسلیمېدلې. په داسي حال کي چي د طالبانو مهم مشران او قوماندانان په کندهار کي وه او ځایونه به ورته تسلیمېدل. کرزی وایي دا چا کول؟ د رازونو افشا کېدل په همدې شان روان وه او زه وپوهېدم چي د طالبانو غور ځنګ څونه تر اغېزې لاندي دئ.

په غور ځنګ کي یوه بله نښانه هم راد بره سوه : په ۱۹۹۵ م کال کي هیڅ افغان طالب د کرزي سره تماس نه درلود. زه په دې وپوهېدم چي دوی زما سره په تماس نیولو کي مایوسه سوي دي او په کوټه کي زموږ کور ته راسي چي ما او زما پلار د پروفیسور مجددي په اداره کي کار کاوه او په دې هڅه کي و تر څو غربي هیوادونه افغانستان ته د مرستي له پاره رامات کړو. طالبانو به له کرزي سره د یوه مخالف کس په توګه کتل. چي البته دوی صحي هم وه. د ۱۹۹۵ م کال په نیمایي کي دی په دې وپوهېدی چي ځیني شیان خورا بد پر خرابېدو دي، ځکه چي طالبانو افغان کریکټر بایله او غور ځنګ یرغمل سوی و. د چا له خوا؟ کرزی وایي چي یوه ورځ د څرخي الوتکي یوه پیلوټ چي ماله ډېره وخته راهیسي پېژانده زما د لیدلو له پاره څو واره زموږ کور ته راغی خو د دریم او که د څلورم مجلس په جریان کي یې ما ته وویل چي ما د طالبانو له پاره یوه وظیفه تر سره کړل. ما ته وویل سول چي یو لوی بېړي عرب سړي د څو نظامي افسرانو سره د شرقي ولایتونو له یوې سیمي څخه کندهار ته راوړه. دی وایي چي دغه عرب د پیسو دوه ډک بکسونه د ځان سره لرل او دی د طالبانو مرکز ته ورغلی چي د ملا عمر او ملا رباني سره وګوري.

د دغه پیلوټ د کیسې تر اورېدلو وروسته کرزی په دې خبر سو چي د عربي هیوادونو ډېر کسان د نورو بهرنیانو سره د کندهار د هوایي ډګر شاوخوا سیمي ته راغلي دي.

په همدې شان ډېري همدا ډول کیسې کرزي ته د هغو پخوانیو

مجاهدينو لخوا ويل کېدې چې د جهاد له وخت راهيسي يې ورسره پېژندل او په افغانستان کي دننه د روان بحران څخه خبر وه. وروسته نوموړی وپوهېده چې طالبانو پر هغه بنديزونه لګولي دي. يوه کس ده ته وويل چې په کندهار کي د بهرني استخباراتي شبکي يوه افسر راته وويل چې د کرزي څخه ليري ګرځه. وروسته چې کله امريکايي ځواکونو په هغه پسي د سوالونو د جوابولو له پاره کتل موږ د هغه د تسليمي چاري منظمي کړې خو هغه پاکستان ته وتښتېد هلته د پاکستانيانو له خوا ونيول سو او امريکايانو ته يې په لاسه ورکړ چې هغوی بيا ګونتنامو ته ولېږه. د همدې تېښتي له کبله ده خپل ځان مشکوک مجرم ثابت کړ. يو بل وخت چې طالبانو کابل ولکه کړ او په شمال کي د احمدشاه مسعود د ځواکونو سره په جګړه لګيا وه يو ځوان طالب په کوټه کي زموږ کور ته راغلی او زما د ليدلو له پاره يې هلته څو ورځي تېري کړي وې. بالاخره يوه کس وويل چې دغه نفر د يوې هفتې راهيسي انتظار کوي که چيري وخت لرې له هغه سره وګورئ. د هغه سره مي د ماخستن تر ډوډۍ وروسته وخت وټاکه کله چې ډوډۍ وخوړله سوه، هغه مي په لوړ منزل کي خپل د مجلس خوني ته راوغوښت، چې موږ به هلته کار کاوه. ما تري وپوښتل چې تاسي څوک ياست؟ ده کرزي ته خپل نوم ووايه او هغه نفر په مرکزي افغانستان کي د ارزګان ولايت څخه و. ده کرزي ته وويل چې زه د پروان په ولايت کي وم، چې دا ځای د کابل شمال پلو ته دئ او هلته مي يو ډېر نابلده شی وليد. ده وويل چې زه د طالبانو د هغه ۱۵۰ کسيزي ډلي غړی وم چې موږ ته وظيفه راکړل سوه، چې د پروان ولايت د غوربند د سيمي کنټرول په لاس کي واخلو. خو کله چې موږ د هغه ولسوالۍ کلي ته ورسېدو چې نور ځواکونه بيا د وړاندي لا هلته رسېدلي وه او ډېر خلک يې وژلي وه. موږ هغه څوک و چې بايد پر دغه ځای مو حمله کړې وای. دغه ځوان کرزي ته وويل چې په دا سبا سهار موږ د شلورو پنځو SUVموټرانو کاروان وليدی، چې توري سيښې يې وې له دوی څخه تېر سول. دی وايي چې کله دوی تېر سول موږ زموږ قوماندان سره راغونډ کړو او راته ويې ويل چې دا يو راز دئ، چې دا خلک څوک وه او څوک هلته تر موږ مخکي ورسېدل. موږ د چا له پاره جګړه کوو؟ ما فکر کاوه چې موږ د

افغانستان له پاره جنګېږو، د ښه حکومت له پاره جګړه کوو خو دلته اوس نور کسان دي. دغه قوماندان ولاړی چې د همدې شیانو په اړه ښه فکر وکړي، چې وروسته یې بیر ته موږ سره راټول کړو. ده خپلو جنګیالیو ته وویل چې زه نور په دغه جګړه باور نه لرم. دا زموږ جنګ نه دئ. دا افغاني شی نه دئ، په تاسي کي چې هر څوک غواړي ولاړ سي کولای سي ځکه چې دغه کسان به سزا ونه ویني.

دغه ځوان طالب کرزي ته وویل چې وروسته ما خپل ګروپ پرېښووی خپل کلي ته راغلم او هلته مي دا کیسه خپل پلار ته وکړه، هغه راته وویل چې کوټې ته ولاړ سه هلته همدا کیسه حامد کرزي ته وکه. دا د دغه ځوان داستان و، چې تر هغه وروسته د کرزي د کور څخه ولاړ او بیا یې تر اوسه نه دئ لیدلی.

کرزی وایي چې دغه پېښې زه په دوو شیانو باوري کړم، یو دا چې د افغانستان په ورانولو کي د بهرنیانو لاس و بل دا چې زه یې په سهېل ختیځ کي د طالبانو په مخالف مرکز بدل کړم. ما نه دغه طالب پېژانده او نه هم د هغه پلار، خو بیا هم هغه خپل زوی سیده ما ته راولېږه.

د کرزي په باور چې یو څرګند لاس او هڅې په طالبانو کي لیدل کېدې، چې افغانستان بې حرمته کړي. نژادي نفرت راولاړ کړي. د افغان ټولني سپکاوی وکړي، زړه ورتوب یې ور مسخه کړي او په خپلو کولمو یې نس ور وګنډي. دوی غوښتل چې افغانان بې عزته کړي. د خپل پېژند څخه یې محروم، غیر انساني او بې کلتوره یې کړي. د بېلګي په توګه چې ښځه د خپل خاوند په مخ کي وهل او یا مېړه یې د خپلي ښځې په وړاندي له دي کبله په بازار کي وهل او سپکول چې مېرمني یې غلط رنګ بوټونه په پښو کړي دي. کرزي ته په همدې اړه د ملګرو ملتونو د یوه کار کوونکي لخوا چې د بنګله دیش هیواد اوسیدونکي و د هغو تاکتیکونو په اړه وویل چې کله ده په افغانستان کي د کار کولو پر وخت لیدلي و. ده ماته وویل چې زه په افغانستان کي د بنګله دیش په شان د توهینونکو پېښو شاهد یم او کله چې ما هغه ولیدي سمدستي وپوهېدم چې خورا اساسي هڅې رواني دي تر څو د افغانانو څخه خپل تهذیب واخلي، اروا یې ور ووژني، او په مذهبي تونـد

لاريتوب يې وربدله کړي. اسلام؟ طالبانو هيڅ اسلام نه عملي کاوه، برعکس دوی اسلام ته د ماتي ورکولو اله وه چي د همدي له پاره راوتلي و چي اسلام او افغانستان يو ځای سره وران کړي. هر څه چي دوی تر سره کړل هغه د اسلام پر ضد وه. د ښځو سپکاوی اسلام نه دئ، کوچنيان د ښوونځيو څخه محرومول اسلام نه دئ، د ژوند اخيستل د اسلام پر ضد دي او خپل هيواد خرڅول د اسلام پر ضد کار دئ.

کرزی په دې باور دئ، چي طالبان د بهرنيو ځواکونو اجنټان سول، تر څو افغانستان د زرګونو کلونو د تاريخ او کلتور څخه بې برخي کړي اوافغانان هغه وخت په دې وپوهېدل چي د افغاني مشرانو اساسي وژني پيل سوې، چي په هغو کي د کرزي خپل پلار، او بل لوی قوماندان عبدالحق وژل او د باميانو د بتانو ورانول شامل وه. د بودا دغه جوړه مجسمې چي يوه يې ۱۷۵ فوټه لوړه په باميانو کي په يوه پرښه کي ۱۸ سوه کاله په افغانستان کي تر اسلام وړاندي جوړه سوې وه، دا يوه تاريخي خزانه وه، خو طالبانو هغه د ۲۰۰۱ م کال په اپريل کي په چاودېدونکو توکو او توپونو ونړول او ذره ذره يې کړل. چي په نړۍ کي يې په پراخه توګه پر ضد مظاهرې وسوې. کرزی وايي چي افغانانو دا کار غلط باله، خو په هغه وخت کي دوی د همدې شي د مخنيوي له پاره توان نه درلود. په هزاره باميانو کي د طالبانو څخه نفرت کېده، هزاره ګانو د شمالي ټلوالي په ملاتړ په مزارشريف کي جګړه وکړه خو د طالبانو له خوا په اساسي توګه د کسات اخيستلو له کبله ووژل سول. د باميانو اوسني اوسېدونکي وايي چي دوی د دې شاهدان دي چي دغه بتان د پاکستان د نظامي مشاورينو لخوا ونړول سول.

که څه هم کرزی او پلار يې په افغانستان کي نه وه، خو دوی د هغو پخوانيو مجاهدينو له کبله چي په پخواکي يې ورسره ملګري وه او اوس د طالبانو د غورځنګ غړي وه په واسطه په افغانستان کي معلوماتو ته په پراخه کچه لاس رسی درلود. دغه معلومات کرزيانو ته پر هغه سربېره راتلل چي د کرزي سره د تماس نه نيولو اخطارونه ورکول کېدل. کله چي د داسي کيسو اورېدل ډېر سول چي د طالبانو په غورځنګ کي د افغانانو واک ورځ تر بلي لږېږي کرزی په دې فکر کي سو چي د طالبانو په وړاندي يو

مقاومت سره منظم کړي. کرزی وایي تر دې وړاندي چي موږ دغه مرحلې ته ورسېږو موږ کوښښ کاوه چي له دوی سره خبري وکړو. موږ د ۱۹۹۵ م کال په پیل کي یو لوړ رتبه پلاوی کندهار ته د ملا عمر سره د لیدلو له پاره ورولېږی خو ده له موږ سره د لیدلو څخه انکار وکړ او خپل مرستیال دوهم لمبر کس ملا رباني یې د هیئت سره د لیدلو له پاره ور ولېږی. د کرزي پلاوي دوی ته وړاندیز وکړ، چي طالبان دي د افغان کارپوهانو څخه مرسته وغواړي لکه اقتصاد پوهان، انجنیران او تیکنوکراتان چي هیواد پر پښو ودروي. خو طالبانو دغه وړاندیزونه رد کړل. کله چي طالبانو په ۱۹۹٦ م کال کي کابل ونیوی دوی حامد کرزی په ملګرو ملتونو کي د خپل استازي په توګه وټاکی، خو ده دغه وظیفه د ځینو ښکاره لاملو له کبله رد کړه. دی وایي چي ما به د افغانستان نماینده ګي نه کولای بلکي د بل چا استازی به وای. په ۱۹۹۸ م کال د طالبانو د بهرنیو چارو وزیر چي تر اوسه لا د کرزي نږدې ملګری و، ورڅخه وغوښتل سول چي د امریکا د شاردافیر سره وګوري. چي طالبانو وروسته دغه پېښه په رسمي توګه پر کرزي تړل. امریکایي شاردافیر وویل چي امریکا داسي معلومات تر لاسه کړي دي چي د خوست په ولایت کي د ترهګرو روزنیز مرکزونه دي کوم چي د افغانتسان سهېل ختیځ کي د پاکستان پر پوله پروت دئ. د بهرنیو چارو وزیر وویل ډېر ښه که تاسي زما څخه په دې اړه پوښتنه کوئ زه خو په داسي هیڅ شي نه یم خبر او نه موږ هلته کومي اډې لرو، شاردافیر وویل چي موږ شواهد لرو. وزیر وویل که تاسي د دغو شیانو په اړه معلومات لرئ نو په دې به هم پوهېږئ چي دغه اډې چیري دي، د هغوی اکمالاتي لاري درته معلومي دي او تاسي باید په دې هم خبر یاست چي چا جوړي کړي دي او د دغو فعالیتونو اصلي مرکزونه چیري دي. نو په دغه قضیه کي تاسي د اصلي سړي سره خبري نه کوئ. د کرزي په قول چي د درو میاشتو په جریان هغه وزیر د خپلي دندي څخه لیري سو. د تروریستانو د روزنیزو مرکزونو مسئله د طالبانو تر وس تېر کار و.

د ۱۹۹۵ م کال په پای کي کرزي په آزاده توګه د طالبانو مخالفت پیل کړ او په ۱۹۹٦ م کال کي په فعاله توګه یې د دوی د مخالفینو په راغونډولو

لاس پوري کړ. دا د ملي نجات د رهبري سره د بحث کولو څخه راپیل سو او د نورو منځلارو افغانانو سره چې په کوټه کې اوسېدل او له هغه ځایه پاشل سوي وه. په اسلام آباد کي د غرب د مختلفو هیوادونو د سفارتونو سره په ملاقاتونو کي به کرزي د طالبانو په وړاندي خبري کولې او غربیان به یې په غورځنګ کي د راپورته کېدونکي خطر له نښو څخه خبرول. مګر په یوه سفارت کي د ملاقات پر وخت یوه غربي ډیپلوماټ ده ته وویل چي تا د طالبانو پر ضد خورا خپله خوله پرانیستې ده. سړیه له ځان سره پام کوه هغوی به دي کوکي موکي کړي. خو کرزی وایي ځونه چي به زه په افغانستان کي له حالاتو خبرېدم هغونه به زه د طالبانو مخالف واقع کېدم.

ده په اسلام آباد کي غونډې تر سره کړې او بله یې په استانبول کي د افغان ګروپونو سره ملاقاتونه وو. دغه پروسه ډېره لویه سوه چي په ۱۹۹۸ م کال کي په فرانکفورټ کي یې لویه غونډه راوبلل چي ورپسې څلوېښت مخور افغان مشران په روم کي سره جرګه سول کرزی وایي چي تر هغه وروسته د طالبانو ضد دغه غورځنګ ډېر ژر وغوړېدی، او هر یوه لکه رباني، ملي نجات، احمدشاه مسعود او موږ ټولو برخه پکښې اخیستله. د دغو خبرو نتیجه دا سول چي دا ټوله د افغانانو حل و او هغوی د لویي جرګې د رابللو پرېکړه وکړه. د طالبانو ضد دغه ټلوالي اعلامیه خپره کړه چي د نړۍ مطبوعاتو هم ورته توجه وکړل. موږ همدا شان دا اعلامیه طالبانو ته ولېږل او هغوی ته مو په لویه جرګه کي د ګډون بلنه ورکړه خو دا هر څه یې رد کړل.

کرزي په دوامداره توګه د نړیوالي ټولني سره په تماس کي و او په هفته واره توګه به یې په اسلام آباد کي د امریکا، برطانیې، فرانسې، جرمني او ایټالیا له سفارتونو څخه لیدني کولې. کرزي په منظمه توګه روم ته شاه ته د حالاتو په اړه د راپور ورکولو له پاره سفرونه کول او ده د طالبانو د نسکورولو له پاره یوه پلان هم جوړ کړي و چي د لوي جرګي جوړول هم پکي شامل و.

کرزي څو واره واشنګټن ته سفرونه وکړل د سنا د بهرنیو اړیکو کمېټې ته یې وینا وکړه او د بهرنیو چارو د وزارت د مامورینو سره یې د سنا او پارلمان په ډېرو غونډو کي ګډون وکړ. دی وایي چي دې کار بیله دې چي سیاسي

ملاتړ تر لاسه کړم نور کومي خاصي پایلي نه لرلې. په افغانستان کي د نظامي عملیاتو له پاره هیڅ ملاتړ نه و موجود. شاید افغانستان دونه مهم نه و او د افغانستان غمیزه او د افغانانو وژنه د دغوهیوادونو له پاره کوم د اندېښنې وړ شی نه و. موږ یو غریب هیواد و په تجارتي لحاظ مو دوی ته څه نه سوای ور کولای. کرزی وایي چي غربي حکومتونو د افغانستان مسئلې ته د غرب په عینکو کي کتل. زه اوس پوهېږم چي دوی به شاید غوښتل چي زموږ ملاتړ د اصولو له مخي وکړي او دوی زموږ په زړونو او روح کي د دې توان نه لیده چي موږ دي طالبان راوپرزوو. دوی یوازي پر ټانکونو او توپونو حساب کاوه. دوی د دغه ځواکمن ملت د زړه اواز نه اورېده چي دا هر څه تر سره کولای سي، خو نه دا چي په افغانستان کي رواني غمیزي ته د پای ټکی کښېږدي.

د قومي مشرانو څخه نیولې د ناراضه طالبانو په شمول او ژورنالستان په کوټه کي د کرزي کور ته راتلل او د بي بي سي، امریکا ږغ او آزادی راډیو له پاره به یې مرکې ورسره کولې. د ده ږغ وزن درلود چي دی په هغه وخت کي نه و په خبر، خو د بي بي سي دري او پښتو څانګو به افغانانو ته معلومات رسول چي حتی طالبانو د دغسي پروګرامونو پر اورېدلو بندیز لګولی و خو ډېرو افغانانو به په پټه غوږ ورته نیوی. کرزی وایي چي په یوه مرکه کي ما پر طالبانو ږغ وکړ، چي د بهرنیانو څخه خپل ځانونه جلا کړي، ما وویل چي پروګرام ستاسي سره یعني د افغاني طالبانو سره نه دئ دا بهرني طالبان دي چي هیواد یې یرغمل کړی دئ. دغه نشراتو خورا زیاتي اغېزې لرلې، تر دې وروسته افغاني طالبان تر ډېر فشار لاندي راغلل ځکه چي پر دوی باندي نور هغو بهرنیانو چي غور ځنګ یې کنټرولوی اعتبار د لاسه ورکړی و.

د طالبانو او د هغوی د پلویانو له پاره د کرزیانو فعالیتونه د یوه زنګ په معنی وه او حامد د دوی یو ښکاره او ژبور مخالف راڅرګند سو. لومړی دوی هڅه وکړه چي دی راضي کړي. یو ځل دوی ده ته قومي مشران ور واستول چي ته څه غواړې؟ راسه زموږ سره یو ځای سه که غواړې چي د بهرنیو چارو وزیر سې موږ به دي همدا اوس وټاکو. په جواب کي کرزي ملا عمر ته یو لیک ولیکه، چي په هغه کي راغلي وه، چي افغانانو ستا څخه ډېري هیلي

لرلې خو تا دوی ته غم او مایوسي راوړل. داسي چي افغان کوچنیان دي له ښووني ځخه محروم کړل. په هیواد کي آزادي نسته او همدا شان داخلي جنگونه. ما ده ته وویل چي یوازینۍ لار چي هیواد له دغه غمیزي راوباسي هغه د لویي جرگې رابلل دي، چي بله هیڅ لاره نسته. بېله دې چي فنا کېږي. ملا عمر په جواب کي وویل چي زه ستا د ځینو غوښتنو سره موافق یم خو نه د لویي جرگې سره.

طالبانو همدا شان کرزي ته د ده د سر کښو فعالیتونو او د طالبانو پر ضد د وینا له کبله اخطار هم ورکړ، چي په پایله کي یې په ۱۹۹۹ م کال کي پلار ور مړ کړ. دی وایي چي شاید دوی به په ما پسې وه دا چي دوی زه نه سوم پیدا کولای نو زما پر ځای یې زما پلار وواژه. خو ما پر خپل ځان چاپېر هیڅ ځوک نه لرل چي ما دي وژغوري، حامد او پلار یې ځو واره د ممکنه ترور په اړه سره رږغېدلي و خو مشر کرزي به ویل دوی به ما هیڅ هم نه کوي ځکه چي زه سپین ږیری یم او له بله پلوه دوی پوهېږي، چي دا ټولي چاري ته تر سره کوې. له ځان سره دي پام کوه. حتی یوه ورځ تر هغه وړاندي چي د ده پلار ووژل سي د کرزي په یاد دي چي په کوټه کي هغه زما کور ته چي دده د کور په مخامخ کوڅه کي و راغلی او زموږ ځینو کسانو هغه احاطه کړی او بدرگه کاوه. ده ورته وویل چي دا تاسي هلکان څه کوئ؟ دوی به په ما هیڅ هم ونه کړي بلکي د ده پر شاوخوا راټول سئ یعني د حامد امنیت وساتئ. خو په دا سبا مشر کرزی وویشتل سو او مړ سو.

د کرزي د پلار دا هیله وه، چي په خپل کلي کي دي ښخ سي. د ده د همدې هیلي د پوره کولو په خاطر حامد کرزی د خپلو ملگرو افغانانو د درناوي له پاره همدا کار وکړ. دی وایي چي ما یې جسد له کوټې ځخه د افغانستان کندهار ته انتقال کړ. په سلگونو کسان به په مراسمو کي د گډون له پاره راټلل خو طالبانو هیڅ مزاحمت ونه کړ.

د ده د پلار تر وژلو وروسته په پاکستان کي د امریکا سفیر ده ته وویل چي باید نور دا ځای پرېږدې ځکه چي کېدای سي هغوی تا هم ووژني، کرزي په جواب کي ورته وویل زه به هیڅ کله ولاړ نه سم، ددې پر ځای چي ما ته د دې ځای د پرېښوولو ووایي زما سره مرسته وکه. طالبانو په وار وار

هڅه وکړه چې دی ووژني خو تر هغه وروسته د ده امنیت خورا ټینګ ساتل کېده. دی وایي چې خدای موږ وساتلو.

د ۲۰۰۰ م کال په جون کې کرزی د افغانستان کندهار ته (د شپې لیکونه واستول) چې هلته په پټه ووېشل سي چې په هغه کې یې د خلکو څخه غوښتي وه چې د طالبانو په وړاندې مقاومت وکړي او دغه رژیم ته خاتمه ورکړي. په لیک کې دا هم ویل سوي وه چې هیواد پر بهرنیو خرڅ سوی دئ او په خپله یې د افغانانو تر منځ مشکلات راپورته کړي دي. کرزی وای چې موږ یو ۱۵ کلن کوچنی پر بایسکله د شپې ناوخته د کندهار شاوخوا ته ولېږی او هغه د دغه لیک دوولس سوه کاپۍ توزیع کړې. طالبان وارخطا سول، او په زیاته اندازه ځواکونه یې ښار ته ور داخل کړل، سړکونه یې وتړل او په ټوله ښار کې یې مورچلونه ونیول.

د ۲۰۰۱ م کال وروسته چې کله طالبان له واکه ګوښه سول، دوی هم همدا د شپې د لیکونو خپرول په کلیو کې پیل کړل، په هغو کې به یې خلک ګواښل چې که د ناټو او ائتلافي ځواکونو سره همکاري وکړي نو د وهلو، شکنجه کولو او د مرګ د سزا سره به مخامخ سي.

د دې ټولو سره کرزي د هر چا سره چې غوږ به یې نیوی خبري کول جاري وساتل او د طالبانو په وړاندې کار یې همداسي جاري روان و.، چې دقیقه په دقیقه په افغانستان کې دننه خلکو ته ټلیفونونه کول هغوی به یې په کوټه کې منل او له هغوی څخه به یې معلومات تر لاسه کول او ورته ویل به یې چې په افغانستان کې څه روان دي او کوښښ به یې کاوه چې د هغوی مورال ور لوړ کړي. کرزی وایي کله چې نړۍ زموږ مرستي ته راغله او موږ منظم سولو سبب یې دا و چې موږ دغه بې شانه ملاتړ مخکې تر لاسه کړی او منظم کړی و. د هغه پیلوټ کیسه چې څو میاشتي وړاندي یې د یوه بړیره ور او جګ عرب په اړه ویلې وه چې د پیسو دوه ډک بکسونه ورسره وه و کرزي ته خبرداری و، چې د پاکستان تر څنګ نور خارجي عناصر هم په افغانستان کې د نفوذ غځولو په هڅه کې دي. دغه جګ عرب بېله شکه اسامه بن لادن و. کله چې ده د نولس سوه اتیایمو کلونو د جهاد په جریان کې خپل ځان په افغاني چارو کې ور داخل کړ، نو ده د منځلاري پروفیسور مجددي د ملي

نجات سره هیڅ اړیکي نه ساتل د هغه پر ځای یې دې ته ترجیح ورکول چې خپلې پیسې او ایډیالوژي چې په توندلارو اسلامي ډلو کې نفوذ وکړي په ځانګړې توګه د حکمتیار او سیاف سره.

په هر صورت هر یو زموږ په شمول د دې مسئولیت لري او باید وغندل سي چې داسي کسانو ته یې د راتګ اجازه ورکول، مګر غرب او راډیکال توند لارو مسلمانانو یو ځای کار سره کاوه، هیڅوک نه سي کولای غرب ددغه مسئولیت څخه خلاص کړي چې د دوی د مرستو څخه څه کوچ راووتل. په دا خورا نژدې وخت کې چې په افغانستان کې مذهبي توندلاري توب غوړېدلي و ملت یې سپک کړ او افغانانو ته یې لویه غمیزه راوړل. اسامه په آزاده توګه کولای سوای چې په کندهار او د هیواد په نورو برخو کې خپل د روزني مرکزونه جوړ کړي له همدې امله نو نړیوالي ترهګرۍ په یوه داسي هیواد کې چې فعاله هوایي ډګرونه، الوتکي او په پراخه پیمانه وسلې یې لرلې خپل وزرونه وغوړول .

په ۱۹۹۸ م کال کې چې کله د طالبانو د بهرنیو چارو وزیر امریکایي شاردافیر ته ویل چې دوی په خوست کې د ترهګرو د اډو په اړه هیڅ معلومات نه لري په همدې وخت کې په شرقي امریکا کې نایروبي او دارالسلام کې القاعدې د امریکا پر سفارتونو بمي بریدونه وکړل. د اګست پر اوومه په یوه وخت کې دغه موټرو چاودنو ۲۵۰ کسان ووژل او په سلګونو نور یې ټپیان کړل. امریکا په مستقیمه توګه بن لادن په دغو حملو کې په لاس لرلو تورن کړ. د اګست پر ۲۰ مه ولسمشر کلنټن د افغانستان په خوست کې د اسامه بن لادن ښوونیز مرکزونه او په سوډان کې یوه فابریکه چې د اسامه بن لادن ملکیت و او د امریکا د استخباراتو د راپورونو له مخي چې دا ځای اټومي وسلو بټۍ ده په کورز توغندیو وویشتل.

کرزی نن پوښتي چې ایا ولسمشر کلنټن په هغه وخت کې تر دې نور څه نه سوای کولای؟ که په هغه وخت کې نړۍ تر هغه ډېر څه کړي وای د نیویارک غبرګولي ټاورونه به نن ولاړ وای. دغه قوي درس مخکي لا هېر سوی و مشکل بیا راپیدا سو، او افغانستان یو ځل بیا ژغورلو ته اړتیا لرل.

﴿٦﴾

د ۲۰۰۱ کال د سپتمبر ۱۱ مه

په افغانستان کې د تروریزم پر ضد د جګړې پیل

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر پر نهمه دوه عرب د ژورنالستانو په بڼه یوه ویډیو کیمره عیار کړل او د افسانوي قوماندان احمدشاه مسعود چې د پنجشېر د زمري لقب یې ګټلی و پخپله پلرنۍ غرنۍ ښایسته دره کې چې په بریالۍ توګه د هغه په دفاع توانېدلی و د مرګ کې امادګي ونیول. مسعود د روسانو سره د جګړې په اوږدو کلونو کې ژوندی پاته سو، چې هغوی په وار وار هڅه وکړه، چې مځکه په بمباریو، ټانکونو او توپونو پر هغه باندې سور تنور وګرځوي. ده او د ده تاجک، ازبک او ترکمن اردو په دوامداره توګه روسانو ته سرخوږی جوړ سو او د شمال غرونه یې د جګړو په ټول جریان کې وساتل.

کله چې په ۱۹۹۲ م کال کې کمونیسټ حکومت رانسکور سو، مسعود د مجاهدینو د بې اتفاقه حکومت د دفاع وزیر سو. کله چې په ۱۹۹٦ م کال کې طالبانو کابل ونیو دی غرونو ته پر شا سو او هلته یې په تکرار سره د

طالبانو حملې د روسانو په شان پر شا کړې. چې د هغوی نظامي افسرانو د مجاهدینو په ټولو نظامي قوماندانانو کې ده ته د هوښیار قوماندان په توګه قایل وه. روسانو وروسته دی د طالبانو په وړاندې په جګړه کې حمایه کاوه. ښایسته، جادوګر، هوښیار او توریالي مسعود خورا لږ غرونه پرېښوول خو د هغو ژورنالیستانو سره به یې په ازاده توګه مرکې کولې چې پنجشېر ته به ور تلل او د افغان لانجې په وخت کې یو نړیوال اتل سو. ده د طالبانو سره وسله واله مبارزه کوله او په څو څو واره یې د امریکا او غربي هیوادونو څخه وغوښتل چې له ده سره د افغانستان څخه د طالبانو او د هغوی د عرب ملګرو په شړلو کې مرسته وکړي.

همدې شي دی نه یوازې د طالبانو او د هغوی د مشر ملا محمدعمر په دښمن بدل کړ، بلکې د اسامه دښمني هم ور تر غاړې سوه، چې په یو ترهګر سره پېژندل کېده او په ۱۹۹۸ م کال کې په افریقا کې د امریکا پر سفارتونو د حملو طراح و.

مسعود د هغې کېمرې مخ ته کښېناست چې هغه عرب عیار کړې وه، تر څنګ یې پخوانی ملګری مسعود خلیلي ناست و، چې اوس د مسعود په اداره کې په هندوستان کې سفیر و. او د اسلامي وحدت سره یې تړاو درلود. خلیلي د انګلیسي په شمول په څو ژبو رېغېدلای سي، چې په دغو عربو کې د یوه یې هم انګلیسي زده وه.

یوه عرب کېمره روښانه کړه، چې سمدستي ورسره چاودنه رامنځته سوه. یو ډېر زوره ور بم په هغه کې ځای پر ځای سوی و او د مسعود کسانو د هغه په چیک کولو کې غفلت کړی و. مسعود ډېر شدید زخمي سو. یو عرب ځای پر ځای مړ سو او هغه بل چې کله د تښتي هڅه کوله د مسعود د ساتونکو لخوا ووژل سو. مسعود خلیلي او فهیم دشتي چې پر مسعود یې مستند فلم جوړاوه هم سخت ژوبل سول.

مسعود ګاونډې تاجکستان ته په څرخکه کې واستول سو، چې هلته یې ملګرو خورا زیات کوښښ وکړ، چې هغه وژغوري خو وې نه سوای کولای، خو ځیني څارونکي بیا وایي چې مسعود په هغه چاودنه کې سمدستي مړ سو.

دا حمله د القاعده کار و، خو دا چې دغه وژنې د ۱۱ سپټمبر له پېښې سره تړاو درلود که نه لا تر اوسه نه ده روښانه. خو دا هم سر سره لګوي چې بن لادن غوښتل چې مسعود تر ۱۱ سپټمبر تر پېښې وړاندې له مخې لیرې کړي او ځواکونه یې سره بې نظمه کړي، ځکه چې دی پوهېده چې امریکا به په امریکا کې تر حملو وروسته په طالبانو پسې راځي، خو حامد کرزی په دې نه دئ خبر چې د دغو پېښو تر منځ تړاو و که نه. سړی نه پوهېږي چې د دغو دوو پېښو تر منځ ته تړاو و او که په تصادفي توګه یې وختونه سره برابر سول. دا هغه څه دي چې شاید موږ هیڅکله په خبر نه سو. په څه چې موږ پوهېږو هغه دا چې یو لوی افغان توریالی مو د لاسه ورکړ.

په ژوند کې مسعود اتل و خو په مړینې یې د پیر مقام تر لاسه کړ. ده ته د ملي اتل لقب ورکړل سو او د هغه تصویرونه به د دوکانونو پر دېوالونو او په کورونو کې ځړېدل او یو رنګه تصویر یې چې څو منزله لوړ دئ د کابل په ترمینل کې د کرزي د کوچنې عکس تر څنګ مښتی دئ. کاشکې مسعود ژوندی وای چې خپله شمالي ټلواله یې لیدلې وای چې طالبان له کابل څخه باسي او د ولسمشرۍ له پاره یو ځواکمن کاندید و.

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر پر ۱۱ مه کرزی په اسلام آباد کې و او د سفارتونو دوره یې کوله چې پر مسعود د حملې یې واورېدل خو په هغه وخت کې لا دا څرګنده نه وه چې د پنجشېر زمری وژل سوی دئ. کرزی تر ۱۱ سپټمبر یوه میاشت مخکې له مسعود سره لیدلي وه او د طالبانو په وړاندې پر روان کمپاین سره بږغېدلي وه او پر دې موافقې ته سره نژدې سوي وه چې دغه بږغیز مخالفت به په وسله وال شورش اړوي. په اسلام آباد کې د ورځې تر ملاقاتونو وروسته کرزی د ماښام د ډوډۍ دمخه قدم وهلو ته ولاړ، دا په اسلام آباد کې د ورځې پای خو په متحده ایالاتو کې د نه هېرېدونکې ورځې پیل و.

کرزی وایي چې زما موبایل ټلیفون ته زنګ راغی. دا زما د ورور بږغ و، چې ویل یې یوه الوتکه د نیویارک په ښار کې د نړیوال تجارتي مرکز له یوه ټاوره سره ولګېده، کله چې مې دا واورېدل زه دستي وپوهېدم چې دا اشتباه نه ده، کله چې یوه بله الوتکه د نړیوال تجارتي مرکز د هغه بل ټاور سره

ولګېدل زه پوه سوم چي دا یوه تروریستي حمله ده.

د وروور تر ټلیفون وروسته کرزی د سبا ورځي له پاره په سفار تونو کي خپلي غونډې وځنډولې. دی وایي چي تر دې وروسته به نو د دوی هغه ټول څه ور په زړه سوي وي چي ما په دا تېرو شپږو کلونو کي ور ته ویل. کرزي غرب ته د خطرناکه توندلاري غورځنګ په اړه خبرداری ورکړ، چي د طالبانو تر واکمنۍ لاندي یې په افغانستان کي خوندي ځایونه پیدا کړي وه. ده کوښي ته د تګ تیاری ونیو، او په دې پوهېده چي نور د خبرو وخت تېر دئ او هغه وخت رارسېدلی دئ چي افغانستان ته دننه ولاړ سم او طالبان له واکه لیري کړم.

یوه ورځ وروسته کرزی کوښي ته راورسېد په سلګونو کسان له ټولو سیمو څخه و ښار ته راغلي او دوی په دې باور وه چي اوس نو باید یو څه تر سره سي. کرزی د طالبانو په وړاندي پېژندل سوی مشر و او افغانانو هغه ته د لارښووني له پاره کتل. د طالبانو تر واکمنۍ لاندي افغانستان په یوه تیاره هیواد بدل سوی و، چي یوازي پاکستان، سعودي عربستان او متحده عربي اماراتو په رسمیت پېژانده. اوس پر متحده ایالاتو باندي ترهګرو بریدونه کړي وه چي هغوی په افغانستان کي تربیه سوي وه او د اسامه بن لادن له خوا هلته د ځانمرګي عملیاتو له پاره لېږل سوي وه، نو له همدې کبله افغانانو په عکس العمل کي د امریکا او د ملګرو د یوې لویي حملې تمه لرل. کېدای سوای چي افغانستان بیر ته افغانانو ته حواله سوی وای.

کرزی وایي چي زموږ د کور پر شاوخوا خورا لویه ګڼه ګوڼه وه او نور هم پسې را روان وه. په راتلونکو څو ورځو کي مي په پټه افغانستان ته د تګ تابیا وکړل. چي زه لا د وړاندي دې کار ته چمتو وم. کرزی په تېر مارچ کي د هرات د ځواکمن قوماندان اسمعیل خان سره ولیدل، چي اوس په ایران کي د طالبانو له کبله مهاجر سوی دئ، چي چاري سره همغاړي کړي. تر دې وړاندي شمال ته د مسعود د لیدلو له پاره تللی و. نو نور څه هغه دا چي پاکستان د کرزي د وېزې د اوږدولو څخه انکار وکړ، چي شاید دا به د طالبانو ضد فعالیتونو له امله و. دی وایي چي زما له پاره نور څه نه وه پاته چي تر سره یې کړم. زما له پاره یوازینۍ لار دا وه چي یا به تسلیمېدلای او یا

به افغانستان ته دننه تللای، تر څو حمایت تر لاسه او جګړه وکړم.
تر دې څو ورځې وړاندې چې کرزی کوټه پرېښې ده خپل ورور ته وویل چې د ده له پاره پیسې پیدا کړي او ورور ته یې وویل چې زه افغانستان ته ځم. هغه ډېر حیران سو او ما ته یې وویل چې خپل له دې پرېکړې څخه تېر سم، خو ما ور ته وویل چې نه زه به خامخا ځم. د دا سبا ورځې د ماپښین پر پنځه بجې کرزي خپلې مېرمني ته وویل چې زه سرحد ته د یوه ملګري وفاتحې ته ځم چې زما یو څو جوړې کالي، د غاښو برس او کریم سره تیار کړي. دې وویل چې نو بیا دې شیانو ته څه اړتیا ده. ته کولای سې چې په یوه ګړي کې ولاړ سې او بیر ته راسې. ما ور ته وویل چې خبره داسې نه ده که زه په دوو ورځو کې نه راغلم او یا مې ټلیفون نه راوکړ، نو ما هېر کړئ. د کرزي مېرمن ډېره حیرانه سوه، خو تر دې چې هغه نور څه ووایي کرزي دروازه بنده کړه او ووت. کرزی وایي چې ما نه غوښتل چې هر چا ته دا موقع ورکړم چې ما دي له خپلي پرېکړې څخه واړوي.
په کوټه کې د هغو ورځو په جریان کې چې دی لا افغانستان ته نه و تللی له ډېرو خلکو سره چې په هغه کې د امریکا نامعلوم چارواکې هم شامل وه ولیدل، او هغوی له ده سره ژمنه وکړه چې کله ته افغانستان ته ننوزې نو ستاسې مرسته به کوو. خو دی په دې نه پوهېدی، چې څونه ژر او په څومره پیمانه به امریکا په افغانستان کې د نظامي لحاظه مشغوله سي. له ده سره د نظامي ملاتړ وعده وسوه، خو په دې ډاډه نه و چې معنی هوایي ملاتړ دئ که مځکنی. ځواکونه دي او که یوازې وسلې او مهمات دي. کله چې کیسه ښکاره سوه ده دا هر څه او تر دې زیات لرل.
د ۱۱ سپټمبر تر پېښې وروسته د بوش اداري توجه د ساعتونو او ورځو په جریان کې افغانستان او اسامه ته راواوښتل. واشنګټن له پاکستان څخه ځیني غوښتني وکړې چې په هغه کې د پاکستان هوایي اډې او خاوره د امریکایي نظامي عملیاتو د مرکز په توګه کارول و، خو په دغو شیانو کې ځیني شیان د پروېز مشرف له پاره د سیاسي نګاه څخه ډېر ګران وه، چې ورسره موافق سي. د دې ټولو سره پاکستان په افغانستان کې د طالبانو حکومت په رسمیت پېژانده او استخباراتي اداره ISI یې د دغه غورځنګ په

چارو کي ډېره داخله وه.

د بوش ادارې د دې غوښتنه هم وکړه چې طالبان دي اسامه ونيسي او دوی ته دې وسپاري، په اسلام آباد کي د طالبانو استازي وويل چې دوی اسامه ته د افغانستان پرېښوول وويل، خو د هغه په وړاندي به اقدام ونه کړو.

په افغانستان کي د اسامه د ترهګرو د روزلو کمپونو تر ۱۱ سپټمبر وروسته خورا ژر خالي سول او د امريکا د حملو د بېري له کبله په غرونو کي سمڅو ته وتښتېدل، چې د امريکايي بم غورځوونکو الوتکو له پاره يې هيڅ مهم هدف پرې نه ښود. امريکايي نظامي پلان جوړونکو د بمبار له پاره په کابل کي ځيني هدفونه تر لاسه کړل چې کولای يې سوای د طالبانو پښې ور سستي کړي، خو په کورني جګړه کي د هيواد زيربنا نړېدلې وه. دوی تر ټولو ښه لار دا ګڼل چې افغانستان ته کماندوو واستول سي، هلته د ترهګرو روزنيز مرکزونه او پټن ځايونه له منځه يوسي او د شمالي ټلوالي په مرسته چې اوس يې مشري د احمدشاه مسعود د مشر نظامي قوماندان محمدقسيم فهيم پر غاړه ده پر کابل او نورو ځايونو حمله وکړي او د اړتيا په وخت کي د امريکا د هوايي ځواک څخه کومک وغواړي. امريکايي چارواکو د شمالي اتحاد او پښتنو له مشرانو سره چې په هغه کي حامد کرزي او وتلي جهادي قوماندان عبدالحق او حتی په روم کي له ظاهرشاه سره خبري پيل کړې. باچا وويل چې دی غواړي د يوه سمبول په توګه د افغانانو خدمت وکړي او دوی بير ته سره راټول کړي او ده زياته کړه چې هيڅکله به بيا تخت قبول نه کړي. متحده ايالات همدا شان د ائتلاف جوړولو په هڅه کي وه چې په هغه کي برتانيه هم د نظامي ملګري په توګه ورسره وه.

دابېره وار په وار پر ډېرېدو وه، چې د امريکا حمله به طالبان بې نظمه کړي. داسي راپورونه هم وه چې طالب سرتېري اماده دي چې شمالي اتحاد ته تاوان ور واړوي، ملا عمر چې مرکز يې په کندهار کي و او له هغه ځايه يې افغانستان اداره کاوه د خپل دفتر څخه ووت په غرونو کي پټ سو، له ده سره دابېره وه چې کېدای سي ځيني کسان د ده خوا پرېږدي او حامد کرزی يې پر ځان راټول کړي.

کله چې کرزي کوټه پرېښووله شپه یې د افغانستان او پاکستان پر پوله د خپل یوه ملګري سره تېره کړه. سهار وختي یې هغه کور پرېښود او د سهار ناری یې د خپل یو بل ملګري کور ته ورسوی، هلته یې د خپلو درو ملګرو سره ولیدل چې د ده د طالبانو ضد غورځنګ غړی و. ده وویل موږ پر موټرسایکلانو سپاره بګړۍ مو وتړلې پولې ته پر عمومي لاره ور روان سولو. دغه وخت بېغمي وه او پر سړک چندان موټران نه وه. همدارنګه پر پوله نه ډېر پاکستاني عسکر او نه هم ډېر طالبان وه چې له همدې کبله موږ تر سرحد بېله کوم مشکله څخه واوښتو. دا چې د امریکا د خورا درنې هوایي بمبارۍ تمه کېده نو پر موټرسایکل سپرو کسانو ته د چا توجه نه ور اوښتل. کله چې دغه کوچنۍ ډله د کندهار هوایي ډګر ته راورسېدل، ډېر طالبان یې ولیدل چې د پاکستان څخه راتلونکي او تلونکو موټرانو تلاشي یې اخیستل. کرزی وایي چې زما یوه ملګري راڅخه وپوښتل چې اوس باید څه وکړو؟ ما جواب ورکړ چې هسي باندي درځه که یې ودرولو ویې درولو او که یې نه ودرولو ځني تېرېږو به. همدې شي کار وکړ ځکه چې طالبان د لویو موټرانو په چیکولو مصروف وه او موږ ته یې هیڅ پام نه سو. موږ له دوی څخه تېر او خدای موږ وساتلو.

دغه کسان د کندهار ولایت یوه کلي ته ولاړل، هلته ډېره آرامي وه هیڅوک شاوخوانه تر سترګو کېدل، دوی د کرزي د اکا د زوی کور ته ورغلل خو چې هر څه یې دروازه وټکول چا جواب ور نه کړ. کرزی وایي چې بالاخره زما یو ملګری راغی موږ یې خپل کور ته بوتلو زموږ یې ښه عزت وکړ، د ماخستن ډوډۍ یې راکړه او د خوب له پاره یې ښه ځای. تر دې ټولو وروسته دا هغه سیمه وه چې کرزی پکښې لوی سوی، ډېر قریبان او انډیوالان یې دلته اوسېدل، او د ده کورنۍ دلته د ښه نامه څښتنه وه. اوس چې ده مرستې ته اړتیا لرل دوی بېله پوهېدلو ورسره وکړه. په دا سبا سهار کوربه دوی ته راغلی او ورته ویې ویل کومه وظیفه چې تاسي پر غاړه اخیستې ده خورا درنه ده. بیر ته کوټې ته ولاړ سئ ناحقه خپل ځانونه مه وژنئ. کرزي له ده څخه مننه وکړه او ورته ویې ویل چې نه. د همدې ملګري په کومک دوی د ورځې په نیمایي کې یې دغه کور پرېښود او د یوه بل د تره

زوی کره ورغلل. د اکا زوی دوی ته د غرمې ډوډۍ ورکړه هغه ډېر بېړېده چې حتی خپله د دوو کالو لور یې هم مېلمستون ته نه پرېښوول، چیري چې دوی ناست وه. په همدې شپه د امریکا بمباری پیل سوې.

امریکایي الوتکو به له هندي سمندر څخه د الوتکو لېږدوونکي بېړۍ څخه پروازونه کول او حتی د امریکا په متحده ایالاتو کي له اډو څخه به یې پروازونه کول او په افغانستان کي به یې هدفونه ویشتل، په امریکایي او بر تانوي کورز توغندیو به په افغانستان کي د طالبانو نظامي اډې نوري مشکوکي قرار ګاوي د ترهګرو روزنیز مرکزونه او د وسلو ډیپوګان ویشتل کېدل. د کابل په شمال کي د شمالي ټلوالي سر تېري د لومړۍ لیکي پر لور وخوځېدل او د مرکز څخه د یوې حملې په اندازه لیري وه.

په کندهار کي بمونه د طالبانو پر لویو وسله تونونو ولګېدل، او راکټونه هري خوا ته په ښار کي موښتل. کرزی وایي چې موږ بهر راووتلو ډېر خلک مو پر سړ کونو ولیدل، چې د چاودنو څخه تښتېدل. موږ بل داسي ځای هم نه درلود چې ورسو نو له همدې کبله په همدې هیله چې راکټونه به راباندي ونه لګېږي همدلته پاته سوو.

په دا سبا د کرزي د ډلي سره د طالبانو مخالف ډلي یو بل ګروف یو ځای سو، چې هغوی لا د وړاندي د کندهار شمال ارزګان ته لېږل سوي وه، دغه ډلي پر دې خبري سره وکړې چې په کندهار کي پاته سي او که ترینکوټ ته ولاړ سي، چې د ارزګان ولایت مرکز دئ، او له کندهار څخه ۷۰ مایله لیري دشمال خوا ته دئ. کرزی وایي چې فیصله پر دې باندي وسوه چې ترینکوټ ته ولاړ سو، یو ټکسي موټر مو راوغوښت، چې زموږ یوه ملګري چلوی او د ترینکوټ پر خوا روان سولو. موږ د شپې تر اتو بجو پوري سفر وکړ چې یو داسي ځای ته راورسېدو چې هلته د طالبانو ډېر ځواکونه پراته وه او د شپې پر اته بجې به ګرځ بندیز لګېده چې له همدې ځای څخه هیچا ته د تېرېدو اجازه نه ورکول کېده. یوه طالب پیره دار دغه کسان ودرول او موټر یې تلاښي کړ. هغه یو شی پیدا کړ چې کېدای سوای دوی ټوله یې په مشکل اخته کړي وای چې هغه سټلایټ ټلیفون و.

په افغانستان کي د سرو لښکرو تر وتلو وروسته په کورنۍ جګړه کي

د ټليفون سيسټم وران سوی و. د مجاهدينو قوماندانان د جهاد په دوران کي په دې عادت سوي وه چي خپلي ټولي چاري او نظامي عمليات د لاسي مخابره له لاري سمبال کړي. موبايل ټليفونونه چي تر طالبانو وروسته په افغانستان کي د نړيوالو اړيکو برقراره کوونکي سول، بنديز پر لګېدلی و خو د اوږدې فاصلې د تماس نيولو له پاره يوازي سټلايټ ټليفونونه وه.

پيره دار ټليفون راپور ته کړ او ويې پوښتل چي دا څه شي دئ؟ د کرزي يوه نفر جواب ور کړ چي دا مازي يو بکس دئ، هغه وويل چي د مازي بکس څخه دي مطلب څه شي دئ؟ طالب وويل چي زه پوهېږم دا بکس نه دئ. هغه يو افغان طالب و د کرزي په نظر چي هغه خورا زورور افغاني احساس درلود. د امريکا په بمباريو سره ډېر طالبان په دې فکر کي وه چي له کوم طرف سره ودرېږي، کرزي نه غوښتل چي وپېژندل سي، ځکه چي يوه بله ډله يوې غونډې ته ور وختل تر څو هلته د طالبانو قوماندان راضي کړي، چي دوی پر پرېږدي. د طالبانو قوماندان وويل پروا نه لري تاسي کولای سئ چي ولاړ سئ.

کرزی وايي چي کله يې ايله کړو ټکسي مو دونه تېز کړ چي په توان کي يې و، چي يوه رود ته ورسېدو او هلته ځني راکښته سوو. تر رود واوښتو بيا پر پښو روان سولو، چي د شپې پر يوولس بجې د ترينکوټ ښندې ته د يوه ملګري کور ته راورسېدل او شپه يې همدلته تېره کړه.

په دا بله ورځ دغه ډلي د دغه ملګري کور د لمر لوېدو پر مهال پرېښود او د ترينکوټ هغه بلي خوا ته د يوه محافظه کاره ملا کور ته ورغلل چي کرزي له ډېر پخوا څخه پېژنده او اوس يې ورور د ارزګان په ولايتي اداره کي قاضي و. تر دې وړاندي چي موږ هلته ورسېږو ما هغه ملا ته پيغام ولېږه چي قومي مشران راغونډه کړي، کله چي موږ هلته ورسېدو نو هغه قومي مشرانو هلته انتظار کاوه. کرزی وايي چي تقريباً د شپې پر نهه بجې ما په افغانستان کي دننه د طالبانو پر ضد خپل لومړی مجلس تر سره کړ. په دغه غونډه کي زما دوه ملګري ملا او څلور قومي مشران حاضر وه.

تر دې وړاندي چي کرزی څه وواييي يوه قومي مشر کرزي ته وويل چي موږ په دې پوهېږو چي ته د څه له پاره راغلی يې ايا امريکا ستا ملګرې

ده؟ کرزي ورته په هو جواب ورکړ او ویې ویل چې حتی تر یوولس سپټمبر وړاندي زه نه یوازي د امریکا سره په تماس کي وم بلکي د فرانسې، ایټالیا، برتانیې او نورو سره مي اړیکي لرلې، چې هغوی زما سره د مرستي ژمنه کړې ده. ما تر دې وړاندي چې افغانستان ته راسم له واشنګټن، روم څخه مي پیغامونه تر لاسه کړل او په کوټه کي مي د امریکایې چاروا کو سره ولیدل. کرزی وایي په څه چي زه نه پوهېدم هغه دا و چي دوی به راسي او که به یوازي وسلې راولېږي، وروسته ملا وویل چې ستا سره خوسټلایټ ټلیفون درسره دئ امریکایانو ته ټلیفون وکه چي راسي په ترینکوټ کي دطالبانو د قوماندې پر مرکزونو بمباري وکړي.

کرزي ورته نه وویل او زیاته یې کړه چي دی به داسي کار ونه کړي. دی وایې ما وویل چي دا زما ضمیر نه قبلوي چي امریکایانو ته ووایم چي زما خلک او هیواد رابمبار کړي. ملا وویل چي داسي ده نو بیا خو ته ډېر یو وطن پال انسان یې. کرزی هم په هوجواب ورکړ. ملا وویل په داسي حال کي به نو ته ګټونکی نه بلکي بایلونکی یې.

کرزي په قار جواب ورکړ، چي ستا مطلب څه دئ؟ وروسته ملا وویل ښه نو چي داسي ده نو ولس ستا سره دئ، او موږ به تاتر وروستۍ سلګۍ پوري وساتو. خو دغه کسان چي موږ یې په وړاندي درېږو ډېر ظالمان دي او له هیواد څخه بهر پراخ ملاتړ لري، چي پر موږ به هیڅ رحم ونه کړي. دوی به موږ بمباري کړي، کورونه به مو په راکټونو راوولي او د ښځو او کوچنیانو غوښي به مو په درختو پوري وځړوي. ایا ته همدا غواړې؟ کرزي وویل چي نه زه دا نه غواړم. ملا وویل چي نو بیله امریکایانو موږ نه سو بریالي کېدلای. که ته دوی ته د بم غورځولو له پاره نه وایې دا نو ورته ووایه چي یو څه وسلې راته راوغورځوي چي کرزی هم ورسره موافق سو.

کرزی د همدې ملا په کور کي څو ورځي تېري کړې او د ملا قاضي ورور به هر ماپښین د چای څښلو له پاره ورته راتلی. ده کرزي ته وویل چي ته به دا جګړه ونه ګټې، خو زه به ستا په اړه خبر ور نه کړم. په هر صورت طالبان په ښه توګه په افغانستان کي د کرزي د حضور څخه خبر و او دوی له وضعیت څخه ډېر په ډار کي وه او په دې هڅه کي وه چي د کرزي ملګري

پیدا کړي.

کرزی وايي چې دلته تقریباً تر لسو ورځو تېرولو وروسته زه بیر ته هغه کور ته راستون سوم چې ما په ارزګان کې لومړۍ شپه پکښې تېره کړې وه، او هلته مې د طالبانو د یو لوړ پوړي پلاوي سره وکتل. دوی راتـه وویل کـه چیرې امریکا درسره ملګرې ده نو سمه ده خو کـه نه وي پام کوه چې یوه کوچنۍ هڅه هم ونه کړې. مه خپل ځان وژنه مـه تاریخ خرابوه او مه د دې سیمې خلک تباه کوه.

دا طالبانو ته څرګنده ده، چې ډېر افغانان اوس کـرزي تـه د خپـل مشر په سترګه ګوري او هغه څوک دئ چې کېدای سي د افغانانو څخه هغه ظالم قانون لیرې کړي چې طالبانو پر اېښی دئ. یوه شپه کـرزي تـه پیغام ورسېد چې ملا عمر د ارزګان والي ته ټلیفون وکړ چې ویل یې کرزی ستا په ولایت کې دئ، چې ولې ستاسې ځواکونو لا هغـه نـه دئ نیولی؟ والي پـه جواب کې ورته وویل چې زه پوره ځواکونه نه لرم، چې هغه ونیسم. ملا عمر پـه جواب کې ورته وویل چې د ځواکونو د نه لرلو څه دې مطلب څه دئ، کرزی یوازی د لسو کسانو سره هلته دئ. والي جواب ورکړ چې ولس د هغـه تـر شا دئ او خلک ټوله د هغه پر خوا دي. موږ دوه ځله کوښښ وکړ چې هغه ونیسو خو د کلیوالو لـه خوا بـه زموږ مخنیوی وسو او زموږ لـه ورتګ څخـه یې دی خبر کړی و. ملا عمر وویل چې داسې ده نو دی به یې لـه کندهار غم وخوري او دوې ورځې وروسته د زرو نفرو په اندازه یو ځواک راورسېد تر څو کـرزی ونیسي یـا یې مړ کـړي. بیـا هـم ده تـه د خلکـو لخـوا خبـر ورکـړل سو چې وتښتي.

کرزی وايي طالب ځواکونو فیصله وکړه چې پـه همدې شپه چې دوی راورسېدل په موږ پسې راسې خود سیمې خلکو موږ ته خبر راوړ او د طالبانو له پلان څخه یې خبر کړو. ده او ملګرو یې دغـه ځای پرېښود او دوه ساعته یې پیاده مزل وکړ چې د یوه بل قومي مشر کور ته راغلل هلته یې شپه تېره کړه چې البته د دغه قومي مشر دوه زلمي زامن د طالبانو قوماندان وه. دوی په همدې شپه په کور کې وه خو د کرزي پـه وړاندې یې هیڅ اقدام ونـه کړ. سهار وختـې مـوږ دغـه ځـای پرېښـود او د ترینکوټ شمالي غرونو تـه روان

سولو، چي هلته به طالبان نه سي رارسېدلای او وسلې به هم راته راوغورځول سي.

دی په داسي ځای پسې ګرځېده چي د کليو څخه ليري وي که چيري جنګ مښلي ملکي خلکو تـه خطر نـه وي ، د طالبـانو او د هغـوی لـه پيکـپ موټرانو څخه ليري وي، کـه چيـري وسلې ورتـه راوغـورځي داسي نـه چـي تـر دوی وړاندي طالبان ورتـه راورسېږي.

ده خپـل سټلايټ ټليفون راوکيښ او پـه اسلام آباد کـي يـې د امريکا سفارت د خپل پلان څخه خبر کړ، چي وروستـه د غرونو پـر لـور رهـي سو. د ده ډله اوس پنځوس کسيزه سوې وه.

کرزی وايي چي د شپې پـر اتـه بجې مو مزل پيـل کـړ او د شپې پـر يوه نيمـه بجـه د غـره يوې څـوکي تـه ورسېدو، چـي البتـه دا د غـره تـر ټولـو لـوړه څوکه نه وه، خو بيا هم په دغه سيمه کي تر ټولو لوړ ځای و، چي خورا ټينګ يخ و، چي زما په ګمان هغه مي د ژوند تر ټولو سړه شپه وه. ده د دوبي کالي اغوستي وه چي حتی د اکتوبر پـه نيمايي کي پر اواره مځکه هوا ګرمه وي خو کله چي دوی له اواري مځکي څخه پورتـه سول هوا يو دم يخـه سول. کـرزی وايي چي غره تـه ختلو زه ډېر ګرم کړم خو کله چي موږ ودرېدو نو ټولـه بـدن مـي خولـه و. مـوږ ټولـه بيـده سوو خـو تـر شلو دېرشو دقيقـو وروسته بيرتـه راپاڅېـدو، خـو د يخـي لـه کبلـه داسي رېږدېـدو چـي هـيڅ مـو ځـان نـه سـو کنټرولولای. کرزي خپل زنګنونه په سينه پوري ونيول خو بيا يې هم لړزه نـه کـړه راکـابو. هغـه نورو کسانو څـومره چي پـه تـوان کـي يـې وه هغونـه لرګـي راغونـډ کـړل او اور يـې بـل کـړ خـو بيـا هـم دوی سم نـه سـول تـاوده. تـر دې وروسته يې بيا حرکت وکړ چي د سهار پر نهه نيمو بجو يو ښايسته درې تـه ورسېدل، چي غرونه پرې چاپېره وه او هلتـه يوې کـورنۍ ژوند کـاوه. کـرزی وايي چي موږ له هغه سړي څخه چای وغوښتې او ده هـم يو لوی چـايبر چـای پـر اور راجـوش کـړې. ده يـوازي شپږ ګيلاسونه لرل چي مـوږ بـه هـر يـوه يـو ګيلاس وڅښه هغه بل ته به يې ورکـړ، چـي پـه همـدې سره ټولو تـودې چـای نوشيجان کړې. پـه همدې وخت کي يې زموږ له پاره کډو راپوخ کـړ. کـرزی او ملګرو يې هلته دوې ورځي استراحت وکړ او دغه بزګر به هـم چي څنګـه

يې توان و هغسې به يې دوی مړول، خو هغه د دې تياري نه لرل چې پنځوس کسه دې هره ورځ ماړه کړي. د همدې له پاره کرزي څو کسه نژدې بازار ته ولېږل چې خوراکي توکي رانيسي. خو دغه اکمالات هيڅکله تر کرزي پورې ونه رسېدل، ځکه چې طالبانو د غرونو ټولې لارې تړلې وې.

کرزي تر دې وړاندې چې طالبان يې ونيسي لاس په کار سو، په خپل سټلايټ ټليفون يې په اسلام آباد کې د امريکا د سفارت سره تماس ونيوی چې وسلې ور ته راوغورځوي.

هغوی وپوښتل چې تاسې چيرې ياست؟ کرزي وويل چې موږ په ارزګان کې په يوه سيمه کې يو. همدلته نوموړي ته د امريکايي ټکنالوژۍ د غوره والي څرک ولګېد. امريکايانو ورځخه وپوښتل چې تاسې د ترينکوټ ښخه پر کومه خوا راغلاست او ده هم په هغه اړه معلومات ورکړل چې پر کومه لار راغلي او څونه ليرې تللي دي. امريکايانو ور ته وويل چې د سلو مترو په اندازه د اور مربع جوړه کړئ او په دا سبا بيا موږ ته ټليفون وکه.

دوی بوټي راغونډ او په هغه شانې يې اور بل کړ، چې څنګه امريکايانو ور ته ويلي وه، په همدې شپه دوی د هيڅ الوتکي بړغ وانهورېد، چې د دوی پر سر الوزي خو په دا سبا چې کرزي امريکايانو ته ټليفون وکړ هغوی ور ته وويل چې موږ ستاسې اور وليد. اوس موږ ته ستاسې موقعيت رامعلوم دئ. په همدې شان سبا شپه هم اور ولګوئ چې د شپې پر اته بجې به موږ تاسې ته وسلې در وغورځوو. دوی بيا اور بل کړ خو هيڅ الوتکه رانغله. کرزی وايي چې ما امريکايانو ته ټليفون وکړ، او ورځخه ومې پوښتل چې څه پېښ سول دوی په جواب کې وويل چې په هغه شپه الوتکه له جرمني ښخه راتلل خو پر وخت راونه رسېدل خو سبا به يې در ته ولېږو.

په دا سبا شپه دوی بيا اور ولګوی او انتظار يې کاوه، دی ډېر ستړی و چې په نيمه شپه کې بيده سوی و، چې وروسته د شپې پر يوه نيمه بجه يوه کس نارې کړې چې الوتکي !

موږ الوتکي نه ليدې ځکه چې بتۍ يې نه لګېدې، خو بړغ مو يې اورېده خو چې کله يې پراشوټونه مځکې ته راخوشي کړل او د مځکي پر لور را راوان وه ليدل مو. دوه درې پر هغه نښانې سوي مځکه ولګېدل خو هغه نور

په نورو سيمو کې راشوه سول. دوی نژدې ښکارېدل چې کرزي څو نفره ورسره روان کړل چې هغه راوړي، دوی په غره کې درې ساعته سخت مزل وکړ، تر څو هغه ځای ته ورسېدل چې پراشوټونه راشوه سوي وه. کله چې کرزي او کسانو يې د وسلو او مهماتو کرېټونه پيدا کړل. نو ورته ځرګنده سوه چې دا ډېر درانه دي او دوی نه سي کولای چې ورسره يو يې سي. په همدې وخت کې سهار سوی و او د ده له کسانو څخه څو نفره ولاړل چې اوښان راولي. دوی اوښان پيدا کړل او د مالک څخه يې د يوې ورځې له پاره کرايه کړل، وسلې په دا سبا پر اوښانو د کرزي ځای ته راورسېدې، خو اوس د ده د کسانو شمېر ۱۵۰ ته رسېدلی و. اوازې په ټوله ولايت کې خپرې سوې او د ولايت د مختلفو برخو څخه به کسان راتلل د کرزي سره به يو ځای کېدل. په دغه وسلو کې (RPG–۷) راکټونه، توپکونه او مهمات شامل وه، کرزی وايي چې وسلې په خورا ښه وخت کې راورسېدې ځکه چې طالبانو ته زموږ ځای معلوم سوی و او په دا سبا شپه يې پر موږ حمله وکړه.

د غره پر هغه بلې خوا د کلي ملا د سهار پر درې بجې د لمانځه له پاره اماده ګې نيول چې د خلکو حرکت يې وليد هغه سمدستي د کرزي پر لور روان سو او دی يې خبر کړ د سهار تر لمانځه لږ مخکې د ټوپک ډزې واورېدل سوې چې دا د حملې خبرداری و. له ده سره سټلايټ ټليفون و خو د ده کسان چې پر څو کوچنيو ګروپنو وېشل سوي وه هيڅ د ارتباط نيولو اله يا مخابره نه لرل. له همدې کبله نو يو ګروپ د هغه بل د حال څخه نه و خبر، چې څه ورپېښېږي. د ټوپکو دا جګړه د ماپښين تر څلوروبجو پوري روانه وه، کرزي هغه قومي مشرانو ته چې د ده سره ورسره وه، وويل راځئ چې خپل ځانونه ځرګند کړو. راځئ چې د لويي جرګې بږغ وکړو. وروسته که موږ ووژل سو دغه اواز به ژوندی وي. د لويي جرګې بږغ به د دې زمينه برابره کړي چې ټوله ولس د طالبانو پر ضد راپورته سي. د هغو غرونو څخه کرزي د بي بي سي راډيو ته ټليفون وکړ.

په لومړي سر کې يوه کس د ده سره د خبرو کولو څخه انکار وکړ. کرزی وايي چې ده وويل که موږ ستا بږغ خپور کړو نو تاسي به ټول په هغه غرونو کې ووژل سئ. ما ورته وويل چې ته دا د ټوپکو ډزې نه اورې؟ ايا دغه

ټکان نه اورې؟ زما په اړه د تشویش کولو اوس خورا ډېر ناوخته دئ. موږ غواړو چي زموږ همدا ټلیفون دي خپور سي. لطفاً دغه شېبه د افغانستان له پاره مه وژنه. بالاخره هغه نفر راضي سو او کرزی ټلیفون خپل ویاند ته ورکړ. (دا چي ولي کرزي دغه مهم وخت خپل ویاند ته ورکړ ده یې په اړه څه ونه ویل) ویاند وویل چي زه د کرزي په استازیتوب خبري کوم. موږ د طالبانو پر ضد لویه جرګه رابولو. دا د طالبانو په وړاندي یو ملي پاڅون دئ. د هغه وینا بي بي سي په افغانستان کي نشر کړه. کرزی وایي چي دا زموږ اخیري ټلیفون و، چي و مو کړای سو څکه چي د ټلیفون بطرۍ ختمي سوې.

تر همدې ټلیفون وروسته قومي مشرانو کرزي ته وویل چي نور خپل کسان له دې ځای څخه وباسي څکه چي کېدای سي ډېر ژر زموږ شمېر کم او یا محاصره سو، چي بیا به موږ ته د رارسېدو څوک نه وي. ما ورسره خوښه کړه او ومي ویل چي راځئ. مشرانو لومړی حرکت وکړ څکه دوی سوکه وه او د غره څخه مخ پر کښته روان سول، کله چي موږ حرکت کاوه زموږ یو کس چي پر هغه بله تپه و راغلی ویل یې چي تاسي چیري ځئ؟ موږ بری تر لاسه کړ. طالبانو ما ته وخوړه او هغوی ولاړل.

طالبانو شاید ما ته خوړلې وي خو دوی خپلو قوماندانانو ته د دې اجازه ورنه کړه. دوی اوازه خپره کړه چي کرزی یې وواژه. له همدې وخت راهیسي په بهرنۍ نړۍ کي هیڅوک په دې نه و خبر چي دی چیري و. دی هم پدې نه و خبر چي په نور هیواد کي څه روان دي او نور یې د خپل سټلایټ ټلیفون څخه ټلیفونونه هم نه سو کولای. دی وایي چي پر موږ د طالبانو حملې هر څه بدل کړل او زما د مرګ اوازه خپرول یې تر ټولو لویه غلطي وه، څکه چي دې د ترینکوټ خلک په دې اړ کړل چي ځانونه سره منظم او خپل مرکز بیر ته تر لاسه کړي.

د طالبانو د ځواکونو تر ماتي وروسته چي په غرونو کي یې د کرزي پر ګروپ حمله وکړه دوی کولای سول، چي هلته استراحت وکړي او راتلونکي حرکت پلان کړي خو سپین ږیري قومي مشران لا د وړاندي درې ته شوه سوي وه، دا ښکاره وه چي قومي مشران او نور کسان په غوسه وه او دا د دوی له پاره ډېر مشکل کار و، چي په غرونو کي دي بیر ته د کرزي و ځای

ته راوګرځي. له همدې کبله ده خپلو کسانو ته امر وکړ، چې په قومي مشرانو پسې کښته سي او تعقيب يې کړي، خو د پښو د دې اوږده سفر تر ټولو مهمه برخه لا نه وه را رسېدلې.

﴿۷﴾

د طالبانو نسکوریدل

د افغانستان نوی پیل

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د کندهار ولایت په شاه ولیکوټ ولسوالی کې
د امریکایي سپیشل فورس په منځ کې

د کرزي کوچنی اردو پر درو ډلو وویشل سو او په غرونو کې یې هغه

ځای پرېښود چي له طالبانو سره يې جګړه پکښې وکړه او په دره کي هغه ځای ته راکښته سول چي الوتکي ورته شيان راغورځولي وه. د کرزي ګروپ چي ټوله يوولس کسان وه د چارچينو د ولسوالۍ پر خوا روان سول، چي هلته د کرزي د پخواني ملګري کور و. کرزی وايي چي موږ په ساعتونو ساعتونو په ډېر اندېښمن حالت کي چي ډېر يخ هم و په ښايسته منظرو کي مزل وکړ. کرزی وايي چي موږ پر يوه طبيعي تونل وربرابر سوو، چي لاندي درې ته شوه سوی و او هلته مو يو ځای پيدا کړ، چي د اوبو صفا چينه د يوې غونډۍ څخه راوتلې وه. دوی هلته د اوبو څښلو او لږ استراحت کولو له پاره ودرېدل، چي په همدې وخت کي کرزي د سټلايټ ټليفون د بطرۍ په چيکولو مصروف سو. ټوله بطرۍ ختمي سوي وې، چي شايد له هري يوې څخه يو يو ټليفون سوی وای، چي شايد بېله سخت بېړني حالت څخه يې له ټليفون څخه استفاده نه وای کړې. زموږ اړيکي په مکمله توګه له نړۍ سره شلېدلي وې. هيڅوک نه پوهېده چي موږ چيري يو او حتی موږ لا تر اوسه ژوندي يو که نه؟

د امريکا او برتانيې د هوايي بمباريو کمپاين په افغانستان کي د اکتوبر پر ۷ پيل سو، چي کرزي ته په کندهار کي ورمعلوم هم سو. امريکايي او برتانوي کمانډو د CIA د ځينو افسرانو سره په افغانستان کي څو ځايونو ته رسېدلي وه تر څو محلي مقاومت او شمالي ټلواله سره منظمه کړي، چي پر کابل او مزار شريف حملي ته يې چمتو کړی. کله چي کرزی په غرونو کي و په شمال کي سخته جګړه روانه وه. اوس د نومبر په نيمايي کي طالبان د تېښتي په حال کي وه او مخالفانو يې نيم هيواد ځني ولکه کړی و. تر افغانستان بهر هڅي رواني وې چي د ملګرو ملتونو تر نظارت لاندي د ځانګړي استازي لخدر ابراهيمي په مشري او د افغان مقاومت د څلورو ډلو په ګډون د جرمني په بن کي يو کنفرانس داير کړي کله چي دا هر څه د تر سره کېدو په درشل کي وه، حامد کرزي د افغانستان په غرونو کي د خپل تقدير پر لور قدم واهه او د افغانستان دا نوی پيل ډېر نژدې و چي د ده د ژوند پای سي.

کرزی وايي چي موږ خپل مزل ته داسي ادامه ورکول چي په يوې غټې

درې ننوتلو چې غرونو احاطه کړې وه او د درې په پای کې مو یوه زراعتي مځکه ولیده. کله چې هلته راورسېدلو دبزګر کوډله مو پیدا کړه چې ډېره کوچنۍ وه او دروازه یې تر سینې پورې لوړه وه چې یو کس ترې راووت او زموږ سره یې روغبړ وکړ. بزګر دوی دننه رهنمایي کړل چې د کرزي په فکر هلته یې د شپږو یا اوو په شاوخوا کې کوچنیان هم وه، چې دوی ته یې د شنو چایو چایبرونه او ډوډۍ راوړه. کله چې موږ چای وڅښلې هغه نفر ولاړ، چې زموږ له پاره خواړه تیار کړي خو دې ته ډېر حیران یم چې دغه خلک څنګه له کلیو څخه لیرې د محصولاتو د کوټې ساتنه کوي، چې په همدې وخت کې یې ډېرې ښه بینډۍ او څو لوی افغاني ډوډۍ چې پر تبخي پخېږي راوړې. ډوډۍ او بینډۍ مو نوشیجان کړلې او د لږ وخت له پاره مو هلته دمه جوړه کړه چې د ماپښین پر دوو بجو بیر ته د چارچینو خوا ته روان سولو.

دغه ډله یو ځای ته راورسېدل چې د کوچیانو کیږدۍ ښکارېدلې چې ورڅخه یو کس راووت او له دوی څخه یې وپوښتل چې چیرې ځي؟ کرزي د سیمي څخه یو رهنما چې په غرونو کې بلد و د ځان سره واخیست چې ډېر هوښیار او په غرونو کې پر پښو ډېر چابک و. رهنما وویل چې دوی واده ته تلل خو هغوی راڅخه ولاړل. مګر هغه نابلده کس د دوی تر مخه ډېر چابک یوازې روان و، چې دغه ډله نه سو پسې رسېدلای، چې رهنما پر دغه شکمن سو او ویې ویل راځئ چې پر فرعي لار ولاړ سو. له همدې کبله دوی پر بله خوا پر یوه بل غره روان سول، چې هلته د دوړو داسي توپان و چې دوی تر یوه متره لیرې آخوا څه نه لیدل. کله چې دوی د شپې پر اته بجې د چارچینو ولسوالۍ ته راورسېدل هغه رود چې دوی باید پر پورې وتلی وای ټوله د طالبانو د پیکپ موټرونو ډک و، چې بتۍ یې روښانه او په دوی پسې ګرځېدل. هغه کس چې په خیمه کې و بېله شکه د طالبانو جاسوس و. کرزي وایي موږ بېله دې چې کشف سو تر رود واوښتو او په کلي کې ورک سولو، خو هغه کس چې موږ یې لیدلو ته راغلي و په کور کې نه و. شکر خدایه ! که چیرې موږ هلته پاته سوي وای نو په هغه شپه به طالبانو له منځه وړي وای. طالبان په هغه کلي کې کور په کور په حامد کرزي او د هغه په جنګیالیو پسې ګرځېدل. دغه ډله د کلي بهر د کرزي د ویاند د خور کور ته

ورغلل. د هغه اخبني ورته وويل چي د دې هيڅ امکان نسته چي تاسي دلته پاته سئ ځکه چي طالبان خبر دي چي تاسي دلته راځئ.

ده دوی ته بادام او انار ورکړل، او کرزي ته يې وويل چي د خپل امنيت په خاطر بير ته غرونو ته وخېژه. بير ته غرونو ته وخېژه ! کرزی وايي موږ ډېر خواشيني سوو ځکه چي فکر مو کاوه که موږ نور مزل وکړو نو مړه به سو، نو بله مو کومه چاره لرل؟ که چيري موږ په کلي کي پاته سو وبه نيول سو او وبه وژل سو. بير ته په ډېره ستوماني سره د هغه ځای پر لور روان سول په کوم ځای کي چي دوی ته وسلې راوغورځول سوې، مګر پر بله لار چي دا د دوی د مبارزې بر خليک ټاکونکی ټکی و.

تر نيمي شپې پوري تر څلور ساعته مزل وروسته کرزی او ملګري يې د دمي جوړولو له پاره ودرېدل، يو کس چي دا کښېناست بيا له وخته خوب په منګولو کي اخيستی و. ده خرهار پيل کړ، کرار کرار پسې په زوره کېده تر دې چي سپي غپا شروع کړل. کرزی وايي موږ فکر وکړ چي شايد هلته به کلی او يا د کوچيانو کيږدۍ وي. دوی نه غوښتل چي څوک يې ووينې له همدې کبله د سهار پر څلور بجې راپور ته سول چي تر اوسه لا تاريکه وه په حرکت يې پيل وکړ چي د غه رهنما نابېره ودرېد او کرزي ته راغی چي آرام سي بږغ مه لرئ. ټوله کښېناستل ده شپېلکی وکړ. کرزي ورڅخه وپوښتل چي څه پېښه ده؟ ده وويل چي ما يو کاروان وليد. دوی ټولو وکتل خو بېله تاريکې څخه نور څه يې نه ليدل. رهنما وويل چي تاسي انتظار وکړئ. تاسي به يې ووينئ، پروت وکړئ.

دوی هلته پروت وکړ، چي تر پنځلس دقيقو انتظار وروسته د زنګولې بږغ واوريدل سو . په افغانستان کي خلک زنګولې د اوښانو په غاړه تړي، کرزی وايي چي دا ډېر ښايسته آواز و، چي له ډېري ليري ځخه راتلی. جنګيالي آرام پرېوتل چي کله کاروان دونه ليري سو چي نور يې د زنګولې بږغ نه راته رهنما وويل چي اوس نو د حرکت له پاره خطر نسته.

دوی سهار تر پنځو بجو پوري مزل وکړ، چي مرګوني ستړي وه، چي تقريباً ۳۵ ساعته يې مسلسل مزل کړی و دوي بيا د هغه بزګر کوډلي ته راغلل چي دوی ته يې ډوډۍ او چای ورکړي وې. هغه يو ځل بيا دوی ته ښه

راغلې وویل او دننه یې بوتلل او ورته ویې ویل چې بیده سي. کرزی وایي چې اوس هغه شکمن و، چې موږ ساده مسافر نه یو او دا چې موږ به بیا د ده جونګړي ته راځو خو ده هیڅ ونه ویل. تر یوه ساعت آرام وروسته بزګر دوی ته چای، ډوډۍ، بادام او آنار ورکړل. دا منی و چې په سیمه کي د بادامو او انارو سېزن وي. بزګر کرزي ته مشوره ورکړه چې غرونو ته د شپنو پر لار ولاړ سي او د نورو لارو څخه ډډه وکړي، ده وویل چې اوس ما ته دا څرګنده ده چې تاسي غواړي د یو چا مخه ونیسئ. دوی روان سول او د ورځي په نیمایي کي تم سول او پر ډېرو د خوب له پاره بیده سول چې لمر هم تاوده کړل بیا یې تر نیمي شپې د کوچیانو د پسونو د دوبي تر څړ ځایونو چې هلته دوی د خوب له پاره سمڅي جوړي کړي وې مزل وکړ، ځکه رهنما فکر کاوه چې هلته تاسي بېله خطره خوب کولای سئ دوی هلته تر سهاره پوري خوب وکړ.

کرزی وایي موږ په غرونو کي خورا لیري تللي و، په داسي حال کي چې نه مو خواړه او اوبه لرل او نه مو د چا سره تماس نیولای سوای. دوو کسانو درې ساعته مزل وکړ تر څو اوبه پیدا کړي داسي ښکارېدل چې زموږ عملیات (میشن) پر هیڅ لور حرکت نه کوي او نه کوم پلان او هدف لري.

بالاخره د کرزي ملګري حفیظ الله خان په قار سره کرزی له هغه نورو څخه جلا کړ. ورڅخه وې پوښتل ته څه غواړې؟ ته غواړې چې دلته په غرونو کي مړ سې؟ د لوږي د لاسه هغه هم ناکامه؟ او که غواړي چې بریالی سې؟

کرزی وایي چې البته ما غوښتل چې بریالی سم. حفیظ الله خان وویل چې داسي ده نو دا یې د ګټلو لار نه ده. کرزي یې په جواب کي وویل چې بلې همدا یې د ګټلو لار ده. موږ به ډېر ژر د کلیو سره تماس ونیسو او بیا به ګورو چې څه وکړو.

حفیظ الله خان وویل چې داسي نه ده تاسي پر غلطه یاست. طالبانو باید دا ټوله سیمه محاصره کړې وي. نه موږ کلیو ته رسېدای سو او نه کلي موږ ته. نور موږ خپل توان د لاسه ورکړی دئ. په ورځو مو څه نه دي خوړلي. نو څنګه به ژوندي پاته سو؟ کرزي وویل نو ته څه غواړې چې ویې

کړې؟ده وویل د امریکا په سفارت کې دې خپلو ملګرو ته ټلیفون وکړه هغو ته ووایه چې راسې موږ پورته کړي.

کرزي وویل ټوکې خو به نه کوې؟ هغوی به هیڅکله زما له پاره دا کار ونه کړي، څنګه به هغوی موږ له دغه غرونو څخه پورته کړي. ده وویل ته خو ټلیفون ور وکه بیا به ګورو چې څه کېږي.

کرزي د ټوله ټیم نظر وغوښت. هغوی ورته وویل چې حفیظ الله خان سم وایي موږ باید د دغه ځای څخه د وتلو یوه لار پیدا کړو. دوی وویل چې دا د بري لار نه ده. جنګیالیو وویل د دوی لویه غلطي دا وه چې هغه مرکز یې پرېښود چې طالبانو ته یې ماته پکې ورکړل او بل دا چې ګروپ سره ووېشل سو. اوس دوی د خپلو ټولو ملګرو کلیوالو څخه لیرې وه او په دې نه پوهېدل چې طالبانو دوی ته چیرې کمینونه نیولي دي. دوی کرزي ته وویل په هغه شپه چې تر رود پورې وتو ډېر بختور و. اوس نو ته ټلیفون لرې د دې ځای څخه د وتلو یو د حل لار پیدا که.

کرزي وویل که ستاسې فتوا همدا وي زه به هم کوښښ وکړم. خو فکر نه کوم چې بطرۍ دې دونه چارج ولري، چې یو ټلیفون په وکړم. د ورځې په ګرم وخت کې ده بطرۍ راوکښلې او لمر ته یې کېښوولې چې که لمر یو څه چارج کړې خو دی شي هم کار ونه کړ. کرزي یوه بطرۍ ټلیفون ته ور واچول او ورور ته یې ټلیفون وکړ، چې زه ژوندی یم. ورور یې وویل شکر خدایه ! نو ولې دې موږ ته مخکې ټلیفون نه کاوه؟ کرزي وویل چې مابطرۍ د سخت وخت له پاره ساتلې وې خو دا چې کرزي نور څه ویل بطرۍ ختمه سوه. وضعیت توپاني ښکارېده. که ټوله بطرۍ په همدې شان کمزوري وای نو د دې امکان نه و چې امریکایانو ته دې هیڅ وویلای سي. حتی چې مازې یې خپل موقعیت ورښوولی وای. کرزی وایي چې ما د بطریو په چیکولو پیل وکړ چې یوه داسې بطرۍ پیدا کړم چې د یوې یا دوو دقیقو له پاره خبرو کولو چارج ولري. خو یو ناڅاپه مې بخت رابیدرا سو. ما یوه بطرۍ چیک کړل چې پول نوې وه او پوره چارج وه، دا څنګه راڅخه پاته سوې وه؟

په همدې چارج بطرۍ سره کرزي په اسلام آباد کې د امریکا له سفارت،د روم او خپل ورور سره بیا خبرې وکړې. ده ټولو ته وویل چې زه

ژوندی یم او په غرونو کې یم او له هغه ځایه د راوتلو له پاره مرستې ته اړتیا لرم. امریکایانو بیا هغه تکراري پوښتنه وکړل چې تاسې چیرې یاست؟ کرزي بیا دوی ته وویل چې چې دي او ملګرې یې څونه لیري دي او پر کومه خوا راغلي دي. هغوی بیا ورته د مربعي اور د بلولو وویل چې وروسته به مو موږ پیدا کړو. په دغه شپه دوی په غرونو کې یو اوار ځای پیدا کړ او اور یې پر بل کړ. په دا سبا کرزي بیا ټلیفون ور وکړ او ورته ویې ویل چې شاید دا زما وروستی ټلیفون وي ځکه چې دا نوې بطرۍ هم مخ پر ختمېدو ده. امریکایي تماس نیوونکي ورته وویل چې موږ ستاسې اور ولید او سبا ماښام پر اته بجې به موږ درسو.

دوی بیر ته د کوچیانو د پسو سمڅو ته راغلل او هلته بیده سول. او په دا سبا ماښام کې بیر ته غره ته وختل او اور یې ولګوی. کرزی وایي چې څلورو خواوو ته د وسلو سره کښېناستو ځکه چې کېدای سو طالبان هم زموږ اور ووینې. اتو بجو ته لا پنځه دقیقې پاته وې چې ناڅاپه یې د څرخکو بړغ واورېد. دوی د غرونو تر څوکو کښته پرواز کاوه چې شاوخوا ګرځېدې. دوی نه لیده ځکه چې څراغونه یې نه وه روښانه خو یوازې به یې بړغ تعقیبوی چې نابېره یوه بله څرخکه راغله او هلته کښېناستل چیرې چې کرزی او ملګرو یې انتظار کاوه، چې بله سمدستې په پسې وه. کرزي وویل چې څونه په زړه پورې صحنه وه. یو کس چې د شپې دوربین یې پر سترګو و د لومړۍ څرخکې څخه راکښته سو په زوره یې ناره کړل : ښاغلی کرزیه ! دا تاسې یاست؟

دغه ډلې د څلورو خواوو څخه د اور ځای ته راوځغستل او څرخکو ته وختل خو چې کله یې پرواز کاوه کرزی وپوهېد چې یو نفر کم دئ. دا حفیظ الله خان و چې پر ده په غوسه سوی و او ورته ویلي یې وه چې مرسته وغواړه. دی له څرخکې څخه راکښته سو او پسې کتل یې. نارې یې ور ووهلې له یوه اور څخه تر بله به یې منډې وهلې او پسې کتل به یې چې بالاخره یې په داسې حال کې پیدا کړ چې ټینګ یې په پټو کې ځان پېچلی و. کرزي پر بړغ کړه چې دا څه کوې؟ هلیکوپټر راغلی دئ حفیظ الله خان وویل فکر کوم چې ما یو څه واورېدل، خو ډېرې دوړې وې له همدې کبله مې ځان ټینګ

وپېچئ.

ځرخکي دوه ساعته پرواز وکړ، چي بالاخره په هلمند کي يو ځاى راکښته سوه، چي هلته يو تعداد د کرزي ملاتړو انتظار کاوه. اوس د پښتو شل سوى کوچنى اردو پنځه ځرخکي او خورا مجهز امريکايي ځانګړي ځواکونه (سپيشل فورس) د ځان سره لرل. دوى هلته څو ورځي تېري کړي چي کرزى په دې وتوانېده د خپل ټليفون بطرى چارج کړي او څو ټليفونونه وکړي. هلته دى په دې بريالى سو چي د حاجي بدر سره تماس ونيسي حاجي بدر د ده د هغو قوماندانانو څخه و، چي د غرونو په جګړه کي يې د ده سره اړيکي پرې سوي وې چي البته ده هم سټلايټ ټليفون درلود.

کرزي کماندو ته وويل چي دى غواړي هغه کلي ته ولاړ سي، چيري چي حاجي بدر دئ خو بدر نه سو کولاى چي سم لورى ور وښووي. دوى کرزي ته وويل چي ورته ووايه چي هغسي اور بل کړي لکه څنګه چي يې په غره کي بل کړى و. امريکايي کماندو و کرزي ته وويل موږ هم ستا سره ځو او هلته درسره پاتېږو. اوس د هغو اړيکو په مننه چي کرزي په پاکستان او نورو ځايونو کي د متحده ايالاتو سره د استازي په توګه ساتلي چي اوس کرزى تر طالبانو وروسته افغانستان کي د امريکا له پاره تر ټولو غوره مشر ښکاره سوى و او غوښتل يې چي وې ساتي.

يوه شپه تر هغه وروسته چي بدر اور ولګوى امريکايان، کرزى او ملګري يې د هغه پر خوا الوتنه وکړه تر څو له هغه سره يو ځاى سي. څلور ځرخکي په خوندي توګه راکښته سوې خو هغه پنځمه دانه چي څلور امريکايي ځانګړي ځواکونه پکښې سپاره وه تر اصلي ګروپ څخه يو يا يونيم مايل ليري کښته سوه، ځکه چي مخکنيو ځرخکو دوړي او باد جوړ کړى د پيلوټ له پاره يې مشکلات جوړ کړل ده دغه څلور کماندو همدلته شوه کړل او ځني ولاړى. کرزي د حاجي بدر څخه وپوښتل چي دا څه ډول اراضي وه چي ځرخکه پکښې کښېناستل وروسته ده امريکايي قوماندان او خپل کسان ورسره واخيستل او په تاريکه کي د هغه ځاى پر خوا ور روان سول.

کرزى وايي چي موږ بيا غره ته په ختو سوو او زه ختلو ډېر ګرم کړم

چي وروسته باد بير ته يخ کړم. يوه امريکايي راته د وړيو جاکټ راکړ، چي دې هم يو څه مرسته راسره وکړه. وروسته د شپې پر دوولس نيمي بجې موږ خلک وليدل چي په يو څه فاصله کي زموږ پر خوا د لاسي او لانټرين څراغانو سره راروان وه. کرزی وايي موږ نه پوهېدو، چي دا دوستان کليوال دي او که طالبان؟ کله چي هغوی موږ ته نژدې راغلل او موږ يې وليدو نارې يې کړې چي تاسي څوک ياست؟ کرزی نه پوهېده چي څه جواب ورکړي، چي وروسته يې په مخابره کي پر حاجي بدر بړغ وکړ، هغه ورته وويل چي ورته ووايه چي موږ د ده ملګري يو. ما هم همداسي ورته وويل. خو دوی وويل چي موږ بايد څنګه پوه سو چي تاسي د ده ملګري ياست؟ ما ورته وويل چي راسي خپله له ده سره خبري وکړئ. دوی خبري ورسره وکړې او وروسته يې وويل چي داسي ده او تاسي طالبان نه ياست. موږ تاسي ته څلور امريکايي سر تېري راوستي دي.

سر تېري ټوله روغ رمټ وه او هغه کسان بير ته د غرونو اخوا د خپل کلي پر خوا ور روان سول. دا چي اراضي ډېر خراب و نو يوه امريکايي سرباز خپله بجلکه ماته کړې وه او نورو اوږه ورکړې وه او کرار کرار را روان وه. د شپې پر دوې بجې دوی د غره اواري سيمي ته راووتل چي هلته د کلي څخه د حاجي بدر لخوا موټران ورته راليږل سوي وه او دوی ته انتظار وه، چي وروسته ټولو ټوله لار په موټر کي سفر وکړ.

کرزی وايي چي اوس نو روژه رانوې سوې وه او ما پيشلمی وکړ چي وروسته بيده سوم. کله چي دی راويښ سو د سپېشل فورس عسکرو شاوخوا د کليو د کوچنيانو سره لوبي کولې چي د امريکايانو د ليدلو له پاره راغلي وه. يوه ماشوم يو امريکايي سر تېری وليد چي سپينه خولۍ يې پر سر کړې وه ورته ويې ويل چي القاعده ! دا خولۍ هيسته کړه. د طالبانو او القاعدې ملګرو به سپيني بګړۍ د سپېڅلتوب د سمبول په توګه تړلې او هغه هلک هر هغه چاته چي سپين شی به يې پر سر و د هغوی په سترګه کتل چي وروسته ده خپله خولۍ و هغه سر تېري ته ورکړه.

کرزي د حاجي بدر په کلي کي دوې ورځي تېري کړې چي هلته ورته د امريکايانو له خوا نوري وسلې راورسېدې. په دغو ورځو کي د دوی شمېر

ځو چنده سو، ځکه چې خلک به د هر ځای ځخه راتلل او د طالبانو ضد دغه ځواک سره به یو ځای کېدل. دا لومړی ځل و، چې کرزي په افغانستان کې دننه په خپل واک د یوه نظامي قوماندان په توګه کلیوال منل. په دغو راتلونکو کې یو سپین بږیری او یو هلک چې پر خره یې یو څه را بار کړي وه. د کرزي د راتګ په شپه چې کله هغه یوه ځرخکه د حاجي بدر د کلي ځخه د یوه او یا یو نیم مایل په اندازه لیرې کښېناستو ته اړه سوې وه او هغه ځلور سپېشل فورس سرتېري یې هلته خوشي کړي وه هغوی تر خاشو لاندې ځنې سامانونه پټ کړي وه او کله چې کلیوال د هغوی د ژغورلو له پاره ورغلل دوی په تاریکه کې ونه توانېدل چې هغه بیرته پیدا کړي. دغه زاړه سړي کرزي ته وویل چې موږ دغه سامانونه تر خاشو لاندې پیدا کړل چې فکر مو وکړ چې شاید دا به د امریکایانو وي. موږ فکر وکړ چې شاید دوی به ورته اړتیا لري نو ځکه مو دلته درته راوړل.

په کلي کې د کرزي په دوهمه ورځ یو شپانه تېرېده چې یو څه ګڼه ګوڼه یې ولیده. ده وپوښتل چې دا څه روان دي؟ ده ته وویل سول چې کرزی دلې دئ. شپانه وویل کرزي ته وواياست چې ترينکوټ سقوط وکړ او خلک په تا پسې ګرځي. په همدې اړه یې په تا پسې هرې خوا ته خلک ولېږل.

کله چې کرزي ته دا وویل سول ده پر خپل ګروپ بږغ وکړ، چې سره راټول سي. هغو مشرانو چې د ده سره په غرونو کې وه او نورو ده ته وویل چې د ده په خبرو باور مه کوه. شاید دا یوه دسیسه وي. یو ځل هلته یو څوک ولېږه چې دا خبره کره کړي. کرزي یو ځوان پر موټرسایکل ترینکوټ ته پټ ولېږه چې د دې خبرې جاج واخلي او هغه نفر بیرته د نوي خبر سره راوګرځېد داسي چې ترینکوټ په رښتیا سره سقوط کړی و. ده وویل چې د افغانستان ملي تور، سور او زرغون بیرغ هلته د طالبانو د بیرغ پر ځای رپېدی. دی د محلي مشرانو هغه جرګې ته ورغلی چې تازه جوړه سوې وه او ورته ویلي وه چې زه د کرزي له خوا راغلی یم. د شورا غړو ویلي وه چې هغه چیرې دئ؟ ځوان ورته ویلي وه چې کرزي په خپلي کلي ورجان کې دئ.

کرزي وايي په دا سبا مو د پنځلسو یا شلو موټرو کاروان ولید، چې د

کلي پر خوا را روان وو. دا د ترينکوټ د مشرانو شورا وه چي ما ته را روان وه او راته وې ويل چي دوی ښار د طالبانو څخه واخيست او په تاسي پسې مو هره خوا ته پيغام رسوونکي ولېږل، خو موږ نه و خبر چي ته يوازي درې ساعته د موټر د مزل په واټن زموږ څخه ليري په غرونو کي سرګردانه ګرځې.

کرزی ډېر ژر دې ته چمتو سو، چي خپل عمليات و ترينکوټ ته ولېږدوي چي په مخ کي يې پر کنډه او کپر سړک شپږ اووه ساعته سفر پروت. د ټکسيو او پيکپ موټرانو دغه کاروان هلته د شپې پر لس بجې ورسېد، چي کرزی سيخ سيده د ولايت مقام ته ولاړی. ترينکوټ د افغانستان په جنوب غرب کي لومړی ځای و، چي سقوط يې وکړ.

دی وايي چي د طالبانو په شمول خورا ډېر کسان د ده د ليدلو له پاره راغلل. موږ ته اوس خورا ښه جنراتورونه او نور سامانونه د امريکايانو له خوا اکمال سوي وه او د نړۍ سره مو ښه ثابتي اړيکي لرلې. زه اوس په ناڅاپي توګه د نړۍ سره وصل سوم.

په ترينکوټ کي د کرزي په دوهمه ورځ يو طالب ده ته راغی او ورته ويې ويل که ته ما ته خط راکړې زه به خپل دوه موټران او وسلې دلته ترينکوټ ته راوړم او تاسي ته به يې تسليم کړم.

کرزي ترې وپوښتل چي ته ولي زما ليک ته اړتيا لرې؟ کندهار، زابل او نوري هغه سيمي ټولي د طالبانو تر واک لاندي دي. نو ته ولي زما ليک ته ضرورت لرې؟ دا سړي وويل چي ښاغلې پر لويو لارو زه کوم مشکل نه لرم خو مشکل په کليو کي دئ. داسي نه چي موږ په کليو کي تېرېږو کليوال موږ ودروي. کرزی همدا خبره د خپلو ملګرو سره شريکه کړه چي تاسي په دې اړه څه نظر لرئ؟ دوی وويل ده ته ليک ورکړه وبه ګورو چي څه پېښېږي؟

کرزي و هغه طالب ته ليک ورکړ، چي د ده د خونديتوب هيله پکښې سوې وه، چي دوې ورځي وروسته هغه د خپلو موټرانو او وسلو سره راغی او کرزي ته يې وسپارل. دا هغه نښه وه چي کرزي بايد نور خپلواک غځولی وای، ځکه چي دا هر څه د حيثيت له کبله وه، ولي چي کرزی کوم رښتونی

ځواک نه درلود. خو په افغانانو کې د حيثيت ځواک خورا ارزښت لري. خورا ډېر کسان ده ته راتلل او د ليکونو غوښتنه يې ځني کول ده هم وېشل چې هغوی هم کار کاوه. کرزی وايي زه په ترينکوټ کې په يوه درې خونې کور کې ناست وم هلته به مي قومي مشران منل، خلکو ته به مي ليکونه ورکول تر هغه ځايه چې به يې کار ورکاوه.

کله چې کرزي د طالبانو وروسته جنوبي افغانستان کې خپله ولکه ټينګول دا مريکا په مشري د هوايي بمباريو کمپاين د طالبانو د ځواکونو د پاته شونو د منځه وړلو پر ضد روان و. ترينکوټ ته د کرزي تر راتګ شل پنځلس ورځې وړاندې امريکايانو د طالبانو په شک په غلطي سره د ارزګان ولايت په ليرې پرتو سيمو کې د توري په کلي کې پر يوه کور بم وغورځوي چې د بېګناه ملکي خلکو ډک و او زيات قربيانيان يې کوچنيان وه ووژل. بم غورځوونکي الوتکي له همدې ځای څخه د يو نيم کيلومتر په اندازه ليرې د طالبانو پر معلومي قرارګاه بمبار کاوه، چې يو بم غلط سو که پيلوټ په خطا سره دا ځای په نښه کړ.

د هغو کوچنيانو نيکه چې په توري کې وژل سوی و، ترينکوټ ته د کرزي د ليدلو له پاره راغی او کرزي ته يې د ماخستن ډوډۍ راوړل ځکه چې کرزی د هغه مېلمه و او دا ميلمستيا د عجبي پيښې ډکه و. ما دغه کس امريکايي سپېشل فورس سرتېرو ته ورمعرفي کړ او ورته ومي ويل چې امريکايي بم د ده ټوله کورنۍ ور ووژل. دغه کس وروسته خورا په زړه پوري خبره وکړل چې په هغه کې د داسي شي څرک تر سترګو کېدی چې افغانان څونه د آزادۍ آرمان لري. ده امريکايانو ته وويل د هغه بم د لوېدو له کبله مي خپل اووه کوچنيان له لاسه ورکړل، خو که زه ټوله کورنۍ هم د لاسه ورکړم پروانه کوي خو تاسي افغانستان آزاد کړئ.

خطا بمونو په دوامداره توګه په افغانستان کې د بېګناه ملکيانو د وژلو وسيله ګرځېدلې وه حتی د طالبانو د حکومت تر ړنګېدلو وروسته چې کله به ائتلافي ځواکونو د القاعدې او بيا منظم سوو طالب ښورښيانو پر ضد جګړه کول. خو ټوله پاته سوي کسان د توري د نيکه په شان بخښونکي نه وه.

د نومبر پر اووه ويشتمه پر افغانستان باندي د ملګرو ملتونو خبري د ملګرو ملتونو د استازي لخدر ابراهيمي په مشرۍ پرانيستل سوې. د افغان مقاومت څلور لويو ډلو په کنفرانس کي ګډون درلود. چي په هغه کي شمالي ټلواله، پاکستان مېشت پېښوري ائتلاف، اېران مېشت ساېپرس ګروپ او د روم ډلـه چي د پخواني شاه استازيتوب يې کـاوه. کـرزی هـم د همـدې کنفرانس ګډون وال و، چي د ترانسپورټ د نشتوالي له کبله يې نه شو کولای چي هلته ولاړ سي او بل دا چي د ده له پاره دا ډېره مهمه وه چي د بن پر ځای په افغانستان کي وي. خو ګډونوالو لـه ده څخه وغوښتل چي لـه هغـه ځايـه دوی تـه پـه سټلايټ ټيليفـون خپلـه وينـا واوروي. کـرزی وايـي کلـه چـي کنفرانس پيل سو، زه په ترينکوټ کي په يوه خاورين کور کي د پراشوټ پر يوه ډېره کوچنۍ ټوټه په ډېره يخه خونه کي ناست وم. له بلـه پلوه زه ډېر سخت زکام وم خو بيا هم زما ټيليفون په بن کي د کنفرانس سره وصل سو او ما استازو ته وينا واورول. ده په پښتو او دري خبري وکړې او ويې ويل چي موږ ټوله افغانان يو او د دې هيواد کاميابي بايد ډاډمنه کړو.

وروسته چي کله دی د سيمي د مشرانو سره په غونډه کي و د طالبانو پـه وخـت کـي د مجاهـدينو د حکومـت ولسمشر برهـان الـدين ربـاني ورتـه د کابل څخه ټيليفون وکړ او ورته ويې ويل چي زه غواړم تـه واک پـه لاس کي واخلې. زه غواړم چي قدرت تاسي ته وسپارم.

کـرزی وايـي مـا ورتـه وويـل ښـه ښـاغلې ولسمشره خـو اوس زه هيڅ نـه پوهېږم چي تاسي ته څه ووايم. دی د يوه کوچني کور په يوه خاورينه خونه کي په داسي حال کي ناست و، چي ډېر ستړی او د نه خوراک او څښاک لـه لاسه يې د بدن سبک ختلی و. زه هيڅ نه پوهېدم چي دا نړۍ د څه له پاره ده او همداسي نه پوهېدم چي په دې نړۍ کي څه روان دي. تر ټيليفون وروسته ده مشرانو تـه وويـل چي تاسي پـه دې اړه څـه فکـر کـوئ؟ دوی وويـل چـي ستاسي مطلب د فکر کولو څخه څه دئ؟ ته بايد همدا کار وکړې.

خو کرزي ته دا اړينه برېښېدل چي دا خبره د ټولو مشرانو سره شريکه کړي چي په دا سبا شپه يې د ټولو مشرانو غونډه راوبلل. دوی پـر مسايلو خبري وکړې او ټوله په دې راضي وه چي ته بايد همدا کار وکړې.

په هغه ورځ چې د بن کنفرانس داير سو د عبدالحق د مرګ خبر خپور سو، نوموړی د سرو لښکرو په وړاندي خورا مشهور قوماندان و او د طالبانو سرسخت مخالف و. عبدالحق د کرزي په شان پښتون او د مولوي خالص د حزب قوماندان و. په جګړه کي زړه ور او هوښيار پښتون چي د احمدشاه مسعود برابر و. د کرزي په شان په انګليسي ډېر ښه ږغېدلای سوای. ده د نړی له ډېرو مشرانو د امريکا دولسمشر رونالډريګن سره ليدلي وه، چي هغه يې د يو اتل په شان هرکلی وکړ او د برطانيې له لومړي وزير Margaret Thatcher)) سره .ده په ۱۹۹۲ م کال د مجاهدينو په حکومت کي د کابل د امنيه قوماندان په توګه خدمت وکړ، خو کورنۍ جګړې زړه توری کړ چي تر هغه وروسته يې په لندن او دوبۍ کي آزاد تجارت پيل کړ. د طالبانو د واک ته رسېدلو وروسته ده ډېر ژر دوی د کرزي په شان وغندل او د کرزي په شان يې د همدې مخالفت خورا لويه بيه ورکړل. په پېښور کي د ده مېرمن او ځوان زوی په ۱۹۹۹ م کال کي ووژل سول چي په همدې کال د طالبانو له خوا د کرزي پلار هم ووژل سو.

تر ۱۱/ ۹ وروسته عبدالحق متحده ايالاتو ته وويل، چي پر افغانستان حمله مه کوئ، ځکه چي دی په دې باور و، چي شمالي ټلواله او د هغوی پښتون سياله ډله به وکولای سي چي د طالبانو د پوځ د مشرانو په وژلو سره به په خورا لږ ويني بهولو سره د طالپانو څخه واک تر لاسه کړي. د کرزي په شان دی هم خورا ژر افغانستان ته ننوت خو حق په لومه کي ونښت، طالبانو ونيوی چي وروسته يې اعدام کړ. د پاکستان استخباراتي شبکه د هغه سره په خيانت کولو تورنه ده. که نوموړي ژوندی وای تر طالبانو وروسته افغانستان کي به يو ځواکمن او د درناوي وړ کس وای.

په بن کنفرانس کي تر وينا وروسته کرزی د کندهار پر لور د حرکت په حال کي سو. ده وويل موږ د لاري په اوږدو کي هيڅ جګړه ونه کړه، ځکه چي موږ له يوې ولسوالۍ څخه بلي ته تللو، نو خلکو به زموږ تر ورسېدو وړاندي لا واک د طالبانو څخه اخيستی و. وروسته د کندهار په شمال کي د شاه وليکوټ ولسوالۍ ته ورسېدو، چي دلته لوبي بل رنګ واخيست. خدای هلته يو ځل بيا زما سره مرسته وکړه.

کله چې کرزی شاه ولیکوټ ته راورسېد، یوه مجاهد ده ته ټلیفون وکړ، چې د طالبانو رهبري غواړي هلته درسي، او واک درته تسلیم کړي. سبا ورځ د غونډې تر سره کولو له پاره وټاکل سوه. کله چې کرزی په دا سبا راکښېناست ډېر ساړه یې کېدل، له همدې کبله یې پرېکړه وکړه چې په کلي کې یوې کوچنۍ رېګني غونډۍ ته وخېژي او تر هغه وخته پوري چې طالبان راځي پیتاوی وکړي. کرزی وایي چې دا د روژې میاشت وه دا چې سړی د ورځي خوراک او څښاک نه کوي نو یخ یې کېږي. په همدې شپه ډېره امریکایي مرسته راورسېده. چې په هغه کي نور سرتېري، دوا او خواړه شامل وه، ځکه چې د بن په کنفرانس کې د افغانستان د موقتي ادارې د مشر په توګه د کرزي د احتمالي ټاکلو له کبله امریکایانو ډېره پاملرنه د ده خوا ته کړې وه.

په دغه سهار ډېر کسان د کوچنیانو او زما د کسانو په شمول پر هغه غونډۍ ښکارېدل، کله چې زه هغه غونډۍ ته ور روان سوم، یو کس په ما پسې راغځستل او ویل یې چې یو ګروپ مشران راغلي غواړي چې ستا سره ووینې. زه بیرته راوګرځېدم او په هغه خونه کې د مشرانو سره یو ځای سوم، چې ما به لیدونکي پکښې منل. کرزی کښېناست او دوی په خبرو پیل وکړ. د خبرو تر پیل څو دقیقې وروسته خونه وچاودل. د خوني کړکۍ او دروازه وغورځېدل او پر مشرانو خاوري او ټوټې راشوه سوې. دی بهر راووت چې جسدونه، کنډوکپر موټرونه او کلی یې په بده ورانی کې ولید. یو ۲۰۰۰ پونډه بم د (B-۵۲) ډوله لوړ ارتفاع لرونکي امریکایي الوتکي څخه پر هغه غونډۍ شوه سو چې یو تعداد خلک پر راغونډ سوي وه او چې کېدای سو کرزي به هم هلته ولاړ وای. ده ووېل که چیري دغه خلک زما د لیدلو له پاره نه وای راغلی او په دغه مهمه شېبه کې ما ته د دوی د لیدلو نه وای ویل سوي زه به پر هغه ځای ولاړ وای چې بم پر ولګېد او په ایرو به بدل سوی وای.

په دغه بم کې ده خپل پنځه غوره ملګري، درې امریکایي کمانډو بایلول چې البته په وژل سوو کسانو کې کلیوال د کوچنیانو په ګډون هم شامل وه. د نولسو امریکایانو په شمول خورا زیات نور ژوبل سوي هم وه.

دا د ډسمبر ۵ مه وه او د بن غونډي د پای ورځ وه، چي تر يوې اوونۍ زيات يې په افغان موقته اداره کي د واک وېشلو پر سر خورا سخته مناقشه وکړه. تر چاودني وروسته په وينو ککړ کرزی خورا ژر د بم له ځای څخه لري کړل سو او نژدې په يوه ځای کي د بل بم د راپرېوتلو له وېري د پرښو په منځ کي ځای پر ځای کړل سو. کله چي د ده ياور له ده څخه د وينو په پاکولو لګيا و، د ده سټلايټ ټليفون ته د بن څخه د بي بي سي د ليز دوسيټ زنګ راغی او دا زېری يې وکړ، چي دی د افغانستان د موقتي ادارې د مشر په توګه وټاکل سو. د بن په غونډه کي کرزی د زورواکو سره تر خورا سختو مناقشو وروسته وټاکل سو، چي يو بل ته د غونډې د پرېښوولو ګواښ يې وکړ. کرزی د امريکايانو ملاتړ د ځان سره درلود چي د ده پر خوا يې د توازن په برابرولو کي مرسته کول او له بله پلوه د مسعود او عبدالحق تر مړيني وروسته کرزی تر ټولو قوي کانديد و. له بله اړخه کرزي د خپلي کورني پسمنظر، د شاه سره د ښو اړيکو او د خپلي نړيوالي اوږدې ډيپلوماسۍ له کبله خورا منطقي انتخاب و.

کرزی وايي چي زه په وينو لړلی د شاه وليکوټ تر کلي دباندي په پرښو کي ناست وم، چي راته وويل سول تاسي د افغان ملت د مشر په توګه غوره سوي ياست. تر دې ډېر ژر د بن څخه د لخدر ابراهيمي رسمي ټليفون راغی او د ليز دوسيټ خبري يې تاييدولې. کله چي ده همدا خبر هضموی او دده ملګرو او امريکايانو مړي او ټپيان د پېښي له ځای څخه ايسته کول د تسليمۍ له پاره د طالبانو پلاوی راورسېد.

کرزی وايي چي موږ د کلي په ښوونځي کي يوې خوني ته ولاړو، او هلته د تسليمۍ له پاره د خبرو کولو له پاره کښېناستو. طالبانو خورا قوي پلاوی رالېږلی و، چي په هغه کي د طالبانو د دفاع وزير، د کورنيو چارو وزير، د ملا عمر شخصي سکرتر او نور شامل وه. دوی هم هلته وروستل سول او کرزي ته يې وويل چي موږ غواړو تاسي ته د افغانستان د نوي قانوني مشر په توګه قدرت تسليم کړو.

ما ورته وويل مننه خو تاسي بايد د تسليمۍ رسمي ليک راوړی وای، دوی ولاړل او په دا ماپښين بير ته د ليک او ثوبنديانو سره بير ته

راوګرځېدل، چې په هغو کې يو د کرزي نژدې ملګرى و، چې وروسته د ارزګان والي سو کرزي ته تسليم کړل . دا يوه بېله شرطه تسليمېدنه وه.

د طالبانو تر تسليمۍ دوې ورځې وروسته کندهار ته راغی او د ملا عمر په کور کې يې واړول، چې په بمباريو کې خورابد زيانمن سوی و. دا وخت ملا عمر الونيا سوی و. کرزی وايي کله چې موږ کندهار ته راغلو خورا ډېر خلک موږ ته د روغبړ له پاره راغلل. بهرنۍ ميډيا هم راغلل چې اوس هغوی ما ته د نژدې لاس رسی درلود.

د کرزي د کابل د تګ له پاره تياری ونيول سو. او پرېکړه يې وکړه چې کابل ته به يوازي ننوزي. چې هيڅ ځواک حتی يو باډيګارډ به نه وي ورسره. ده د قومي مشرانو او نورو مخورو کسانو غونډه راوبلل او د خپل پلان څخه يې خبر کړل. د ده د همدې پرېکړې سره ځينو مخالفت وکړ. دوی ويل ته بايد کابل ته د درو څلورو زرو کسانو سره خورا په درب ننوزې. خو اکثريت زما ملګري سول. هغوی وويل يوازي ولاړ سه ځکه چې هر افغان يو افغان دئ که چيرې يو کندهاری ستاسي ساتنه کولای سي نو ولې يو کابلی او نور ستا ساتنه نه سي کولای. زما پرېکړه ومنل سوه چې البته دا تر ټولو ښه پرېکړه وه.

کرزی د کابل پر لور په امريکايي نظامي الوتکه کې د خپل ورور، اکا او د کورنۍ د يوه نژدې ملګري سره والوت. کرزی وايي بس همداسي مو وکړل. د باګرام هوايي اډې ته زموږ سره د ليدلو له پاره خورا ډېر کسان راغلي وه او ګڼ شمېر موټران يې ورسره راوستلي وه، ځکه چې دوی د خوراډېرو کسانو د راتګ له پاره تياری نيولی و. خو چې کله موږ د الوتکې څخه کښته سوو موږ يوازي څلور کسان وو. شپه ناوخته وه او د شمالي ټلوالي جنګياليو د کابل په تياره جادو کې ګزمې کولې. کرزی ارګ ته بوتلل سو، چې په دا سبا د کابل د هري خوا څخه خلک راغلل او د ماڼۍ دروازه يې په پلاستيکي ګلونو وپوښل چې خپل نوی مشر ته ښه راغلی ووايي. د افغانستان نوي مشر د ارګ ماڼۍ خپل نوی کور وليد چې د يوې لسيزي جګړې ته په کتو سره يې وضعيت خورا ښه و. دا ماڼۍ پر ۱۸ ايکړه مځکه باندې د کابل په شمال ختيځه برخه کې په اتلس سوه اتيايمو کلونو

کي جوړه سوې ده، چي د هر افغان واکمن کور و، خو حفیظ الله امین پکښې ووژل سو. د مرمیو سوري یې پر بهرني دېوال هر چیري ښکاري او د همدې ستري ماڼۍ برج رالوېدلی چي د تشناب کار ځني اخیستل کېده، خو دننه په ماڼۍ کي وراني ډېره لږ سوېده. ګلخانه چي د ولسمشر د کار د دفتر ودانۍ ده او مسجد جوړ او روغ و او همدا شان د استوګني سیمه چي دوهمه درجه لویه دفتري ودانۍ ده. دلکشاه ماڼۍ چي د شاه رسمي د اوسېدو ځای دئ او د کله چي باچا ظاهرشاه له واک څخه په ۱۹۷۳ م* کال کي لیري کړل سو نه ده اشغال سوې دلکشاه اوس بیر ته رغول سوې او د درنو خلکو له پاره مېلمستون دئ. په دې ماڼۍ کي د باختري دورې دوه زره کلن زاړه تاریخي آثار کله چي په (۱۹۷۸ م) کال کي پیدا سول سمدستي پټ کړل سوي وه. ډېر کلونه دغه خزانه چي شل زره طلایي توکي، لکه د پیل غاښونه، او غمي یې لرل پټه سوې وه. داسي بېره وه چي د جګړې په جریان کي دغه اثار ورک سوي وې او یا به د ټوپکسالارانو له خوا ویلي کړل سوي وي. خو یوازي څو کسانو ته دا حقیقت څر ګند و او کله چي کرزی ولسمشر سو، د دغه لوی راز ښخوونکو فیصله وکړه چي دغه خزانه باید نوره راڅر ګنده سي. دغه توکي اوس کیتلاک سوي دي او په ۲۰۰٦ م کال کي یې سل په پاریس کي ننداري ته وړاندي سول. کله چي کرزی په ارګ کي ځای پر ځای سو، نو د ولسمشر رباني او نورو سره د غونډو لړۍ پیل سوې، وروسته یې روم ته پرواز وکړ چي د باچا ظاهرشاه دعا وغواړي. کرزی وایي چي ده ما ته قرآن کریم او خپله چپنه راکړل. بیر ته کابل ته راوګرځېد او د واک تبدیلي یې په رسمي توګه تر سره کړه. په اپریل کي کرزی بیا روم ته ولاړ چي دا وار یې پاچا د ځان سره راوست. کور ته د شاه ظاهرشاه راتګ باید یوه میاشت مخکي په مارچ کي تر سره سوی وای خو امنیتي ځواکونو یوه دسیسه کشف کړه چي په هغه کي د شاه او کرزي د مرګ پلان جوړ سوی و.

هغه مراسم چي کرزي او نورو ملیونونو افغانانو یې په خورا لېوالتیا تیاری نیولی و وځنډېدل. خو ټولو افغانانو د شاهي نظام د بیر ته فعاله کېدو هر کلی

---

* په اصل کي لیکوال د شا د لیري کېدو کال ۱۹۳۳ بللی دئ(؟)

ونه کړ، مګر په جنوري کې د افغانستان په شرقي ښار خوست کې په زرګونو پاچا پلوه قبايلو لاريون وکړ چې ويل يې امريکا دشاه ضد شمالي ټلوالي چې د تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده پلوي کوي چې البته ياد سو قومونو خورا ډېر وخت د پښتنو تر واکمنۍ لاندي تېر کړي دي.

د ۲۰۰۲ م کال د اپريل پر ۱۸ شاه ته د کابل په نړيوال هوايي ډګر کې خورا تود هر کلی ووېل سو، خو مراسم يې خورا ټينګ کنټرول سوي وه. کله چې د ايټاليا هغه نظامي الوتکه چې شاه پکښې سپور و، د کابل بم بېړوونکي هوايي ډګر ته راورسېدل امنيت خورا سخت کړل سوی و چې يوازې يو څو ځانګړو قومي مشرانو شا ته د نژدې ورتګ اجازه لرل. امنيتي چارواکي هغه وخت د خورا مشکل سره مخامخ سول، چې کله قومي مشرانو د شاه د لاس مچولو له پاره کوښښ کاوه. دا مهال شاه ۸۷ کلن و، چې کله له الوتکي څخه را روان سو نو خورا کمزوری ښکارېده، چې کرزی ورسره کومک کاوه. د افغان ملي جامو پر ځای ده د توري نرمي څرمني کوټ اغوستی و. يعني هغه جامه چې اوس کرزی په مشهوره دئ لکه دقره قول خولۍ او اوږده زرغونه چپنه.

ظاهرشاه اوس په هغه ماڼۍ کي اوسېږي چي يو وخت ده پکښې واکمني کول، چې کورنۍ او دوستان يې پر راګرځېدلي دي*. په بن کنفرانس کي د افغانستان د حکومت له پاره ټوله وزيران ټاکل سوي وه، چې اوس يو فعاله اداره پر ځای و. کرزی وايي د موقتي اداري د مشر په توګه ما بېله غونډو او بحثونو څخه بل کوم جلا کار نه دئ کړی. ما به خورا ډېر د محلي خلکو سره ليدل. په دې ټولو کي زما ښه اصول همهغه و : کار له افغانستان له پاره ډېر ساده. دطالبانو تر نسکورېدلو وروسته په افغانستان کي خورا ډېر تغيرات راغلي دي، خو کرزی د هغه د کريډيټ اخيستلو څخه ډډه کوي. دی وايې دا تغيرات خپله افغانانو راوستل، ځکه چې دوی تغير غوښت او دوی بالاخره د همدې کار د تر سره کولو له پاره آزاد وه.

---

* د کتاب دليکلو پر مهال د افغانستان پخوانی شاه محمدظاهر ژوندی و.

﴿۸﴾

د نوي افغانستان جوړول

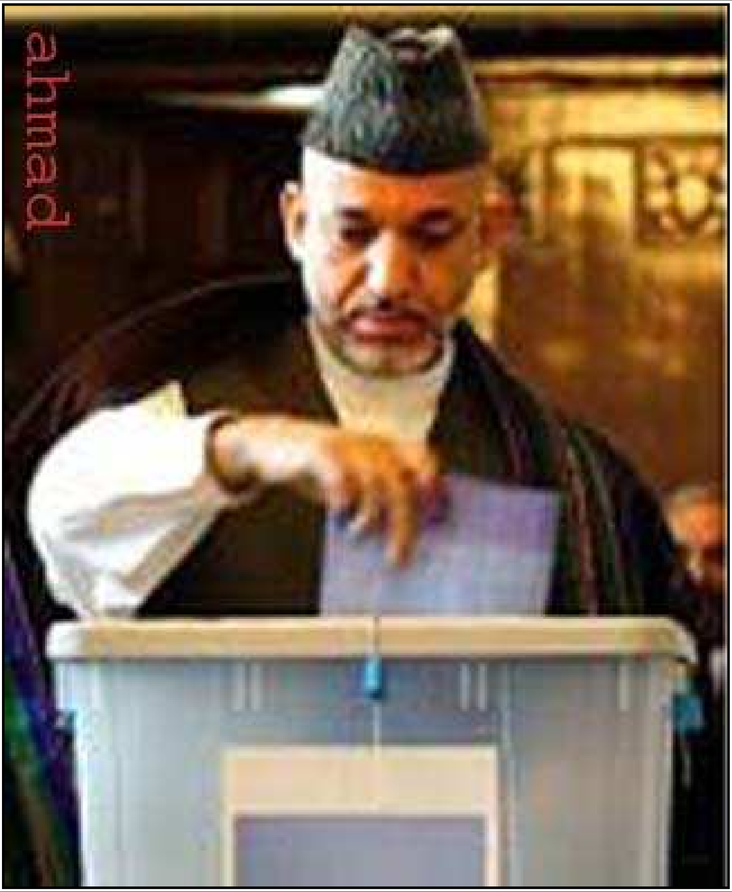

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د رایي ورکولو پر مهال

د بن غونډي دافغانستان دموقتي ادار ې پر وزيرانو چي په سر کي يې حامد کرزی و موافقه وکړه. همدې موافقې د هيواد له پاره يو دايمي حکومتي چوکاټ رامنځته کړ او په شپږو مياشتو کي دننه يې د بېړنۍ لويي جرګې جوړول وغوښتل. د بېړنۍ لويي جرګې وظيفه دا وه چي د دوو کالو له پاره د افغانستان د انتقالي ادارې مشر وټاکي. د يو آزاد کمېسيون يوويشت غړو چي مشهور اقتصاد پوهان، اداره چيان او مذهبي مشران وټاکل سول، چي د لويي جرګې چاري منظمي کړي. د جرګې تر سره کېدو څو مياشتي وړاندي په ټوله هيواد کي د ډلو تر منځ د استازو د ټاکلو له پاره غونډي تر سره سوې. دغه استازو د ولايت په سطحه غونډي تر سره کړې چي خپل نماينده ګان و لويي جرګې ته وټاکي چي البته دغه ټاکني ښکاره وې. کله چي د زرو استازو ټاکنه په همدې شان تر سره سوه پنځه سوه نور بيا د آزاد کمېسيون له خوا وټاکل سول.

کمېسيون خورا سخته لار په مخ کي لرل، په ځانګړې توګه چي کله

به يې غړو د انصاف په اړه د ټوټه سوي افغان ولس په سوونو شکايتونه اورېدل. داسي تورونه هم وه چي رايي رانيول سوي دي خو د کمېسيون له پاره دا ناممکن کار و، چي د پروسې څارنه وکړي، نو ځکه دوی پر محلي شوراوو تکيه وکړه چي محلي شخړي حل کړي تر جرګې پوري يوه دوامداره موضوع دا وه چي جرګه او که به ولسمشر کابينه ټاکي.

د پخواني پاچا پر رول هم بحثونه روان وه. کله چي شاه په اپريل کي بير ته افغانستان ته راوګرځېد ملاتړ يې زياتېده تر څو د دولت د مشر په توګه يې رول بير ته برقرار سي. له بحثونو څخه خورا اساسي شکلونه راووتل چي په هغو کي دا سناريو هم شامله وه، چي شاه ته دي د ملت د پلار لقب ورکړل سي، خو کومه رښتوني حکومتي واک دي نه لري او بله دا وه چي شاه دي د ولسمشر او دولت د مشر په توګه وټاکل سي، چي لومړی وزير به لري او هغه به د حکومت روزمره چاري پر مخ بيايي.

کله چي د لويي جرګې نېټه راورسېده، دا ښکاره سوه، چي د جرګې د غړو شمېر ۲۰۰۰ زرو ته رسېدلی په داسي حال کي چي ۱۵۰۰ سيټونه په نظر کي ورته نيول سوي وه. د لويي جرګې کمېسيون جرګه يوه ورځ وځنډول تر څو پرېکړه وکړي چي څوک بايد له جرګې څخه منع سي، چي په پای کي ۱٦۵۰ غړو ته په جرګه کي د ګډون له پاره اجازه ورکړل سوه.

نړيوالي ټولني د لويي جرګې په جوړولو او منظمولو کي خورا ډېر کومک وکړ. د جرمني حکومت يوه خورا لويه خېمه د کابل پوهنتون په انګړ کي د لويي جرګې د تر سره کولو له پاره ودرول. د کرزي په قول د افغانستان له پاره د ملګرو ملتونو خاص استازي لخدر ابراهيمي د جرګې په دايرولو، د مختلفو ډلو سره د خبرو کولو او هغوی ته د مشورې ورکولو سره خورا ستر خدمت تر سره کړ. کرزی وايي د افغان اصله امريکايي زلمي خليلزاد حضور چي د ولسمشر بوش مرستيال چي وروسته بيا په افغانستان کي د امريکا سفير سو رول هم خورا مهم و، ځکه هغه په ځايي ژبه پوهېده او د افغانانو په منځ کي د درناوي وړ و.

د خليلزاد حضور به ګټور و خو جنجالي هم و. دی افغانستان ته د جګړې په جريان کي راورسېد، او د شمالي ټلوالي سره يې د طالبانو په له

منځه ورلو کي د خورا نژدې سره کار وکړ. دی او کرزی نژدې ملګري دي او د کرزي سره يې د حکومت په جوړولو کي مرسته او مشورې ورکړي دي. ځينو غړو په جرګه کي هغه د اصلي ځواک په توګه ولید، چي د پردې تر شا به يې د امریکا د نفوذ څخه په ګټه اخیستنه به یې د کرزي ټاکل ډاډمنول. د افغانستان په داخلي چارو کي د خليلزاد د رول پر سر شخړو تر هغه روانه وه چي کله نوموړی دولسمشر بوش له خوا عراق ته د ۲۰۰۵ م کال د اپریل په میاشت کي د سفیر په توګه ولېږل سو.

د ۲۰۰۲ م کال د جون پر ۱۰ مه لویه جرګه په رسمي توګه پرانیستل سوه. شاه شورا ته یوه اطلاعیه ولېږل چي په هغه کي راغلي وه، چي دی په پخله د دولت د مشر توب له پاره د کاندیدۍ څخه تېرېږي او ولسمشرۍ ته د حامد کرزي ملاتړ کوي. کرزي ولسمشرۍ ته د کاندید په توګه په جرګه کي سیټ نه درلود خو د انتقالي ادارې د مشر په توګه یې شورا ته وینا واورول.

کرزی وایي چي ما یې د پرانیستلو په مراسمو کي ګډون درلود او د څو غړو سره مي ولیدل چي تر هغه وروسته مي خپل ځان لیري ځني ساتی. د ولسمشرۍ چوکۍ له پاره خورا ډېر کاندیدان وه، چي په هغو کي د مسعوده جلال په نامه یوه ښځه هم وه، چي وروسته بیا د ښځو چارو وزیره سوه. پخواني ولسمشر رباني هم په کاندیدانو کي و چي د شورا په دوهمه ورځ د خپلي کاندیداتورۍ څخه تېر سو او د کرزي څخه یې خپل ملاتړ وښود، چي ویل یې دا کار یې د ملي یووالي په خاطر تر سره کړی دئ.

د جون پر ۱۳ مه استازو د ولسمشرۍ له پاره پټي رایي واچولې چي دا په لویه جرګه کي لومړی ځل و. ملګرو ملتونو رایي شمار کړې او اعلان یې وکړ چي له ۱۵۵۵ رایو څخه ۱۲۹۵ رایي کرزي وړي دي.

کرزي وویل چي اوس نو زه د انتقالي ادارې مشر وم. ما و استازو ته په خپله وینا کي وویل، چي دا څونه د ویاړ ځای چي یو ځل بیا ټوله افغانان تر یوې خېمې لاندي سره راټول سوي دي. ما د سولې، ثبات او امنیت پر اړتیا خبري وکړې. ما تر دغې خېمې لاندي د افغانانو هغه ستر ارمان حیسوي چي د خپل هیواد ملکیت بیر ته د افغانانو لاس ته ورسي.

د کرزي تر ټاکلو وروسته لويي جرګې د نوي اساسي قانون پر موضوعاتو باندي بحث پيل کړ. د بن په غونډه کي د افغانستان د اساسي قانون د مسودې د جوړولو له پاره يو ځانګړی کمېسيون ټاکل سوی و خو لويي جرګې پرېکړه وکړه چي د اساسي قانون د تصويب له پاره دي په اتلسو مياشتو کي بله جرګه راوبلل سي. د لويي جرګې ناسته يوه اوونۍ وغځېدل، چي خيمي دننه او د کابل په جادو کي خورا کشمکش روان و. څو واره داسي پېښه سوه چي ځيني خوابدي استازي به د اعتراض په توګه له خېمې څخه ووتل او ځينو نورو بيا چي ويل يې دلته بهرنۍ مداخله روانه ده يوه ورځ له جرګې څخه بايکاټ وکړ. د کابل په جادو کي د ايساف سر تېرو د احمدشاه مسعود د ورور ولي مسعود د وسله والو کسانو سره چي په برتانيه کي د افغانستان سفير دئ، برخورد وکړ، خو په ټوليزه توګه د ايساف عسکرو په مرکز کي ثبات ساتلی و. هغه ورځ چي فکر کېده جرګه به پای ته ورسېږي برتانوي تورن جنرال چي په افغانستان کي يې سوله ساتي ځواکونه ځای پر ځای کړل، په مډال ونازول سو او د استازو له خوا ورته د اوږده عمر او برياليتوب دعا وسوه.

د جرګې په اخره ورځ استازي د کابينې پر ټاکلو کومي موافقې ته ونه رسېدل، او منتخب ولسمشر کرزي استازو ته وويل چي د جرګې وخت پوره سوی دئ چي زه بايد خپله کابينه په خپله وټاکم.

همدې شي خورا ډېر اعتراضونه راوپارول، او کرزي د استازو څخه وغوښتل چي جرګه دوې ورځي نوره هم وغځوي. د جون پر ۱۹ مه کرزي خپله کابينه اعلان کړه، چي په هغه کي د مسعود د اردو پخوانی قوماندان جنرال قسيم فهيم د دفاع وزير په توګه او يو له خپلو دريو معاونينو څخه وټاکی. يو بل مرستيال ولسمشر حاجي عبدالقدير تر دې يوه مياشت څه کم په کابل کي ووژل سو.

تر بېړنۍ لويي جرګې وروسته کرزي او د ده کابينه د خورا سختي دندي سره مخامخ وه. چي بالاخره د کنډ او کپر افغانستان څخه يو نوی ملت جوړ کړي، چي په هغه کي د يوه فعاله حکومت جوړول هم راځي او په هيواد کي بې شمېره سيمه ييزي اونژادي ډلي سره متحدي کړي چي زياتي

يې لا تر اوسه پوره وسله وال وه.

کرزی وايي چې تر لويي جرګې وروسته د ائتلاف د ځواکونو امريکايي قوماندان په بېړنۍ توګه راغلی چې ويل يې زه ستا د امنيت په اړه خورا انديښمن يم. جنرال وويل هغه افغانان چې ستا پر شاوخوا راټول دي ښه روزنه نه لري او د دې جوګه نه دي چې د تروريزم د خوا تاسي ته د متوجه تهديدونو تر هوده وتلای سي، او هغه مغلق امنيت ونيسي چې د يوه ولسمشر له پاره اړين وي او ده راته امريکايي امنيتي پلان تشريح کړ. کرزی وايي ما جنرال ته وويل چې زه به په دې اړه فکر وکړم او د خپلو افغانانو سره به دا مسئله شريکه کړم. وبه ګورو چې دوی په دې اړه څه نظر لري. دی ډېر حيران سو چې ټولو افغانانو د هيواد له هر ګوټ څخه د دې خورا په ورين تندي ملاتړ وکړ، چې ما به د همدې پلان په اړه خبري ورسره کولې. دوی کرزي ته وويل دا به ستا تر ټولو غوره کار وي چې تر سره يې کړې او څومره ژر چې امکان لري بايد ويې منې. دوی ده ته وويل چې امنيت يوازي په نفرو نه ساتل کېږي، بلکي پوهه، روزنه او تجهيزات خورا ورته مهم دي. ځکه نو زه ورسره موافق سوم او امريکايانو د امنيت په برابرولو کي خورا ستر خدمت تر سره کړ، بلکي دوی هغه افغان هم وروزل چې له دوی څخه مسئوليت واخلي. زه اوس يو ځل بيا افغان ساتونکي لرم چې خوراښه روزلي او ښه تهجيز دي. امريکايي امنيتي ځواک چې دوه کاله د کرزي پر شاوخوا راټول و تر څنګ يې د افغان ولسمشري ګارډ هم وروزی، د کرزي امنيتي ساتونکو ټولو د امريکايي اردو په ځانګړو ځواکونو کي د کماندو په توګه او يا په بحري سيلز کي دنده تر سره کړې وه. غښتلو او جګو امريکايانو چې د لمر عينکي به يې پر سترګو وې او خورا ډېري وسلې به ورسره وې چې کله به کرزی کوم ځای ته تلی هر چيري به دغه امنيتي کسان تر سترګو کېدل، چې همېشه به تر ده شاوخوا راچاپېر و. کله چې به کرزي د يوه ولايت مرکز ته د والي د ليدلو له پاره تلی نو په څرخکه کي به يې سفر کاوه چې د کښېناستلو سيمه به لا د وړاندي د امريکايانو له خوا ساتل سوې وه. که چيري به محلي مشرانو او يا دولتي چارواکو د ولسمشر د روغبړ له پاره ليکي جوړي کړي وې او کرزي به ورسره تېرېده

دوه امنيتي ساتونكي به يې اړخونو او دريم د اتوماتي وسلې سره د تيارسي په حالت کې د ليکې تر شا روان و.

د انتقالي ادارې د مشر په توګه تر ټاکلو درې مياشتې وروسته د ۲۰۰۲ م کال د سپټمبر پر پنځمه نېټه په کندهار کې چې کله د ورور واده ته تللی و وژونکې حمله پر وسوه، خو دی ژوندی پاته سو. د خپل وطنوال د ليدلو له پاره خورا ډېر خلک راغونډ سوي وه، ځکه چې دا دده تر ټاکلو وروسته کندهار ته د ده لومړی سفر و. کله چې د ولسمشر کاروان په جادو کې د خلکو تر ګڼې ګوڼې کرار تېرېدی يو کس چې د افغان پوليسو يونيفورم يې اغوستی و د کرزي پر موټر يې څلور ډزي وکړې، يوه مرمۍ د کرزي له سر څخه تېره سوه او د کندهار والي ګل اغا شېرزی يې په سر کې ژوبل کړ. د ده زخمونه شديد نه وه او د کرزي امريکايي ساتونکو پر هغه کس ډزي وکړې او ويې واژه. دغه کس عبدالرحمن نومېده چې يو مشکوک طالب و او تر يوه مياشت لږ موده وړاندي د کندهار د والي په شخصي امنيتي ځواک کې شامل سوی و.

تر دې دوه کاله وروسته د ولسمشرۍ د ټاکنو په هيواد کې د پراخ کمپاين پر مهال چې يو ځای ته په سفر و د ۲۰۰۴ م کال د اکتوبر په مياشت کې يې پر هيلکوپټر راکټي حمله وسوه.

خو د اوس له پاره ډېر څه په مخکي وه چې تر سره سي. کرزی وايي موږ بايد د اساسي قانون د لويي جرګې د دايرولو له پاره خورا سخت کار کړی وای. لومړی کار دا و چې د اساسي قانون د مسودې له پاره بايد کمېټې جوړې سي چې يوه د اساسي قانون مسوده جوړه کړي او هغه بله يې تر نظر تېره کړي. ما د ډېرو کسانو سره تر سلا مشورو وروسته د دغو کمېټو غړي وټاکل او د راتلونکي کال له پاره د دوی په وړاندي خورا ډېر کارونه پراته وه، چې تر سره يې کړي. د کمېټو غړو لومړی د عامو افغانانو نظر وغوښت. دوی کسان د افغانستان هري برخي ته ولېږل، چې د افغان ولس نظر معلوم کړي چې څه ډول حکومت غواړي. څو نظرونه وه چې په هغه کې د رياستي نظام، صدارتي نظام / پارلماني نظام او د شاهي نظام بير ته راتګ غوښتل سوی و، خو مطلق اکثريت د رياستي نظام غوښتونکی سو.

کرزي پخپله د مختلفو موضوعاتو په اړه د افغانانو د نظرياتو په راټلولو بوخت و. دی وايي تر دې وړاندي چې زه د افغانستان د انتقالي اداري د مشر په توګه وټاکل سم ما د هيواد د ټولو پرګنو سره غونډې وکړې او همداسي پسې جاري وې. په هغو ورځو کي لومړی شی چې خلکو غوښت هغه بې وسلې کول، بې وسلې کول او بې وسلې کول و. خلکو غوښتل چې د بې شمېره ملېشو او ټوپکسالارانو څخه وسلې راغونډې سي او په هيواد کي د تشدد د بيا راتلو خطر کم سي. افغانانو همدا شان په پوره توګه د قانون پر حاکميت ټينګار کاوه. تر دغو شيانو وروسته چې نور شيان خلکو کرزي ته ويلي وه هغه ښوونه او روزنه، روغتيايي اسانتياوي، سړکونه، اوبه، برېښنا او هغه ټوله شيان چې پر مختللي نړۍ ورڅخه برخمنه ده. تر دې وړاندي هم د افغانستان زېربنا پر مختللي نه وه خو اوس بيا بېخي د مرګ پر پوله ولاړ و. يوازي ٦ فيصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي او حتی نن هم په کابل کي هر ځای د جنراتورونو ړغونه اورېدل کېږي، ډېر داسي کلي سته چې په ژمي کي يې د واورو له کبله چې پر لوړو کوتلونو وسي د نورو سيمو سره يې اړيکي پرې کېږي. روغتيايي خدمتونه خو تر لويو ښارونو بهر بېخي پر نېست حساب و. د جنګونو په جريان کي په سلګونو ښوونځي نړېدلي وه. د کرزي مکتب حبيبيه لېسه چې په افغانستان کي تر ټولو لوی او غوره ښوونځی دئ په کنډواله بدل سوی و، خو د دې ټولو سره افغانان په دې پوهېدل چې که وسلې ټولي نه سي د پر مختللي ټولني له هيڅ ګټې څخه به برخمن نه سي.

ډي ډي آر يا د بې وسلې کولو پروګرام د ۲۰۰۳ م کال په فبروري کي د افغانستان د نوي پيل پروګرام لاندي د يو ان ډي پي په ملاتړ او د يوناما په همکاري پيل سو. د راتلونکو درو کلونو په جريان کي د ډي ډي آر دپروګرام تر چتر لاندي په زرونو ميله وسلې، د توپونو ټوټې، کلاشينکوفونه، ټانکونه، او نوري درنې او سپکي وسلې راغونډې سوې او د دفاع وزارت په واک کي ورکړل سوې. تر ۲۵۰ زيات مليشه ترخيص او تر ٦۳۰۰۰ ډېر پخواني جنګيالي بې وسلې سول. د ډي ډي آر پروګرام همدا شان د پخوانيو جنګياليو سره مرسته وکړه، چې د حرفوي زده کړو له لاري

او نورو وظیفو ته په استخدامولو سره بیر ته خپل ملکي ژوند ته راوګرځي او یا بیا په افغانستان کي د نوي ملي اردو نظامي ژوند ته ور وګرځي.

کرزی وایې چې تر خیض سو افسرانو او سرتېرو تـه د بیا استخدامولو له پاره ډېر شیان وه، چې په لسو کي نهو یې ملکي چاري انتخاب کړې لکه بزګري ، حرفوي زده کړې او تجارت. دوي نور د جګړې څخه ناروغان او د جنګي الاتو د کارولو څخه ستړي او زاره تر کي و.

د ډي ډي آر پروګـرام د ۱۴۱ میلیونـو ډالـرو پـه لګښـت زیاتـه برخـه جاپان پرېکړه چې د روسانو په مقابل کي یې د مجاهدینو سره د تجهیزاتو مرسته کوله، په ځانګړې توګه د وسایطو او د ۲۰۰۲ م کال په جنوري کي د افغانستان د بیا رغوني په اړه د نړیوال کنفرانس کوربه و. په یقین سره چې د ټول افغانستان څخه وسلې ټولي نه سوې خو د درنو وسلو لوی اکثریت لکه ټانکونـه او توپونـه د ملېشـو او ټوپکسالارانو د لاسـونو څخـه ووتـل او و نـوي حکومت ته وسپارل سول.

افغانستان یـوازي دا نـه چـي د وسلو څخـه ډک و، بلکـي د نړۍ لـه نهو ماین ګذاري سوي هیوادونو څخه و، چې په سوونه زره انسان ضد، ټانک ضد اونور چاودېدونکي مواد یې په ډېرینه خاوره کي کرل سوي وه. د ماین پاکۍ هڅـي د طالبـانو د حکومـت د نسکورولو راهیسـي روانـي دي، خـولا هـم پـه افغانستان کي تر ټولو لویه وژونکې وسیله ده چې هره میاشت تر سلو زیات افغانان وژني او یا یې ټپي کوي.

کله چي مسافرین د کابل و نړیوال هوایي ډګر تـه راورسېږي د رن وې او ټکسي لارو پر دواړو غاړو د ماین پاکانو د ډېرو نښانونو په لیدلو حیرانېږي خو د کابل هوایي ډګر تقریباً د ماینونو څخه پاک سوی دئ.

کله چې خلکو ولیدل چي د ډي ډي آر پروسه بریالۍ ده نو لومړیتوب بلي خوا ته وګرځېد داسي چي خلک بـه د ښووني او روغتیایي خدمتونو پـه اړه ډېر ږغېدل. کرزی وایي چي یو شی مې ډېر خوشحاله کوي هغه دا چي خلک د هر کلي او ولایت نه زما څخه د پوهنتون غوښتنه کوي. ما کوچنیان ولیدل چي په خېمو کي یې زده کړې کولې او داسي ښوونځي چي دبمباریو له کبله به یې چتونه نړېدلي وه. تعلیم د خلکو تر ټولو لوی ارمان و.

هندوستان چي حامد کرزي پکښې پوهنتون ولوست او انګليسي يې پکښې زده کړه. د حبيبيې ليسې د بيا رغوني له پاره يې بسپنه ورکړه، د ښووني ستره غوښتنه چي کرزی يې په خبرو کي يادونه وکړه ډېره ښکاره وه، ځکه شاګردان په مختلفو دورو کي ښوونځي ته تلل او راتلل چي په خپمو کي به يې زده کړي کولې او د ورانو ټولګيو د بيا رغوني کار به د دوی په شاوخوا کي روان و.

يوبل شی چي د کرزي څخه به د کلي مشرانو غوښت هغه ښځينه روغتيايي اسانتياوي وې. دی وايي چي ما احساس کړه چي ښه ښځينه روغتيايي اسانتياوي ډېري مهمي دي، ځکه چي خلک يې خورا ډېره غوښتنه کوي. دا زما له پاره په دې معنا وه چي ټوله خلک د ښه ژوند ارمان لري. تر دې وروسته به دوی د سړک او برېښنا غوښتنه کوله چي د تجارت او سوداګرۍ له پاره ډېر اړينه ده.

دی وايي چي نن اول لمبر غوښتنه د برېښنا ده، چي د ده دا خبره د راډيو د يوه مخترع پروګرام چلوونکي لخوا عام ولس هم تايد کړه. په کابل کي يوې شخصي راډيو يوابتکاري پروګرام جوړ کړ چي په هغه کي به اورېدونکي په پروګرام کي برخه اخيستل چي خپل نظر ووايي. د همدې راډيو د ټليفون شمېره په راډيو کي خلکو ته اعلان سوه چي کله به اورېدونکو زنګ ورته راوواهه نو يوازي به جواب ورکوونکي ماشين بيپ بيپ کاوه چي نور هيڅ لارښوونه يې نه ورته کول، ځينو ټليفون کوونکو به همداسي ټليفون وکړ چي هيڅ به نه پوهېدل چي څه وکړي خو نورو به خپل پيغامونه پرېښوول او هغه څه به يې ويل چي په زړه کي به يې وه. دغه پيغامونه وروسته نشر سول چي وروسته ډېر خلک په وپوهېدل، د دغه غير رسمي او نامنظمو نظرياتو اورېدلو وروسته د راډيو مشر هغه پايلي ته ورسېد چي ولسشمر کرزی رسېدلی و. د افغانانو لومړني شکايتونه د برېښنا د نستته والي په اړه وه.

د برېښنا غوښتنه بېله شکه چي ډېره وه، خو د طالبانو تر واکمنۍ وروسته چي کله بازار ته برېښنايي توکي راوارد سول څو چنده يې نوره هم زياته کړل. هيواد اوس د موبايل ټليفون او برېښنا ليک له لاري د نړۍ سره

وصل سو، چې همېشني چارج ته يې اړتيا لرل. ځوان افغانان د کمپيوټر پر خوا ور مات سول، د کمپيوټر دوکانونه او کورسونه د کابل په شمول ښارګوټو او کليو ته وغځېدل. افغانانو په خورا پرېمانه توګه د موسيقۍ د سي ډي ګانو د کاپي کولو غلاوي پيل کړې او په ډي وي ډي کي به يې امريکايي او هندي فلمونه کتل. د امريکايي هغو فلمونو غيرقانوني کاپي به په څو ورځو کي د کابل په دوکانونو کي تر لاسه کېده چې تازه به په امريکا کي ننداري ته وړاندي سوي وه او په کوچنۍ کېمره به په ډېره اسانۍ سره د تياتر د پردې څخه ريکارډ سوي وه. د دغو ډي وي ډيانو کتل داسي وه لکه سړی چې خپله په تياتر کي وي چې د فلم د لغړيانو، خبري، خندا او ټوخی به پکښې اورېدل کېدی. چې بالاخره به يې پرده هغه وخت بنده سول چې کله به يو ليدونکي او ليدونکي ولاړ سول، او پياده رو ته به ووتل. افغانانو همدا شان د ټلوېزيون له ليدلو سره مينه درلوده چې دا کار يې د سټلايټ ډيشونو له لاري کاوه او حتی په ليري پرتو سيمو کي به هم تر سترګو کېده.

کرزي وويل چې البته موږ د نوري برېښنا له پاره پلان جوړوو خو دا هر څه ډېر ژر نه سي تر سره کېدلای. اوس دا تر ټولو مهم شی دئ چې نړۍ بايد زموږ سره مرسته وکړي چې تر څو د برېښنا د توليد ظرفيت ډېر کړو.

د نوي افغانستان په دغه لومړيو مراحلو کي تر هغه ډېر ژر وروسته چې نړۍ د جګړې دغه بېرووونکی هيواد ته بير ته راوګرځېدله افغانانو خورا ډېري هيلي او ارزوګاني لرلې، چې دا خورا لوړي وې. کرزي وايې چې ما په خپله داسي فکر کوي چې موږ به هيواد په څو کلونو کي ورغوو، چې البته زه پخپله د ډېرو افغانانو سره غلط وم، هيله بلکي فکر مو کړی و چې دا هر څه به ډېر چسپ ورغېږي. خو د ژر تر سره کولو هيله لا تر اوسه ژوندۍ ده ځکه چې افغانستان څو کاله له لاسه ورکړي دي دوی د هغه فاصلې په بير ته ډکولو کي خورا په بېړه کي دي او غواړي چې خپل ځانونه نوري نړۍ او په ځانګړې توګه د ګاونډيانو سره برابر کړي.

کله چې هيواد له کورنۍ جګړې له تياري څخه راووت او طالبانو ته واک ورسېد په لومړي سر کي پرمختګ خورا چټک و خو بير ته دغه پروسه ټکنۍ سوه، چې د هيواد حرکت همداسي پاته سو خو اوس ارزوګانو هم تغير

کړي و. خلکو لوړي تنخواوي غوښتې چي ښه کالي په رانيسي او کورونه په سم کړي. کرزی وايي چي کله به ما په لومړي سر کي د خلکو سره غونډې کولې خلکو به خراب کالي اغوستي وه او ستړيا او مشکلات به يې له ورايه له مخه ښکارېدل، نن دوی ډېري ښه جامې اغوندي اونظرونه يې مثبت سوي او د هيلو ډک دي. په افغانستان کي ژوند مثبت تغير کوي چي همدا تغير لا پسې روان دئ. کرزي دا خبره په ۲۰۰۵ کال کي وکړه کله چي د طالبانو په حملو کي زياتوالی راغلی، افغانان د پر مختګ د کراري ودي څخه خواشيني سول، په ځانګړې توګه د هغه ډول امنيت نه ورته برابرول چي دوی يې هيله لرل.

د اساسي قانون لويه جرګه د ۲۰۰۳ م کال په جنوري کي تر سره سوه، کرزی وايي چي هلته خورا سختي چنې ووهل سوې مګر پروفيسر مجددي چي د جرګې مشر وټاکل سو ټوله شيان ده د مختلفو خلکو د ګټو او د هغوی د نظرياتو سره په معامله کي د خورا حيرانوونکي طريقې څخه کار واخيست. د اساسي قانون مختلف شکلونه په نظر کي نيول سوي وه، چي بالاخره استازو رياستي نظام خوښ کړ چي البته دا د افغانانو هيله هم وه. دې کيسې شل ورځې په بر کي ونيولې چي بالاخره مسوده داسي حال ته راورسېده چي لوی مشکلات يې حل او د اضافي تغيراتو راوستلو تر پولي ورسېده. کله چي د نورو تغيراتو راوړلو نور څه نه وه پاته پروفيسور مجددي و هغه ته د رايي ورکولو اعلان وکړ. دا آزادي رايي وې چي ده يې د منلو له پاره د درېدلو وويل چي تقريباً ټوله غړي چي تر ۵۰۰ ډېر وه په تاييد يې ولاړ سول. کرزی وايي چي يوازي دوه درې کسان يې په تاييد ونه درېدل. چي دا خورا د حيرانئ وړ و، ځکه چي افغانستان اوس اساسي قانون درلود چي دا خورا ښه اساسي قانون و چي په نړۍ کي خورا ځانګړی او حکومت ته يې په خورا سمه توګه د رسېدلو چاره تنظيمول.

د دغه نوي اساسي قانون يوه ځانګړنه دا ده چي کرزی په وياړ چي ټولو ژبو ته پکښې مساوي حق ورکړل سوی دئ، چي اوس به کوچنيان کولای سي چي په خپله سيمه کي په خپله ژبه زده کړي وکړي.

ښځو ته په پارلمان کي ۲۵ فيصده سيټونه ورکړل سوي دي، خو عملاً

د هیواد په ډېرو برخو کي خورا مشکل او ناممکن کار دئ، چي ښځي دي په آزاده توګه دمحلي دفترونو له پاره کمپاین وچلوي. په نتیجه کي د پارلمان خرڅ سوي غړي د ځواکمنو په توګه چي په هغو کي قاچاقبران، ټوپکسالاران د چوکیو د تر لاسه کولو له پاره هڅي کوي.

خو بیا هم ښځو ته قانون دا اجازه ورکړېده، چي په پارلمان کي چوکۍ ولري او اساسي قانون هم په دې اړخ کي لړ څه مرسته کړې چي په افغانستان کي د ښځو دغه دردمنه وضع لړ څه سمه کړي چي په روایتي توګه یې حیثیت خورا ټیټ و، چي د جګړو په جریان او د طالبانو د واکمنۍ په جریان کي خو یې هیڅ نه درلود. د ښځو وضعیت مخ پر تغیر دئ خو دغه پروسه په اطرافو کي خورا ټکنۍ ده. د ۲۰۰۴ م کال په پرتله ما په ۲۰۰۵ م کال کي په کابل کي خورا لږ ښځي ولیدې چي بورقې به یې کړي وې او هر وخت به مي دوې درې ښځي لیدې چي بېله نارنه به سره ملګري او د نوي ښار په لوړو مارکېټونو کي به یې سودا کول. د ځوانانو نجونو ډلي به لیدل کېدې چي د کابل د مرکزي هوټل په هال کي به یې قهوه څښل، باندار به یې کاوه او خندل به یې چي تر دوی څو مېزه ها خوا به بیا هلکانو په ناز او نخرو ورته کتل. خو د کابل په اطرافو کي د ښځو حقوق تقریباً له نېست سره برابر دي. کورنۍ تاوتریخوالي ډېر او په زوره ودول خورا عام دي. کم عمره نجوني د کورنیو د غریبۍ له کبله د پیسو په مقابل کي څلوېښت کلونو پنځوس کلونو خلکو ته ودېږي. د داسي پېښو راپور خورا لږ ورکول کېږي، خو بیا هم د بشر د حقوقو د خپلواک کمېسیون مشره سیما ثمر وایي چي د افغان ښځو د ځان وژني په سلګونو پېښي یې ثبت کړې دي. کمېسیون وایي چي په زوره ودول، د کم عمر نجونو ودول او پر بنو ورکول د ځان وژني تر ټولو لوی عاملونه دي چي اکثره دغه پېښي په مرګ پای ته رسېږي.

په افغانستان کي رسنیو ته په لاس رسي سره بېله شکه چي د ښځو په حقوقو کي به ښه والی راسي او د هغوی د اعتبار په اعاده کولو کي به مرسته وکړي خو سرعت یو تصوري ربط دئ چي دا به یو او دوه نسلونه په بر کي ونیسي چي د ښځو په وضعیت کي رښتونی پر مختګ راسي خو په دې شرط چي په هیواد کي امن او ثبات وي.

د اساسي قانون تر تصويب وروسته حکومت د ټاکنو له پاره په تياري بوخت سو. دوو ټاکنو ته ضرورت يو يو د ولسمشرۍ له پاره او هغه بل د پارلمان د غړو د ټاکلو له پاره چي دواړه بايد جلا تر سره سوي واى. په نړۍ کي داسي شکونه وه چي په افغانستان کي به آزادي ټاکني تر سره نه سي، داسي بېره وه چي طالب او القاعده ترهګر به خلک د انتخاباتو نوم ليکلو ته پرې نه ږدي او خلک به د رايو ورکولو څخه بېروي. کرزی وايي چي زما خپل توقعات خورا لوړ وه، چي يو ځل بيا غلط ثابت سول، ما ويل چي که د شپږو څخه تر اوو ميليونو افغانانو پوري نوم ليکنه وکړي دا به زموږ له پاره تر ټولو لوی شی وي او د ډيموکراسۍ له پاره به ستر ګام وي. خو په خورا ډېر لږ وخت کي د نوم ليکني پروسه ۱۰ ميليونو ته ورسېده چي دا يوازي د افغانستان د پولو دننه وه. خو کله چي په پاکستان او ايران کي مهاجرو نوم ليکنه وکړه دغه شمېره ۱۲ مليونو ته ورسېده. کرزی وايي چي افغانانو د انتخاباتو سره خورا مينه لرل او دې ته لېوال وه چي د خپل هيواد په راتلونکي کي برخه واخلي.

د ولسمشرۍ ټولټاکني لومړی د جولای پر پنځمه پلان سوي وې خو د ټاکنو د اماده ګۍ له پاره چي کوم اټکل سوې و هغه تر هغه ډېر ګران راوخوت. د رايو د کاغذونو له پاره ښه تياري ته اړتيا وه ځکه چي په هيواد کي د بې سوادۍ کچه خورا لوړه وه، او خورا ډېرو کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه کانديد کړي وه، په لومړي سر کي درويشت کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه نومولي وه چي شپږ يې تر انتخاباتو مخکي له خپلي کانديداتورۍ څخه لاس پر سر سول. د رايي پر هر کاغذ به د کانديد عکس، نوم او يوه خانه چي د ده او يا دې له پاره نښاني سي. دا چي زيات کانديدان مستقل وه او که به کوم رايه ورکوونکي د کوم کانديد نوم نه سو ويلای او عکس به يې نه پېژندی نو دا به يې زده کول چي کومه خانه نښاني کړي. تر انتخاباتو وړاندي ټولو رايه ورکوونکو ته کارډونه ورکړل سول او داسي آوازې هم وې چي ځينو رايه ورکوونکو څو کارډونه اخيستي دي. دا چي د دې مخنيوی وسي چي رايه ورکوونکي تر يوځل ډېر رايه ورنه کړي تر رايي ورکولو وروسته به يې ګوته په رنګ ور لړل داسي تورونه هم وه چي

دغه رنګ په خورا اساني سره پاکېږي.

د جولای ۵ وسپټمبر تـه وځنډېدل خـو چي بيا هـم کارونـه نـه وه سـم ټاکني يو ځل بيا د اکتوبر ۷ ته وځنډېدې.

کرزی وايي چي تر ټاکنو وړاندي ما د هيواد د هر ګوټ له خلکو سره وليدل، د ولايتونو څخه په ډلو ډلو مشران راتلل او که به هوا ښه وه نو په ارګ کي به مي له دوی سر د ارګ په باغ کي تر ونو لاندي کتل او هر څه چي به يې په زړه کي وه راته ويل به يې.

په ارګ کي دننه غونډې د کرزي د انتخاباتي کمپاين تر ټولو ښه او خوندي لار وه، چي په بهر کي د ده د وژلو بېره موجوده وه خو په ارګ کي غونډې هم يو ډېر زړه ور سياسي تاکتيک و، په اوونۍ کي څو ورځي چي کله به دی په کابل کي موجود و د ولايتونو څخه چي به کوم قومي مشران راوستل سوي وه لـه ده سره بـه پـه وار شلو او تـر دې زيـاتو قـومي مشـرانو مخامخ ليدل. دغه قومي مشران به تر ساعتي ټاور لاندي څوځايه تلاښي کېدل او د ارګ مسجد ته نژدې به د لويو ونو تر سيوري لاندي راغونډېدل. ولسمشر کرزي به د ګلخانې ماڼۍ څخه راووت او هلته به يې له دوی سره وليدل او د دوی خبري، شکايتونه او ستايني به يې واورېدې. دغه مشران به د ارګ د ستر والي څخه اغېزمن کېدل او په حقيقت کي به يې يو په يو د هيواد له ولسمشر سره خبري کولې. خو کله چي به خپلو کليو ته وګرځېدل خلکو ته به يې ويل چي ما له ولسمشر سره وليدل او هغه داسي راته وويل.

کرزی وايي چي زما هغه غونډه په ياد ده چي د کابل و جنوب تـه د پکتيا د ولايت د مشرانو سره مي لرل، يوه مشر حاجي عبدالرحمن ځدراڼ راته وويل چي موږ له دې کبله تا ته رايه نه درکوو چي تـه پښتون يې. موږ تاسي ته د يوه افغان په توګه رايه درکوو، او ده زياته کړه چي رايه هم تا تـه درکوو، ځکه چي موږ پوهېږو چي ته به له هزاره ګانو سره مرسته وکړې او که موږ په دې پوه سو چي ته د دوی ولسمشر نه يې نو موږ تاسي تـه رايـه در نه کړو.

په يوه بله غونډه کي د مزار شريف يوه افغان ازبک کرزي ته وويل چي ما پريکړه کړې ده چي رايه به تاسي تـه درکوم دا لـه دې کبلـه چـي زه هـم

ستاسي غوندي د پاکستان په کوټه کي مهاجر وم او ما هغه ځای لیدلی دئ چي تاسي به کار پکښې کاوه او هلته به ټول افغانان در تلل او غونډي به يې کولې او هلته هيڅ داسي غونډه نه ده تر سره سوې چي ما ته پکښې د ګډون بلنه نه ده راکړل سوې او له همدې کبله زه پر تاسو باور لرم.

کرزی وايي چي يو استازي له پامير څخه راغلی و دا سيمه په شمال کي واقع ده سفر کول ور ته ډېر ګران دي او دا په خورا ډېرو کلونو کي د دوی لومړی ځل و، چي خپل مشکلات يې حکومت ته وويل.

ولسمشر ته په خبرو کي پته ولګېده چي دوی ته ملي يووالی خورا ډېر ارزښت لري. دوی داسي حکومت غوښت چي د ټولو پرګنو استازيتوب وکړي او دا شي په ځانګړې توګه په غير پښتنو کي خورا پياوړی و، چي څو پېړۍ پښتنو واکمني پر کړېده. خو زيات پښتانه ټولو افغانانو ته په مساوي توګه کتلو ته خورا زيات ارزښت ور کوي. کرزی وايي څه موده وړاندي له کندهار څخه يو مخور کس چي زموږ د کورنۍ دوست و دلته راغی او تر پنځلس ورځو تېرولو وروسته يې وويل چي زه بير ته کندهار ته ځم. ما ور ته وويل چي زه کوم خدمت وکړم؟ ده وويل هيڅ نه زه مازي راغلم چي ستاسي احوال واخلم او تاسي هم شکر ښه ياست مګر زه يوه هيله لرم هغه دا چي افغانان ټوله ځورېدلي دي او تاسي به البته د هغه چا سره مرسته کوئ چي کومک ته اړتيا لري. مګر د افغانستان هندوان تر ټولو ډېر ځورېدلي دي خو په هره لار چي وي د دوی سره تر ټولو لومړی مرسته وکړه.

د ولسمشرۍ ټاکني د ۲۰۰۴ م کال د اکتوبر پر نهمه تر سره سوې خلکو چي د کومي بېړي احساس کاوه غلط راوخوت او په خورا ډېر شمېر کي کسان د رايي اچولو له پاره راووتل او يوازي يو څو پېښي د ترهګرو له خوا تر سره سوې. د رايي اچوني مرکزونه د سهار پر شپږو او اوو بجو پرانيستل سوه او د مازديګر پر ۴ بجو وتړل سول. د ټاکنو په ورځ اعلان وسو چي څونه امکان ولري هغونه رايي اچوونکي بايد رايي واچوي، د رايي اچوني مرکزونه بايد د مازيکر تر شپږو بجو پوري پرانيستي وي. خو دا خبر د رايو ځينو مرکزونو ته ناوخته ورسېده، دري برخي راجستر سوو خلکو رايي واچولې او خلک په ډېره خوشحالۍ سره د ډيموکراتيکي پروسې له

پاره راووتل.

کرزی وایي چې وروسته مې د انتخاباتو په اړه خورا حیرانوونکې کیسې واورېدې. ځینې دغه کیسې په نړیوالو مطبوعاتو کې هم خپرې سوې چې افغانستان ته د ټاکنو د خبرونو له پاره راغلي وه. یو کس چې خپل عمر یې پنځوس کلن ښووه او پر مخ یې د اوښکو سېلاب را روان و و یې ویل داسې ښکاري لکه خوب چې وینم. پنځه ویشت کاله بې ځایه توب او د خپل کور څخه لیري ژوند مې ملا راماته کړه، خو نن داسې احساس کوم لکه چې بیر ته زېږېدلی یم.

کرزی د انتخاباتو د ورځې بله کیسه داسې بیانوي: د فراه په ولایت کې یوه زړه ښځه د رایو اچولو مرکز ته راغله ویل چې دا د ځان او لور له پاره رایه اچوي. دې ته وویل سوه چې ته یوازې د خپل ځان له پاره رایه کارولای سې، خو د لور پر ځای یې نه سې کارولای. ښځې وویل چې ولې هغه خو زما لور ده زه غواړم د هغې پر ځای رایه واچوم. کارکوونکو ورته وویل: بخښنه غواړو خو تاسې داسې نه سئ کولای. دا ښځه ولاړه او تر دوه درې ساعته وروسته بیر ته راوګرځېده او خپله ځوانه لور یې د ځان سره په داسې حال کې راوستل چې یو ګړی مخکې یې اولاد زېږېدلی و، او هغې خپله رایه پخپله واچوله.

یوه بله کیسه له بامیان څخه راغله چې هلته یوې سپین سرې ښځې څلور ساعته په واوره کې پر پښو مزل کړی و تر څو د رایو اچولو مرکز ته ورسېده. کارکوونکو ورځخه وپوښتل چې ولې دې دومره تکلیف د رایو اچولو له پاره پر ځان تېر کړ؟ ولې رایه دومره ارزښت در ته لري؟ دې په جواب کې ورته وویل زما ژوند خو هغسې تېر دئ خو زه غواړم د خپلو کوچنیانو له پاره او د دوی د بچیانو له پاره رایه ورکړم. د رایو اچولو په یوبل مرکز کې یوه ناوې چې د واده جوړه یې په غاړه وه له موټر څخه راکښته سوه او ویې ویل چې په خدای سوګند که رایه ورنه کړم نو خپل واده ته به په آرامو مغزو ولاړه نه سم. د کابل ورځپاڼې یوخبریال چې د مریم لېسې د رایو اچولو مرکز مخ ته شل دقیقې ولاړ و خبر ورکړ، چې زه دلته ډېرې ښځې وینم چې د رایو اچولو د مرکز څخه د خوشحالۍ له کبله په اوښکو ډکې

سترګي راوزي. يوه اتيا کلنه ښځه چي په سترګو ړنده وه د خپل لمسي په مرسته د ملالۍ ليسې د رايو اچولو مرکز ته د سهار پر نهو بجو راورسېدل. دې يوه خبريال ته وويل چي تېره شپه مي يوه سترګه خوب هم نه دئ کړی. خپل لمسی مي د شپې له دې کبله راکښېنوی چي حتی ليدی مي هم نه، چي سهار سوی به وي د رايو اچول به راڅخه پاته سوي وي. ټکسي ډرايور عبدالمتين وبي بي سي راډيو ته وويل دا يو داسي خوب دئ چي د تل له پاره به راسره وي. دا ټوله کيسې وې چي رايو اچوونکو ټوله خطر هېر کړی و او د رايو ورکولو له پاره راوتلي وه.

د کرزي تر ټولو لوی سيال د شمالي ټلوالي وتلی کس يونس قانوني و، چي پر ډېرو چوکيو يې کار کړی و او په لنډه مهاله اداره کي د کورنيو چارو د وزير په توګه پاته سوی و. کرزي بايد د ټولو رايو څخه پنځوس فيصده تر لاسه کړي وای تر څو د دوهم ځل له رايو لوېدلو څخه يې مخنيوی کړی وای. کله چي د نومبر پر دريمه د رايو پايلي اعلان سوې دی د افغانستان د لومړي ولسمشر په توګه په ۴، ۵۵ فيصده رايو وټاکل سو. دی وايي چي رايي د ټولو قومونو لخوا د هيواد په هره برخه کي وشمېرل سوې. په رايو کي د درغليو ناري پورته سوی، چي ملګرو ملتونو يې د يوه مستقل کمېسيون له لاري د پلټلو ژمنه وکړه، خو هيڅ داسي يو شی پيدا نه سو چي هغه دي دغه پايلي بې اعتباره کړي.

د ولسمشرۍ تر ټاکنو وروسته سمدستي د پارلماني او ولايتي شوراګانو د انتخاباتو له پاره اماده ګي نيول پيل سوه، چي د ۲۰۰۵ م کال د سپټمبر پر ۱ مه تر سره سوې. د ولسي جرګې د ۲۴۹ سيټونو له پاره ۲۷۰۷ کسانو ځانونه نومولي وه او ۳۰۲۵ د ولايتي شوراګانو له پاره. کرزی وايي چي ترهګرو د رايو اچولو پر ځينو مرکزونو حملې وکړې تر څو رايي ورکوونکي وبېروي، مګر افغانانو، کانديدانو او د هغوی ملاتړو او رايو اچوونکو تر هغه ځايه چي زه خبر يم د هيڅ وران کاري پېښي سره نه دي مخ سوي.

د افغانستان او حامد کرزي سفر (۲۰۰۱) کال راهيسي او بيا تر اوسه د خورا ډېرو پېښو ډک و، چي اکثره به دغه پېښي خورا بېروونکي وې. کرزی

وایي چې زه احساس کوم دا د افغانستان له پاره خورا د ویاړ شېبې دي.
کرزی وایي زما په نظر چې د دغه ښو شېبو په تر لاسه کولو کې قومي مشرانو، جهادي رهبرانو، روحانیونو او هر چا مرسته کړې ده. موږ خپل هیواد بیر ته تر ډېري ورانۍ وروسته تر لاسه کړ، سره له دې چې خورا لویې ستونزي او دسیسې یې په وړاندې لوېدلي وې. خو د هیواد تاریخ چې په ژوره توګه یې په ملت کې ریښې غځولي وې او هغه باغیر ته خلک چې د خپل هیواد سره یې بې کچې مینه لرل دا ټولي هڅې شنډې کړې، کله چې موقع راورسېده ملت هم یو سو.
په دغه یووالي کې هغه وخت بیر ته درز پیدا سو، چې د افغانستان د بیا رغوني پروسه خورا ټکنۍ پر مخ روانه وه، چې دې کار د کرزي او ډېرو نورو افغانانو هیلي په اوبو لاهو کړې. د افغانستان د بیا رغوني پروسه ځکه کراره وه چې یو خو دا هیواد ټوله وران سوی و او بل دغه ناکامه دولت دې ته اړتیا لرله چې تقریباً ټوله باید له سره جوړ کړل سي. بل علت یې دا هم و، چې د جنګ په جریان کې یو نسل د جوړوني مهارتونه او ملکي تعلیم یافته کسان یې له لاسه ورکړي وه. امنیت یوبل مشکل و. طالبان چې د ۲۰۰۱ م کال په پای کې له واکه لیري کړل سوي وه هغه وخت بیر ته راپور ته سول کله چې متحده ایالاتو خپله توجه عراق ته واړوله. راپور ته سوو طالب ښوونځیانو ښوونځي ونړول. استادان او اداري کارکوونکي یې ووژل او د هغه خلکو ملاتړ یې بیر ته تر لاسه کړ چې فکر یې کاوه د کابل اداره د دوی امنیت نه سي خوندي کولای. کرزی د نړیوالي ټولني د مرستو په اهمیت چې تر اوسه یې د افغانستان سره کړي دي او کوي یې پوهېږي، او دا ور ته معلومه ده چې د نوري نړۍ د مرستي او ژمنو پر ته دغه هیواد دغه سفر په یوازي سر په ثابته او خوندي توګه نه سي تر سره کولای. ډېر څه تر لاسه سوي دي او ډېر نور شیان باید تر سره سي.
افغانستان اوس یو انتخابي حکومت لري، کرزی وایي چې موږ اوس بیر ته د ملتونو ټولني ته راوګرځېدو. افغانان یوځل بیا دنړۍ د بلنو په لیست کې چې په کنفرانسونو کې به یې برخه اخیستل او وینا وي به یې اورولې راغلی، دا د افغانانو له پاره د ویاړ تر ټولو ښه نخښه ده چې دوی یوځل بیا په

نړیوالي ټولني کي ځای لري.

افغاني پاسپورټونه یو ځل بیا وېشل کېږي چي دا تر ټولو مهم شی او د دې څرګندونه کوي چي افغانان نور بې دولته خلک نه دي چي نوري نړۍ ته سفرونه نه سي کولای. د کابل نوی ښار د جادو پر خامه خواوو چي دغه سیمه هر واګون چلوونکي ته معلومه ده په درزنو خلک د پاسپورټ د تر لاسه کولو له پاره ولاړ وي. په دغو کسانو کي زیات یې لیک لوست نه سي کولای چي عرضه لیکونکو د جادو پر څنډو دوکانونه ور ته پرانیستي دي. د سړک د غاړي عکس اخیستونکي په زړو بکسي کامرو باندي تصویرونه ور باسي.

کرزی وایي زه چي د نړۍ هر ګوټ ته سفر کوم په دې ډېر خوشحاله او ویاړم چي د افغانستان بیرغ ما ته ښه راغلی وایي. د افغان حکومت یوه لاسته راوړنه دا وه چي کرزی په هغه ډېر فخر کوي هغه د زړو پیسو ټولول او په نوې سکه بدلیدل دي. کله چي انتقالي حکومت منځ ته راغی ډېري کرنسۍ د چلېدو په حال کي وې. موږ فیصله وکړه چي دغه زاړه بانک نوټونه راټول کړو، چي ټوله اتلس تریولینه وې او په نوي کرنسۍ مو بدلي کړې. دی وایي چي دا هر څه مو په درو میاشتو کي تر سره کړه او هغه زړې پیسې مو وسوځلې. کله چي نوي نوټونه چاپ سول لومړی سړی چي تر لاسه یې کړې په کابل کي و. کله چي هغه ته پیسې په لاس کي ورکړل سوې مچ یې کړې او ویې ویل چي دا زما پیسې دي. معنا دا چي دا د افغانانو پیسې دي. نوي پیسې د هیواد هري برخي ته په موټرو، الوتکو، خرو، اسانو او په غرونو کي پر پښو ورسول سوې. کرزی وایي چي یوه انه یې هم ورکه نه سوه.

د کرزي هغه یاد دي چي په خپل یوه سفر کي ور ته یوه بزګر ویلي وه، دا داسي کیسه ده چي دی یې کوي نو ورسره خانديِ، ځکه چي دا ده ته ښکاره کوي پر کوم څه چي دی باور لري هغه د افغانانو رښتینتوب او حقیقي طبیعت دئ. دی وایي چي زه بدخشان ته تللی وم او هلته د یوه زیارت سره تم سوم. د دغه زیارت تر څنګ یوه کوچنۍ کوډل وه چي یو سړی پکښې مېوه خرڅول. دا د شاتو په شان د خوږو خټکیو وخت و، دغه

کس یو ختېکی مات کړ ما ته یې یوه دړه راکړه ما هم وخوړل او مننه مې ترې وکړه. ما ورته وویل ښاغلې خدای دې ستا دوکان دونه در لوی کړي لکه افغانستان. ده په جواب کې وویل نه ښاغلې زه داسې نه غواړم. موږ باید د ټول افغانستان د آبادۍ او ښه والي له پاره دعا وکړو چې په هغه صورت کې به زما دوکان هم ښه وي.

۹

پرمختګ، ژمنه او مشکلات

په مخ کې پرته لار

د اې بي سي نيوز (ABC News) لخوا چي په ۲۰۰۵ م کال کي تر دې سرليک لاندي سروې تر سره سول چي ايا افغانستان به پر پر تو ستونزو بريالی سي پايلي يې په دې ډول وې : ۷۷ افغانانو فکر کاوه چي هيواد يې پر سم لورو روان دئ. ۷۱ فيصده خلک دا حکومت د طالبانو تر هغې خوښوي. ۸۷ فيصده خلک فکر کوي چي د امريکا په مشري د طالبانو له واکه ليري کول د افغانستان په ګټه دي او د لسو څخه نهه افغانان د اسامه په اړه بد نظر لري. لوی اکثريت په دې نظر دئ چي د ژوند په حالت کي ښه والی راغلی دئ. د نظر څر ګندول تر پخوا ډېر آزاد دي او امنيت هم ښه سوی دئ.
چي دا تر ټولو ښه خبر دئ.

په همدې کال کي تر ټولو بد خبرونه دا وه، چي د افغانستان د ټوله نفوذ څخه يوازي ٦ فيصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي. د افغانستان سم نيمايي بالغ افراد بې سواده دي او افغانستان لا د نړۍ تر ټولو غريبو هيوادونو په ليکه کي دئ. د تېرو دوو کالو راهيسي د پولي د هغي غاړي څخه د پاکستان ميشت طالبانو او القاعده ښورښيانو په حملو، په کابل کي د ځانمر ګو بريدونو په شمېر او د اپيمو په توليد کي زياتوالی راغلی دئ او په حکومت کي فساد خپلي لوړي کچي ته رسېدلی دئ، چي په کابل کي د حکومتي مامورينو ښايسته ودانۍ يې تر ټولو ښه بېلګه ده. تر هغه چي دغه وضعيت حاکم وي تر هغه وخته به افغانان پر خپل حکومت او د هيواد پر ښې راتلونکي اعتبار ونه کړي.

دا هغه مشکلات دي چي ولسمشر حامد کرزی ورسره مخامخ دئ.
دی په دې پوهېږي چي دا ټوله شيان په يوازي سر نه سي سمولای.

کرزی وايي د ۲۰۰۱ م کال راهيسي افغانستان ډېر پر مختګونه کړي خو موږ په مخ کي خورا اوږده لار لرو، چي وروسته دا دعوه وکړو چي موږ پر خپل ځان ويسا او خوندي يو. موږ ډېر مشکلات لرو، چي بايد حل يې کړو او ډېر خنډونه چي بايد له مخه يې ليري کړو.

يو تر ټولو لوی مشکل مخدرات دي، د امريکا او برتانيې پنځه کلني

ګډې هڅې چې د تارياکو توليد له منځه يوسي او يا يې کم کړي په څرګند ډول غير اغېزمني تمامي سوي دي. او افغانستان اوس په تخميني توګه د نړۍ د هيروئينو او اپيمو د ۸۵ څخه تر ۹۰ فيصده توليدوي. د سي بي سي (CBC) د ٦۰ دقيقو په راپور کي چې په ۲۰۰۵ م کال کي يې خپور کړ ويل سوي وه چې اپيم د افغانستان تر ټولو لوی نقد حاصل دي او د هيواد د کورنۍ کرهڼي سم نيمايي توليد دئ.

ولسمشر کرزی د ترياکو پر کرنه خورا سخته نيوکه وکړه، خو افغان حکومت د دې توان او منابع نه لري چې د دغې پديدې سره جګړه وکړي. د افغان ملت ملي پاليسي هيڅ چيري د دې جوګه نه ده چې د قاچاقبرانو سره مبارزه وکړي، چې زيات يې اوس په پارلمان کي ناست دي. چې د همدې لاري لاسته راغلو پيسو باندي اوس د هيواد په سياسي تشکل کي ځای لري.

کرزی وايي د مخدره موادو مشکل اقتصاد ټکنی کوي. چارواکي فاسدوي او ترهګرو ته مالي منابع برابروي. زه په دې باور لرم هغه ترهګر چې نړيوال تجارتي مرکز يې ونړاوه د مخدره موادو او نورو غير قانوني لارو څخه په لاس راغلو پيسو څخه يې استفاده کړې وه.

ډېر څارونکي دا اندېښنه لري چې افغانستان به د مخدره موادو په يو دولت بدل سي. داسي چې هر څه به يې د قاچاقبرانو له خوا اداره کېږي. لکه د کولمبيا د (Pablo Escobar) او (Cali) د کوکينو نېکمرغه شرکتونه چې هر څه د دوی په انحصار کي وه. کرزی وايي چې هغسي يو حالت به هيڅکله رانه سي خو دا يو جدي مشکل دئ او وي به، خو افغانان به يې د نړيوالي ټولني په مرسته او همکاري له منځه يوسي.

کوکنار په افغانستان کي د پېړيو راهيسي کرل کېږي. اپيم به همېشه د کوچنيو ډلو له خوا د اوښانو د کاروانو په واسطه د شرق څخه و غرب ته د افغانستان د ورېښمو پر لار تېرېدل. د نونس سوه شپېتمو او اويايمو کلونو کي افغانستان د اروپا او امريکا د خوشحاله کلتور له پاره تر ټولو له دې کبله ښه ځای و چې هلته به اپيم او د هغوی اشتقاق سوې بڼه يعني هيروئين په خورا کښته بيه تر لاسه کېدل. له همدې کبله د هيروئينو کمپنيو د

پاکستان په غیر علاقو یا قبایلي سیمو کي د اپیمو په تصفیه پیل وکړ، چي په غرب کي خورا ډېر غوښتونکي لري. خو کرونده ګر د همدې پیسو خورا لږه برخه تر لاسه کوي چي ډېري پیسې یې د تولیدونکو، قاچاقبرانو، منځګړو او پر چادو خرڅوونکو جیبونو ته لوېږي. دا چي د مخدره موادو د کرلو غوښتنه ډېره وه کوکنارو د افغانستان په نقدي محصولاتو کي لومړی ځای ونیوی او هیواد چي د انارو، انګورو او خټکیو له کبله مشهور و بازار له لاسه ورکړ. جګړو د هیواد د غلو محصول ته نور زیان واړوی. د مجاهدینو ځیني ډلي بالاخره د همدې مخدره موادو په پیسو چلېدلې. دا چي د هیواد اقتصاد په خورا بد حالت کي و ځینو افغان بزګرانو له دې کبله چي ژوندي پاته سي خپلي مځکي د کوکنارو په مزرع واړولې او ځینو ته خو د کوکنارو نه کرلو په صورت کي د قاچاقبرانو له خوا د فصلونو اړولو او حتی وژلو ګواښ سوی و.

کرزی په دې اړه داسي څرګندوني لري چي وایي کله چي په ۱۹۷۹ م کال کي روسانو پر افغانستان یرغل وکړ ډېر افغانان مختلفو هیوادونو ته مهاجر سول. هغه خلک چي په افغانستان کي دننه د خپلو کورونو او فارمونو د ساتلو له پاره پاته سول د روسانو اومجاهدینو تر منځ جګړه کي د دوام داري بېري سره مخامخ وه. هیڅ افغان پر ته له دې بېري په خپل کور کي بېدیدای نه سوای چي سبا به د دوی کور روغ وي، فارم به یې په راکټونو او بمونو نه وي وران سوی. سبا به ډوډۍ وخوري او حتی چي سبا به ووینې که نه. افغانان د سبا له پاره په پلان جوړولو نه وه اړ بلکي د هغه ورځې هغه ساعت او هغه دقیقې چي دوی پکښې ژوند کاوه.

افغانان په خورا مایوسه حالت کي وه له همدې کبله نو د کرزي په قول چي (بهرنیو عناصرو) د دغه وضعیت څخه ګټه پورته کړه او د کوکنارو کرلو ته یې وده ورکړه. بزګران چي د پېړیو راهیسي یې خټکي، انار او انګور کرل او هغو چي غواوي او پسونه روزل د قاچاقبرانو له خوا وهڅول سول، چي خپل زاړه محصولات پرېږدي او په خپلو مځکو کي کوکنار وکري. په ډېرو ځایونو کي دغه بزګران د ټوپک په څوکه دې ته اړ کړل سول خو زیات یې په نورو لارو هم رامات کړل سوي دي. د مخدره موادو قاچاقبرانو به بزګرانو

ته په لویه اندازه پیسې په پور ور کړې خو د هغه بیر ته ادا ینه به یوازې د کوکنارو په کرلو کې ممکنه وه. کرزی د همداسې یوې کورنۍ یادونه کوي، چې د کندهار ولایت تر ټولو حاصل خېزه سیمه کې اوسېدل. چې په زوره دې ته اړ کړل سول چې خپل د انارو باغ له منځه یوسي. دی وایي دا چې نوره ټوله کورنۍ پاکستان ته مهاجره سوې وه او یو کس تر شا پاته و، چې مازې ژوندی پاتــه سـې د انـارو پـر ځـای کوکنـار کـرل. دا ډېـر ګـران او ځوروونکی کار و، چې هغه دې په زړه پوري د انارو باغ له منځه یوسي، چې د ده په کورنۍ کې د څو کلونو راهیسې و، چې ډېر به دې نازوی او له مېوو څخه دې خوند اوګټه پورته کول. خو دغه کس په دې اړ و، چې همداسې وکړي. ډېر افغان بزګران په همدې شان وځورول سول، چې خپل باغونه او د خټکیو فارمونه یې وران کړل خو ځینو بیا دا کار بېله کومې اقتصادي ګټې او ژوندي پاته کېدلو له بېرې وکړ.

وروسته طالبان راغلل، چې هر څه له بدوبتر سول. کرزی وایې چې تر دوی وړاندې په افغانستان کې د هیروئینو هیڅ کمپنۍ نه وه کله چې دولت ونړېدی قاچاقبران وپوهېدل چې اوس نو په هیواد کې دننه په خوندې توګه فعالیت کولای سي. تر دې وړانـدې د هیروئینو دغـه کمپنـۍ پـه همسایه هیوادونو کې وې. البته دا د دې کبله نه چې بزګران دې د کوکنارو د کرلو له کبله شتمن سوي وي داسې نه ده، ځکه چې د غه زیاته ګټه د اکمالولو کړۍ وړې خو بیا هم بزګران تر انارو ډېرې پیسې جوړوي، چې له همدې کبله کرزی د کوکنارو په وړاندې د سوځېدونکې مځکې پالیسي مخ ته بیایي. دی وایي چې بزګرانو ته باید بدل معیشت برابر سي، تر څو دوی بیر ته خپل رښتوني ژوند ته راوګرځي چې د افغانستان او نړۍ په پرمختګ کې برخه واخلي.

یوازې پنځه ویشت کلنه جګړه نه وه چې تر څنګ یې وچکالي هم چې په نونسوه نیویمو کلونو کې پیل او په یویشتمه پېړۍ کې لا روانه ده. همدې ګډ ترکیب په لویه پیمانه د افغانستان د اوبو لګولو زوړ سیستم زیانمن کړ چې څارویو او حاصلاتو ته یې زیان واړاوه او دې ته یې زمینه برابره کړه چې بزګران دې ډاډمـن تـوکې وکـري. پـه ملیونونـو پسـونه او غوایـان لـه منځـه

ولاړل. دوی اکثره د لوږي او تندي له کبله مړه سول او یا په ارزانه بیه د مالکانو له خوا خرڅ سول ځکه چي نور یې نه سو کولای د دوی د اوبو او خوراک تر اوده ووزي. کرزی وایي چي زه یو داسي کوچي پېژنم چي هر څوک به دده سره تېرېدی نو وریان به یې ورکول ځکه چي هغوی دونه کمزوري سوي وه، چي ده مړولای نه سوای او هغوی نور د ژوند کولو نه وه. ده به خلکو ته ویل چي دا درسره بوزئ که یې مړولای سئ وې ساتئ که یې نه سئ نو حلال یې کړئ.

کرزي وایې یوبل شی په غرب کي د مخدره موادو لویه غوښتنه ده، چي دوی یې په اړه ډېر څه نه وایي. په مطبوعاتو کي لویه خالګاه د اکمال په برخه کي ده، چي راپور جوړوونکي یوازي په افغانستان کي د اپیمو د تولید د ډېرېدو خبر ورکوي چي دا مناسب او متوازن راپور نه دئ ځکه چي هغه اړخ یې له پامه غورځول سوی دئ چي په افغانستان او د هغه په ګاونډیو هیوادونو کي د تولید سوو هیروئینو هر ګرام په غرب کي د روږدو کسانو لخوا رانیول کېږي وروسته څکول او پېچکاري کېږي. خو کرزی نه غواړي چي د پړې ګوته بل چا ته ونیسي. دی وایي چي موږ نه سو کولای غرب ته ووایو چي د مخدره موادو مشکل له دې کبله رامنځته سوی دئ چي ستاسي خلک یې رانیسي. دا یوازي د غرب مشکل نه دئ چي مبارزه ورسره وکړي بلکي دا د ټولو هیوادونو وظیفه ده. موږ په نشه یي توکو ډېر اخته کسان لرو، اېران همدا مشکل لري، چي دا یوازي تر غرب پوري محدود نه دئ، ځکه چي دا د ټول بشریت مشکل دئ. برتانوي او امریکایي ځوان، په افغان کلیو کي نجلۍ او هلک ټوله یو شان دي، ټوله یو ډول ارزښت لري، دوی ټوله یو بشر دي، موږ ټوله باید په ګډه هڅه وکړو، چي دوی د دغه خطر څخه وژغورو. کرزی یو داسي موقف غوره کوي چي بس افغانستان باید د مخدره موادو دغه مشکل په خپله حل کړي ځکه چي افغانستان ته زیان رسوي، او له بله پلوه دا د اسلام، افغاني کلتور او اخلاقو خلاف کار دئ.

دی وایي چي افغانان په دې ډېر ښه پوهېږي چي کله زه دوی د مخدره موادو په وړاندي مبارزې ته رابولم دوی هم غبرګون ښوولی دئ. ننګرهار چي د کوکنارو د کرلو ډېر لوی ولایت و په خورا لویه پیمانه یې په تولیدولو

کې کموالی راوستی دئ. بدخشان، ارزګان اونور ولایتونه همداسې درواخله. دا چې افغانستان په کراره یوځل بیا پر خپلو پښو درېږي د یو څه استقرار له کبله بزګران یو ځل بیا پر دې بریالي سوي دي چې خټکي، انګور او انار تر مارکېټ پوري ورسوي، او په ښه بیه یې وپلوري. کرزی وایي چې موږ د مخدره توکو په وړاندې مبارزه کې ښه پرمختګ وینو.

د ۲۰۰۵ م کال په پای کې د ملګرو ملتونو د سروې پر اساس د کوکنارو په کرنه کې ۲۱ فیصده زیاتوالی راغلی و او د امریکا د متحده ایالاتو د سروې له مخې ۴۸ فیصده خو په نیولو کې یې هم زیاتوالی راغی چې په ۲۰۰۴ م کال کې افغان امنیتي ځواکونو ۱۸۰۰۰ کیلو ګرامه اپیم، ۱۴۰۰ کیلو ګرامه هیروئین او ۸ د مخدره موادو لابراتوارونه ونیول او له منځه یې یووړل. خو سره له دې بیا یې هم په تولید کې زیاتوالی راځي.

ترهګري او توندلاریتوب د افغانستان له پاره یو بل مشکل دئ، چې دا د نړۍ د ډېرو هیوادونو ګډه وظیفه ده، کرزی وایي اسلامي هیوادونه باید د توندلاریتوب په وړاندې سخته مبارزه وکړي. د هغو په وړاندې چې مذهب د نورو د ځورولو له پاره کاروي او د هغه چا په وړاندې چې لومړني قربانیان یې اسلامي ټولني دي. دی وایي چې توندلاریتوب د غلطو پالیسیو او تنګ نظریو پایله ده، چې هغه وخت بیا سیاسي بڼه خپلوي چې حکومتونه د مذهب توندلاري بڼه د خپلو سیاسي اهدافو له پاره وکاروي. کرزی اخطار ورکوي چې د نړۍ په هیڅ ګوټ کې به هیڅوک پر ارامه پاتــه نه سي چې توندلاریتوب د راپورته کېدو په حال کې وي، او هغه ته په بل نظر ګوري. په هر فورم کې او د هري ټولني او مذهب په نامه توندلاریتوب د ټولي نړۍ له پاره خطر دئ او ټوله نړۍ د هغه سره د مبارزې مسئولیت لري.

دا چې افغانستان اوس د مخدره توکو، فساد او ترهګرۍ له مشکل سره لاس او ګرېوان دئ سبب یې دا دئ چې د طالبانو تر نسکورولو وروسته له دې هیواد سره لږ مرسته وسوه، د ډېرو ډالرو مرستي او وعدې ورسره وسوې خو هغه هیوادونه چې په ۲۰۰۱ م کال کې د افغانستان د ژغورلو له پاره راغله چې په سر کې یې امریکا دئ دلته یې د یوه فعاله حکومت په جوړولو کې غلطه محاسبه کړې وه. دا بس نه وه چې طالبان دي له واکه

ګوښه سي او د القاعدې ښوونيز مرکزونه دي له منځه يووړل سي. دا چي افغانستان د بيا ناکامۍ او د ټوپکسالارانو، تنګ نظرو او ترهګرو و لاسو ته د لوېدلو څخه وساتو غربي هيوادونه تر هغه وخته پوري له افغانستان سره مرسته وکړي چي نوی حکومت پر پښو ودرېږي. د ښه امنيت په صورت کي افغانان کولای سي چي د ملي سړکونو د رغولو سيستم، ملي برېښنا او محلي او ساحوي د اوبو لګولو سيستم ته توجه وکړي. د ښه امنيت په صورت کي به ښوونځي د هلکانو او نجونو له پاره پرانيستي وي چي په همدې سره به د يوه نسل د افغان عالمانو تشه ډکه سي. د ښه امنيت په صورت کي به وزارتونه او د حکومت قضايي سيستم فعاله وي لکه څنګه چي بايد وي او په داسي حال کي به ممکن وي چي واک د ټوپکسالارانو او قاچاقبرانو څخه واخيستل سي او يو قانوني ادارې ته وسپارل سي.

کله چي افغانستان د طالبانو څخه ازاد سو، اسامه بن لادن او د هغه عرب (د ځينو راپورونو له مخي چيچينيايان) جنګيالي د جلال آباد په شرق کي د توري بوړې غرونو سمڅو ته پر شا سول داسي ښکاري لکه چي متحده ايالاتو ستر ګي د توپ څخه واړولې، ولسمشر بوش په خپلو خبرو کي دا شعار ګرځولی و، چي دی به اسامه مړ يا ژوندی عدالت ته راولي، خو د امريکايي ځواکونو هغه کوچنۍ ډلي ته چي اسامه يې په غرونو کي تعقيبوی سر تېري ورنه کړل سول، چي پاکستان ته د ده د تښتېدلو لار بنده کړي. چي له همدې کبله د نړۍ لومړی لمبر ترهګر او د القاعده سازمان مشر وتښتېد. دا چي القاعده ماته سوې وه او نژدې و، چي له منځه يووړل سي بيا دغه ترهګري ډلي ته موقع ورکړل سوه، چي سره راټوله او خپل ځان سره منظم کړي.

تر هغه وروسته د بوش ادارې عراق ته د جګړې له پاره تياری پيل کړ. چي په ۲۰۰٦ م کال بوش د يوې خبري غونډې په جريان کي دې ته اړ کړل سو چي ومني دې د ۱۱/ ۹ له پېښي سره هيڅ تړاو نه درلود. له همدې کبله پر افغانستان د بسپني نل ليکه وچه کړل سوه او نظامي ځواک يې ورڅخه ليري کړ، چي له امله يې د افغانستان د نوي ژوند هيله په نا اميدي بدله سوه. توجه تر دې حده ورسېدل چي ولسمشر بوش په دې کي پاته

راغی چي د ۲۰۰۳ م کال په بودجه کي دافغانستان ته بسپنه ځانګړې کړي چي وروسته بیا د امریکا کانګرس دغه کار وکړ.

د امریکا د دفاع پخواني وزیر ډونالډ رمسفلډ هغه وړاندیز رد سو چي افغانستان ته اضافي عسکر ولېږي، حتی د ۲۰۰۱ م کال په هغه وخت کي هم چي د افغانستان توري بوړي ته په اسامه او د القاعدې په مورال بایللو سر تېرو پسې عسکر ولېږي. خو امریکا په مځکه کي پر بې باوره ټوپکسالارانو باندي تکیه وکړه او امریکایي الوتکو به په دوام داره توګه له هوا څخه بمباری کولې. خو پینټاګون له دې څخه انکار وکړ چي هلته مځکني پوځونه ولېږي، تر څو پاکستان ته د اسامه د تېښتي لار بنده کړي چي له کبله یې اسامه په اسانۍ سره تر پولي واوښت چیري چي هلته ده ته د یو اتل په ستر ګه کتل کېږي. هلته یې پر سوونو کسانو اغېزه وکړه او په خپله ترهګري شبکې کي یې استخدام کړل.

د ترهګرۍ ضد جګړې په پیل کي د پاکستان ولسمشر پروېز مشرف د امریکا سره د ترهګرو په له منځه وړلو کي د پوره همکارۍ ژمنه وکړه. د هغه راهیسي پاکستاني حکومت د طالبانو او القاعدې په له منځه وړلو کي یوازي نمایشي جګړه کړې ده سره له دې چي د ولسمشر کرزي د اعتراض او د امریکا له فشار سره هم مخامخ سوي دي. کله چي پاکستان خپل ځواکونه قبایلي سیمو ته د عملیاتو له پاره ولېږي نو پر ضد یې د تشدده ډکي مظاهرې وسي او پر مشرف فشار راوړي چي د اسلامي توندلارو سره موافقه وکړه او پوځ له هغه ځای څخه راوباسه، تر څو اسلامي توندلاري پر آرامه وي. البته دوی د پاکستان خوا ته خورا ښه آرام ژوند لري، خو امریکایي او افغان نظامي قوماندانان شکایت کوي چي تر تېرون وروسته په افغانستان کي د طالب او القاعده سازمان جنګیالیو په حملو کي ډېروالی راغلی دئ، ځکه چي دوی په آزاده توګه پر پوله تګ راتګ کوي. د طالبانو پخواني ویاند د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کي چي کله افغانستان ته را اوښت ونیول سو. او ده افغان ادارې ته وویل چي د طالبانو مشر ملا عمر د کوټې په سرحدي ښار کي په ازاده توګه ژوند کوي، دا هغه ځای دئ چي یو وخت کرزی پکښې اوسېدی. کار یې پکښې کوی او په ۱۹۹۹ م کال کي یې پلار د

طالبانو لخوا پکښې ووژل سو.

په افغانستان کې د طالبانو او القاعده شبکې نفوذ په تدریجي توګه مخ پر ډېرېدو دي او دوی په ډېره پیمانه د عراقي شورشیانو تاکتیکونه کاروي چې په هغوی کې ځانمرګي بریدونه، چاودېدونکي مواد او د سړک د غاړې بمونه د ناټو، امریکا او افغان امنیتي ځواکونو په وړاندې استعمالوي.

د ۲۰۰۷ م کال په پیل کې څلیرویشت زره امریکایي سرتېري په افغانستان کې وه، چې د هغو څخه یې یوولس زرو د ناټو د ګډ ملتي ځواکونو په چوکاټ کې کار کاوه چې هغوی هم یو دېرش زرو ته رسېدل. نظامي قوماندانان او سیاستوال د بوش اداره دې ته راکاږي چې افغانستان ته نور سرتېري ولېږي. سناتور جان کیري چې په ۲۰۰۴ م کال کې یې بوش ته د ولسمشرۍ ټاکني بایلودې بوش له دې کبله ملامت کړ چې په افغانستان کې د زړه نا زړه پالیسۍ پر مخ بیایي او پر ده یې ږغ وکړ چې هلته نور پنځه زره سرتېري ولېږي. امریکایي قوماندانانو هم د نورو اضافي عسکرو غوښتنه کړېده.

د دفاع نوي وزیر رابرت ګېټس چې کله د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کې د افغانستان څخه لیدنه وکړه په دې راضي سو چې د بوش له ادارې څخه غوښتنه وکړي چې هلته نور سرتېري ولېږي، خو په عین حال کې بوش په عراق کې (نظامي څپې (Surge)) پلان کړ، چې هلته به سرتېري زیاتوي. چې په هغه کې باید ځیني پوځیان له افغانستان څخه استول سوي وای، چې دې هیواد لا په نور بد حالت کې پرېښود. په همدې مهال کې د ناټو ځیني هیوادونه په دې کې پاته راغله چې په ګډ ملیتیزه ځواکونو کې خپلي ژمني پوره کړي. افغانستان یو ځل بیا د خورا ضرورت په وخت کې د مرستو څخه محروم دئ.

پر ولسمشر کرزي باندي له دې کبله انتقادونه کېږي، چې په دې کې پاته راغلی دئ، چې خپل هیواد مخ ته او په چټکه توګه د خودکفایۍ پر لار بوزي. پر ده باندي له دې کبله هم تورونه لګېږي، چې د کوکنارو د کښت په مخنیوي کې بریالی نه دئ. ټوپکسالاران یې په ټوله هیواد کې ایله کړي او ملي اداره د فساده ډکه ده. مګر دغه ناروغي به تر هغه وخته پوري پاته وي

چې کله مرکزي حکومت او ولایتي اداري ددې جوګه سي چې افغان قانون په ټوله هیواد کې نافض کړي ځکه چې په افغانستان کې تر جګړې وروسته واک له منځه تللي و. خو دا کار یوه نسل او یا تر دې ډېر وخت ته اړتیا لري، چې افغانستان ته باید مرستي ورکول سي. د کرزي د بې ځواکه اقداماتو ملامتي باید د ده پر نړیوالو ملګرو واچول سي، په ځانګړې توګه د بیارغوني په چارو کې چې د ده حکومت د دې جوګه نه دئ چې د هیواد لوی مشکلات دې حل کړي او بل شي په افغانستان کې د بوزکشی د ذهنیت حاکمیت دئ.

لکه یو خان چې تر هغه وخته پوري به د بوزکشۍ لوبې راونه بولي چې په بري یې ډاډمن نه سي. کرزی به هم هیڅکله پر هغه لار ولاړ نه سي چې وروسته د ده ځواک ته زیان ورسوي. ده ځیني ډېر با جرئته او بریالي اقدامات کړي دي د بېلګې په توګه کله چې لویه جرګه په شخړه کې راګیره سوه ده کابینه اعلان کړه. اوقوي کسان یې له خپلو سیمو څخه لیري او مرکز ته یې راوستل. لکه اسعمیل خان له هرات او دوستم له مزار څخه چې اوس دوی دواړه په کابل کې دي تر څو د دوی له نفوذ څخه په سمه توګه د حکومت په راتلونکو اهدافو کې کار واخیستل سي.

هیچا تر اوسه داسي تور نه دئ لګولی چې کرزی شخصاً په فساد ککړ دئ او نه یې تر اوسه سترګې پر پټې کړې دي. څه چې باید دی وکړي هغه دا چې د خپل ټول شخصي او اخلاقي نفوذ څخه کار واخلي چې کابینه او پارلمان دې ته چمتو کړي چې په حکومت کې ریفورم راولي او په فساد اخته چارواکي له مخې لیري کړي چې دا لړ ناځر ګنده او مشکل ته د رسېدلو اوږده لار ده.

د ده په پراخو سفرونو کې چیري چې لا ده ته د یو اتل په سترګه کتل کېږي، د کرزي پیغام هغه یو شان دئ : زموږ سره مرسته وکړئ چې دا به مو په اصل کې له ځان سره کومک وي. ده په ۲۰۰۵ م کال کې د بوسټن پوهنتون فارغینو ته په وینا کې وویل چې : (همېشه باید د ملي ګټو سوال درسره وي) او همېشه مو باید پرېکړي بشریت ته د خدمت په رڼا کې وي. ده متحده ایالات او نور ځواکمن هیوادونه له دې کبله ملامت کړل چې

افغانستان يې د نونس سوه نوي په کلونو کې ترهګرو ته پرېښود او افغانان له ځورونې څخه خلاصول چې د دوی مسئوليت و سترګي پر پټې کړې او حتی پر خپلو ملي ګټو تر هغه چې د ۱۱/ ۹ پېښه وسوه او دوی يې متوجه کړل. د بوسټن په پوهنتون کې د نيکرسن په ځای کې د ده د خبرو په تايد دوه واره پنځه ويشت زره کسان په تودو چکچکو ودرېدل.

ولسمشر کرزی په دې باور دئ، چې افغانستان خورا ښه اينده لري خو دی و دغه راتلونکي ته د نړيوالي ټولنې د مداخلې په اهميت هم پوهېږي. د ۱۱/ ۹ پېښې تر پنځه کاله زياته موده کې افغانستان بيا هم د نړی د غريبو هيوادونو څخه دئ.

کرزی وايي چې وګورئ د ۲۰۰۱ م کال څخه ځونه ليري راغلي يو. پنځه سوه ښوونځي مو جوړ کړي او تر درې زره زيات مو رغولي دي. په سلګونو مايله سړک مو جوړ کړی او که مو کار همداسي روان وي نو ۲۰۰۸ م کال ته به تر دوه زره مايله ډېر سړک جوړ سوي وي.

خو هيواد تقريباً تر ۱۱ زره مايله زيات نوي سړکونو ته اړ تيا لري او د ښووني او روزني وزارت اټکل کوي دا چې ټولو افغانانو ته ښه ښوونه برابره سي نو تر اوه زره زياتو نوو ښوونځيو ته اړ تيا ده.

کرزی وايي چې موږ بايد ټوله هيواد ته برېښنا برابره کړو، ځکه چې بېله برېښنا سرمايه ګذاري امکان نه لري، په همدې شان روغتيايي اسانتياوي بايد برابري سي. زموږ د زراعتي توکو په محصولاتو کې بايد ډېروالی راسي او نړی يې بايد راڅخه رانيسي. دی وايي افغانان د سخت کار سره خورا ډېره مينه لري او نوره نړی بايد د افغانانو سره په څنګ کې ودرېږي، تر څو بالاخره ملت د خپلو ارزښتونو په رڼا کې پر پښو ودرېږي.

يو غريب او کمزوري دولت په توګه افغانستان د نړيوالي ټولني منځګړيتوب ته ضرورت لري تر څو د ګاونډيانو سره يې مثبت اړيکي رامځنته کړي. کرزی دا احساس کوي چې هيواد يې د ترانزيټي لاري په توګه يو ځل بيا ښه رول لوبولای سي لکه د پېړيو په اوږدو کې چې يې لوبولی و. د مرکزي اسيا څخه د تيلو نل ليکه چې د افغانستان او پاکستان څخه تېرېږي او تر هندي سمندر پوري غځېږي چې خورا ډېر بحث پر سوی دئ

به یو مثال وي. خو اوس چي د افغانستان او پاکستان اړیکي خورا ترینګلي دي او په پراخه توګه د پاکستان څخه د طالبانو او القاعده د غړو را اوښتل چي تل د متحده ایالاتو د غندني سره مخ سوي دي په داسي یو وضعیت کي نو د داسي یوې پروژې تر سره کېدل ممکن نه برېښي.

افغانستان ډېره مرسته تر لاسه کوي، په بلیونونو ډالر افغانستان ته د بیارغوني او امنیت له پاره ورتوی سول. ولسمشر بوش د ۲۰۰۷ م کال په پلان کي اعلان وکړ، چي د افغانستان د بیا رغوني له پاره به مرسته ډېروي او همدا شان د سر تېرو په شمېر کي به زیاتوالی راولي. نور غربي هیوادونه د جاپان او چین په شمول همداسي در واخله. کرزی په روکه توګه وایي چي زه به ډېر خوښ سم چي د اسلامي هیوادونو ډېره مرسته ووینم چي البته اوس دوې په خپله د دغه مشکل سره په کراره کراره مخامخ کېږي.

په افغانستان کي د سرمایه ګذارۍ له پاره په خصوصي سکتور کي ځای سته. په ۲۰۰۵ م کال کي په کابل کي یو عصري هوټل پر انیستل سو، چي مارکیټ، د کافي څښلو ځای په افغانستان کي لومړی برقي ځینې یې لرلې، چي کابلیانو به په خورا خندا سره پورته او کښته پکښې کېدل. د اغا خان بنیاد یو پنځه ستوریز هوټل جوړ کړ او همدا شان یې د تاریخي ځایونو د بیا رغوني له پاره څو پروژو ته بسپنه ورکړل. یو شمېر تعلیم یافته افغانان چي د جګړې په جریان کي امریکا، اروپا او استرالیا ته تللي وه، بیر ته هیواد ته راوګرځېدل. ځینو یې په حکومت کي پوستونه اشغال کړل او ځینو بیا شخصي تجارتونه پیل کړل، لکه د راډیو او ټلوېزیون مرکزونه، د موبایل ټلیفون شرکتونه او د بیا رغوني کمپنۍ.

د افغانستان د بیا رغوني بریالۍ نمونه د کابل د لرغونتون بیا رغونه ده چي د مرکزي او جنوبي آسیا د زرګونو کلونو تاریخي خزانې پکښې خوندي وې. دا چي لرغوني او د تجارت لویه لار د افغانستان څخه تېرېږي نو له کبله یې همېشه د چنګېز خان ،لوی سکندر او نورو د لښکرو لخوا اشغال سوي دي. له همدې ځایه به کلتورونه تېرېدل چي خورا لرغوني مختلفي تاریخي خزانې به یې تر شا پرېښودلې. د کابل په لرغونتون کي اوس رومي سیکې، هندي عاج بودایي آثار او تر اسلامي پېر وړاندي مجسمو خزانې خوندي وې

خو د کورنۍ جګړې په جریان کې ورته سخت زیان ورسېد، چې په دوامداره توګه به یې آثار لوټېدل. خو کله چې طالبان واک ته ورسېدل دوی د موزیم د لوټماری مخه ونیول خو د غیر اسلامي هنرونو ننداره یې منع کړه. دوی هغه مجسمې او نور هنرونه یې مات کړل چې ژوندي موجودات به یې انځورول چې په هغه کې یو تعداد د لرګي څخه جوړ د انسانانو او حیواناتو لویي مجسمې وې، چې له کافرستان څخه په لاس راغلی و. د لرګي څخه جوړ په دغو مجسمو کې ځیني یې تر دوه متره جګې وې چې د کافرانو جدي او حیواني خدایان وو. د دوی سیمه د افغانستان شمالي شرق غرونو کې وه او دا د هیواد یوازینۍ سیمه وه چې اوسېدونکي یې یاغي او غیر مسلمانان و. دا د دې هیواد یوازینۍ سیمه وه چې باید رعیت سوي او وګړي یې مسلمانان سوي وای چې په اتلس سوه نوییمو کلونو کې همدا کار تر سره سو او د ولایت نوم یې نورستان سو چې معنی یې د (رڼا مځکه) ده.

د طالبانو تر واکمنۍ وروسته د موزیم کارکوونکي په خورا احتیاط اخته وه تر څو ځیني اثار بیرته ترمیم کړي چې اوس یې یو څو ننداري ته ایښوول سوي وه، په نونس سوه اتیایمو کلونو کې د موزیم د کارکوونکو لخوا ډېر شیان یوې او بلي خوا ته سره پټ کړي وه، چې ځني د باختري دورې آثار په ملي زېرمتون کې ساتل سوي وه. د کابل موزیم دوباره پرانیستل سو او په خورا ښکلې بڼه رغول سوی چې د بیا رغوني کار یې لا دوام لري.

د ملي ارشیف ودانۍ بیرته رغول سوې او په زرګونو دوسیې او اسناد یې و مجموعې ته وراضافه سوي دي. امنیتي ځواک مؤظف سوی دئ چې کلتوري او تاریخي ځایونه د بیا تالان څخه وژغوري چې په هغه کې د بامیان د بودا د مجسمو ځایونه هم شامل دي، چې د طالبانو تر وخت پوري ولاړ او وروسته بیا هغوی په ۲۰۰۱ م کال کې د خاورو سره برابر کړل.

په افغانستان کې د ۲۰۰۱ م کال راهیسي د لوړو زده کړو په موسسو کې زده کوونکي ډېر سوي دي چې شمېر یې څلوېښت زرو ته رسېږي، چې ۲۰ فیصده یې نجوني دي.

کرزی وایي چې موږ د پرمختګ په حال کې یو، چې باید هیڅکله

بیر ته شا ته راونه ګرځو، دی وایي کله چې نړۍ نن د افغانستان په اړه فکر کوي او په هغه علتونو پسې ګرځي چې ولې باید هلته منابع په کار واچوي نو دې ته اړتیا نه لري چې لیري وګوري یوازې دي د ۱۱/ ۹ پیښې ور په یاد کړي. اوه زما خدایه ! دغه ښایسته ټاورونه د اور خوراک سول او خلک یې د اتیایم یا نیویم منزل څخه راوغورځېدل.

کرزی وایي نړۍ افغانستان ته د هغه لوی خطر د له منځه وړلو له پاره راغله چې په افغانستان کې له دې کبله راپیدا سوی و، چې ملت له پښو غورځول سوی و. ترهګرو او نورو بهرنیو عناصرو دغه هیواد یرغمل کړی او چلوی یې. په ستر ګو خو داسې ښکارېدل چې هر څه د افغانانو له خوا تر سره کېږي، خو په حقیقت کې افغانانو دا هیواد نه اداره کاوه. د هیواد ټوله تاسیسات د ترهګرو په خدمت کې وه چې هر وخت یې بېله کومه مشکله استفاده ځني کولای سول. افغانستان هوایي ډګرونه، الوتکې، ټیکنالوژي، ماشینري او د ښه نظامي سابقې کارپوهان لرل چې د هیواد دا ټول جوړښت د ترهګرو لاس ته ورغلی و.

کرزی وایي مګر نوري نړۍ افغانستان هېر کړی و، دوی فکر کاوه چې هلته هر څه روان وي تر دوی پوري به ور ونه رسېږي. دا و چې د نیویارک او واشنګټن پیښې رامنځته سوې. هر هغه هیواد چې اوس د افغانستان د پرېښودلو په لټه کې دئ او تر هغه وړاندي چې هیواد پر خپلو پښو نه وي درېدلی خپل ځان په خپله وساتي خپله ډوډۍ ولري، او د هغو بدو خلکو سره جګړه وکړي، چې هر وخت د بیر ته راتلو هڅه کوي، شاید بیا د ۱۱/ ۹ د پیښو سره مخامخ سي. موږ نه سو کولای د هغسې یوه افغانستان بیه ورکړو لکه دمخه چې مو ورکړل. موږ باید دغه خطر له پامه ونه غورځوو. افغانستان باید د نړۍ د سولې او ثبات او پر افغانانو د رحم په توګه ورغول سي چې دا پخپله یو ښه دلیل دئ.

وروستی خبري

کله چې د ۲۰۰۷ م کال په پیل کې د امریکا په کانګریس کې ډیموکراتانو اکثریت تر لاسه کړ تقریبا د افغانستان څخه هر راوتونکی خبر تکان ورکوونکی و. پر ایتلافي او افغان ځواکونو باندې د طالبانو او القاعدې لخوا حملې زیاتې سوې وې او په ۲۰۰۶م کال کې چې د پاکستان او ښورښیانو تر منځ چې کوم تړون له دې کبله وسو چې تر پولې د ښورښیانو اوښتل کم کړي په اصل کې دوی ته لا ښه زمینه برابره کړه، چې په خورا بیخاره به له سرحده پورې وتل. کله چې پاکستان د افغانستان او پاکستان پر پوله په قبایلي سیمو کې دنظامي عملیاتو څخه ځان وژغوري ښورښیانو دا یوه موقع وبلل چې بیله د پاکستان له بېرې یې په افغانستان کې خپلو حملو ته زور ورکړ.

دا چې د پرویز مشرف حکومت د ښورښیانو په مقابل کې په اقدام کولو کې سوړ او بې میله ښکاري نو سړي ته دا شک ورپیداکیږي چې په اصل کې دغه تړون ښورښیانو ته په افغانستان کې د خپلو وژونکو فعالیتونو له پاره یو جواز په لاسه ورکول دي. هم مهاله کوکنارو د خپل وخت ریکارډ ټینګ کړ او د مخدره موادو د پیسو له لارې په افغان حکومت کې فساد د ساري ناروغي په شان خپرېږي . د امریکا او نورو ایتلافي ځواکونه لخوا پر غلطه رهبري سوي بمونه او د غلطو استخباراتي معلوماتو پر اساس پر کلیو هجوم وروړل د ملکي خلکو مرګ ژوبله زیاتوي چې دا د غربي هیوادونو په وړاندې د عامو خلکو کرکه راپاروي او د یاغیانو سره مرسته کولو ته یې هڅوي. د ۲۰۰۷ م کال ځینو پیښو د نونسوه اتیایمو کلونو له حوادثو سره ورته والي درلود چې پاکستان میشتو مجاهدینو به د روسي یرغلګر ځواک په مقابل کې جګړه کول. اوس امریکایي او ناټو ځواکونو ته ډیرو افغانانو د اشغالګرو قواو په سترګه کتل چې د افغانانو پر خاوره هیڅ داسې یوه ځواک ته ښه راغلی نه دئ ویل سوی.

د کانګریس د غړو په منځ کي ورځ په ورځ دا پوهاوي زیاتیږي چي امریکا د دواړو جګړو د بایللو په درشل کي ده او د بوش اداري هیواد د ۹\۱۱ تر پیښو وروسته د افغانستان او عراق په شحړه اخته کړ. افغانستان ته د نورو مرستو د ورکړي ږغونه را اوچت سول ځکه چي ددي سمي جګړي ګټل ممکن دي او حتي په کانګریس کي ډیمکراټانو او جمهوري خواهانو ویل چي د عراق څخه دي د سر تیرو د را ایستلو له پاره مهال ویش وټاکل سي ځکه چي د هغه جنګ د ګټلو څرک خورا لږ ښکاري.

د ۲۰۰۶م کال د ډسمبر پر ۱۳ د نیویارک ټایمز د Op-ed column کي (یوه جګړه اوس هم ګټل کیداي سي) تر سر لیک لاندي د titled ستراتیژیکو او نړیوالو مطالعاتو له مرکز څخه Anthony Cordesman پر امریکا او د ناټو پر غړو هیوادونو ږغ کړی و چي افغانستان ته نظامي او اقتصادي مرستي ډیري کړي. ده غرب ته اخطار ورکړي و چي پر کابل توجه زیاته کړي په خاصه توګه د ښه حکومتداري په برخه کي چي د دي چاري د نسته والي له کبله د دښمنو ډلو د پیاوړتیا او نفوذ له پاره ډیري خالیګاوي موجودي دي.

د ۲۰۰۷ م کال په مارچ کي ژورنالیست Rory Stewart په ټایمز کي په یوه کالم کي نړیواله ټولنه له دي کبله ملامته کړي وه چي د افغانستان د کلتور او ارزښتونو سره اشنایي نه لري او کوښښ کوي چي غربي ډیموکراسي او مدني ټولنه پر افغانستان وتپي. سټیورت استدال کړی و، چي ډیري پیسي افغانستان ته د فساد او مخدره موادو پر ضد مبارزې په لار کي مصرف سوي چي زموږ پر عملیاتو (میشن) یي هیڅ مثبته اغیزه نه ده کړې او د نورو غربي هیوادنو د مرستي پرواګرامونه و محلي کلتور ته د خطر په ستر ګه کتل کیږي، چي همدې شي د افغانانو کرکه راپارولې ده. شاید غربي هیوادنونه په خپل هدف کي پاک وي او هدف یي د افغانستان سره مرسته کول وي خو تر ټولو مهمه دا ده چي په دغه غربي پیسو باندي کوم هدف تر لاسه سي هلته د کلتور او ارزښتنونو پیژندنه وسي. هغه څوک چي افغانان ډېر ښه پېژني وایي چي افغانان د هغو

مرستو چې دوی ته ورکول کېږي قدرداني کوي خو دا د دې مخالفت کوي چې که چیرې دوی غربي ارزښتونه ومني نو هر څه به د دوی له پاره سم سي.

په داسې وضعیت کي نو هر څه یوه معما ښکاري. غربي هیوادونه فکر کوي چې دوی د یو داسې ټولني ملاتړ نه سي کولای چي هلته نارینه خپلي ښځي په بورقه کي ساتي، چیري چي د کوکنارو کرنه د نړۍ د مخدره موادو مشکل تغذیه کوي، چیري چي یو غیري انتخابي ټوپکسالار واک چلوي او چیري چي مذهبي قانون د غیر مذهبي مخه نیسي. افغانان استدلال کوي چي دا د دوی خپل شخصي کارونه دي. د کوم علت له مخي چي دوی کوکنار کري هغه ګټه ده نه دا چي دوی پدې باور دي چي کوکنار ښه شی دي. په هغه غربي هیوادونو کي چي دوی ته وایي کوکنار مه کرئ د هیروئینو غوښتنه خورا ډیره ده نه په افغانستان کي که څه هم د تخمیني راپورونو پر اساس چي یو ملیون افغانان په نشه یي موادو اخته دي. که چیري دوی د اپیمو غوښتنه لږ کړي افغانان به یي هم لږ کري. د افغانانو د ژوند او کلتور اړخ غربي هیوادونو ته د منلو وړ نه دئ او دا خورا مغلقه مسئله کرځیدلې چي د بازاري ځواکونو په واسطه یي حلول ناشوني کار دئ. دغه اړخ کېداي سي او (کیداي هم نه سي) چي په مرور د زمان تغیر وکړي خو په افغانستان کي د غربي نړۍ په پرتله وخت خورا ورو درومي.

راډیکال اسلام د افغانانو د ژوند کلتور نه و، تر هغه چي بهرنیو یرغلګرو شوروي اتحاد هڅه وکړه چي خپلو راډیکالو ته تغیر ورکړي. تر هغه وخت پوري افغانستان یو رښتوني او د زغمه ډک مسلمان هیواد و، چي په نونسوه شپیته او د نونسوه اویا په لومړیو کي یي غربي سیلانیان شاهدان دي. د روسانو د اشغال په وخت کي ملیونونو افغانانو خپل هیواد پرېښود او دا توندلاري وه چي د جهاد له پاره یې په لوړ اواز نارې وهلي او همدې شي د غربي هیوادونو په ځانګړې توګه امریکا مرستي راجلب کړې. د سړې جګړې ذهنیت د هیڅ داسي موقع مخنیوی نه سو کولای چي شوروي اتحاد بیله مخامخ جګړې څخه په بهرني هیواد کي را ایسار کړي. د توندلاریتوب تر ټولو شریر او موقع پېژوندونکی ګلبدین حکمتیار و، چي په نتیجه کي یې د امریکایي مرستو تر ټولو لویه برخه تر لاسه کول او د پاکستان

استخباراتي اداري ISI چي د امریکا د لاسپوڅي او پیسه ویشونکي اداري په توګه یې کار کاوه د ده پوره درناوی کوي. موږ باید دا هېر نه کړو چي یو وخت امریکا دغه اسلامي توندلاري تربیه، تجهیز او بسپنه ورکول چي نن یې د له منځه وړولو هڅي کوي.

۹\۱۱ تر پېښو وروسته د بوش اداري ډېر لوي چانسونه د لاسه ورکړل. تر ټولو څرګند یې د اسامه په وژلو او نیولو کي پاته راتلل دي چي د ۹\۱۱ د پېښي پلان جوړونکی دئ. پر افغانستان د حملي په وخت کي چي د ده د القاعده سازمان د رهبري په نیولو کي چي ټوله بي زړه سوي، ماته سوي او د پښو غورځېدلي وه چي ټوله باید د شرقي افغانستان په غرونو کي له منځه تللي وای هلته د پاکستان پولي ته نږدي د لاري بندولو له پاره د پوځونو په استولو کي پاته راغلل چي همدې شي اسامه او د ده ډلي ته موقع برابره کړه چي پاکستان ته وتښتي. دې تېښتي اسامه په یو اتل بدل کړ او مرسته یي ورسره وکړه چي د خلکو کومکونه راجلب، نوي کسان استخدام او دا تروریستي سازمان تر پخوا لا ډېر ښه سره منظم کړي. د لارو د بندولو له پاره د مځکنیو پوځونو د لېږلو پریکړه د دفاع پخواني وزیر ډونالډ رمسفلډ ته راجع کېږي داسي چي دا د ترهګرۍ په وړاندي د بوش د اداري تر ټولو لویه تېروتنه وه. دې د نړۍ تر ټولو لوي ترهګر ته اجازه ورکړه، چي بیر ته لوبې ته راسي.

کله چي امریکا د طالبانو پر رژیم حمله وکړه اسامه او القاعده پټ سول ځکه چي په حمله کي تقریباً هیڅ ځمکنیو ځواکونو ګډون نه درلود. د طالبانو چاره د شمال ټلوالي او د امریکایي او برتانوي کمانډو په لار ښوونه او د هوایي ځواک په مرسته وسول. په ټوله افغانستان کي د طالبانو د پخواني مرکز څخه نیولې په شرق کي تر هراته، له شماله تر کابله او نور په هر ځاي کي چي د طالبانو حکومت نسکورېدی یو هوس یي درلود. په دې ټوله راضي وه چي د طالبانو دغه زیږ او ناپوه حکومت دي د دوی د غرب ملګرو سره چي دغه ناکامه هیواد ته د ویني په سرطان اوښتی دئ له منځه یوړول سي.

حامد کرزی فکر کوي چي دی د غرب تر اغېزې لاندي د بون په غونډه کي د موقتي اداري د مشر په توګه ټاکل سوی دئ او له هغه پراخ

ملاتړ څخه خوند اخلي چي د ۲۰۰۴ م کال په ملي ټاکنو کي افغانانو د لومړي ځل له پاره د خپل مشر د ټاکلو له پاره په ډېري خوشحالۍ سره رايي واچولي. نوي ښوونځي د نجونو او هلکانو څخه په خورا شوق سره ډکي سوي او خوشباوري يو هر چيري خپل وزرونه غوړولي و. کله چي طالبان نسکور سول غربي يو بي کنټروله ځواک د ټانکونو سره هيواد ته ننوت چي ور پسې يې حکومتي ادارو، انجوګانو او شخصي د امنيتي کمپنيو هيواد پر سر سره واخيست چي افغانانو ته به يې ويل د يو مکمل ملت له پاره بايد څه تر سره سي. د غربي نظاميانو وظيفه چي ښورښ له منځه وړل و، يو څه د دوی دناپوهۍ او يو څه د افغانان کلتور او عنعناتو ته نه درناوي دا مسئله نوره هم پېچلې کړل. افغانانو بير ته په مقاومت لاس پوري کړ او د غرب ضد ښورښيانو چي د خلکو په زړونو کي يې ځای د لاسه ورکړی و بير ته تر لاسه کړ.

د افغانستان د بنسټونو جوړونه او رغونه تقريباً په هغه اوايلو کي د بې کاره بيروکراټيک او بي اغېزې او د فساد له ډک حکومت له کبله د خنډ سره مخامخ سوه. حتی په کابل کي چي بې ساري ودانۍ جوړي سوي او نفوس هم خورا ډېر سوی دئ حکومت په دې بريالی نه سو، چي خلکو ته برېښنا او نور اساسي خدمتونه برابر کړي. مرکز د پيسو ډک و خو بيا هم ملکي کارکوونکو او ښوونکو ته معاش نه رسېدی. د افغانستان د ملي اردو او ملي پوليسو روزنه د تجهيزاتو د نسته والي او د فاسدو قوماندانانو له کبله چي ټولي پيسې به يې په خپلو جيبونو کي اچولې وځنډېد. په سوونو مليونه ډالر افغانستان ته راغله خو تر اوسه لا د هيواد د اقتصادي پياوړتيا تر ټولو ښه نښه د کابل په خامه جادو کي د لوکسو موټرانو کرځېدل، د فاسدو حکومتي چارواکو لوړي لوړي ودانۍ او ښايسته او د خيال رستورانتونه وه چي مړو غربيانو به را وارد سوي الکول پکښې څښل او ډوډي پکښې خوړل.

بيا هم پرمختګونه سوي دي ځکه چي ډېر افغانان سولي او ثبات ته خورا ډېر لېوال دي او د پرمختګ په کارونو کي ونډي اخيستلو ته ډېره تلوسه لري. نجوني مکتبونو ته ځي ځکه چي ډېر افغانان د نجوني زده کړي غواړي او ډېرو استادانو او اداري کارکوونکو د ښوونځيو په فعال ساتلو سره

خپل ژوند د هغه دوامدار تهدید له کبله چي دوی ته د توندلارو له خوا متوجه و په خطر کي اچولی و. د اطرافو ډېر ښوونځي وران او ښوونکي او اداري کار کوونکي یې د طالب ښورښیان له خوا ووژل سول. ملکي کار کوونکو د تنخوا نه تر لاسه کولو له کبله غوغا جوړه کړې وه. د ښاروالۍ کار کوونکو چي باید د کثافاتو غرونه یي له منځه وړي وای د نوو خلکو په راستنېدلو سره د سونامي سره مخامخ سول. ترافیک پولیسو په کابل کي په کابل کي د نظم راوستلو خوشي هڅي کولې او افغاني سر تېري به د ښورښیانو سره په جګړه کي وژل کېدل.

د حامد کرزي هغه هڅي چي د ښه حکومتدارۍ له پاره یي کولې د کورنیو شخړو او فساد له کبله له خنډ سره مخامخ سوې. په ۲۰۰۱م کال کي د طالبانو چټکه ماته چي په ټوله هیواد کي د خوشحالۍ سبب سوه، چي ور سره سمدستي دا سوال ور سره راپورته سو چي په افغانستان کي د ائتلافي ځواکونو یو داسي ځواک ته اړتیا سته چي په افغانستان کي سوله وساتي. د ائتلافي ځواکونو د هوایي ځواک په ملاتړ شمالي ټلوالي ډېر ژر پر دې بریالي سول چي طالبان له پښو وغورځوي. دغه ټلواله د تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده چي په څرګند ډول یي د جنوب د پښتنو د خوا هر کلي ونه سو. د عبدالحق د وړاندیز له مخي چي باید په جنوب کي هم د ټوپکسالارانو یوه ټلواله رامنځ ته سوې وای او دې به د طالبانو په بیا راپورته کولو کي تر ائتلافي ځواکونو ډېره اغېزه لرلای چي اوس یي غربي ځواکونه لري.

حامد کرزي په خپل وخت کي دغسي یو ایتلاف جوړوی او طالبان هم خورا غلي وه تر څو چي دوي بالاخره په هغه ویرجنه ورځ په ترینکوټ کي تسلیم سول. که د پښتنو دغه ناخبره ائتلاف تقویه سوی وای او ائتلافي ځواکونو یې د هوا څخه ملاتړ کولای دا به د هیواد له پاره تر ټولو ښه امنیتي ځواک وای. دا هغه طریقې دي چي افغانستان خپل ځان د تاریخ په اوږدو کي په ساتلی دئ. افغانستان هیڅکله هم په یوي قوي او ملي اردو سره نه دئ ساتل سوی او د قومي حکومتونو اتحاد د محلي او ساحوي حکومتونو په چلولو کي خورا اغېزمن دئ لکه څنګه چي د کرزي پلار کارونه د یوه قومي مشر په توګه تر سره کول. د افغانانو مطلق اکثریت د طالبانو د رژیم څخه

ښه خاطره نه لرل خو کـه د طالبانو تـر نسکورېدلو وروسته د افغانانو سره مرسته سوې وای کېدای سول چي دوی په خپله د طالبانو د بیر تـه راتګ مخه نیولې وای.
ددي ټولو سره افغانستان یو ځل بیا د بهرنیو سر تېرو له خوا اشغال سو او د ۲۰۰۷ مال په پیل کي هلته د نورو سر تېرو جوپې ور رواني وې. د جنوب د ائتلاف موقع د ۲۰۰۱م کال په اخیر کي د همېشه له پاره له منځه ولاړه. دا شاید د غربي ځواکونو پر ځاي تر ټولو ښه چاره وای چي د هیڅ سره هم بلد نه و. مګر د دغو غربي ځواکونو قومانده او کنټرول داسي یو شی دئ چي اوس هم کېدای سي چي خبري پر وسي او یو تغیر راولي چي په څه ډول د افغانانو سره متقابل عمل وکړي.
د ۲۰۰۵م کال د مي ۵ ولسمشر کرزي سپیني ماڼۍ ته ولاړ، چي هلته یي په خپل هیواد کي پر بهرنیو ځواکونو د ډېر کنټرول غوښتنه وکړه ولسمشر بوش نه یوازي دغه غوښتنه رد کړل بلکي په خلکو کي یي د ولسمشر کرزي سپکاوی وکړ. کرزي په دې اړه په عامه خبري نه دي کړي او نه زما سره په شخصي توګه خو ولسمشر ته نژدي افغانانو ماته وویل چي دی دې کار ډېر په غوسه کړی و. شاید کرزي په رسمي او عامه توګه پر خپلو غوښتنو ډېر ټینګار کړی وي خو ولسمشر بوش باید له ده څخه د خلکو په وړاندي خپل ملاتړ څرګند کړی وای. اوس ولسمشر کرزی د ناټو او امریکایي قواوو د وژونکو اشتباهاتو له کبله خورا ځورېږي او غندل کېږي او له بله پلوه د هغوی په اداره کولو کي هم بېوسه دئ. که چیري کرزی او دده لوړ پوړي مشاورین پر دغو ځواکونو ډېره اغېزه ولري نو په ډاډ سره ویلای سو چي مثبت تغیر به راسي. له بله اړخه به کرزی دافغانانو په سترګو کي د اعتبار خاوند سي. د بلي خوا به د ناټو او امریکایي ځواکونو له خوا چي کوم تاکتیک په کار اچول سوی دئ په تضمین سره به د وراني، ملکي وګړو ته د مـرګ ژوبلـي او د افغانـانو سـره د راشـي درشـي پـه چـارو کـي د کلتـوري حساسیتونو د پېښو په مخنیوي کي مرسته وکړي.
په افغانستان کي د سولي له پاره هیلي ژوندۍ دي او خوشبختي مخ پـر ډېرېـدو ده، ځکـه چـي ډېـر افغانـان ورتـه لېـوال دي. خـو د افغانسـتان

راتلونکی شکل باید یوازي د افغانانو لخوا د دوی د خپل مهال وېش له مخې او د دوی په خپلو طریقو باندي وټاکل سي. څونه چي غرب پر افغانانو د خپلو نظریاتو د تپلو کوښښ کوي هغونه د افغانانو د مقاومت سره مخامخ کېږي. لکه څرنګه چي مخکي وویل سول چي افغانان د بهرنۍ نړۍ د مرستي مننه کوي خو هیڅکله مداخله نه مني. غرب باید افغانانو ته بېلچه په لاس ورکړي خو دا باید ورته ونه وایي چي کوم ځاي وکیندي. دوی ته خښتي په لاس ورکړي خو باید ورته ونه وایي چي څه په جوړ کړي. افغانان خورا غښتلي، ځانګړي او په زړه پوري خلک دي. دوی خورا دوستانه او میلمه پال خلک دي خو یوازي میلمنو ته نه اشغالګرو ته. دوی محافظه کار دي خو توندلاري نه دي. توندلاریتوب د افغانانو په خاوره کي د امریکا او نورو هیوادونو د غلطو پالیسیو نتیجه ده چي افغانان یي د خپلو هدفونو له پاره وکارول. یو وخت ټولي نړۍ د افغانو احترام کاوه. په افغانستان کي به مثبت تغیرات راسي خو په کراره که چیري موږ د ژر تغیر راوستلو هڅه وکړو نو پایلي به یي راته په زړه پوري نه وي.